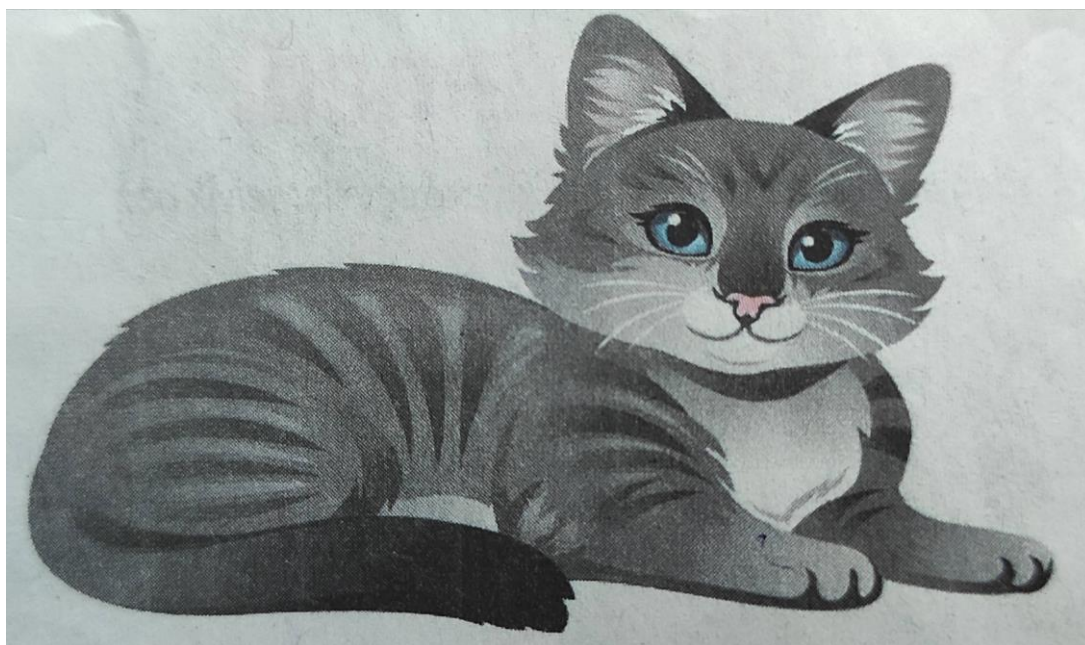

Murawski Magdolna

PAPÍRMACSKA

Epizódok a rendszerváltás történetéből

Fridél Lajos és Görög Rezső illusztrációival

Murawski Magdolna

PAPÍRMACSKA

Fridél Lajos és Görög Rezső illusztrációival

Copyright © 2023 Murawski Magdolna

Copyright © 2023 Fridél Lajos

A kiadványt szerkesztette: Szabó Zsuzsanna

ISBN 978-963-7283-67-3

A kiadvány megjelenését támogatta:
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
Új Hevesi Napló Kulturális Alapítvány
Phoenix Aureus Alapítvány

Felelős kiadó: Tózsér Istvánné
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
3300 Eger, Kossuth Lajos u. 16.
www.brodykonyvtar.hu

Szerzői ajánlás

Minden könyv életében nagy pillanat, amikor a szerző átadni készül művét az olvasóknak. Mintha váratlanul köszöntene be életükben ez a történelmi momentum, mégis mindenki készült már rá. Az olvasó tudja, hogy lesz újabb, az író meg teszi, amit tennie kell.

Mégis mindig új a megérkezett vendég, hiszen minden könyv az írónak édes gyermeke. Eddig dédelgette, majd elengedi, mivel ez az élet rendje. Jelen könyv esetében többszörösen is az, mert a benne foglalt történetek mindnyájunkról szólnak, minden magyart érintenek. 1989-ben történt egy jelentős fordulat a történelmünkben, amely, minden sikertelen epizódja ellenére is, valami nagy változást hozott az életünkben. Mindenkiében, kivétel nélkül.

A rendszerváltást ma már tanítják, a történelemkönyvek anyagához tartozik. Szerző ugyan nem tudja, milyen formában, csak sejti, hogy ez tanárfüggő. A társadalmi változások nem mindenki lelkében érlelték meg azt a szándékot, hogy maga is leszámoljon korábbi nézeteivel és esetleges tévedéseivel, vagy az általa elszenvedett bántások hatásaival és mellékhatásaival.

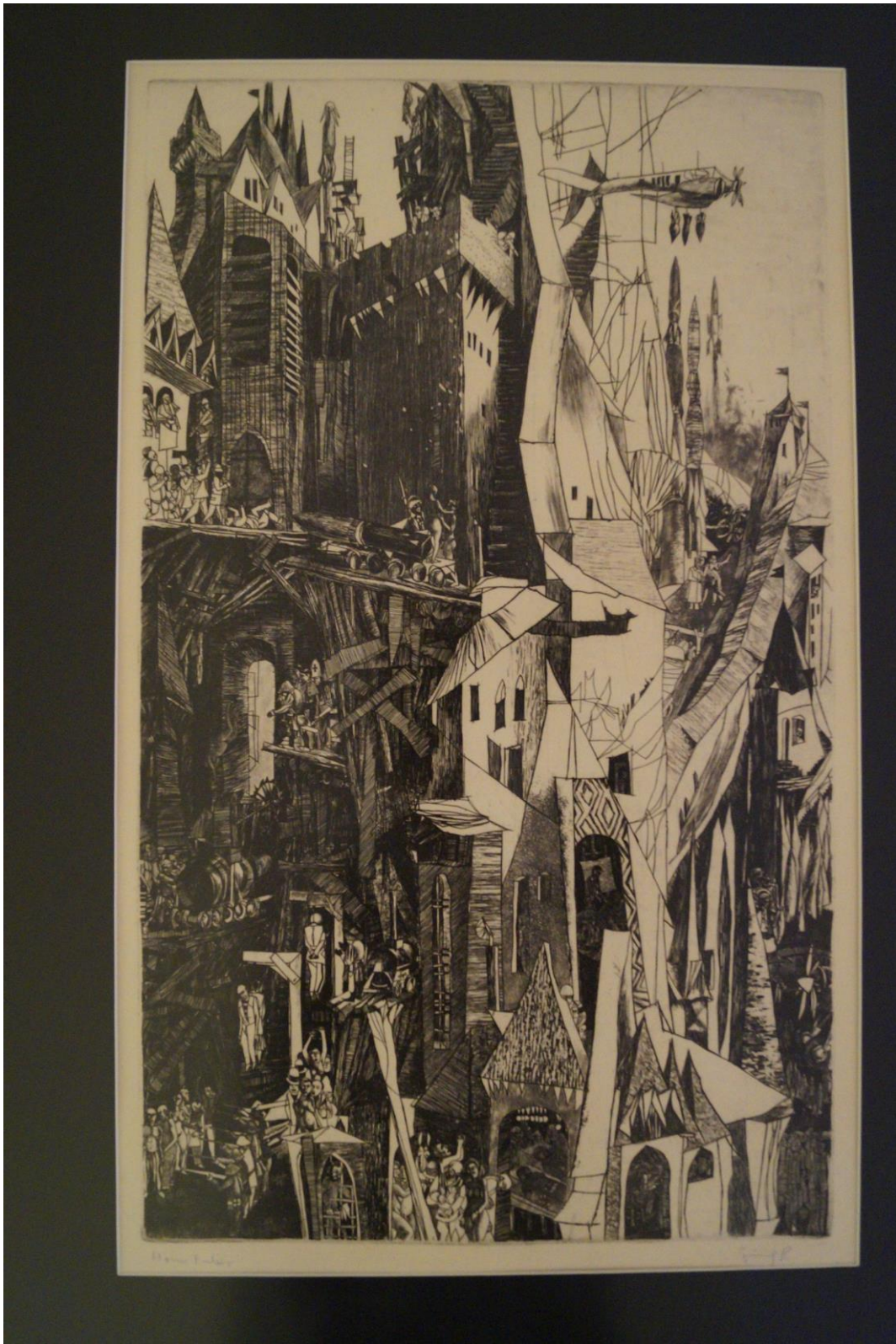
Már megint egy törött tükör cserepeihez hasonlítunk, amelyek mind másként tükrözik vissza a rájuk eső napfényt. Ennek a kötetnek a szereplői is sokfélék. Ki komolyan, ki vidáman meséli el a sajátját. Ettől is nem tudott összeállni hagyományos értelemben vett regénnyé, mert az anyag úgymond visszabeszélt. Szeszélyesen változó szövegeiben és idősíkjában, akár egy macska, amelynek mégis jól áll, hogy épp olyan a természete.

A történetek valamilyen formában mind kapcsolódnak 1989-hez. Ha másért nem, előzményeik révén. Nem lehet kiragadni csak egy évet a történelemből, mert akkor falsul fog hangzani, amit önkényesen kiemeltünk. Mindennek gyökere van, amelynek ismerete szükséges a teljes megértéshez. A fiatal olvasónak kevésbé vagy sehogyan sem ismertek azok az utcai események, amelyeknek hősei köznapi emberek. Ennek a kötetnek célja és rendeltetése, hogy őket is emberközelbe hozza.

Az átadási ceremónia mégis ünnepélyes bizonyos értelemben. A közönség birtokba veszi az új könyvet, az író pedig visszavonul egy időre, hogy más történetekkel foglalkozzék. Ez is az élet rendje. Amiatt is kell ez a kis távolságtartás, mert még nem érzi azt a hívást, amely az olvasók kérdéseiben záporozik majd felé. A szerző erről nem tehet. Az ő tiszte a közlés, az olvasó fantáziájában már nála nélkül is tovább épül annak minden értelmezése, vagy akár félreértése is.

A memoár- és novellafüzér ezennel az értő jelenkor kezébe kerül. Kérem, fogadják olyan szeretettel, mint amilyennel írtam!

Murawski Magdolna

Görög Rezső: Homo faber

Prelúd

A diktatúrából akkor már csak három év volt hátra. Persze ezt akkor nem sejtette senki. Éltünk egyfajta tompultságban, megpróbálva tudomásul venni, hogy ez egy végleges döntés, amit a fejünk fölött hoztak, bennünket viszont senki nem kérdezett meg, mit szólunk hozzá. Igazán tudomásul venni soha nem lehetett, csak kísérlet történt rá, még hozzá mennyi! Előbb a rendőrség, az ÁVO, a katonaság és mindenféle karhatalom, amelyet ellenünk képeztek ki. A pártot már ne is említsük! Csak úgy sütött belőlük a gyűlölet, és a legjobb az volt, ha ki tudtad kerülni őket.

A másik tudomásulvétel, az az emberek fejében született meg. Azzal senkit nem vádolnék meg, hogy a lelke mélyén, mert a lélek szent és tiszta dolog. Odáig nem hatolhat le a hitványság. Valakik, valamiért mégis úgy döntöttek, hogy a saját túlélésük érdekében többé nem törődnek másokkal. Sem azok igényeivel, sem megvetésükkel vagy szomorúságukkal, amit ezzel nekik okoztak. Nem, ilyen gondolatok fel se merültek azokban, akik vállalkoztak a Júdás-szerepre. Igaz, előbb édesgették őket valamivel, hogy majd ők kiemelt szerephez juthatnak, többet kereshetnek, nagyobb jólétben élhetnek, csupán egyetlen kis valamivel kell hozzájárulniuk a Fő-Júdások boldogságához és természetesen népük nyugalomához és békés fejlődéséhez. Nos, ez a kis valami volt az, aminek létét, de még a gondolatát is eltagadták.

Senki ne higgye, hogy ez egy vádirat, ó, nem! Kordokumentum, ahogy a tudósok mondanák. Több évtized távlatából, visszatekintve, akár egy megmászott hegy tetejéről megnézve, amit magunk mögött (alatt) hagytunk, és néha azt remélve, hogy amit odalent látunk, azt majd betakarja egy jótékony felhőlepel. A hófehér párán túl majd nem kell nézni azt a piszkot, amit egy egész nép testén széjjelkentek, hanem el lehet ábrándozni és visszaképzelnünk magunkat mindnyájunk ártatlan és romlatlan korába. Egy nagy illúzióba, amelyet gondos szüleinktől kaptunk védőburok gyanánt, hogy akkor is védjen bennünket, amikor ők már nem lesznek velünk. Amikor már ők is fentről nézik cselekedeteinket, s talán pár tiszta imádsággal segíthetnek még rajtunk, hogy korrigálják botorkáló lépteinket. Ők majd egy másik felhőréteg takarásán keresztül látják a mi világunkat, ahol egykor ők is laktak, s amikor még meg tudtak védelmezni bennünket a fenyegető veszélyektől.

No, nem mindtől. De azért kell az illúzió, hogy van rá remény. Hogy velünk nem tehetik meg, amit már sok más embertársunk ellen elkövettek. Hogy a szüleinktől kapott védőburkot nemcsak képzeljük magunk köré, hanem valóban létezik és megóvja lépteinket.

Álmok

Voltak álmaink. Kinek ilyen, kinek olyan. Voltak, akiknek kifejezetten anyagi vagy anyagi vágyai, amelyeket a lakás-kocsi-nyaraló vagy ház-kocsi-nyaraló-külföldi utazások köré szőttek. Mások fényes karriert álmodtak maguknak, és tettek is az érdekében. Hát ott már sok volt a foul play jelenség, vagy mondjuk inkább ferdeség. Nem azért, mert nem lehetett volna mindent rendesen és tisztességesen is intézni, de hát mindig ott a leghevesebb a tolongás, ahol a legnagyobb cubákok főnek a húsfazékban...

Fúrások, karaktergyilkosságok, egymás eláztatása a hát mögött, pletykálgatások, piti huzakodások, amelyek végén mindig úgy alakult a helyzet, hogy valamelyik pártmufti gyereke, rokona vagy kismacája kapta azt a bizonyos pozíciót. Vita nem volt, az elvtársak parancsára sokan hamar megtanulták a pofaalapállást. Ha paríroztak, könnyebben haladtak. A sorból kilógók meg tanulgathatták tőlük vagy legalább az ő példájukon, hogyan lehet fájdalommentesen zselésíteni a gerincüket. Aki akkor beletanult, az ma is profi módon gyakorolja.

Voltak persze olyanok is, akiknek egészen elvont régiókban jártak a gondolataik. A terveik is ehhez méltóak voltak. Ki is érdemesültek a nagy balek címre. Ez lett az előjoguk, mármint minden retorzióra, ami csak érhetette őket. A világ ettől volt kerek, és ők megtanulták, hogyan kell elviselni a megváltoztathatatlant. Akkor még nem értették, hogy lázadásaik olyanok, mintha a marionettek hadakoztak volna a bábos ellen, aki a zsinórhoz rángatta hol erre, hol arra. Ezek ugyan legfeljebb afféle kilengések lehettek, jobbra vagy balra, de felfelé semmi nem irányulhatott. Azért fővesztés járt volna. A hőskorban, amikor az elvtársak is még csak kezdő ketrecharcosok voltak, akadt precedens erre is. A maradék beijedtek ebből okulva tartották aztán a szájukat.

Nem érdemes ítélkezni fölöttük. Majd megkapják ők is, amit érdemelnek, ha eljön az ideje. Soha ne próbálj Istennek feltételeket szabni vagy határidőket felállítani! Akkor még lassabban jön el annak az ideje, amit remélsz. Igaz, akkorra már az is tudni fogod, hogy nem szabad a mások vesztében reménykedni, másoknak válogatott rosszakat kívánni. Az átok úgy fog lesújtani rád, akár a visszatérő bumeráng az arra nem számító, tapasztalatlan használóra. Nem hiszed? Akkor majd meglátod. Minél többet erőlteted az elképzelésedet, annál később.

Nem kell, hogy higgy nekem. Elég, ha meghallgatod a szavaimat. Aztán majd hazaviszed és eljátszogatod velük. Nem igazán játékszerek, de a költők tudják igazán, milyen élvezetes játék a szavak rakogatása. Összefűzésük, sorra fűzésük, akár a gyöngyöké egy szép füzérré, klárissá semmihez nem hasonlítható játék. Visszavisz a gyermekkorba, amikor még az angyalok nyelvét beszéltük. A jó költők aztán felnőtt korban is tudnak élni vele. Megértik, ha mások mondják nekik, és ők is meg tudnak szólalni ezen a nyelven, amikor az ihlet pillanatai elérkeznek. Ezek a csoda pillanatai. Hallgasd, hogyan csendülnek fel a rímeik, hogyan lüktetnek a gondolatrítmusok, hogyan koppannak a kemény szavaik, amikor meg kell

inteniük embertársaikat. Semmi mást nem kell tenned, csak fűlelj! Akinek a fülében visszahangzanak egy költemény szavai, sugallatai és áradó dallama, az egy percre belépést nyer abba a birodalomba, amelyet akár a Művészet Templomának is nevezhetünk. Ott mindenki érti egymást. A lélek rendje maga a REND, ehhez idomul minden oda belépő teremtett lény, akiben még megvan az igény, hogy az övénel magasabb rendű rezgéseket is megismerhessen.

Görög Rezső: Szinva-patak

Gondolatok a lélekről

Nem könnyű most visszagondolni azokra az időszakokra az életünkből. Nem mintha nem menne, hanem mert olyan vegyes érzelmek tolnak fel, amelyek valóságos zűrzavarrá lesznek. Nem elég önmagukban véve így látni őket, de mintha a jelenkor is ennek torz tükre volna. Akár egy groteszk megjegyzés a társadalmilag elvárt és rég bevett talpsimogatás helyett. Ugye, ismerős ez is? Minden konformista él ezzel a lehetőséggel. Hozzászokik, akár a Rákosi-korszak embere a kötelező vastapshoz.

Vajon ki tudná megmondani, morálisan mi a különbség a kettő között? Van, aki azt mondja, semmi. Ha egyszer feladtad az ideáljaidat és úgymond alkalmazkodsz a másokéihoz, tőled idegen emberekéihez, onnantól mintha már nem is lenne jogod az önálló gondolkodáshoz, autonóm létezéshez. Mások is így fognak tekinteni rád. Azt mondják, rendben van, de magukban lehet, hogy úgy gondolják: oportunista. És igazuk is lesz. Az első lépés után már könnyen megteszed a másodikat is. Vinni fog a lendület. Lefelé a lejtőn persze, de akkor még nem észleled, mert a lejtő eleje nem olyan meredek. De bezzeg a dereka vagy az alja...!

Ugyan mit is prédikálok én erről, mikor jómagam mindig az úgynevezett renitensek közé tartoztam?! Honnan is tudhatnám, mi zajlik le a mások lelkében, akik meghozták magukban egykor ezt a piszok nehéz döntést?

Egyébként nem is érdekel, mert akik ebben a formában kártékonyá válnak társadalmi lényként, azok nem érdeklik meg a sajnálatot vagy az együttérzést. Voltak olyan pillanataim is, amikor azt gondoltam, hogy az emberiség úgy, ahogy van, nem érdemelte meg a megváltást. De ezek csak múló pillanatok. Nem szokásom elvitatni a vallási dogmákat. Nem tartom értelmes dolognak, mivel az ilyesmi hit kérdése, nem pedig hidegfejű okoskodásoké. Más a tudomány és más a lélek. Igaz, nagyon szíjjelválasztani se kellene őket, mivel még a legracionálisabb tudósnak is éreznie kell, hogy mögötte, benne és egész munkásságában olyan erők nyilvánulnak meg, amelyekre nem tud, vagy talán nem is lehet tudományos magyarázatokat találni. A leglényegesebb dolgok nem az atomok mélyén rejlenek, hanem azokon jóval túl, a transzcendens jelenben.

Azért valamit csak tudok a lélekről és a lélektanról, ha egyszer annyit írtam már életemben a lelki folyamatokról és azok gyökereiről. Annyi bizonyos, hogy többet kell tudnom a rólunk egykor jelentéseket irkálókról, akik számára ez csak professzionális gyakorlat volt. Ha tréfásra akarom venni a dolgot, úgy mondanám, politikai etűd, afféle ujjgyakorlat. Parancsra teljesített penzum, amiben akár örömet is lelhatték. Mondjuk, jól kitoltak valamelyik riválisukkal, akiből aztán nem lehetett semmi.

De nem veszem tréfára a dolgot, mert egyáltalán nem az. Egész félresiklott életem kiált most jóvátételért, csak mert semmi nem mehetett simán benne. Ha másért nem, hát ezért, meg a hozzám hasonló sorsú társakért kell szólanom. Az az ember, aki karriert csinált, nem azonos

azzal, aki nem jutott semmire az életben. Meglehet, senki nem fog odafigyelni, amikor ezt leírom vagy később a kezükbe adom, mégis meg kell kockáztatnom, hátha mégis... A néma többség mindig néma marad. Nem tudni, miért, de az ő élete meg ilyen. Ha mondja, befelé mondja, ahogyan a száműzött Ovidius motyoghatta bele a szélbe a maga fájdalmát. Keserű szavait tovasodorta a szél, hogy aztán belevesszenek a Fekete-tenger nyálkás medúzákat sodró hullámaiba. Az ő lelke is háborgott, és egyre magasabbra korbácsolta a tenger áráját. Talán értette is, hogy ez most miatta van, esetleg érette, de azzal nem is gondolt, hogy ezt túlértékelje. Már mindegy volt. Elvesztette Rómát, az otthonát és annak közegét, ahol egyedül otthon érezhette magát. Az „isten Claudius” meg maga után húzta, akár sánta lábait, annak a pamfletnek az emlékét, amelyben valóban annak neveztek, ami. És ez ellen már ő sem tehetett semmit. Tökké vált, ahogy a felberzenkedett költő írta. Még szerette volna, ha akad valaki, aki hisz az istenségében, mennyei eredetében, de a száműzött művész sorsa őt is magával sodorta azokba a fekete habokba, amelyekbe Ovidius belebámult. Ott örvénylett ő is, mert a kettejük sorsa véglegesen összeforrott, elválaszthatatlanul. A költőt ő száműzte, őt pedig a halhatatlan istenek, de meglehet, hogy csak az egyikük. És ő rájuk hagyományozta egy ige formájában, nehogy valaha is elfeledjék: Claudius claudica, vagyis, hogy húzza az egyik lábát, sántít. Koppan a márvány kövezeten a lépése, hogy máig halljuk. Néhai hazájában a legkisebb gyerek is tudja, hogy ő egykor rosszban sántikált, azért ítéltetett erre a görbére tekeredett sorsra.

Soha ne képzeld magadat többnek, mint amennyit érhetsz! A valóság könnyen visszaköszönhet és meglehet, hogy görbe tükröt tart majd eléd. Abba pedig akkor is bele kell nézned, ha nehezedre esik.

Nem lehet könnyű az udvari költők sorsa sem. A mindig rendelésre írók, a felszólításra is rögtön révületbe esők, ihletet nyerők, vagy amit annak hisznek... Hogy is kell ezt szépen mondani? A költői vénájukat bármikor megcsapolók, akik soha nem feledkeznek meg a Nagy Despota születésnapjáról... Szóval ezek a bármire kapható kóklerek. Igen, akikről a hátuk mögött csak így szól a nép: EZEK. Szeretnél közbük tartozni? Kötve hiszem. Olyan ez, mint valakivel bármikor parancsra együtt hálni, akár van hozzá gusztusod, akár nincs. Azt sejtetheted, hogy a többségnek nincs, vagy nem is lenne. Még ha nagyon berúgna, akkor se.

De mit is emlegetem őket annyit, őket, meg az urukat-parancsolójukat! Gondolj a lelkedre, mielőtt te is lelkesedni kezdenél az ilyen Claudius-félékéért! Azt mentsd, akárhová vet is a sorsod! Tomiba vagy Márai Csendes-óceáni magányába, a lelkek monoton csendjébe, ahol már csak befelé hatolnak a hangok. Onnan legfeljebb palackpostákat küldhetsz a messzi távolba és a távoli jövőbe, amelynek messzeségét fel se tudod mérni abban a pillanatban, amikor a lábadat belelógatod a semmibe. Igen, úgy. Ahogy a nagyotmondók mesélik túlzott jókedvükben vagy méla depressziójukban, kedélybetegesen.

Te csak őrizd magadat, gyermeki lényedet, ha képes vagy rá! Él a szeretet törvénye szerint! Igaz, ezt már a legfőbb Tanítómester hagyományozta ránk, akit aztán megfeszítettek. Íme, a

hálás jelenkor és a mindenre méltatlan utókor, a nagy templomromboló és kéjelegve istenkáromló. Az, amely csak egy hessentést érdemel. Nem gondolod?

Lelkesedtünk...

Ne higgye senki, hogy ez túlzás. Valóban így volt. Senki nem értette, magyarázatot se tudott volna adni rá, hogyan esett, mégis egy furcsa eufória emelte és vitte, sőt sodorta magával a lelkeket. Előtte már évekkal elkezdődött, hogy a bátrabbak szabadon kezdtek beszélni, majd ez hatni kezdett a belenyugvó természetű társaikra is. Úgy mozgolódott valami odabent, ami gyorsította a szívdobogást, a régi rossz reflexeket pedig úgy vetette le magáról mindenki, akár a kopott, viseltes ruhákat.

Aztán elérkezett 1989. Nyugtalanító volt, mégis lelkesítő. Nyár volt, igen hosszúra nyúlt nyár. A kempingben itt maradtak a keletnémetek. Tele volt velük a kemping. Minden kemping. Már az egész ország egy nagy kemping volt. Közeledett a nyár vége, és még mindig nem tágitottak. Valamit biztosan tudtak: hogy ODA többé nem akarnak visszatérni. Mi pedig, akik ismertük valamelyest az ő kis diktatúrájukat, egyetértettünk. Teljességgel átértettük és elfogadtuk, mert ugyanazt mi is átéltük, de már korábban. Mi hamarabb kivívtunk magunknak valamit, amit nem lehetett szavakkal megmagyarázni.

Mit is cifrázzuk tovább, a mi szánkra könnyebben jöttek az őszinte szavak. Kendőzetlenül, olykor nyersen, mégis tisztábban. Nem voltunk udvariatlanok, csak szókimondóbbak náluk. Bennük még éltek azok a reflexek, amelyek miatt összeszorított szájjal kellett élniük. Őket bárki megszidhatta a múltjuk miatt. Mi pedig, évekkal a nagy háború után születettek, nem gondoltunk ilyesmire. Csak valahogyan példát mutattunk nekik. Mikor beszélgettünk velük, láthatóan szimpátiával követték ezeket a szavakat, de nem követték a példánkat. Ahhoz még több időnek kellett eltelnie. És azt az időt már nem a mi társaságunkban érték meg.

Abban azért hiszek, hogy évekkal, talán évtizedekkel később is emlékeztek még a hol tréfásan, hol kissé kamaszos hevenyészettséggel odadobott szavainkra. Ezek is elhintett mustármagok voltak, akár a bibliaiak. A társakat, a nálunk gyámoltalanabbakat, vezetni kell. Aki szabad, az könnyebben át tudja adni másoknak is a lelkesedését. Igen, ez a lelkesedés hatott rájuk, bár egészen addig nem merték kimondani, amíg át nem jutottak a határon.

Augusztus vége volt. A kempingből másfajta zajok hallatszottak át. Az életnek megvannak a sajátos neszei, zajai, olykor ricsajai is, de ez másfajta zsongás volt. És jött a hír, hogy a németek nem akarnak hazamenni. Mi megértettük, de nem tudtuk, mi lesz a megoldás. Tőlünk maradhattak volna, de télen ott nem lakhattak. Nem is akartak. Hívta őket a távol, a másik hazájuk, annak az elhagyottnak a másik fele, iker-mása. Valakinek valamit lépnie kellett.

A mi politikusaink abból a bizonyos opportunistákból valók voltak. Mindig felülről várták a megoldást. Valaha régen leszoktatták őket az önálló gondolkodásról, és voltak, akik sose tudtak maguktól határozni, akár a legegyszerűbb kérdésben sem. Ekkora embertömeget nem tudtak volna elhelyezni, és különben is diplomáciai botrány kerekedhetett volna belőle.

Akkor még élt a megegyezés a két ország között: kötelesek lettek volna kiadni a most már törvénytelenül távolmaradókat Kelet-Németországnak. Disszidensnek minősültek volna, az őket befogadók pedig bűnpártolóknak.

Akkor történt, hogy egyszer csak elmentek. A korábbi izgatott zsvivaj helyett néma csend telepedett a tájra. Mindenki egyfelé indult. Már értesítették egymást, vagy valahonnan kaptak egy „fülest”: szabad az út. Megnyílt a határ. És akkor mentek, özönlöttek, valósággal szárnyaltak. Mi meg álltunk, a szavunk is elállt. Mint mikor szabadon engedünk egy gyógyult madarat. A lélek vele együtt száll, ível fel a magasba.

Kinek-kinek voltak barátai, ismerősei, kollégái, akikkel annak idején találkozhatott a kis keletnémet valóságban. Talán többé nem is láthattuk egymást, mégis élt egy kapocs közöttünk. Lehet, hogy mi csak egy egzotikus színfolt voltunk a számukra, és az nem is számított. Megmaradt a vidám percek emléke, és tudjuk, hogy az ilyesmi nem vész el. Tudatunkba szervül, ahogyan a finom csemegék a sejtjeinkbe. Néha gondolunk egymásra, váltunk pár néma üzenetet. Ez sokkal inkább átjön, mint a gépeinkből naponta kiirtott virtuális szavak, betűk világa. Míg ez valami mechanikus élményt jelent, addig a hangtalan, néma üzenetekben benne él a fantáziánk is. Azt senki nem tudja lebeszélni róla, hogy ne színezzon.

Sok évvel ezelőtt vettem egy mesekönyvet a gyerekeimnek. Sajnos csak pár színes kép volt benne, a többi, akár a vázlatok, fekete vonalak a fehér papíron. Hát én fogtam a színes ceruzáimat, és a magam ízlése szerint kiszíneztem őket. Valahogy így van ez az emlékekkel és a láthatatlan kapcsolatokkal. Néha még utána intek Sabine barátnőmnek, akinek a családja egy iskolai koncertturné idején befogadott. Három hétig laktunk náluk egy másik lánnyal, és mikor hazajöttem, folyékonyan beszéltem németül. Kevés alapom volt hozzá, arra épült az ott szerzett szókinccsem. Sokáig, sok mindenre elég volt. Nincs is benne semmi különös. A gyerekek, ha idegen környezetbe kerülnek, hamar megtanulják az ottani nyelvet. Egy barátnőm azt mondta, azért, mert a gyerekeknek még kisebb a szókinccsük. Arra alapozzák a folytatást, és ez így van jól.

Lelkesít ez engem? Igen. A tudás mindig sikerélményt ad. Olyan élmény, amivel csak élni lehet, visszaélni soha. Ez olyan alapvető etikai szabály, amit senkinek nem volna szabad elfelednie. Hát őrizzük valahol ezt is valamelyik zugocskában, amiről csak mi tudunk. És ez is így van jól.

A másik oldal

Nem mindenki osztotta a nézeteinket. A változás részét képezték azok is, akik hűek voltak a kommunista rendszerhez. Ők valami fojtott dühvel figyeltek minket. Nem értették, mitől változott meg a világ körülöttük. Mindnyájunk körül. Őrizték a status quo-jukat. Még ma is őrzik, aki csak megteheti közülük. Van valami, ami egyszerűen „úgy maradt”. Akár egy összegyúrt agyagmassza, amit zsebre vágunk, hogy aztán otthon kibiggyesszék és ott díszlegjen valakinek az ablakában vagy a dolgozószobájában. Ki ne emlékezne még a sok gipsz-Leninre? Ha valaki meg akarja érteni a gondolataikat, ezt a képet vesse jól az eszébe. A kisember kis birodalmában nagyot nyújtózik a nagy hatalom, az a vulgárisan gyakorolt.

Úgy emlékszünk, hogy ez mindig is így volt. Ők nem változtak semmit. Arcátlanok, arrogánsak, pimaszul magabiztosak, pedig láthatóan nem tudnak semmit. Sose tudtak. Illetve egy valamit mégis: másokat teljesen kifosztani. Szívtelenül, az utolsó centig.

Sose voltak skrupulusaik. Nekik mindig minden kellett. Csak így vulgárisan. Ők voltak az amerikai gengsztertörténetben a hold-up. Hú követők ma is gyakorolják. Egyszer luxusjachtot koboznak el, máskor egy jókora repülőgépet, magánvagyonokat. Tisztára, mint egy gengszterfilmben....

De mi akkor nem gondoltunk erre. Valami egyszerű praktikum alapján éltünk és vártuk a változást. És az olyan kényelmesen érkezett, mint egy sétafikáló kisasszony.

Lassan és fokozatosan érkezett. Az egész ország várta és készülődött. A hallgatás mintha már nem lett volna kötelező a tabutémákkal kapcsolatban. Beszélni kezdtünk. Mindenről. Legfőképpen arról, amiről azelőtt úgymond nem illett. Az aktuálpolitikáról. Több lett az elégedetlen hang. És kialakult valamiféle közmegegyezés, amit persze a másik oldal nem akart. De tenni nem tudott ellene. Olyanná váltak, mint a fáról lerothadó gyümölcs. Még fent voltak, de a helyzetük egyre bizonytalanabbá vált. Kapaszkodtak, ahogyan a gyümölcs már nem teszi, mert az a természet ellen való volna. Nekik viszont nem számít, mi a természetes. Ők mindennel szembe mennek, ha úgy adódik, mert sose voltak reálpolitikusok. Nekik mindig hevülniük kellett valakiért vagy valamiért.

Fekete – fehér, tetszik érteni? Csak ezt a két (politikai) színt ismerik. Mást nem ismernek fel. Nincsenek árnyalatok, csak ez a kettő, akár a rovarok szemében. Igaz, a rovarok a számukra fontos színek után mennek: fehér, sárga. Ezek a táplálék felé vonzzák őket. Az elvtársak számára viszont csak a fekete-fehér látás létezett. Mindenki rossz nekik, aki másként mer gondolkodni. Na, jó. Egy színt mégis ismernek és rajonganak érte: a vöröset. Ez a szimbólumuk, a vér színe. Mert hát vérengzeni azt nagyon szeretnek. Máig azt tennék, ha módjukban állna.

S vajon mit csináltak ők, miközben a nép éledezett? Öntudatára ébredt. Aztán kimondta a kimondhatatlant. Nekik pedig menniük kellett. Igaz, nem teljesen és nem véglegesen. Mert volt egy külhoni forгатókönyv is, amiről a közember nem tudott. Csak jó sokára derült ki a disznóság. Az elvtársak pedig úgy akarták elterelni magukról a figyelmet, hogy egyre gerjesztették a zűrzavart. Polgárháborút szerettek volna. Mindig is azt szerették. Mert akkor erőszakosan léphettek volna fel, hogy újból magukhoz ragadják a hatalmat.

Hát ebben tévedtek. A nép nem akart semmiféle háborút. Polgárháborút meg pláne nem.

Folytak az egyeztetések a vezető politikusok és az ellenzék között. Mert az ellenzék már hivatalosan is létezett. Az elvtársurak ugyan meg akarták vezetni, mert kezdőnek, tudatlannak tartották őket, de később rá kellett ébredniük az igazságra. Már nem ők irányították a történéseket. A külföldi háttéregyezmény korábban született, és csak később derült rá fény, hogy mégis aszerint kellett folyniuk a lényeges eseményeknek.

Ám amíg a fiatalok, akik ugyanebben a történelmi pillanatban színre léptek, uralták a tárgyalásokat, addig az öregek titokban félni kezdtek. Ez volt a történelmi túlérés kezdete, az a bizonyos fáról lerothadás, annak is első jelei. A fiatalok fogalmazták meg az új filozófiát. Nos, nem éppen a többpártrendszerre gondolunk, hanem a társadalmi változások filozófiájára. Annak kidolgozása máig az ő érdemük. Az elvtársaknak pedig megmaradt a velük együtt túlérétt, túlhaladott marxizmus-leninizmus. Azt máig otthon tartogatják a sublótban, hátha elővehető lesz még valamikor, és nem is tévednek akkorát, mint azt a kívülálló gondolja.

S hogy mi volt a valódi hátszele ennek a már-már forradalminak mondható változásnak? A nép egy emberként akarta ezt a hatalomváltást, de legfőképpen meg akart szabadulni a kommunistáktól és a kommunizmustól. Elege volt abból, hogy mindig idegen érdekek szántsanak a hátán. Vágyott ugyan a megbékélésre, de ki akarta vetni magából a hazaárulókat, akik soha nem törődtek sem vele, sem az ő érdekeivel. Önösek voltak, és akkor még igen finoman fejeztük ki magunkat.

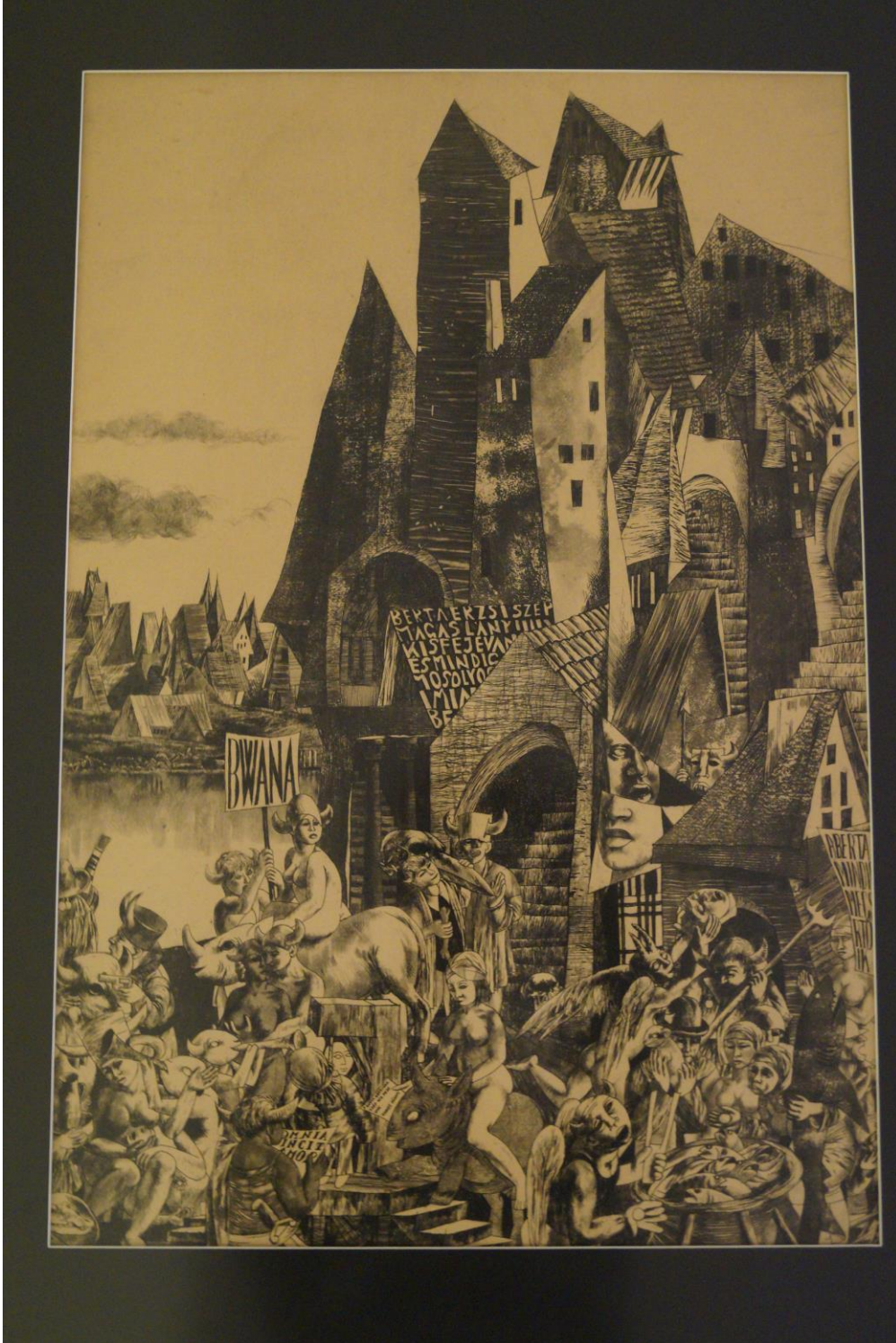
A közös akarat úgy kezdett megfogalmazódni, mint Ötvenhatban. Azonos rezdülésszámon, egy frekvencián rezgett a nemzet. Kivéve persze a régi rend híveit, akik féltették a már megszerzett javaikat és kapcsolati tőkéjüket, amelyek segítségével mindig is boldogultak. Befelé féltek, kifelé gyakran agresszívek voltak. Máig ilyenek. Nem rójuk fel nekik, habár éppen eleget szenvedtünk tőlük és az élettől elrugaszkodott felfogásuktól. A kisember, amikor beleszöppen a hatalomba, úgy beleszeret, hogy bármiféle kudarc sorozatok is érik, többé nem akar lemondani róla. Csak proletárdiktatúrában tud gondolkodni. Igaz, amit ebből is megvalósítottak, az inkább csak afféle snassz prolidiktatúra lett. Ezért nem értettek meg semmit, amikor a nép megszólalt és ellentmondott nekik.

1989. június 16. Nagy Imre és társainak újratemetése

Aztán, ami igazán az övéké maradt, az a dekadencia, bár ők ezt máig másként nevezik. Lejárt az idejük, olyanná váltak, mint egy lejárt lemez: recsegnek, hangoskodnak, de a hangjuk, akár a varjaké. Nem szép. Sose volt az. Nekik csak a mesterkéltén erőltetett indulók valók, amikre egyszerre léphetnek, hogy közben a Nagy Világforradalom részeseinek képzeljék magukat, mint tanulatlan és műveletlen ifjanc korukban. De most hogyan magyarázzuk meg nekik, hogy az egész egy nagy kamu volt? Akik a zsinórokat mozgatták, nem akartak semmiféle világforradalmat. Ők csak a hatalmat akarták, és a pénzt. Azt aztán mindet, hogy másnak ne jusson lehetőleg semmi. Ők a hatalom nimfománjai. Fél szemmel mindig kifelé kacsintanak.

Látni akarják, másnak mennyi jut. Olyankor kitör rajtuk a kegyetlen irigység. Még a koldustól is el akarják venni a maradék száraz kenyeret, holott az nekik nem kell semmire. Ez az örökös kielégületlenség nem a szerzésvágyról szól nekik, hanem arról, hogy mástól vehessék el, amije van. Szóval nem a szerzés, hanem a rablás ténye maga, ami stimulálja őket, hogy soha ne érezzék elégnek, amit másoktól oroztak el.

Görög Rezső: A bűnök szigete

Papírmacska

Mindig szerettem a macskákat. Gyermekkoromban volt is néhány cirmosunk, amelyekkel jó barátságot ápoltunk. Kedvem és tisztelem önálló, független természetüket, szépen ápolt bundájukat, amelyet büszkén viselnek. Ha valami távol áll tőlük, az a szolgálalkúság, amit egyes embertársainkban olyan nehéz elviselni.

A macska, úgy mondják, hogy állandóan figyel és uralkodik a környezetén. Ez így nem igaz. Az viszont igen, hogy született reálpolitikus. Az általa kiszemelt és kiválasztott emberekkel igyekszik jó kapcsolatokat ápolni. Ha őt is tiszteletben tartjuk, kiváló szövetségest nyerünk benne. Kedves ragaszkodásával hűséges társa lehet a családuknak, amely befogadta.

A macskákhoz fűződő előítéletek a középkorból maradtak az emberiségre. Ezek csupa rosszról és gonoszról szólnak. Szerepelnek ezekben boszorkányok, gonosz teremtmények, amelyekkel azonosítja az előítéletektől sújtott halandó a kedves négy lábúakat. Mindez annak a következménye is, hogy az emberi társadalom, amely hagyományosan erősen hierarchikus szerkezetű, máig őrzi ezeket a hagyományokat, és ezen az egészségtelen dolgon nem akar változtatni. Az alá-fölé rendeltség, amely nem mentes a szolgáltság vagy a rabszolgaság egykori maradványaitól, az emberi viszonyokat is ezekhez akarja alkalmazni. Ezért nem érti a macskát. Szerinte az állat csupán neki alárendelt szerepet vihet. Az ilyen ember jobban kedveli a kutyákat, amelyek akkor is alázatosan és lojálisan viselkednek, ha bántalmazzák őket.

De miért is kellene bántalmazni egy állatot? Túl azon, hogy törvénytelen, bele kell gondolnunk abba is, hogy a szolgáltságnak és a szolgálalkúságnak a követelménye nemcsak azt alázza le, akit vagy amit erre a sorsa szánnak, hanem az irányító vagy önmagát uralkodói szerepet vivő embert is. Ez a szereposztás öngól.

De mit is töprengünk azokon, akik még ilyen elemi ismerettel sem rendelkeznek az etológia terén? Csak nézzünk bele egy cirmos szép zöld szemébe, hogy ez a tekintet elvigyen bennünket távoli országokba, ahonnan ezek a maguk módján mégis hűséges macskák származtak. Egyiptomba, ahol kiemelkedő tisztelet övezte őket, akik megszabadították az embereket a kellemetlen rágcsálóktól. Megmentették a terményeiket, így az emberek nem éheztek többé. Most, amikor delegáció utazott a szomszédban dúló proxyháború két szereplőjéhez, felidézi azokat az időket, amikor még nem voltak a macskák az egyiptomi raktárak őrei. A követségbe utazott afrikaiak talán nem beszéltek olyan nyíltan azokról a szenvedésekről, amelyeket nekik okoznak a háborúskodással, ám azért tudható vagy legalább sejthető, hogy egyre komolyabbak a gondjaik. Nem lehet nem gondolni a nálunk betárolt rengeteg gabonára sem, ami bizonyára jól jönne azoknak a távoli országoknak, amelyek most követeket küldtek Ukrajnába és Oroszországba. Nekünk már terhünkre van ez a tárolósdí, és rég meg kellett volna szabadulnunk tőle.

De eltértünk kissé az eredeti témánktól.

A gyermek- és ifjúkori élmények a saját háziállatokkal kapcsolatosan messze elillantak a semmibe. Már rég nem családi házban lakom, hanem panellakásban, ahol nincsen ideális hely a háziállatok számára. Valljuk be: az emberek számára se megfelelő lakóhely ez, hanem csak kényszermegoldás. Egy olyan helyzetből adódik, amelyet nem tudtunk megoldani korábban, hanem elhalogattuk későbbre, s aztán mégse oldottuk meg később sem.

Nem cifrázom tovább a dolgot. Ma már csak emlék a szép cicák egykori közelsége és barátsága. Mára pár papírmacska emlékeztet rájuk. Ezeket naptárlapok elevenítik meg a lakásban, fotókon ábrázolva vagy rajzolt macskák képeivel egyebütt. Mivel tisztelem az állatok függetlenségét, elfogadom ezt a helyzetet. Változtatni úgyse tudok rajta. A papírmacska mint lehetőség virtuálisan ad egy élményt, ami természetesen nem ugyanaz, mintha ölbe veszünk egy hozzánk ragaszkodó állatot. A papírmacska esetében nincs érintés, selymes bunda, nincs dorombolás, semmi olyan nincsen, ami egy élő macskát jellemez. Jobb híján ez van, és én nem küzdök ellene.

A virtuális valóság azért olykor-olykor beköszön az ajtón vagy az ablakon, és közös gondolkodásra vezet valakivel, akit nem is ismerek, de tudom, hogy van valahol. Talán ugyanúgy, mint a titokzatos papírmacska lény, amely most már mint fülbe tett bolha, az olvasóimat is kísérti. Jól is van ez így. Miért élném meg egyedüli lényként ezt az életkori sajátosságot, amit úgyszólván még csak körvonalazni se tudnék pontosan?

Mikor az életemről írok, ami éppenséggel már történelemmé vált abban a közegben, ahol élek, engem is ott kísért a dolgok, személyek és jelenségek rejtett értelmében ez a

papírmacska. Máris elképzelttem egy olyat, ami soha, sehol nem létezett, mégis van. Valaki lerajzolta, idealizálta, és egykor talán meg is személyesül.

Addig is várom, hogy halk léptekkel betoppanjon írószobámba és meginvitáljon valamelyik kóborlására. Szinte már hallom is nesztelen lépteit, amelyek stílusosan olyanok, akár a finom papír zizzenése. Talán egyszer majd dorombolni is fog nekem. Igaz, azt most nem tudom elképzelni sem, hogy mihez lesz hasonlatos. Fő, hogy nekem ennyi is jutott ebben a zajongó, magával nem bíró világban. Mi megosztjuk egymással ezt a rövidke ideig tartó csendet, amelybe viszont én invitálom cirmos őfelségét, a Papírmacskát.

A kacsalábon forgó semmi

Voltak, akik egykor nagy terveket szövögettek. Igaz, mindenkinek vannak vagy legalább voltak egykor nagyratörő tervei, letörhetetlenek hitt ambíciói, amelyek komoly üzemanyagként szolgálnak élete során. Fontos, hogy legyenek, hiszen ezek híján szürkébb és lehangoltabb lenne az élet. Ezek adják a színeket a festőpalettán, amelyen mindenki egyénileg kever neki való színeket. Aztán vagy felviszi őket egy képzeletbeli vászonra, vagy elherdálja őket. Hagyja, hogy kiszáradjanak vagy kifakuljanak. Ezek az elvesztett illúziók, amelyek mindenkit elszomorítottak valamikor élete során.

A gyermeknek élő valóság a kacsalábon forgó vár, a megmászhatatlan üveghegy, a táltos és a tündérkisasszony meg a királynők, akik úgy járnak-kelnek ki-s be a fantáziájában, akár a kedves rokonai, akik időnként látogatóba jönnek. Mit is érne a gyermekélet ezek nélkül?

A felnőttek már másféle meséken élnek. Van, aki lezárja magában a kora gyermekkor ideáljait és másfélékhez fordul. Van, aki le is selejtezi őket, mert úgy véli, hogy már kinőtte őket, akár a kiskori ruhadarabjait. Túlad rajtuk, elfelejti őket, hűtlen lesz hozzájuk. Majd jóval később támad csak hiányérzete. Akkor visszahívja őket aktuális világába, de ki tudja, jöhetnek-e valóban, vagy csak az utánuk való epekedés marad meg a kiürült lélekben?

Ez lesz a kacsalábon forgó semmi? A láb, ami egykor tartotta, még megélt valahol a fantáziánkban, de hová lett a fölötte épült szépséges várkastély? A felnőtt azt mondja, nem is volt az soha sehol. Csak a gyermek fantáziált ilyeneket, mert még kis buta volt. Pedig nem az élénk fantáziájú gyermek a buta, hanem a társadalomba beleszokott s onnan kiszabadulni soha nem képes felnőtt az ostoba. Ha csettintene egyet az ujjával vagy belesóhajtaná a levegőbe valamelyik régi kedvenc mesehőse nevét, bizony mondom, megelevenedne az! Csak úgy szállna és röpülne felé, ahogyan akkor is tette, amikor a gyermek még tudta, hogyan kell előhívogatni, előcsalogatni a rejtélyes lényeket. A kacsalábon forgó várkastély vagy tündérpalota lakóit. Tündér Ilonát és Többsincs királyfit, s aztán sorra mind azokat, akik egykor szórakoztatták vagy vigasztalták, ha éppen magányosnak érezte magát a nagyok világában.

De nem is erről akartam írni eredetileg. Azokról a légvárakról, amelyek ugyanígy fantáziának tekinthetők, de valahogy mégse működnek. Valami, valahol, valamikor megbicsaklott bennük vagy körülöttük, és nem működhettek. A felnőtteknek már vannak ártó szándékaik is. Rejtegetik magukban, ahogyan a gyilkos a háta mögött a kést, mikor támadni készül. A rossz szándékú ember is ilyen. Settenkedik, lopózkodik, hogy aztán váratlanul csapjon le áldozatára. Például egy csúnya pletykával, ártó gondolattal, csúnya, igazságtalan megjegyzéssel. Attól omlanak le a szép várak, amelyeket mások építettek, sokáig színeztek, szépítettek, hogy aztán ennek a másoknak a rossz szándéka nyomán egyetlen pillanat alatt

tűnjenek el a semmibe. Így lesz a szép álmokból, színes fantáziákból kacsalábon forgó semmi. Például a karaktergyilkosságok nyomán, amikor egy szépreményű fiatal lélek boldog készülődéssel indulna az általa elgondolt úton a rá váró új élet felé. Mégse teheti, mert mások nem bírják elviselni, hogy az ő élete csak úgy szépen és zökkenőmentesen alakuljon. Hogyisne! Mennyivel érdekesebb lesz, az, ha kacskaringósra ferdül, hogy aztán csúszkáljon és botladozzon, essen és püffenjen minden lépése után! Így gondolja a rosszakaratú másik, és aztán teszi, kiforralja, kiötli és meg is csinálja.

Igaz, a művésszel akkor se tud kitolni. A művész, akármekkora is a neki egy életre szánt idő, akkor is megálmodja, s ha már megálmodta, akkor meg is valósítja, amit rábíztak földi küldetése előtt. Ő akkor is felkel és megy tovább. Alkot, tevékenykedik, és még ha egy ideig csak fekszik is a hátán, ő akkor is alkot. Valamit, amit az a másik nem érthet. Ő beéri a kacsalábon forgó semmivel, ami földi mértékkel mérve nagyon is sok lehet. Ő megszerzi mindazt, amit a másik, az alkotó ember elől elhappolt. Földi kincseket halmoz, egyre többet, mégse boldog vele. Egyre csak sóvárog, mert neki a szerzés a lényeg. Az is csak kis ideig érdekli, hogy aztán félrelökje és menjen... mit menjen! törtessen tovább valami új cél felé. Ő ezt halmozza, az anyagot, mintha egész élete során csak a sarat túrná. Ezzel szeret dicsekedni, ezért formázza olyanná, mint a mesék kacsalábon forgója. S aztán?

Élete alkonyán egyszer csak rádöbben, hogy amiért annyit hajtott és amiért annyi embert tett tönkre élete során, nem ér egy fabatkát se. Nem viheti magával arra a bizonyos túlvilági útra, amelyik egyre jobban riasztja, hogy csak halogatja és tologatja és magában retteg tőle. De miért is retteg? Mert már sejti valahol a zsigerei mélyén, hogy nem fog tudni elszámolni semmivel sem abból a csekélynek tűnő adományból, amellyel útjára bocsátották. Azt már nem tudja megvalósítani, hiszen elherdálta fiatal éveit, amikor még tudott volna változtatni mindenben.

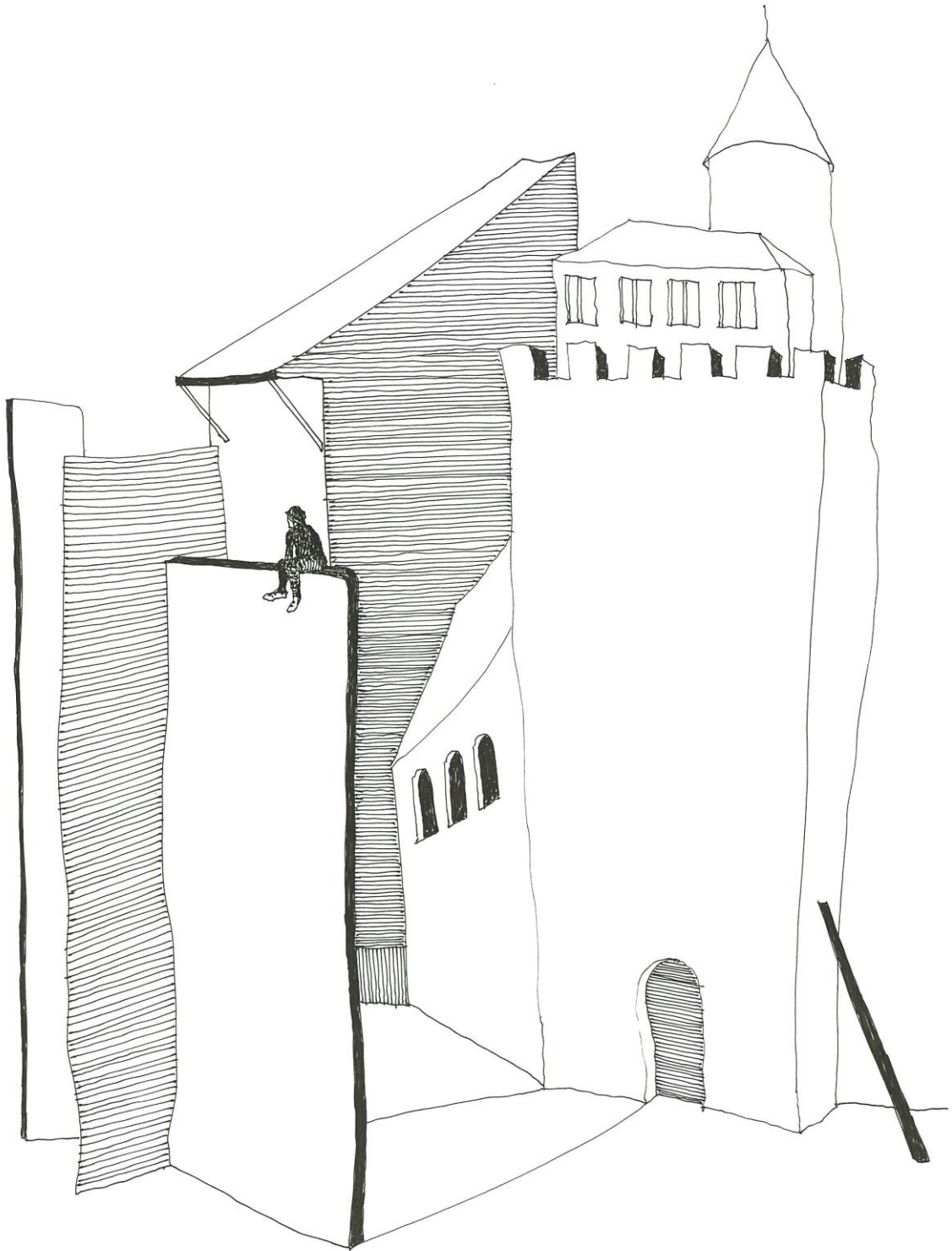
És akkor kezd el recsegni-ropogni az a kacsalábon forgó semmi. Mert semmiből épült. Szeretet helyett haragból, irigységből és talán gyűlöletből is. Omlik a sár, akár a megindult hegyoldal iszapja vagy kőgörgetege. Egykor, valamikor talán abból is épül majd valami, de addig? Vajon emberünknek mennyit kell várnia rá, hogy újból megemberelje magát és a semmi helyett a valamit kezdje el gyűjteni?

Ez az élet titka.

Zeng, forog és muzsikál az a kacsaláb a széplelkűnek, aki mégis megy és halad tovább a maga útján, akkor is, ha senki nem érti itt, a földön. Az a muzsika mindennel felér számára. A másik meg csak forgolódik, akár a ringlispíl, akár egész élete során.

Mindkettejük útja valahol, valahogyan determinált. Aki hisz benne, az boldogul, s végül megboldogul. De a másik? Ki tudja? De ki akar annak a mélységnek a fenekére tekinteni, amely útja végén várja?

Ez az élet másik titka. Az igazi kacsaláb.

FRIDEL 2020

Ülünk a semmi szélén

Mikor ránk köszöntött az új korszak, hirtelenjében nem is tudtunk mihez kezdeni vele. Minden esetleges és változó volt akkoriban. A kezdeti eufória hamar lehiggadt. Eljött a valódi öngondoskodás ideje, amikor az állam lerázott magáról minden kötelezettséget.

Lehetne pár etűdöt írni arról a süllyedés-élményről, amelyben részesített bennünket az új korszak hajnala. Inkább nem tesszük, mert még jobban lehangolná azokat, akiket egyébként is lesújtott az általános közhangulat, ami állítólag nincs, mégis hat. Úgy létezik, akár egy lustán elnyúlt testtel heverő állat, amelyik azért bármelyik pillanatban ugrásra készen áll.

Ültünk hát a semmi szélén és lógattuk a lábunkat. Nem állandóan, mégis ez volt a velünk maradt és távozni nem akaró érzés. A nihil és a mindig vágyott, kergetett ideális állapot, amely csak kevesek életében adatik meg.

A többiek meg? Futkostak, akár egy megbolydult hangyaboly lakói. Mert valamit mindig csinálni kell. Tenni-venni, felrakni meg leszedni, építeni s aztán lerombolni, ahogy a gyerekek csinálják a homokozóban az ideiglenes légváraikkal. Igaz ugyan, hogy homokból készítik őket, mégis vagy éppen ezért omlatag, könnyen semmivé levő dolgok ezek. Mintegy varázsütésre dőlnek le, hogy aztán újból felépítsék őket szorgos kis kezek.

A kezdetekkor nem is tudtuk, mit akarunk: inkább lerombolni, majd teljesen újat építeni, vagy restaurálni, kellemessé és lakályossá tenni az egyébként szűkösre szabott létkeretet. Adódott a gondolat, hogy inkább döntsük le, mert az eszmehordalékon felül ott voltak még a régi rend emberei is. Azok ugyan egy időre félrehúzódtak, mivel féltek, hogy visszakapják mindazt a primitívséget és agressziót, amiben ők részesítették embertársaikat. A nyughatatlanoknak mindig kell a kaland, a változás, és néha egy kis vagdalkozás is, mert az az éltető elemük. Igaz, ez se mindig jön be nekik, ők mégis mindent az origótól akarnak kezdeni, hogy aztán a végén mindig az ómegánál akarjanak kikötni. S talán ez is az élet rendje.

Az örök halmozók, tartalékolók könnyen feltalálták magukat. Mivel senki nem akarta elzavarni őket, az agresszív alapállásból átmentek körmönfontba. Lassan, módszeresen kitudták a titkokat, mindig a másokét, hogy abból fonjanak valami egészen másat. Ki tudná megmondani, mi munkált bennük? Azt hiszem, alapjában véve féltek tőlünk. Mit féltek?! Rettegtek. És ez a rettegés tette őket még agresszívebbé. Máskor meg alázatossá, hogy leplezzék általa azt a feneketlen úrt, ami odabent tátongott bennük.

Munkált a félelem, az a sokakat kínzó, szűnni nem akaró, csupa feszültséget teremtő valami. Megpróbálták újra pozícionálni magukat. Nem értették, hogy lejárt az idejük. Máig nem értik. Most is jelen akarnak lenni mindenhol és mindenben, mert számúzták magukból az Istent, aki rendet tud teremteni a legfelfordultabb káoszból is.

Ilyen körülmények között mi más is lehetett volna a kavargó, forgó, átrendeződő anyagból, mint káosz?! Mit kerülgessük tovább a témát? Átmentették magukat. Lassú, szívós munkával, de megcsinálták. Mire a rendesebbje észbe kapott, ők már megint valaminek a tetején ültek és másokat jó messzire üldöztek a közelükből is. Ismét egyeduralkodók akartak lenni, mint impexes korokban, amikor úgy keverték a kártyákat, hogy csak ők értsék meg a lapjórást.

Hát igen, az a fránya -impex, meg minden, ami ahhoz tapadt! Abból lett a cserebogár, abból lettek a hatalmas magánvagyonok, mert mi nem figyeltünk oda. Ha jobban csináljuk, mindezt elkerülhettük volna. De csak ne emlegessük azokat a feltételes mód múlt időbeli feltételezéseket!

A szegénységnek és a gazdagságnak is vannak fokozatai. Az átlagos mérték egyiknél se ér sokat. Minden azoktól a kis lépcsőfokoktól függ, mégis csak a terjedelmesebb dimenziókat értékeli az emberek. A leggazdagabbat irigylük vagy gyűlölük, míg a legszegényebben kiélhetik képmutató és/vagy szadista hajlamaikat. Kegyesen gyakorolnak valamiféle gesztust, hogy aztán jól kihúzzák magukat és mutogassák, mennyire is rendesek ők.

Vannak, akiknek megadatik életük során, hogy úgy a szegénységet, mint a gazdagságot teljes valójában megéljék. Azt lehetne gondolni, hogy ettől tökéletesebbé, fejlettebbé válnak, de ez nincs mindig így. Olyan könnyű elfelejteni a régi rossz időket, amikor az már a múlté. De a nagy gazdagságot se felejtí az, aki benne élt. Igény marad rá, nem akar lemondani róla.

Valahogy így van a levitézlett rendszerrel is. A XX. század kétféle rendszerben is magasra emelte a kisembert. A hitlerista és a sztálinista, mondhatjuk röviden, mégis valami hiányérzetet hagy maga után a befejezett mondat. Miután a legfőbb vezérek megbuktak, elhaláloztak, a nép, amelyet felemeltek, nem találta a helyét nélkülük. Vagy nem is őket hiányolták, hanem az elvesztett kiemelt helyzetüket. No, az is csak afféle viszonylagos „elit” pozíció volt, mert hiszen az egész rendszer őket is bedarálta, s nemcsak a végén, hanem egyből a kezdetektől fogva. Annak balekjai lettek.

Valaki mégis csak vágyakozott utánuk. Igaz, azóta se tudatosult bennük, hogy nem magát a rendszert sírják vissza a nosztalgizáló, hanem a saját fiatal énjüket és az azzal járó pozitív életérzést. Hát annak gyorsan vége lett, amikor beindult a nagy gőzhenger, a vadprivatizáció. Kívülről irányítva, mégis hazai színekkel álcázva. Mert az fontos volt, hogy mindazokat gátlástalanul hülyének nézhessék, akik egyébként okosabbak náluk. S ha már annak nézték, akkor a szemébe is mondták. Nem az egyes embernek, hanem az egész kifosztott társadalomnak. Olyasmi volt ez az „aktus”, mint amikor egy leállatiasult férfi megerőszköl egy nőt, majd amikor elvégezte rajta, amit szándékozott, jól le is hordja mindennek, hogy aztán végül a világ szájára adja, mintha a nő lett volna szajha.

Ha röviden akarjuk összefoglalni, nagyjából ennyi volt a történet, mindannyink története annak a tüneményesnek semmiképpen nem mondható rendszerváltoztató korszaknak.

Megint csak lehetnek, akik nosztalgiázni képesek rá, de immáron öreg fejjel elmondhatom, hogy az egyik legtragikusabb időszak volt a nemzet történetében.

Hogy ezek az előítéletek még mindig az Attila leszármazottjainak szóltak, vagy annak egy újkori változatát érezték ellenünk, magyarok ellen, senki nem tudná megmondani. Azok, akik viszont máig megélik, sőt változatlanul terjesztik, soha nem fogják bevallani. Aki a gyűlöletnek adta a fejét, az elveszett ember. Megjelenik az arcán egy sötét fény, amely megakadályozza, hogy jóézésű ember valaha is kellemes érzésekkel tekintsen rá.

De hát hogyan lehet a fény sötét? Nehéz megmagyarázni. Mindnyájan sugárzunk magunkból valamit, ami megmagyarázhatatlan. Ki-ki másmilyet. Életünk és porhüvelyünk személyre szabott. Nem érdemes a mások imázsát magunkra venni, azzal próbálkozni. A bölcsét és a gyermeket senki nem veri át. Tökéletes érzéssel igazodnak el a körmönfont mondatokon, a másnak szánt célzásokon, a rejtett üzeneteken. Szóval nekik beszélhetnek. Talán úgy lehetne értékelni, hogy a gyermekek még beszélnek az angyalok nyelvét, a bölcs öregek meg már megint beszélnek. Az úton visszafelé haladó ember, az a nagyon halandó és valakiknek mégis szeretetreméltó már nem osztja meg másokkal ezt a tudását, pedig ha tudnák, hányan kérdegetnék, faggatnák róla, nem tekintenének olyan rezignáltan visszafelé. Már amikor még visszaneznek a mások rendezetlen életére, melyhez már semmi közük nincsen.

Töprengjünk el kicsit ezen a sötét fényen! Mi az, ami az eltévelyedett ember arcán megváltozik? A lélek zavara, ami egyúttal maga után vonja a test eltorzulását is. Bár titkolni akarja, mégse képes rá. Ami kellemetlen a léleknek, azt kifelé dobja magából. Ahogy a kamaszarc tükrözi azt a zavart, amit a teste ébredésekor érez, úgy mutatkozik meg az eltévelyedett ember arca is. A kamaszok arcán csak a pattanások és mitesszerek jelennek meg, amik aztán elmúlnak. Nem úgy a fajtalan, csúf hajlamú ember arca! Az a változás, amely kiváltotta, vele marad, pedig nagyon nem szeretné észrevétni másokkal.

De aztán itt van az a sokat emlegetett büszkeség, ez az érthetetlen. Ugyan miért kellene büszkének lenni arra, ami nem természetes, ami a természet rendje ellen való?! Nincsen rá magyarázat, s talán nem is kell. Elég ránézni embertársad arcára, és máris tisztában leszel vele, hogy ott rend van, vagy hogy egyáltalán nincsen.

Nos, hát ültünk a semmi szélén, azzal a világvégi életérzéssel, hogy most már tényleg eljutottunk valahová, mégse érezzük otthon magunkat benne. Ki érti ezt? Azok, akik már átélték ezt az érzést. De még az se biztos. Csupán az az egyre gyakrabban visszatérő gondolat, hogy mi nem ilyen lovat akartunk. S ha voltak is, akik megfogalmazták ezt a kételyt, kicsi valószínűsége volt annak, hogy bárki is odafigyeljen rá.

Mert mindenki hajtott. Ahogyan értéktelenedett el a pénzünk, úgy kellett egyre többet dolgozni, hogy az inflációval vívott szélmalomharcainkat még vívni tudjuk. Igen, voltunk sokan, akiknek soha nem sikerült abból a szerencsétlen állapotból sikeresen felverekedni magukat. Voltak, sokan, túlságosan is nagy veszteséget hagyva maguk után, szóval, hogy megölték magukat. Úgy tűntek el az idő messzeségében, akár az ősszel eltávozott madarak.

Sajnáljuk őket, de mindenki abban a gúzsban vergődött, amelyet kíméletlen kezek hurkoltak köréjük egyre szorosabbra. Az ember önmaga foglya volt, és a külső, gonosz indulatoktól hajtott embereké is. Ők mindezt tudatosan művelték velünk, szenvedő alannyá téve az előbb még aktív, dolgos, mindig tetre kész embereket.

S voltak, akik evickéltek. Mások meg igen magasra törtek. Akkor úgy gondoltuk, mindez olyan igazságtalan, de az élet alkonyán meg kell állapítani, hogy a földi életben mindig is így lehetett. Nem mindenkinek osztanak főszerepet ebben az életnek nevezett színjátékban. És az is igaz, hogy akik élre törnek, nem mindig érdemesek arra az első helyre, ahová felkapaszkodtak. Lesznek még bukott angyalok is, de ők nem az ún. „kispályások” közül kerülnek ki. Ők az eszesek, aki rendre rosszra használják a rájuk bízott talentumot. Aztán majd mehetnek elszámolni velem, de az legyen az ő problémájuk.

Mitől támadt az a nagy zűrzavar a változások hajnalán? Ma még senki nem tudná megmagyarázni igazán, pedig elég sokat éltünk ismét azóta. Régen úgy mondták, hiányzik hozzá a történelmi távlat, ami csak féligazság. Mindig van távlat, ha fölbe tudunk emelkedni a köznapi, közönséges dolgoknak. Ha merünk távolabbra tekinteni. Előre is, meg hátrafelé is.

Az ember mindig eközé a két dimenzió közé szorultan éli kicsinyes életét. Ha nincs megfelelő műveltség, úgy a múlt, mint a ránk váró jövő szinte satuba szorítja azt az egyetlen, kicsiny életet. Van, aki úgy érzi, hogy valósággal agyonnyomja ez a teher. És olyanok is vannak, akiket valóban agyonnyom. Nem élnek túl ezt a terhelést.

De akkor még hittünk a változás szép lehetőségében. Miközben mi ennek filozófiájával voltunk elfoglalva, az alantas fajta meg, amelyik épp erre specializálta magát egész életében, gőzerővel lopkodott tovább. Nem volt nehéz a helyzete, mindig is ezt művelte. Ez a szakja, nem az, amit az ilyen-olyan iskolákban elvégzett. Hazudni, lopni és mindent pillanatok alatt elherdálni, eltüntetni, ez az egyedüli „szakértelme”. Ám ennek birtokában úgy véli, ő már mindenhez ért, és bárkin túltesz, szóval, hogy ő a jani. Ami részben igaz is, de kissé korigálni kell magát a terminust: ő a mindenkori szarjani, a hullámokon lovagló beat-hős, vagy mikor minek képzelet magát.

Lesz-e ebből valaha is kibontakozás? Ma még nem tudható. Dúl a titánok harca, igaz, az egyik épp ilyen kicsinyes és alantas, mint amilyenek a fentiekben leírtam. Nincs mit csodálkozni rajta, hiszen ő egy antihős. Ezért pont ilyen, amilyen. Ezt az egyet tudja a fentiek felül: mindenre nemet mondani. Azt se akárhogy, hanem jókora hangsúllyal, hogy senki ne feledhesse, most melyik főtahó ordibál a kocsmában vagy ha onnan kitétték, az utcán: NEM! Mindent tagad, mert az a legkönnyebb és legkényelmesebb. Ugyanis annak kell cáfolnia ezt a végtelen negativitást, akit letámadtak vele. Így tartja magát lépéselőnyben. Egészen addig, amíg egy jó kötésű, derék legény földhöz nem teremti, úgy, ahogy a népmesékben szokás.

Ülünk a semmi szélén? Még mindig ott ülnénk? Az érzés velünk maradt, tehát nem tudjuk függetleníteni magunkat tőle. Van, akit mulattat ez a végülis nagy végtelenség-élményt

nyújtó pozíció. A lelke rajta. A miénk viszont a miénk, tehát mi rendelkezünk vele, s majd ha eljön az idő, el is számolunk annak, akitől ajándékba kaptuk.

Az eltűntek hagyatéka

Minden természeti katasztrófának és társadalmi kataklizmának megvannak a maga eltűntjei. Ők azok, akiket még emberi mértékkel mérve is csak kálónak szokott venni a közemlékezés. Bizonyára többe érdemelnének, hiszen Isten teremtményei ők is, ahogyan bárki más, mégis meg szokott esni velük ez a csúfság. Ők pedig csendesen, szerényen, mert másként nem tudnak, elvonulnak valahová, miközben a többiek vigadnak, hangoskodnak és ettől nem veszik észre a csöndesen elvonulók távozását.

Ez a tradíció. Lehetne másként is, mégsincs. Mi teszi, hogy a nagyravágyó társak nem észlelik azt a halk sóhajt, ami a társaik lelkéből felszakad, nem tudjuk. Közöny mások iránt, vagy valami egészen más? Keressen rá választ, aki ráér kutatni efféle hiábavalóságokat. S ha megleli, attól változik majd valami? Kötve hisszük. Az örök önösség terhe, amely azok mellkasát nyomja a legnagyobb erővel, akik ebben élnek, megakadályozza őket abban, hogy változtassanak rajta. Viszi őket a lendület, a megszokás vagy bármi. Egy örült svung, ami azt az illúziót adja, mintha valami kies helyre vezetné el őket. Ehelyett csak a száguldás van, annak úticélja nincsen. Miért? Mert a megérkezés is, ha van, nem nyújt semmiféle kielégülést. Nincs örömmámor, eufória, csak a kiüresedés élménye. Mert ahová visz, az egy mély szakadék, az emberi ferdeségek tárhelye. Aki egyszer meglátta, elborzad tőle.

Lehetne keresni mást is? Igen, de akkor le kellene lassítani egy kicsit. Az örök száguldozók erre képtelenek. Igen, akkor is csak vonultunk. Megvolt az élmény, ami Ötvenhatra hajazott, mégse volt ugyanaz. Mint mikor egy udvarló szerelmet hazudik, pedig csak meg akarja kapni a nő testét, aztán továbbállni. Egy valamirevaló nő, túl a mámoros pillanatokon, megérzi, hogy valami úr tátong, hiányérzete támad, és ha nagyon keresi, meg is fogja találni azt a helyet és azt az okot. Mi is kerestük ennek a társadalmi hiányérzetnek az okát, de csak jó sokára leltünk rá, úgy a helyre, mint az okokra. De akkorra már késő volt. Mi legalább így éreztük.

Mitől kétféle az ember? A legegyszerűbb válasz ennyi: Káin és Ábel. Ők élnek túl a mára túlszaporodott emberiség két ágában. Van rá univerzális válasz is: a kozmikus kétpólusúság, amilyenre Isten teremtette a világot. Az ember se lehet kivétel alóla. A két mágneses pólus, ahogyan vonzza egymást, az azonosak meg taszítják egymást nagy erővel. Ez is a természet törvénye szerint való, az okát keresse a teremtésben, aki akarja. Én Istennel nem vitatkozom.

Ha visszatekintünk, valóban a lelkesen vonuló embercsapatokat látjuk, miközben a másik, örök menyevik meg nagy titokban fosztogat. Neki ehhez van indíttatása. Ő se változott, mi se változtunk ebben a tekintetben. Aztán kaptunk egy újabb nagy figyelmeztetést. Valahol Afrikában elűzték az uralkodójukat vagy államelnöküket. Nagy csapat fekete ember rohant az utcán és boldogan ezt üvöltötték: „Szabadok vagyunk!” Ha egy távoli földrészről van szó, rögtön átlátunk a szitán. Ők csak képzelik, hogy szabadok lettek. Az egész egy kész átverés show. S aztán kínálkozik a gondolat: nem ugyanazt művelték velünk is? Míg el voltunk

foglalva a szabadság érzésével és építettük a kis légvárainkat, mi mindent fogunk tenni ezzel az érzéssel és az általa kínált lehetőségekkel, a rablásra, fosztogatásra szakosodott csirkefogók meg elvitték a családi ezüstöt. Aztán, mivel senki nem rúgta meg őket az érzékenyebb részükön, tovább folytatták a családi otthonokkal (ld. még svájci frank alapú kamu-hitelek), hogy végül az egész hazát ki akarják árusítani a gazemberek, akik igen nagyra törtek. Ilyesmiben járt Zelenszkij is a szomszédban, amikor elment, hogy felajánlja maradék „királyságát” a lengyeleknek. Hogy majd ő megnyitja a határokat s aztán egyesítik az ősi földeket. No, persze, a Monsanto meg a Black Rock meg ölbe tett kézzel tűrte volna... Ahogy azt Z. elképzei...

Így jár az, aki a betörőket nem fegyverrel, de legalábbis nem sodrófával fogadja. Régi sebek ezek, régi ügyek, de nem lehet elmenni mellettük többé és úgy tenni, mintha soha nem is léteztek volna. Megteszik azt helyettünk a nemzetközi hipokrizisre szakosodottak. Ők ebben profik.

Mellettük és körülöttük tűntek el mindazok, akiknek nem volt megfelelő válaszuk a sok arcátlanságra. Nekik se tanították meg soha a természetes önvédelem eszköztárát. Ettől lettek védtelenné, elszomorodottá, hogy a végén letörte őket az a tehetetlenség-érzés, amivel egy idő után már nem tudtak tovább megküzdeni. Feladták. És lehet, hogy nem a férgese hullott ebben a nagy nemzetközi bálban, hanem éppen a férgese kontraszelektálódott olyan mértékig, hogy túlteng és magának nemcsak teret követel, hanem mindenki mást is ki akar szorítani a neki adatott térből és időből.

Senki nem érti alapjában és mélységében ezt a kontrasztot, ami először mindenkit mellbe vág, majd a pillanatnyi döbbenet után felkorbácsolja az indulatokat még az egyébként csöndes és béketűrő honfiakban is. Mefisztó pedig ismét kikacaghatja az egész csapatot, mert ma valóban odavághatja teljes nyíltsággal: „Eladó az egész világ...”

„Miért hagytuk, hogy így legyen?”, kérdezte egykor az Illés, hogy aztán elnyomja a hangjukat a divatos diszkózene, amelynek drogos beütéseit először nem is vettük észre. Hogy is éreztünk volna rá, hiszen nem volt tapasztalatunk benne?! A földnek ezen a boldog részén nem is sejtettük, miféle néphülyítés folyik már a sokak által bálványozott nyugaton. S hogy a nagy csillogó látszat még csak annyit se tud felmutatni mára, mint amennyit mi magunk értünk el a saját erőnkéből.

Igen, ma már jól tudjuk, mit kellett volna akkor tennünk, hogyan kellett volna akkor reagálnunk. De az az idő elmúlt és az a vonat elment. Minden maradék illúziókat magával vitte, legalább is az öregekéét. Az ifjúságnak mindig van elegendő ideje, hogy kellő idő múltán majd legyen megfelelő történelmi távlata, perspektívája, amelynek végén rá vár a megvilágosodás. Az ifjúság viszont mindig el van foglalva önmagával, világmegváltó terveivel, amelyekhez rendre elfelejti megkérdezni az öregeket, miként látják ők ugyanazt a kérdést. Nem, ők Unamunóval együtt vallják, hogy az ifjúság egyenlő az önimádattal. Hogy majd

ráérnek később is megkérdezni azokat az elavult dolgokat az ótatától vagy a fatertől, csak közben évek telnek el, és ők még mindig nem kérdeztek meg semmit. Talán nem is fognak.

Ez is az élet rendje. Nem mintha rendjén volna, csak mégis így van. Fejtse meg, aki akarja, miért akkor merülnek fel az első kérdések, amikor az öregek koporsójába már ütik bele a szögeket. Azokra meg, akik önként távoztak innen, még akkor se gondolnak a társak. Esetleg valami szájalmat éreznek irántuk, de gyorsan el is hessentik maguktól a gondolatot. Nem az ő ügyük, nem tartozik rájuk, a megboldogult meg érje be a túlvilági boldogsággal. Aztán ha mégis ráébrednek, hogyan kellett volna másként, akkorra már a másképp is csak merő illúzió. A társak ugyanúgy rá se hederítenek, mint ahogyan ők mentek el, sőt száguldottak el a megoldandó feladatok mellett, rendre fumigálva azokat. Úgy az embert, mint annak környezetét, amelyben élt és ahol megbetegedett a lelke.

Mondhatnánk úgy is, hogy ezek a mi nyugati típusú párhuzamos társadalmaink. Egyikben él a fiatal nemzedék, az elszárguldozó, a másikban a hátramaradtak, az elcsendesedett öregek. Még nem következett be az ébredés, hátha feltehetnének pár értelmes kérdést, amíg nem késő. Semmiről nem maradnának le időközben, csak okosabbak és tapasztaltabbak lennének pár antik gondolattal. A szó elegánsan hangzik a mi nyelvünkön, ám az újlatin nyelvekben, pl. az olaszban ugyanez köznapi. Az olasz a régi barátját antik barátjának nevezi, ami magyarul komikusan hangzik, az olasz viszont elképedne, min somolyog egy magyar, amikor ezt hallja. A nyelvi fejlődés útja már csak ilyen. Az egyik nép által megalkotott szó átkerül egy másik nyelvbe, hogy ott szinte önálló életet kezdjen. Másfajta jelentéstartalmat nyer a másfajta használat által. De még csak másik nép se szükséges ehhez. A spanyol anyaországtól elszakadt konkviztádor-utódok vagy kései bevándorlók, akik kevés vagy semmilyen kapcsolatot nem ápoltak többé Hispániával, szintén másfajta nyelvet alkottak meg, amelyben a régi, azaz antik szavak új jelentéstartalmat nyertek. Más a hanghordozás, a kiejtés, s talán nemcsak a földrajzi távolság miatt. Az argentin értelmiségről azt írja Ferdinandy Mihály, hogy szívesebben jártak Franciaországba, mint hispán földre, amikor az óvilággal keresték a kapcsolatot. Talán onnan importálták aztán a sok 'zs' hangzást, ami más latin ajkú országokban nincs.

Mindenki másként szakad el az óhazától, mivel ennek útja egyénre szabott. Ahogyan az emancipáció is egyéni formában vívható ki. Hiába a rá vonatkozó törvények, ha a személy nem követeli meg magának a kellő tisztelettel és elfogadással együtt. A latin-amerikai értelmiség és arisztokrácia, talán amerikai hatásra, el kívánta vágni ősi gyökereit, ezért keresett másfajta ideálokat. És jaj annak, aki az északiakat majmolja! Olyan kígyót melenget a keblén, amelyik nem fogja őt se szeretni, se kímélni. Megoldást lehet majd rá találni, de sok időt vesztegettek el vele azóta már.

Bizonyos népek közt nincs, mert nem lehet barátság. Intimebb kapcsolat még kevésbé. S ha mégis átlépnék ennek az ősi törvénynek a határait, csak tovább gyarapítják a szenvedéseket és a boldogtalanságot. No, meg a háborúságot. Ennek tombolását látjuk most napjainkban, tőlünk nyugatabbra. Mintha ez is az öngyilkosságnak egyik módja volna, a monomániásan ismételt tévedések sora. A badarság akkor is badarság marad, ha ötszázszor ismétlik el. S hogyan lehet megértetni ezt a megtévelyedett és magához térni nem akaró lelkekkel?

A zátonyra futott lelkek hajója is így kötött ki egykor valahol. Talán szakadt fel utánuk pár sóhaj, de ki hallotta meg? S ki gondolta komolyan? Jelentett az egyáltalán valaha valamit is? Én csak a hivatásos hipokriták sablon-sóhajait hallom. Talán még azoknak is szabott áruk van. A csendben eltávozottak meg most is csendben vannak. Hogyan hallaná meg őket bárki is ezek között a zajongók között?! Pedig éppen ez irányba próbálom most terelgetni a kedves olvasót. Hátha mégis valaki hajlana rá, hogy csak pár gondolat erejéig, de hajlandó volna erre a visszatekintésre! Hogy a holtaknak nincsen is hangjuk? Már hogyné volna? Nem olyan erős, mint az élő embereké, de azért tudnak ők szólani, ha szükséges. Igaz, nem mindenki érti őket. Az oka? Túl sok badarságot tanítanak az embereknek a holtakról és a Holtak

Birodalmáról. Úgy van ez, mint a kamaszok képzelgése a testi szerelemről. Annak sincsen túl sok köze a valósághoz. Még akkor se, ha ebben a mai, exhibicionistává süllyedt világban egészen naturalista oktató anyagokhoz juthat bármelyikük. Nos, gondoljuk csak el, mitől ilyen ez a tévhiteltől és fals eszméktől fűtött világban! Babonák, csúfondáros gondolatok, de véletlenül se a tiszta igazság. Pedig a lélek tud emlékezni. De ki az, aki valóban bele akar tekinteni a lelke legmélyébe? Szóval itt bukik meg a legtöbbször az ügy. A klasszikus emberi gyávaságon. Mert könnyebb egy nagyot lódtítani, mint a szédítő mélységgel szembesülni.

Az emberi lélek mélyén ott az egész történelem. Arra mindenki vágyik, hogy kiderüljön róla, milyen nagy ember is volt ő valaha, de ha valami kicsinységre ébresztik rá, rögtön megharagszik a látóra, aki ebben segített neki. Igaz, nem mindenki vágyik a nagyságra, a nagy szerepekre. Valaha lánykoromban az egyik szobatársam azt mondta nekem, hogy ő nem kíván kitűnni a többi ember közül. Ő egyszerű, köznapi ember kíván lenni. Jóval később értettem meg, pár évtizedes hányódás és kemény élet után, micsoda önvédelmi gesztus volt ez a részéről! Belesimulni az emberi tömegbe, ahogyan a vízcseppek együtt mozognak a hullámokkal. Ez lehetett Judit filozófiája. Hogy jobb volt-e neki, már nem tudhatom meg. Nem találkoztunk, nem kérdezhetem meg tőle. Talán nem is kellene. Valami kozmikus törvény mozdított ellenirányba bennünket, mivel más életelvek szerint éltünk.

Valami folyton eltérít azoktól a szerencsétlen lelkektől, akikről beszélni kezdtem. Azokról, akik feladták, mert nem láttak el az alagút végéig. Nem hittek abban, hogy el tudnak evickélni odáig. Már csak a pihenésre vártak. Arra, hogy valaki megszabadítsa őket a szenvedéseiktől. Most nem tudnám megmondani, merre vezetett az útjuk, az a végső. Vagy talán nem is az volt a végső? Ennek taglalását érdekes módon sok vallás tiltja. Pedig valószínűleg ott is van valami egészen természetesen adódó válasz. De mit tegyünk, ha már a kérdés feltétele is bűnnek számít, nemhogy ha arra valaki választ is akar adni? Vagy csak keresni.

Sóhajok és etűdök. Pár könnyű futam egy antik zongorán, amely talán már nincs is meg. Mennyivel könnyebb lenne elzongorázni ezeket az emberi történeteket. Vagy egy klasszikus gitáron elpengetni. A zene a legtökéletesebb művészet. Azt talán mindenki érti. Az Univerzum anyanyelvén beszél. Ősi, megmagyarázhatatlan, szavakkal kifejezhetetlen, mégis közérthető. Antik. Szépséges és

ANTIK!!!

Pár sóhaj 1989-ből

Istenem, mikor lesz már vége? Vajon meddig kell még ebben a kempingben rostokolnunk? S ha itt is maradhatunk, tovább tudunk-e majd menni? Meglátjuk még Hilde tantit és Ralf bácsit? Nem is értem, hogy vághattunk bele ebbe a kétséges vállalkozásba! De hátha mégis? Most már csak nagyon akarni kell és akkor biztosan menni fog. A magyarok nem akarnak nekünk ártani. Mindenki barátságos, és szinte részvétellel vannak irántunk. Együttéreznek velünk...

1956-ban tőlük is sokan menekültek el nyugatra. Ma már azok százszor jobban élnek, mint akik itthon maradtak. Ők tudják... Mi pedig a mi utunkat választottuk. A gyerekeink már szabadon fognak élni, egy szabad országban. Igaz, apámat még jó ideig nem láthatjuk, és az is meglehet, hogy kellemetlenségei lesznek miattunk. De most már nem lehet visszafordulni. Az engedélyünk két hete lejárt, és ha visszamennénk, megbüntetnének. Franzot az állásából is kitennék. Én se taníthatnék többé. És a gyerekeknek is megígértük, hogy minden rendben lesz...

Ha sokan indulunk el egyszerre, akkor nemigen fognak bántani bennünket a katonák se. Érdekes, hogy most nem a szorongás dominál bennünk, hanem a reménykedés. Valamiért úgy hiszem, hogy sikerülni fog. Mindenki, a szomszéd sátrakban és faházakban is egyet gondol. Mintha a magyarok hatására bennünk is megszűnt volna a félelem.

Mikor pár évvel ezelőtt magyarok jártak nálunk, rácsodálkoztunk az egyik nőre, hogy merészel olyan nyíltan beszélni mindenről. Most meg ránk is átragadt a bizonyosságnak ez az érzése. Vajon honnan veszik a bátorságot? Hiszen náluk is a párt dirigál még mindig. Vagy az itteni pártfunkcionáriusok gyengébb kezűek? Liberálisabbak, mint a mieink? Uh, még visszagondolni is rossz, mit szólna Erich, az a vén alkoholista főnököm, ha megtudná, mire készülünk! Nem is bánom! Inkább rá se akarok gondolni! Maradjon ott és fulladjon bele a konyakba, ha már jobbat nem tud!

.....

Nem tudom, miért csapódtam hozzá ehhez a csapathoz, mikor alig ismerem őket?! Azt se tudom, megbízhatom-e bennük, de most mindenki olyan lelkesen készülődik. Mindenki olyan biztos a dolgában. Nem tudom, nem értem, mitől érzik úgy, hogy most akármit el tudnak érni. De a lelkesedésük rám is átragadt, és ezt nem akarom elhagyni. Tudom, hogy a bizonytalanba indulok, még anyámnak sem írtam meg, hová készülök, de ha sikerül, akkor nem kell többé attól tartanom, hogy a szomszéd vagy a főnököm fel fog jelenteni. Mennem kell és meg kell próbálnom, hogy átjussak a határon. Onnantól kezdve már minden más lesz, ebben biztos vagyok. Auf wiedersehen, régi életem!

.....

Nem is tudom, mi változott meg hirtelen. Talán én magam. Ahogy visszagondolok, már szinte nem is emlékszem a régi magamra. Egy olyan változásban élek, hogy fel se foghatom. Talán úgy van ez, hogy csak lépni kell az egyik lábammal, és a másik majd követni fogja a társát. Úgy, ahogy én is a többieket, akik ugyanoda készülnek, mint én. Igaz, azt a helyet megnevezni se tudná senki, csak megy, követi a társait és nagyon hinni akar abban, hogy az élete attól a pillanattól fogva jóra fordul, hogy átért a túlsó partra. Nekem és a barátnőmnek is ez az érzésünk. Nincs visszaút, csak előre! Ha mindenki egyszerre lép, miután megtalálta a helyes irányt, akkor minden láb egyszerre fog lépni, és a kis Annelore se fog félni többé. Igenis megpróbáljuk! Úgy hallom, mások se félnek, sőt még csak nem is tartanak attól, hogy valami hiba csúszhat a dologba. Most mindennek sikerülnie kell.

Szinte hinni se akarták azok az NDK-s turisták, akik szabadon távozhattak Magyarországról 1989-ben. Illetve hittek benne, nagyon is hittek, mert megéreztek valamit abból a változásból, ami a magyarok lelkében is készülődött. Egymásra hangolódott két nép, amelynek annyi konfliktusa volt történelme során. A fegyelmezett, engedelmes német népet áthatotta a magyarok szabadságszeretete, és már ők is ugyanolyan szabadon akartak beszélni és gondolkodni, mint a magyarok. Elég volt a pártból és a pártfunkcionáriusokból! Elég abból a nyomott légkörből, amit maguk mögött hagytak! Már csak azt a kerítést látta

mindenki. Fél szemmel a katonákat figyelte, de úgy tűnt, hogy ők nem fogják bántani a tömeget. És akkor mindenki futásnak eredt. Mert a fiatalon megszokott reflexek nem hagyhatók el olyan könnyen. Azok visszarántanak, és még jó darabig rágnak belül, és de sok energiába és szabadon töltött hónapokba, talán évekre is kerül, hogy elhagyják őket! Úgy, ahogyan a Trabantokat és Wartburgokat hagyták maguk mögött, mert már biztosak voltak benne, hogy ennél jóval szebb és jobb autójuk lesz ezután.

Mindenki futott, boldogan rohant abba az ismeretlen valamibe, ami várta őket. Igaz, az fel sem sejlett bennük, hogy a fogadtatás az első nagy eufória után nem épen olyan lesz, mint remélték. Mintha két külön néppé váltak volna. Úgy, ahogyan a latin-amerikai népek különöztek el az anyaországtól, miután már évszázadokig más ég alatt éltek. És most? Vajon hogyan élük meg a keletieknek lehordott idegen rokonok, hogy az újraegyesített hazát, az egykor szentként tisztelt Vaterlandot most szinte védekezés nélkül adják át az odaözönlő idegeneknek?

.....

Litvánia is az elszakadás útját járta, ahogyan a magyarok. Érdekes, hogy bár kimondani nem volt szabad, mégis mindenki Magyarország felé tekintett abban a bűvös hangzású évben. 1989! Mitől vált annyira különlegessé, talán senki nem tudja, mégis mindenki pontosan megérezte a lényegét. A grúzok és a litvánok ugyanúgy, ahogy a lengyelek és az észtek is. Nagy változások éve volt az, amikor valahogy mindenki magára eszmélt. A szovjet birodalom pedig lassan elemeire hullott.

Litvánia. Tüntetőik fogadják Mihail Gorbacsov érkezését. 1989

1989. Akkor még mindenki úgy hitte, hogy a jövő csupa szépet és jót hozhat.

Mikor a szabadságnak ez a pillanata eljön, az emberek hirtelen változnak szétszórt elemekből álló masszából egységes eggyé, boldog közösséggé. Aki megélt már ilyet, az soha nem felejt el, ám aki nem tapasztalt hasonlót, az elképzelni se tudja, mitől és hogyan változnak meg embertársai. Úgy általában véve is jelentősen elszegényedett az emberek fantáziavilága. Talán az teszi, hogy mindent készen kapnak, szinte a szájukba teszik a falatot. Kiskoruktól fogva kiszolgálják őket, nekik csak rá kell hagyni előbb a szülőkre, majd az általuk csak balekoknak nézett valakikre, hogy tegyék a dolgukat. Szerepcserére soha nem gondolnak. Viszonzást tőlük nem lehet elvárni, meg is haragudnának, ha ezt valaki a fejükre olvasná. Valami félresiklott az életükben, és épp azért, hogy mindig csak passzív résztvevői voltak a saját életüknek is. Bekapcsolták nekik a tévét vagy a videót, később a kezükbe nyomtak valami nyomkodható készüléket, amire rámeredve ma is órákat töltenek el naponta. A képernyőn vagy kijelzőn túli életen ők nem sokat filóznak. Általában véve nem kedvelik a túlságosan elvont dolgokat. Abban a világban ők eltévednek, nem tudnak kiigazodni rajta. Ettől mérgesek lesznek, valakivel összeszólalkoznak, és onnan túl valami üresség marad bennük, amire nem találnak magyarázatot. Igaz, nem is sokáig keresik, mert az fárasztó. Könnyebb lapozni egyet, mint bonyolult dolgokon törni a fejüket.

Ez is szabadság? Annak a lehetősége, hogy másokat akár semmibe is vegyünk? Hogy szigorúan befelé forduljunk és ne engedjük át magunkat kényes gondolatoknak? Fogalmazza meg, aki benne él, mert a kívülálló számára ez felfoghatatlan. A lény elszigetelése másoktól. Egy önkéntes börtön, ahová maga vonul be az illető, aki így akar élni. Ki- s be járkalhat, amikor kedve tartja, de ez a kedv egyre ritkábban jön rá. Még elgondolni is rossz, nemhogy kimondani, hová vezet ez az út.

.....

Grúzia is sóhajtott egyet abban az évben. S aztán később is, annyiszor. Története bizonyára tovább íródik, ám körülötte a nemzetközi helyzet egyre változik. Talán Magyarország példáján ők is ráébrednek majd egy napon, hogy az álmodott nyugati szövetség a másik fél őszintén viszonzott szándéka híján nem jöhet létre. A 'kelet' szó még mindig csúnyán hangzik a nyugati fülekben. Évezredes előítéleteken alapszik, és ezt senki nem változtathatja meg. No, mégis, az egyén vagy a nagyközösség szándéka, közös akarata. De hol van az még?

Ősi kódexek őrzik egy különleges írás kalligrafikus szövevényében annyi nép ősi történeteit. Aki nem érti őket, nem is tulajdonít neki különösebb jelentőséget. Hogyan is tehetnék? Őket úgy borítják be az előítéletek liánszerű fonadékai, akár a Csipkerózsikát rejtő vár szűrős vadrózsái. Igaz, a mesében minden könnyebb. Ott magától értetődő módon következik be a happy end.

1989-ben a grúzok is kaptak egy előítélettel felérő választ szabadságvágyukra. Első világháborúból kimaradt lőszerrel és fegyverekkel üzent nekik a később Nobel-békedíjassá avanszált Mihail Gorbacsov. Mustárgáz és dumdum golyó, csupa rég betiltott lőszer, talán

„good for you” alapon. A kívülálló is csak hüledezett: van még ilyen? És igen. Volt. Azóta ismét sok idő eltelt, és a nyugati álmokat álmodók ma is álmodhatják egykori álmaikat. A geopolitikai helyzet egyre fokozódik...

.....

Románia már nemcsak sóhajtozott, hanem egy nagyot kiáltott. Erdélyé volt az első szó. Igaz, azóta is sokszor a fejére koppintottak érte, de akkor is megérte. Ha tyúklépésekben is, de számukra is elindult a változás. Minden kisantant állam és posztkommunista maradék árgus szemekkel figyeli minden lépését, sőt minden gondolatát is, mert nagy úr a félelem, főként ha az a saját bűnökre irányul. Nincs nagyobb hullámverés, mint az, ami a lélek mélyén háborog. A tolvaj fél a tolvajoktól, legalább is azt mondja. Ám félszemmel mindig azokat lesi, akikkel szemben a legnagyobb vétkeket követte el. No, hát hadd bandzsítson az árva, van neki miért...

Magyarország egy emberként drukkolt Tőkés Lászlónak, akit a hívei védtek élő lánccal. Chrudinák Alajos követte stábjával, ahogyan korábban Václav Havelt is, mikor a kommunista rezsimnek útjában voltak. A legsebezhetőbb valami, a sajtónyilvánosság lett a védőpajzsuk. Ettől még a legvisszataszítóbb diktátorok is visszarettentek. Pedig az életüket akarták, annál kevesebbel be se akarták érni.

Tőkés László temesvári lelkész és a román karhatalmisták, 1989

Hogyan és mitől lobbant lángra a forradalom, mely egész Romániát elárasztotta? A folyamat éppoly kevésbé látható földi szemmel, mint az ősrobbanás. Egyszer csak eldurran valami, és onnantól fogva semmi nem lesz ugyanaz, mint azelőtt. Egy ártatlanul meghurcolt ember,

akinek az életére törnek, szembefordul a rettegett zsarnokkal és a szemébe mondja: „Nem félek téled”. Ezt senki más nem merte volna megtenni helyette. Igaz, a szerepére éppen őt hívták el, ezért kellett *neki* kimondania azt a szót. A többi már úgy következett rá, ahogyan az első lépés után a másik. Előbb észrevétlenül, majd önkéntelenül, de törvényszerűen.

1989 elhozta sokak álmát. Igaz, a másokét meg elvitte. Mert az élet már csak ilyen. Mégis, akik évtizedeken át ültek a nép nyakán és semmibe vették, azoknak hátrébb kellett lépniük pár lépést. Ceausescu a Tőkés László életét akarta, de a sors különös rendeléséből az övét vitte el az ördög. A hírhedt diktátorpár kivégzése 1989. december 25-én esett meg. Nem éppen karácsonyhoz méltó esemény, de ma már történelem. Pribékjei túléltek, és amennyit csak tudtak, átmentettek átkos rendszeréből és párt-, valamint államapparátusából is. A kivégzés és az azt megelőző rögtönítélő bírósági tárgyalás is annak a karácsonynak a történései között szerepeltek, s mindez mára már történelem. Ha belegondolunk, miféle pária sorsot szánt Ceausescu Tőkés Lászlónak, s hogy később mégis EU-képviselő lett belőle, az egy isteni jóvátétel volt. A diktátorok meg elelmélkedhetnek a sorskerék törvényszerű mozgásán. A „Kárpátok hőse” orra bukott, de rendszerének elemei még ma is ott kísértenek, széjjelszórva a román és a történelmi magyar országrészekben.

.....

1989-ben vesztettük el Márai Sándort. Az emigrációs magyar irodalom büszkesége, majd vesztesége volt, a Nagy Csillaghullás évében. Akkora életművet tagadtak el a hivatalos irodalom történészei, hogy csak na! A honi olvasó számára csak akkor derült erre fény, amikor a sorozat megjelent abban az egyszerre komolyságot és jelentéktelenséget sugalló drapp vászonruhában. Igaz, elegáns papíron és ugyanolyan betűszedéssel, mégis önkéntelenül sugallva a hiányt. A kommunisták nem siratták, bár színleg visszahívták, tudván, hogy úgyse fogja elfogadni az invitálást. Feltétele, hogy a megszálló seregek hagyják el az országot, nem is sokkal azután következett be, hogy a XX. század legnagyobb tehetségű magyar írója önként szedte a sátorfáját. Nem várhatott többet, odaát már várták az égi társak. Mi pedig eltöprenghetünk rajta, hogyan függenek össze a dolgok, s mely isteni rendelés alapján előzik a művészek alkotásai azokat az eseményeket, amelyeket ők maguk gerjesztenek láthatatlan, ám igen finom érzékenységű „műszerükkel”, amelyet röviden csak intuíciónak neveznek az emberek.

A hivatalos irodalom vagy művészetpolitika aztán magyarázkodhatott volna, ha lett volna rá indíttatása, miért titkolta el, miért tette indexre és miért pocskondiázta primitív stílusban és hangnemben épp azt az író, aki előtt le kellett volna borulnia. Ugyanúgy, ahogyan Jókai és Mikszáth előtt tette a saját jelenkora, s most mégse tette.

A megtörtént dolgokat már nem lehet meg nem történnelk venni, gondolják a dánok, és mi se tehetünk másként. A közönség előtt eltitkolt Márai hasonlóképpen járt, mint Tőkés László. A korábbi támadói kénytelenek voltak tudomásul venni, mennyire híressé vált utóélete során. Mert ilyen karriernek is vannak. Az utókor, amely lusta, tohonya jelenkorként nem

törődött művészeivel, hirtelen feleszmél úgymond, majd pajzsára emeli a korábban gyalázott nagyságot. Kisember nagy tévedései, mondhatnánk, de mit is változtathatna már a történeteken?! Márai attól még ugyanúgy elszegényedett és elmagányosodott, és a jelenkora épp akkor szenvedett történelmi vakságban, amikor nagyon nem illett volna.

Nagy év volt attól még 1989. Eseményeit alig tudjuk felsorolni. Az 1956-os forradalmárok újratemetése, amikor az eltávozott nagy csillagok kihamvadt fényét felváltotta egy fiatalember és nagy nemzedékének üstököszerű felbukkanása, majdhogynem a semmiből. Történelmi jelentőségű beszéd hangzott el Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése alkalmából. Orbán Viktor nevét aztán azok is megjegyezték, akik azelőtt lekicsinyelték a Fidesz és egy ifjú jogászember jelentőségét. Egy huszonhat éves fiatalember bátrabban ki merete mondani azt, amit mások legfeljebb csak gondoltak, azt is jó titokban.

Ki is mert volna akkor rendszerváltásra gondolni?! Remélni azt igen, de hangoztatni és fennszóval követelni, az még a leghaladóbb gondolkodású kortársakat is meghökkentette. Ugyanúgy, ahogyan Tőkés László a saját honfitársait merész kijelentéseivel és a diktatúra leplezetlen bírálóival. Pedig törvényszerű és rém egyszerű a dolog. Minden diktatúra a saját sírját ássa meg azzal, ahogyan az alattvalóknak nézett, lesajnált és lenézett kortársaival bánik. A bűnök és a hazugságok egyre csak gyűlnek, míg végül leomlanak, maguk alá temetve fenntartóikat, a diktátorokat és egész apparátusukat.

1989-ben azonban minden másként történt, mint az óvatosabbak hitték volna. Mikor eljön az igazság pillanata, hirtelen felnyílnak a szemek, és onnantól fogva nem lehet mást beszélni, csak a színtiszta igazat. Minden olyan egyszerű, mint az egyszeregy. Azután már mindenki

tudja, de csak az adott pillanatban érti meg, azelőtt nem volt meg a kellő tudása hozzá. Kell a megvilágosodásnak az a fényes minutuma, amikor a történések úgy rögzülnek mindenki agyában, akárha fotókat, jól sikerült pillanatfelvételeket látna. Ezek a ritka pillanatok úgy égnek be mindenki tudatába, hogy többé már nem feledheti őket. Megtörténik a történelem. Szavak válnak valósággá.

Hát ezért fontos a nagy emberek szavait komolyan venni és jól megjegyezni.

Erről szól a művészet is. Ezért volna fontos még idejében komolyan venni mindazt, ami előbb művészetként történik meg, majd egy minőségi változás keretében és formájában történelemmé válik. Nagy mulasztás, ha az adott nép nem érti meg az idők szavát és nem igyekszik lépést tartani azokkal, akik nála messzebbre látnak.

Nézzük ezt a harmincnégy éves képet. Ránézve halljuk a történelmi beszédet, annak szavait. Megelevenednek a képek, és Orbán Viktor mögött, bár nincsenek a fotón, mégis látjuk, érzékeljük a teljes csapatát is. Úgy születtek le, mint annak idején a reformkor nagy nemzedéke. Máig együvé tartoznak. Munkájuk gyümölcse az a rengeteg változás, amelyet egész könyvekben tudnánk csak egybefoglalni.

Személyüket mégis annyi rájuk lapátolt szenny illeti. Mocskolni próbálják őket, és ebben sincsen semmi új. Mi is történt Wesselényi Miklóssal? Az őt ért vádak ma már nevetségesen hangzanak. Hogy saját sajtót merészelt vásárolni a saját pénzén és azon saját kiadványokat nyomtatott ki. Felségsértést követett el ezzel állítólag! Ezért vetették börtönbe, hogy onnan szinte megrokkanva és vakon távozzék a daliás fiatalember, az árvízi hős, akit egy egész nemzet fogadott a szívébe. Ugyanúgy vegzálták Kossuth Lajost is, akinek „bűne” az volt, hogy

lelkes fiatal emberek segítségével lejegyeztette az országgyűlésben elhangzott beszédeket, majd sokszorosítva terjesztette őket. Hallatlan! A mai fiatal fel se foghatja, mi a csoda van ebben. Ma már minden pillanatok alatt terjed a világhálón, s mi van abban? Életüknek minden hányattatása és üldöztetése ellenére mindkét fiatal ember nevét ismeri minden magyar. Talán még azok is, akik gyűlölnék bennünket. Minden ok nélkül, csak mert lehetőségük van rá.

Ha lehetne mást kívánni, mint ami megtörtént, nem tudni, akadna-e vállalkozó szellemű fiatal, aki megfordítaná a történelem kerekét. No, persze, a posztkommunisták. Ők mindig fordítva látnak és kezelnek mindent. Nekik soha nincsen jól az, ami egyébként teljesen rendben van a mások számára. Nem képesek kinőni a dackorszakból. Ők az örök gyermekek, akik a földhöz verik a feneküket, ha valami nem tetszik. Ez az egy válaszuk van mindenre: NEM! Csak azért se! Máskor meg csak azért is! Ki tudná megmagyarázni, miért működik nálunk minden a fordítottjára?

Pedig, ha visszagondolunk, hány szép fényes napja is volt a magyarságnak történelme során! Azok a hirtelen felvillanások, amelyek döntővé fényesítették az adott pillanatot, mindörökre feledhetetlenné lettek. Igaz, utána mindig jöttek a félresikerültek, akik még azt is félremagyarázták, ami nekünk ragyogóan tiszta és szép volt. Ők aztán mindig jobban tudták! Őket mindig valami nemlétező küldetéstudat vezérelte, amiben csak ők hittek, másokra viszont erősen taszító hatással bírtak. Ez bizonyára tükröződött is a szemekből, amikor szembenéztek egymással. Talán ettől vadulnak be mindig, ezektől az őszinte pillanatoktól, amikor a szemek nem hazudnak. Pedig a jóllakott diktátor beéri az olcsó hazugságokkal is. Mit beéri?! Azzal él, az a mindennapi tápláléka, a talpsimogatók által okozott kellemes bizsergésféle, amire rászokott.

.....

1989-ben felosztatják az állampártot. Igaz, akkor még senki nem tudja, hogy milyen rafinált elgondolás mentén. Mert akkor is csak az eszméssel volt elfoglalva mindenki. A változások megfogalmazásával, a történelem megörökítésével. A nagy pénzeket, a pártkasszát és pártingatlanokat azonban nem szolgáltatták vissza az államnak, amely ilyen gazdagon stafírozta ki drága gyermekét az Egypártot. Arra csak jóval később figyelnek fel embertársaink, de hiszen addigra már úgy eltűnt kézen-közön minden valamirevaló holmi, hogy az átrázott fiatalság, no meg az örökké csak palira vett öregek és középkorúak csak lestek utána leesett állal.

A ravaszkodó, fondorkodó, dörzsölt alakok meg összekacsintottak: „Ezt is megcsináltuk!” S valóban, mire a jónép eszmélkedni kezdett, már nem lehetett tenni ellene semmi. Az ingyen vagy jelképes összegekért megszerzett gyárak, üzemek, vállalatok meg egyik kézről a másikra szálltak. De legfőképpen a csak rabló-privatizátoroknak nevezett szélhámosok, a külföldi karvalytőkének elkeresztelt valakik kuncogtak csak igazán. Talán volt is nekik miért... Akinek

a feje fölött osztozkodnak az idegenek, az ne a filozófiával törje magát, hanem kapjon bunkósbotra és tanítsa mőresre a viselkedni soha meg nem tanult betolakodókat!

1989 mély sóhaja száll fel most is, valahányszor visszagondolunk azokra a napokra. A nép elé vetett üveggolyók szertegurultak. Mindenki azok után kapkodott, a kárpótlási jegyeknek csúfolt papírszemét után, amin a kisember csak rajtavesztett, míg a nagy sakálok milliommossá lettek ezek segítségével. A titkát jól őrizték, s csak akkor fújtak fájröntöt, amikor már minden az ő nevükön volt, az általuk lenézettek meg ihattak rá hideg vizet. No, persze, jártak árverésekre is, hogy termőföldre váltsák az apai örökségüket, de ott is az ügyvédek szennye keresett nagyokat igazán.

No, hát ezért nem jutott elegendő figyelme a nép örök Szegény Jánosának arra, hogy rendet rakjon a mások vetésében garázdálkodó csirkefogók között.

Ez a történet is történelem. Máig isszuk a levét. Ezek miatt nem tudunk kivergődni a kamu adóssághalmazok terhe alól. Olyan szerződések alapján verték ezt a nyakunkba, amelyekért ma már senki nem felel. Egy részük kihalt, kaján vigyorgások közepette megboldogult, még azóta is vigyorog odaátról, amíg valóban mőresre nem tanítja őt és hadát az a Szegény János.

1989 sóhajai között szakad fel mindig ez is. Feledhetetlen, ha nem is a szó legszebb értelmében. Amit akkor megtanultunk, azt viszont nem feledhetjük. Megtanítjuk mindenkinek, akinek van füle a hallásra.

Már megint az a harciaskodás

Valami nagyon elromlott a nagy háborúban. Mindkettőben. Az emberek nem arra figyeltek, amire kellett volna, és megfélemeztek a személyes és családi önvédelemről. A férfiakat nagyon megtanították ölni, a háborúk után mintha más emberek tértek volna vissza a frontról. Akinek napi találkozója van a halállal, az soha többé nem lesz ugyanaz, mint aki volt. Még azok is megváltoznak, akik csak biztatják őket, valósággal beleleloalják abba az univerzális gyűlöletbe, amelyet aztán nem tudnak levetni magukról sem egyénileg, sem kollektíven. Hozzájuk nő ez a csúnya kabát.

A gyűlölet magvait már jó ideje a sajtó hinti el a gyanútlan polgárok között. Addig ismételteti és sulykolja a tőle megrendelt téveszmék napi adagjait, amíg kezdenek hozzászokni a köznépek, majd talán el is hiszik, de legalább ők is ismételtetik, mint egy refrént vagy félresikerült mantrát. Csak hallgassuk figyelmesen a napi sajtó üzeneteit. Nem ugyanazok a strófák ismétlődnek évszázadok óta? No, persze, a nevek, a helyek, az országok változhatnak, de a lényeg jottányit sem.

Akkor meg hogy nem emlékeznek vissza az emberek és miért nem intik csendre a blablákat ismételtető sajtómunkásokat és egyéb bértollnokokat, örök világmegváltókat?

Abban az adott pillanatban senkinek nem jut eszébe, hogy rájuk szóljon. Illetve igen, de azok oly kevesen vannak, a szavuk csendes, így nem képesek túlordítani az örök ordítókat. Azok bezzeg nem kímélik senki dobhártyáját! Már az asszonyok közt se ritka, hogy tútesznek a legpiszkosabb szájú kocsison is, úgy szórják a szitkokat akár a legmagasztosabb helyeken is. Inkább néznéd őket nőstény ördögöknek, mint a gyengébbik nem szépséges képviselőjének.

A második világháború után az egész világra ráborult a szégyen. Volt is miért. Ám megesett az a paradox helyzet és csúfság, hogy épp azok pirítottak rá a szegény, vágóhídra terelt emberekre, akik az egészséget szervezték. Akárcsak manapság...

Nem furcsa, hogy még mindig nem tanult belőle az emberiség? Nem különös, hogy ma is ugyanazokat a szlogeneket ismételteti, mint akkor? Hogy az ellenségnek kikiáltott nép nem méltó az ember névre, a vezetője romlott, gonosz alak, akit minden becsületes embernek kötelessége gyűlölni és mindent elkövetni azért, hogy eltávolítsák a helyéből. És harsogott a sajtó a „kutya Szerbiától”, a „Tito láncos kutyától”, az elvetemült imperialistáktól, de a „bezzeg jóember” kommunistáktól is, hogy a végén az is befogta a fülét, aki nagyot hallott vagy születési adottsága folytán nem adott semmit a politikára.

Eldurvult a stílus, amiért előbb csak-csak rászólt valaki a trágárkodókra és mocskolódókra, majd a sok ismétlés miatt eltompultak, belefáradtak és nem akarták meghallani azt, amit feltétlenül meg kellett volna hallaniuk. A sajtó meg úgy hiszi, hogy neki muszáj mindig valamit harsognia, hogy az emberek meghallják mindazt, amit a megrendelőik elvárnak tőlük és a megvetett, lekicsinyelt közönségtől.

S vannak, akik mindig vevők erre a stílusra és ezekre az avított jelszavakra. Lelki igényük a harc, de legalább a patvarkodás, kicsinyes harciaskodás, amely lehet, hogy csak valami piti karaktergyilkosságban fejt ki magát és nézeteit, de mégis ott van és zavarja a vizeket. Mindig a másét, még szép! A gondolatokat tettek követik, majd jöhet a harci riadó! Mindenkinek egyszerre kell lépnie, és épp annak az indulónak az ütemére és szavaira, amelyek az éppen aktuális kötelező anyagot hintik a jónép elé. Az meg mindig menetel, sőt ismételteti a bérsajtó által neki és másoknak hintett jelszavakat, amelyek úgy szóródnak szét közte és embertársai között, akár a kazettás bombák förtelmes fertőző anyaga. Akár évtizedekkel később is gyilkol és fertőz, mert erre tervezték.

És fújták a riadót, fújják ma is, mert az emberiség még mindig nem kapott észbe. Nem érti, hogy talán az utolsó tartalékait égeti el, amelyeket használhatott volna értelmes célokra is. De még mindig csak öklözni akar, és nem látja meg, hogyan állják körül a terepasztalt a szenilis taták, akik ebben élnek ki magukat, ebben a második gyerekkorukban, amelyet roppantul élveznek, mert már csak az „ürdüng ildetüit” (ördög sugallatait) hallják meg, semmi mást.

A békés természetű ember csak nézi a sok magából kivetkőzött társát, ám ha szólna is rájuk, mindig közéjük reked a jól szigetelő förtelme. Az a megmagyarázhatatlan valami, amiről úgy hallgatnak, mintha valami szégyenletes dolog volna. S valóban az is, mert a valója förtelmes. Fertőz maga körül, ám gondosan eltereli az áldozatai figyelmét mindarról, amit jó volna már végre észrevenniük.

Legelőször is azt, hogy mindent ellenük terelvek ki. Az ő óvatlanságukra épül az egész stratégia. A vén háborúcsinálók tudják, hogy az általuk kiszemeltek majd úgyis a közéjük gurított színes üveggolyók után fogak futni. Az üveggolyók neve: aktuális trend, divat, újdonság, eszmeáramlatok, megszerezhető pénz és anyagi javak. Soha nem nevezik nevén a dolgokat. A lényegről mindig hallgatni kell. Az csak jóval később derül ki, ha egyáltalán kiderül.

Lényeg, hogy rávegyék őket a szajkózás megszeretésére. Hogy már ne bánják a monotóniát, hanem igenis igeneljük, mert úgy lesz az jó mindenkinek. Mondja a vén szenilis had, amelyik továbbra is csak áll a vártán. Azaz dehogyis a vártán, annál jóval gyávábbak ők. Jól körülbástyázott bunkerekben, elit gettóknak pöffeszkedve, majd ugrásra készen, akár egy karvalycsapat. Dögkeselyűk, csak ezt senki nem meri a fejükre olvasni. Úgy fálják a mások hulláit, ahogyan mindenki röstellné a helyükben.

Most is vezényelnek, a mulyábbja meg menetel az ő harsogó vezényszavaikra. Hová is? Ki meri megnevezni azt a helyet, amerre megint ész nélkül, mégis nagy határozottan tartanak? Lefelé a lejtőn? Egyenest a pokolba? A fészkes fenébe? Ki-ki nevezze, ahogy akarja, lényeg, hogy az az irány valami istentelen, egyenesen pokoli. Ott járnak haláltáncukat, mindig összekapaszkodva, testvérharcban kéjelegve, mert erre adták a fejüket. Ki merné ilyenkor

megszólítani őket? Ki figyelmeztetné őket, hogy ne folytassák? De kire is hallgatnának ebben a bevadult állapotukban?

Nos, mégis lesz, aki meginti őket. Akkor is, ha Őrá se hederítenek ebben a kerge táncban. De jaj annak, aki végignézi azt a pillanatot, a végső felismerését! Amikor az bekövetkezik, már mindent visszavonnának, mert a felismerés egyetlen lucidus pillanatban következik be. De mit is kezdhetnének vele, ha már nincs tovább?

Ezt válaszold meg, Kedves Olvasó!

Eltűnt álmok

Álmodtunk szép jövőt. No, hát álmodtak mások is, csak az a jövő nem mindenkinek egyformán szép. Mindnyájan másról álmodunk. Ha normálisak vagyunk, akkor a jövő is szép, amit magunknak és a mieinknek tervezünk. Mások meg valósággal kéjelegnek a csúfságokban, mert manapság ezt a trendet próbálják meghonosítani.

Napjainkban ez a kétféle világtrend küzd egymással. Úgy tűnik, még csak farkasszemet néz egymással a két oldal, mégis valami, valahogyan felbillent. Akár a Föld tengelye, amely már egyre jobban elhajlik. Azt mondják, a víz túlzott felhasználásától, alólunk való kitermelésétől, de meglehet, hogy a közelgő pólusváltás előjeleként. Magyarázat nincs, csak fenekedések, berzenkedések és egyre sűrűbb trágárkodások. Azok meg nem oldanak meg semmit.

Az álmok valahogyan eltűnnek ebben a vulgáris valóságban. Úgy illannak el, ahogyan a felmelegedett vízpára a levegőben. Mire vége, már nem is emlékeznek rá. Arra meg főként nem, hogy ki idézte elő lelketlen és felelőtlen viselkedésével.

Fordul a Föld, mert hát mindig is forgott. Az emberiség meg termeli maga körül a sok szennyet, úgy fizikai, mint szellemi szinten. A jövővel nemigen törődik, nincs rá ideje, mondja, pedig arra van időnk, amire akarunk áldozni.

Hogy miért nincsenek értelmes álmai, valódi jövőképe ezeknek a rohanó és haláltáncot járó nemzedékeknek, ki tudja igazán? Talán mert lekötik a figyelmét a fizikai létezés köznapi dolgai, amelyekről azt hiszi, azok az igazi álmok. Nem kell sokat töprengeni rajta. A vakszerencse úgyis pillanatok alatt a szárnyára kaphatja, s akkor röpteti.

No, igen. Amíg pillanatnyi szeszélye úgy akarja. Utána úgy pottyantja le az imént még sztárolt nünükét, hogy többé tudomást se vesz róla. Az oka? Akinek nincsenek nagy álmai, az üres belül. Akiket felkap, azok mind erre az egy kaptafára készültek. Kívül mutatós, belül üres. Belső tartalom nélkül hamar rá lehet unni. S ha egyszer lehet, akkor meg is teszi. Az olcsó siker végül olcsón fizet. Ha fordult a kocka, akkor nincs visszaút.

A fent említett nemzedékeknek kiszúrják a szemét azzal a pár betűvel: X, Y, Z, stb. Nem érdekes, hogy az ABC legvégéről kapták a nevüket? Mintha utánuk már nem következne semmi, csak a mesterséges intelligencia birodalma. Azé az intelligenciáé, amelyet ugyan ember tervezett, de használata közben annyira ellustult, hogy már úgy érzi, a kreatúrája a fejére nőtt.

De hát ki akar lemondani a gondolkodás lehetőségéről? Vigasztalódhatunk azzal, hogy értelmes emberből mindig jóval kevesebb volt, mint ostobából. Minden korban, minden társadalomban. Ám amíg a primitívnek nevezett társadalmakban a tudósokat nagy tisztelet övezte, addig a ma embere még e tekintetben is a feje tetejére állítaná a világot, Semmitől

nem riad vissza. Már az értelmet is kilúgozná a világból, s nem tudni, utána merre tartana, ostobán elvesztegetett értelme híján.

1989 elvesztegetett álmait a fizikai létezés nehézségei húzták le a mélybe. Jobban mondván nem az álmokat, csak az embert, aki megálmodta őket. Mindenki egy jobb jövőben hitt. Már csak ismételtetni lehet, hogy a nagy csirkefogók ezenközben loptak ezerrel. Ezért süllyedt egyre mélyebbre az adósságokba az ország. Mert mindig ugyanaz a história. Az élet nagy tanítómestere, a történelem, mondták nekem és nemzedékemnek egykor. Mégse figyeltünk oda, amikor azok a bizonyos történelmi pillanatok valóban kézzelfoghatóvá váltak.

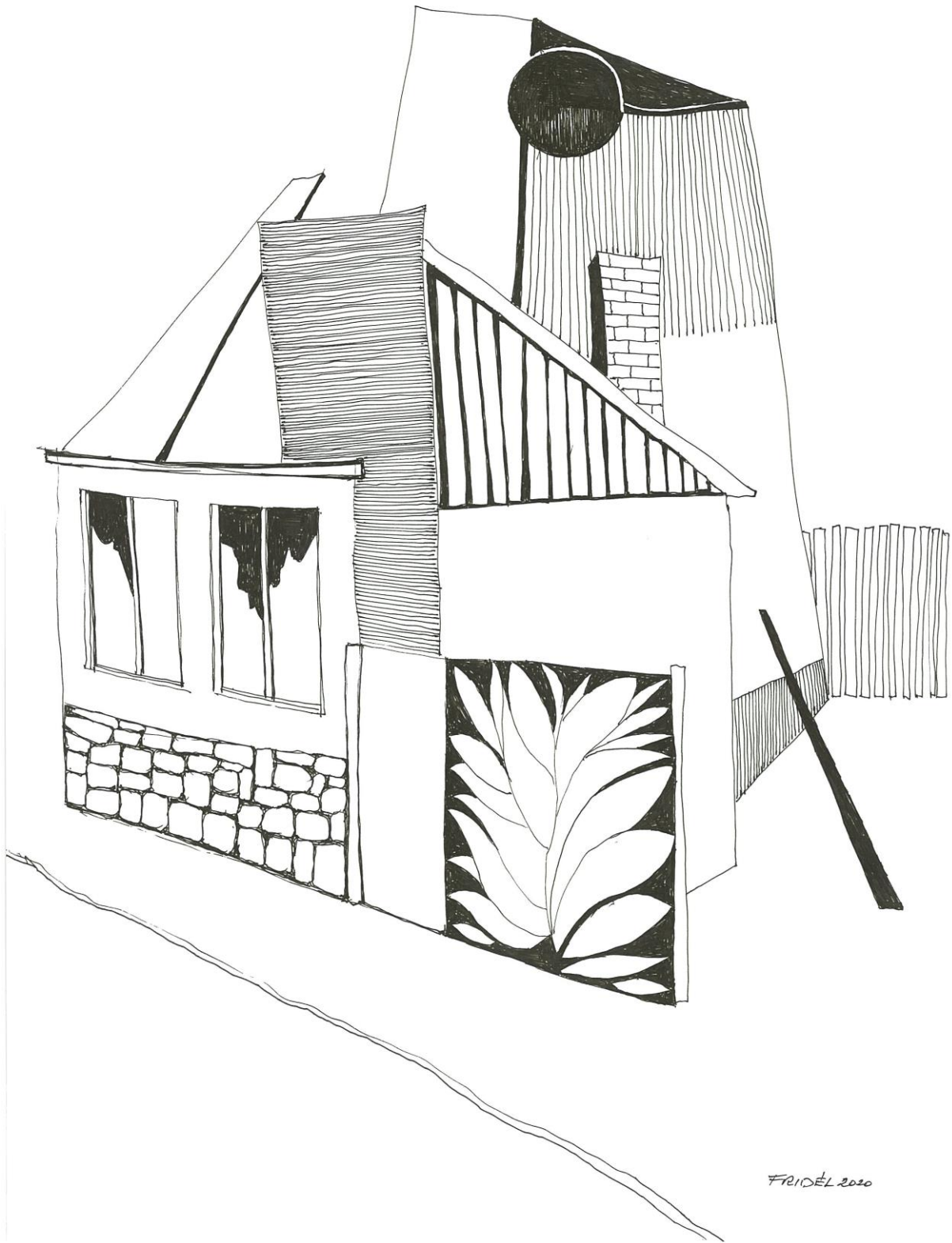
Pereg a történelem, vagy amit annak hiszünk. Úgy pereg, akár egy régi film. Monoton surrogással ismétli önmagát és ismételteti velünk önmagunkat is. Mintha valaha már jártunk volna itt, vagy valami ehhez hasonló helyen... Pedig az egész csak illúzió, mondják a főokosok. Igaz, rámondja az irodalom is, hogy az élet álom. És most nem tudjuk, hogy mi álmodjuk ezt az álmodot, vagy az álom álmodik bennünket. Csupán azért ötlük fel a gondolat, mert úgy véljük, álmodhatna nálunk szebbet és jobbat is, nem igaz?

Jó volna valami szebbet álmodni ehelyett a kétségbeejtő jelenkor helyett, ugye? Kihagyni belőle a fenekedőket, az örök patvarkodókat, a háborúcsinálókat meg a nagy intrikusokat, akiknek lételeme ez a zavaros valami, amiben mégis kénytelenül élünk! Hát álmodjunk akkor szebbet, mulatságosabbat és minden tekintetben érdekesebbet.

No, most egy pillanatra eltöprengtem és gondolatban eltévelyedtem. Vagy mondjuk úgy, hogy egy másik korba tekintettem vissza. A Forsyte-ok korába, amikor az angol hölgyek mindenre, amit nem értettek, de modernnek látták, azt jegyezték meg: „Milyen érdekes!” Én ugyan nem akarok kitérni az állásfoglalás elől, ezért fenntartom a jogot arra, hogy ami valóban érdekes, arra azt mondhassam, hogy érdekes. A mellébeszélést, amit az angol sznobéria erre alkalmazott volna, azt meghagyom az ő zsargonjuknak. Attól nekünk még nem kell lecserélnünk a teljes szókincsünket. Inkább ráhagyjuk a sznobokra, hogy változtassanak, hiszen ők úgyszólván mindig az aktuális divat szerint változtatják a trendjeiket. Majd keresnek ők egyéb kifejezést, ha fordul a történelem kereke... Vagy, ha nem a történelemé, hát az újabb divatörületé...

Ha jobban belegondolok, mégis jobb volna kicsit ebben a ma már régi időknek számító téridő-egységben maradni, hátha addig nem lennének kénytelen folyton a patvarkodókról írni, akik mindent a feje tetejére akarnak állítani. De lehet-e megszökni a nekünk adott kor elől? Elvégre nem azért születünk bele, hogy mindenestül fel ne vállaljuk. Vagy mégis van, aki meg tud szökni előle?

A fel nem vállalt és meg nem oldott feladat, hiába ráztad le magadról, ugyanúgy megmarad, akár a meg nem írt vagy be nem biflázott lecke. Utána úgyszólván pótolnod kell, ha nem akarsz elhasalni az osztályvizsgán. És a meg nem álmodott álmok? Bizonyára azok is. Nem adhatod át őket másnak, mert másoknak másfajta álmai lesznek. Igaz, amit nem álmodtál végig, az majd a te batyudat nehezíti. Ez is az élet rendje.

FRIDEL 2020

Dianna és a karrier

Diannát az anyja nevelte. Mindig így nevezte, ezzel az indokolatlanul kettőzött mássalhangzós néven, mert nem vette észre, hogy a hivatalos név és kiejtés eltér az általa használttól. Igaz, amikor hívta a kislányát, azt az egész környék hallotta, olyan harsány hangon közölt a gyerekekkel mindent. Talán imponált neki ez a furcsa név, vagy csak eléggé hallhatóvá akarta tenni a mondandóját. Ma már nem lehet megkérdezni tőle, mivel évtizedek óta nem láttuk egyiküket sem.

Dianna gyakran játszott egyedül az utcán, amikor édesanyja a „lovagjait” fogadta. A kislánynak olyankor természetesen nem volt szabad felmennie a lakásba, amit béreltek. Mikor néha meguntta, hogy sokáig kell várnia, felcsöngetett vagy felkiáltott a harmadik emeletre, de anyu hamarosan megjelent az erkélyen és visszaparancsolta, hogy játsszon még egy darabig. Mit volt mit tenni, ki kellett várni, amíg anyunál kitelik a műszak, s csak aztán volt uzsonna, vécézés, miegyéb.

A rendszerváltás nem volt még messze. Dianna apukájára csak az édesanyja asszonyneve utalt, mert azt biggyesztette ki a postaládájukra. Volt egy állandó barát is, aki külföldön dolgozott, akkor már lehetett. Onnan járt haza egy használt autóval, ami itt akkor még menőnek számított a hazai géppark keleti állományaéhoz képest. A Lajtán túl azonban nem. Egy vendégmunkás, egy a sok közül, mit számított a fennhordott orrú nyugatiak hazájában? De itthon lehetett henegni kicsit vele, pár divatos cuccal anyunak, aki rém büszke volt erre. Igaz, amikor Lovag I. eltávozott, hamarosan előkerültek a többiek, akiket talán egy közeli bárféleiben szedett fel. Nem kicsit hazardírozott a hölgynek nem nevezhető fiatalasszony. Volt úgy, hogy Lovag I. majdnem belebotlott az éppen távozó kuncsaftba. Ilyen a szerencse Mindig azokat pártolja, akik még csak nem is hálásak érte, nemhogy megérdemelnék.

Aztán ment a nagy mulatozás egész hétvégén, amíg Lovag I.-nek vissza nem kellett térnie a nyugati robothoz. De addig húzatták veszettül a cigánnyal, hogy „Irigylik a sok pénzt, amit költök rád...”, hogy csak úgy zengett tőle az egész környék. Mert akkor még volt sok pince, mulatóhely, ahol cigányozhatott, aki akart. Vagyis hogy húzathatta a cigánnyal, ha futotta rá a pénztárcájából.

Aztán a következő hetekben ismét folytatódott anyuci és Dianna történetkéje. Váltott lovagokkal, változó szerencséivel. Hogy emellett dolgozott-e valahol valamit Dianna anyukája, azt senki nem tudta. Igaz, nem is kérdezte. A kommunizmus feljelentgetős korszaka után úgy megundorodtak az emberek a régi rend stréber házmestereitől, személyzetesitől és efféle szándékú szomszédaitól, hogy átestek a ló túlsó oldalára. Már senki nem törődött másokkal, alig ismerték egymást, és nem is akartak tudni egymásról semmit. Még ha tudták is, hogy valami törvénytelenységben jár az illető, félrenéztek és semmi pénzért nem jelentették volna fel. Így aztán Dianna anyukájával se foglalkoztak sokat, legfeljebb akkor, ha túl sokat szemetelt az erkélyről ráérő idejében és gonoszkodó kedvében. Ő ugyanis nem szerette a

tanult embereket. Feltehetőleg nem volt valami jó tanuló az iskolában, azért adta a fejét az ősi mesterségre, mert ahhoz nem kellett semmiféle papír, de még ész se. Hát ráérő idejében bosszantotta az alatta lakókat. Porrongyot rázott, lábtörölt, szőnyeget is olykor, máskor a porzsákat ürítette onnan, s főként akkor, amikor alatta ki voltak teregetve a frissen mosott ruhák. Olyankor volt egy kis patvarkodás. Alatta három szint volt, ahová jutott bőven az égből pottyant „áldásból”.

Dianna nem is abban a házban cseperedett fel, ahol ezek a kis történetkék megestek. Vándoroltak tovább, mert az anyukájának nyugtalan volt a vére. Nemcsak a kuncsaftokat váltogatta, hanem az albérleteket is. Mikor a főbérelője követelte rajta a fizetséget, nagy durcásan odavágta neki, hogy hiszen már fizetett természetben, mi egyebet akar? Aztán feltehetőleg kitelt az ideje, és bár a főbérelőhöz képest még jóval fiatalabb és mutatósabb volt, valami készpénzt mégis csak le kellett volna tennie az asztalra. Nyilván más véleményen volt a fiatalasszony, mert amilyen hirtelen bukkant fel a különben békés polgári környezetben, ugyanolyan hirtelen tűnt el cuccostul, Diannástul és rendszerváltozás környéki történetestül.

De hiszen olyan sok emberi történet, félresiklott élet, megtépzott gyermeki jog és még sok minden süllyedt el a feledés homályában. Mit számított ez a frivol kis esemény a maga jelenségével azokhoz a történetekhez képest, amelyeknek főhősei, a kirúgott családapák elvetették maguktól az életüket, mert annyira kilátástalannak érezték, hogy nem bírták elviselni a sok megaláztatást? Meg azokéhoz képest is, akiknek a gyerekei válási árvákká lettek, mert a papa alkoholba fojtotta a bánatát. Talán Dianna apukája is ezek közé tartozott. Talán nem tudta elviselni a felesége ledér életmódját és elváltak. Nem tudjuk.

Csak néha arra gondolunk, mivé is lehetett szegény kis Dianna, mikor felnőtt, vagy legalább nagylánnyá serdült? Ő is csatlakozott az édesanyjához, vele tartott a bárókba, majd a kocsmákba, hogy ott csináljon karriert a szép külsejével?

Ki tudna belelátni a mások életébe és megérteni azokat a mozgatórugókat, amelyek erre vagy arra viszik, sodorják a lépteiket? Ki menthetné meg a már eleve deviáns életre predestinált kis lelkeket, akik jó esetben jobb sorsot is vállalhatnak, mint ez?

Dianna sorsa lehetett akár jobb is, mint a fentiek alapján feltételezzük. Talán egy derék családapa akadt, aki vállalta, hogy felneveli, az anyukáját pedig jobb útra térítheti. Igaz, az már inkább egy XIX. századi történet lett volna, nem az ezredforduló környéki, amikor alaposan a feje tetejére állt a világ. Ma már annál is több veszély leselkedik a gyerekekre, mint akkor, amikor nyugodtan játszhattak a kicsik odalent. Nem voltak csúffá maszkírozott képű egyedek, akik azt követelik, hogy őket mindenki szeresse és ajnározza, akkor is, ha nekik gonosz szándékaik vannak a gyermekekkel.

Ez a történet nem nosztalgikus. Talán csak egy süllyedéstörténet, amelyből sok van. Dianna sorsa mégis kérdőjelként kiált fel az égre. Jó volna tudni, hogy a sok 'talán' helyett volt egy 'bizonyosság' is valahol a múlt homályába vesző térben és időben!

2023. július 15.

MÉG és MÁR

MÉG itt volt a „házánkban ideiglenesen állomásozó” szovjet hadsereg odahaza szerencsésnek mondott divíziója, amely Magyarországot afféle keleti Párizsként tapasztalta meg. Ők mindenestre szerettek itt lenni. A magyarság nem annyira élvezte a társaságukat és állandó kéretlen felügyeletüket.

MÉG az elvtársak zöme is a helyén volt, bár a nép ezt se találta élvezetesnek. Vannak olyanok is, akik azóta se akarnak eltávozni az általuk erőszakosan bitorolt pozíciókból, csak ma MÁR másfajta aspektusból látják az életet. Máig harácsolnak, mert erről nem akarnak leszokni. Elvégre nekik így könnyebb az élet, a másokéval meg nem szoktak ők törődni. Legfeljebb akkor, ha ki akarják használni őket.

MÉG éltek a régi reflexek, amelyek lakatot tettek az emberek szájára, mert pár évtized alatt megtanulták, hogy hallgatni arany. No, ha nem is fényes aranyakat kaptak jutalmul, csak holmi baksisokat, egy idő után azzal is beérték. Szemben azokkal, akik folyton elégedetlenkedtek. Azokat mindig retorzió érte, szóval ők voltak a karón varjú, akikkel kevesen mertek közösséget vállalni. Mert a barátság is egyfajta állásfoglalás, és MÁR azt se vállalta mindenki.

MÁR a változás szele fújt, és valami megmagyarázhatatlan sejtés keringélt a levegőben. A köznép felbátorodott, a pártállamiak viszont agresszíven reagáltak erre. Igaz, akadtak köztük is olyanok, akik beijedtek, az ő reakcióik meg kettősek voltak. Hol így, hol úgy, szóval lavíroztak. Azért összetartottak ők. Az összetartó erő neve párthatározat volt. Akinek volt vörös tagkönyve, arra nézve kötelező érvényű volt, mások meg csak úgy igazodtak hozzájuk, mert nekik meg úgy volt kényelmes.

MÉG élt a titkárnő – sofőr fennhatósága, ami valahogyan intézményesült egy hallgatólagos megegyezés alapján. Ők voltak az információs központ, ahová minden hír összefutott. Nem volt nehéz. Olyan volt, mint a 2-es alapú informatikai rendszer: vagy így, vagy úgy, vagy igen, vagy nem. Aztán az egész megsántult. MÁR minden csak egy irányba futott össze, ők ketten uralkodtak a köznép fölött, a főnök jóváhagyásával. Ők tudtak minden személyzeti és frivol kis ügyet. Az egyik kapcsolta a hívásokat, a másik fuvarozta őket. Maradványaiban mintha MÉG ma is élne ez a hagyomány. Minden parazita szívós lény, úgy őrzi a pozícióját, ahogy tudja.

MÁR lehetett kapni nyugati holmikat is a boltokban vagy a lengyel piacon. Ez az elvtársak által elfuserált helyzet miatt honosodott meg országszerte. Itt hiánygazdaság volt, mivel a valutát féltékenyen őrizték és tartották meg maguknak „a rendszer feltétlen hívei”, akik azóta MÁR, ki tudja, hányadik pártpreferenciájukat élik meg, azaz alapítottak, majd oszlattak fel pártokat, egyesületeket és cégeket, melyeknek kamu csődje után a vállalati vagyon csakis

a főnökre szállt. Ő volt elég dörzsölt hozzá, hogy még időben kimentse mindazt, ami mozgítható érték volt, s aztán „utánam a vízözön”...

MÉG akadtak azért olyanok is, akik megmaradtak a régi hagyományok mellett, amelyek őrizték többek között az erkölcsi normákat és az íratlan törvényeket, amelyek nélkül nem más az ember és az ő rendszere, mint egy lecsupaszított váz vagy egy értelem híján tengődő koponya, vagyis üres, akár a fosztogatók által pusztán hagyott kamra. Ezek az emberek nélkülöztek. Fizikailag és lelkileg egyaránt. Van ugyanis valami, ami nélkül nehéz boldogulni vagy legalább megközelítőleg elégedettnek lenni az életünkkel. A pusztulóban levő elvtársi rendszer ettől is megfosztotta az ő népét. Nem volt sikerélmény, valódi elismerés a jól végzett munkáért. Jócskán avansáltak viszont a kedvencek, akiknek érdemei gyakorta a főnöki nyoszolyákon gyarapodtak.

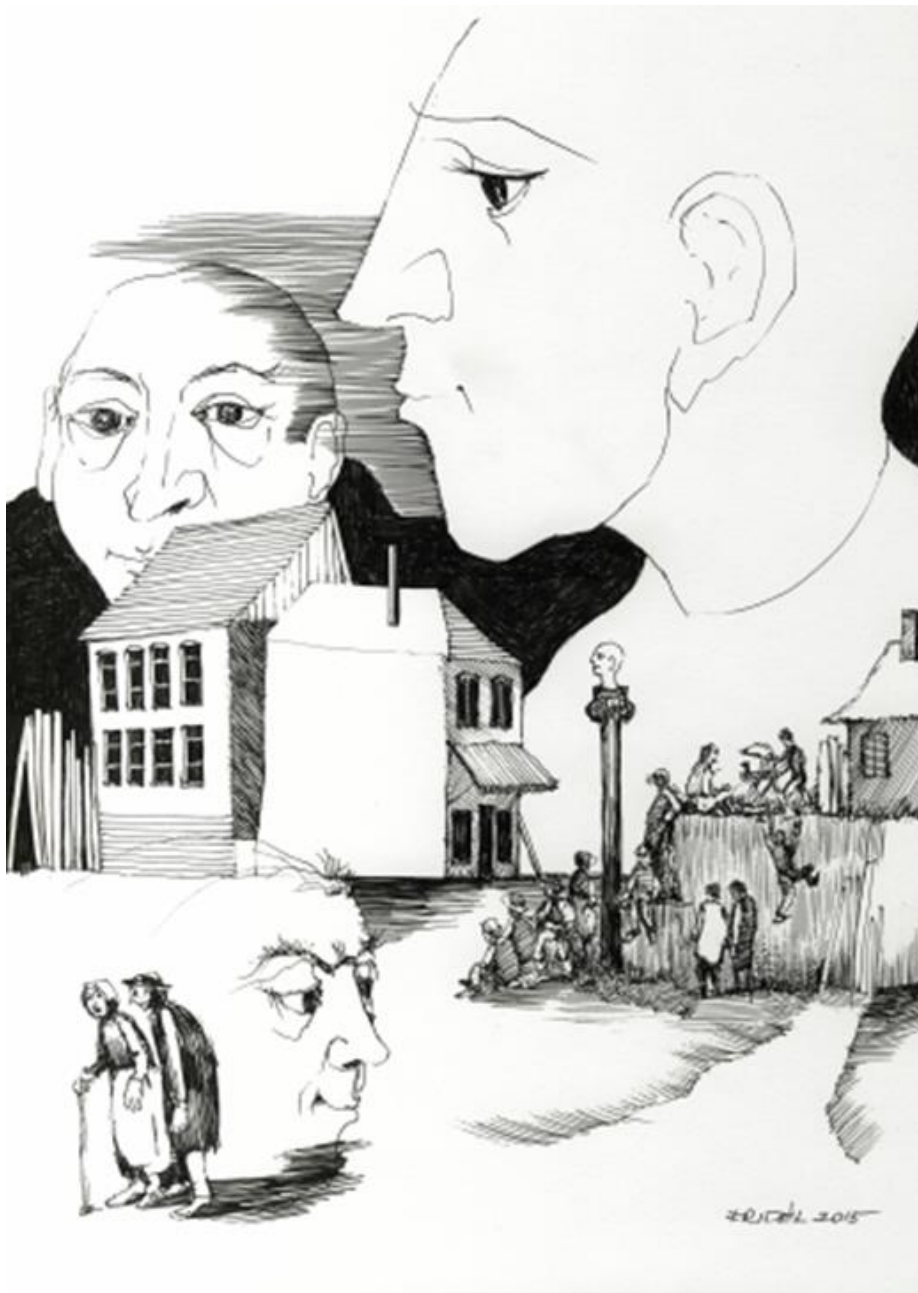
Mikor a kisember panaszaira rendre az a válasz, hogy bizonyára nem tetszettek eleget dolgozni, elegendő járulékot fizetni, akkor felsejlik az emlékezetünkben ez a fent említett kapcsolatrendszer, amely csúf szövevényként MÉG mindig kifejti átkos hatását. A kismacák és a mindentudó sofőrök, meg persze a pereputty mindig elsőként részesültek minden jutalomból, előléptetésből, ami alaposan felnyomta a „járulékos értéküket”, hogy máig kitart. Ők azok, akik MÉG mindig felhorgadnak és azonnal telefonhoz kapnak, hogy aztán félretájékoztassák az akkor még nem élt ifjabb nemzedékeket. Hamis tájékoztatásuk alapján náluk mindenki kisebb, kevesebb, alacsonyabb rendű, aki szerintük nem dolgozott annyit, mint ők, tehát lógós, munkakerülő, tohonya és csupa efféle a böcsületes neve. A fiatalság ezt becumizza, így a régi rendszer MÉG mindig ugyanúgy működik. Egészen addig, amíg az így lepocskondiázottak ki nem halnak. Mi másról is szólhatna az egész tiráda, mint erről?!

Aki egykor a könnyű életet megszokta, az nem könnyen mond le róla. Úgy tud kapaszkodni a hatalomba, akár a vízben fuldoló egyed. Csupa görcs minden mozdulata, de az adott pillanatban úgy kitámad hirtelen, mint a sarokba szorított patkány. MÉG mindig így él és így ítél. Soha nem változik, nem fejlődik, lelkileg és szellemileg vegetál. Ezért gyűlöli úgy MÉG mindig a nála értelmesebbeket. Pedig MÁR sokat tanulhatott volna, legalább úgy, hogy ellesi másoktól. Igaz, valódi tanulás nélkül nincsen szellemi fejlődés. Ezért alkalmazza továbbra is a könyöklő módszert: maga körül mindenkit félrekönyököl és letapos. Ezzel vél haladni. Végül is a földi ranglétrán valóban halad is. Ezért övé a legnagyobb fizetés és a legmagasabb nyugdíj. Ő a „bezzeg” ember, akit senki nem múlhat felül. Igaz, ebben a fékevesztett dühben fogant „életfilozófiában” nem is üldözi őt normális erkölcsi érzékű ember.

MÁR túlléphettünk volna e mai kocsmán, hogy a költővel társuljunk sorsvállalásunkban. A régi rend egykor szilárd váza azonban úgy ránk rozsdált, akár egy ócska ketrec. Akit mindig félrelökdöstek az útból a nála élelmesebbek, az viszont öregségére nem fog stílust és módszert váltani. Az jobban megy a köpönyegforgatóknak, profi szélkakasoknak, akik érdekes módon MÉG mindig tudják, vagy csak megérik a helyes irányt, és bármikor trendet, paradigmát, pártot, bármit váltanak, mert ők az örökös „bezzegék”, a nagy túlélőbajnokok.

Kell-e MÉG ennél pontosabb leírás, jellemrajz vagy használati utasítás a „levitézlett vitézek” rendjéről? Nem lehetne MÁR valami értelmesebb rendre váltani? Így, ebben a formájában olyan ez, mint a hátramenés, amely a legerősebb szépítés hatására is legfeljebb egyhelyben topogásnak volna szépíthető.

2023. július 16.

Csigatempóban

A világ értelmesebb része már jó ideje vágyakozik a béke után. A mostani felfordult világrendhez képest szinte bármi szebbnek és jobbnak tűnik, akár a régmúlt is, amire nem mindenki emlékszik. A fiatalok azért, mert nem éltek akkor, az öregek közül meg sokan már elbutultak. A nagy távolság olykor megszépíti a múltat, vagy csak a szép emlékeket nagyítja fel a csúfakhoz és kellemetlenekhez képest. Valami torz tükör ferdíti el az emberek látását, akik szívesebben édelegnek, minthogy kíméletlenül szembenézzenek a valósággal.

Mikor a mai kor fékevesztett tempóját látjuk, szívesebben váltanánk át csigatempóra. Igaz, csak bizonyos tekintetben. Ha valaki azt mondaná, gyorsan ki lehet lábalni ebből a háborús mizériából, sokan felpattannának és versenyt futva igyekeznének a kijárat felé. Mások, a háborúpártiak, akik szívesebben tömik meg a zsebüket akár törvénytelen módon is, bizony a lassítást vállalnák a sprintelés helyett.

Ha a múltunk szép korszakait éljük át újra emlékeinkben, akkor megállítanánk az időt és inkább időznénk el azokon a „helyeken”, ahol egykor boldogan jártunk. Minden, ami rossz és bántó, elsikkad, lekicsinyül, és nekünk marad a kifényesített kép, akár egy tisztára kidolgozott emléktárgy.

Vajon melyikünk téved? Az, aki struccpolitikát folytat, vagy az, aki Voltaire-i módon élezi a nyelvét másokon, mindazon, ami javítandó, tehát nem helyes? Mindenki maga választ. Ám aki fejlődni, érni, javulni akar, az nem hazudhat önmagának. Még az emlékeket is úgy érdemes kezelni, ahogyan a régészek a becses leleteiket. Ha csorbák, töröttek, piszkosak is, nagy türelemmel illik bánni velük. A szorgos ecsetek, vegyszerek és a kitartó munka letisztogatják róluk a fölösleget, mindazt, ami hozzájuk idegen, tehát csak rájuk tapadt. A jó történész is megleli azt a nyomot, amin haladva felderítheti a múlt titkait. Nem költ hozzá semmit, hanem feltár, a nehezen érthetőt megmagyarázza, de nem hamisítja.

A jó irodalom is ekként ábrázol. Mondhatni vegytisztán adja át az olvasóknak azt, amit ő is feltárt valahonnan az ismeretlenség homályából. Az ő forrását nem láthatja a kívülálló, mert nem evilágból való. A mai, rohangáló ember, aki soha semmire nem ér rá, nem is tudna úgy lelassítani, hogy az általa csak csigatempónak vélt életritmushoz mérje a lépteit.

Valaha kisgyermekek voltunk. Volt, ahová nekünk is sietni kellett, de mindig akadt egy-egy bölcs nagypapa, nagymama, bácsi, néni, idősebb rokon, akinek volt elég ideje, hogy séta közben megálljon velünk és elmagyarázzon valamit, ami nekünk új volt a világból, de nagyon szerettük volna megismerni és megérteni. Akkor, abban a csigatempóban jött el a megvilágosodásnak az a pillanata, amely örökre az emlékezetünkbe véste a látottakat, hallottakat. Nagypapa szívesen bandukolt velünk. Nem sietett, mert neki már fájt a lába, a

háta és azért is, mert tudta, emlékeiben őrizte a saját nagypapájával átélt pillanatokot, amelyek neki is megtanítottak valamit, hogy aztán méltó formában továbbadhassa nekünk, nagyszemű unokáknak. A nagy gyermekszemek rácsodálkoztak a világra, amely a mostanihoz képest még úgy is romlatlanabb volt, hogy a háttérben csúf diktatúrák tomboltak, emberi mivoltukból kivetkőzött emberszabásúak határozták meg, az alájuk rendelt, vagy csak maguk alá igazított embertársaiknak mit szabad tenniük és gondolniuk. Ha más nem, hát a népmesék világa megadta azt a szabadságot, amely távoli helyekre röptetett el a képzelet szárnyán. A röptetés élménye aztán megmaradt és máig szárnyára kap, ha nagyon hívjuk.

A nagymamák dolga a dalolás, a népdalkincs továbbadása a kicsinyeknek. Még akkor is, ha a hangjuk esetleg reszelőssé vált az évtizedek múlásával. Nem a tökéletes énekhang a fontos, hanem a szeretet és az emlékek, amelyek hozzátapadnak. Azok a láthatatlan valamik, amelyek nem érkezhettek rohanást, csak mindig kényelmes sétatempóban. Csúfolhatják akár a csigával is, nem baj. Fő, hogy puha szárnyakon szálljon, nesztelenül, akár az álom, s ha megérkezik, megnyugtató legyen, mint a nagymamák ágyasháza, annak kényelmes melege.

Igen, ez a csigatempó mindig valahogy az otthon melegét idézi. Barátságos kályhákat vagy kemencéket, ahol illatos kenyér és kalács sül, és amelyek közelébe telepedve senki nem didereg. Akkor sem, és ma sem, visszagondolva, szeretettel emlékezve rájuk.

Honnét ez a bizonyosság?

A választ mindenki maga adja meg.

Nekem az a biztonság, amellyel terelgettek a helyes út felé. Ami megtanította, mi a helyes, mi a helytelen. Vita sem volt fölötte. Természetes módon magától értetődött minden, ami onnan származott. Ez sugárzott a tiszta katángkék szemekből, mosolygó pillantásokból, amelyekkel lépteinket kísérték.

Ez az a csigatempójú „hely”, amely bármikor felfénylik a múltból. Csak haza kell gondolni és máris itt van, kézzelfogható közelségben, megnyugtató melegével. Pedig az az idő is lepergett egyszer, hogy mégis a miénk maradjon rendületlen hittel és szeretettel.

Ez a nagyszülők titka, csodálatos élete, amely bizonyára sokkal keményebb volt, mint a miénk, akik nem éltünk át háborúkat. A miénk másként volt durva és kemény, de mi meg nem beszélünk erről az unokáknak. Hogy nekik már ne kelljen nélkülözni és értelmetlen háborúkat átélni.

Ki nem félti az övéit? Csak a felelőtlen alak, aki nem érzi át feladatának felelősségét. Aki nem képes lelassítani a lépteit, hogy a mellette tipegő apró lábak követni tudják az övéit. Mert nem kell mindenhová rohanni, hiszen az idő úgyis gyorsabban tud futni nálunk. Mindannyiunkat leahagy, csak kellő távon kell futnunk és igyekeznünk előre. A folyton menekülő ember mindig önmaga előtt fut. Ám amikor szembesül vele, már nincsen több lefutható pillanat...

2023. július 18.

Szerencsétlenek

Voltak a rendszerváltozásnak szerencsétlen áldozatai is. Valahogy mindenről lemaradtak, későn reagáltak, vagy mintha egy másik világban éltek volna, nem tudtak lépést tartani a többiekkel. S talán nem is akartak. Számukra kizökkent a sarkából a világ, de nem klasszikus értelemben, hanem igen durván és közönségesen.

Voltak hirtelen felbukkant szerencselovagok, akik „bezzeg” megcsinálták. Ők mindig a helyükön voltak, a nekik legmegfelelőbb kényelmes helyen, ahonnan talán azóta se lehetett kibillenteni őket. Nem, mert a billentés jogát fenntartották maguknak és élnek is vele. Ettől olyan ferde a mai világrend, ami úgy tűnik, nem akar helyreállni soha.

Egy alkalommal az akkori pénzügyminiszterrel beszélgettem. Megemlítettem neki, mi az, ami nagyon nincs rendben jó tíz évvel a rendszerváltás után. Ő széttárta a karját és ennyivel intézte el: „Akik akkor megcsinálták (mármint az anyagi helyzetük előnyeit), azok most is fennmaradnak. Akiknek ez nem sikerült, azok meg úgy jártak...” Még csak cinikusnak se lehetett mondani ezt a választ, mégis döbbenetesnek találtam. Hogy lehet így félresöpörni embertársaink gondját-baját, furdalt tovább a felvetett kérdés. Nem is találtam rá azóta se jobb magyarázatot, mint azt, hogy az anyagi jólét elkényelmesíti a belé jutottakat. A sikert saját érdemnek tekintik, nem pedig a Jóisten adományának. Nem hálát éreznek érte, hanem valami biztos fölényt, amellyel egyszer csak elkezdik lekezelné a „körön kívülieket”. Éretlen medikusoktól hallottam efféle fiatalokoromban. Egyikük mondta, hogy ők MÁR belül vannak a körön... Tojáshéj a fenekükön, gólyaként, akiket az első három év során kegyetlenül ki is rostálhattak bármikor. De a nagy önérzet már megvolt akkor is.

Van úgy, hogy egy-egy ilyen mondat belevésődik az ember emlékezetébe. El is lehetne hessenteni, mégse tesszük. Valami tanulságot hordoz, amivel később kell megbirkóznunk. Az orvos abban a történelmi pillanatban a társadalom kiemelten megbecsült tagja volt. Jóval többet keresett másoknál, mert divatban volt a hálapénz. Olyan természetes dolog volt ez, mint ma annak az ellenkezője. Mármint hogy törvénytelen a paraszolvencia elfogadása. Volt persze olyan időszak is, amikor az átlagos orvosi fizetés jócskán lemaradt pl. az újgazdag vállalkozóké mögött, akkor az orvost is lekezelték. Mármint a felfuvalkodott újgazdagok, akik máig nem tértek magukhoz a könnyen jött jólétből. Pedig minden mulandó. Amit a legkönnyebben el lehet veszíteni, az az anyag. Azt mindnyájan magunk mögött hagyjuk egyszer. Igaz, nincsen ennek mindenki a tudatában. Ha megemlítik előttük, riadtan hessentenek egyet, hallani se akarnak róla. Az oka: talán a menekülés. Önmaguk elől, a szembesülés félelmével a lelkükben.

Vannak, voltak a változások néma szereplői, szenvedő áldozatai. Ők, akár a levágásra hurcolt állatok, némán néztek addigi szeretett és csodált gazdájuk arcába, majd óriási csalódottsággal odahajtották a fejüket a kés alá. Volt, aki mindenét elveszítette. Odaveszett egyetlen ingatlan, addig biztosnak tűnő állása, megtakarított pénzecskéje, amelynek

odaadóan segített elillanni az egyre növekvő infláció is. Az anyagi gondokkal jöttek a házassági bajok is. A házaspárok egymásnak estek, egymást okolták, megoldást nem találtak, hát széttépték a talán egyetlen szilárd kapcsolatuk láncát. Sok férfi vált alkoholistává, nők, férfiak egyaránt depresszióssá, gyermekeik válási árvákká. Most egy emberként drukkolunk nekik, hogy hátha az ifjabb nemzedékek jobban megoldják a rájuk váró feladatokat.

Hány zátonyra futott élet, hány jobb sorsra érdemes ember, akire tekintettel is lehetett volna valaki! Hány csendes megadással odahajtott fej, mert akkor már nem volt tovább. Sokan úgy érezték, nincsen, mert nem lehet valamiért, aminek pontos okát nem is tudták. Legfeljebb érezték, de nem merték kimondani. A meg nem nevezett dolgok gyilkos tuskék. Nem túl nagyok, de igen ártalmasak. Egyre mélyebbre hatolnak. S ha van valaki igen érzéketlen alak, aki nem érzi tette súlyát, talán még meg is forgatja a vétlen áldozatban, akár egy gyilkos tört. Például azzal a megjegyzéssel, hogy a szerencsétlen flótás fölösleges. Nincsen rá senkinek szüksége. Hogy ő értéktelen. Vagy megbízhatatlan. Csupa negatív jelző, amit le is pergethetne magáról a megcélzott ember, de ezt nem mindenki teheti meg.

Van ez az áldozati póz, amiről nem tudjuk, honnan merül fel az emberben, egyszer csak ott van, és akkor nincs vita a folytatáson. Nincs mit vitatkozni azon, hogy az illető nem kell senkinek, mert értéke nincs, megbecsülni nincs miért, hát húzódjon inkább az árnyékosba, ott legalább nem kap napszúrást.

Ha visszagondolunk, hány ilyen emberrel találkoztunk életünk során, megdöbbenünk. Volt, akinek csak pár jó szó kellett volna, embertársai mégis megtagadták tőle. Mert könnyű lealázni egy áldozatot. Még csak sok idő se kell hozzá. Elég egyetlen rosszul sikerült mondat, élesen vágó szó.

Vajon hányan mondtak értük akár csak egy imát is? Pedig imádkozni nem nehéz. Van, aki mechanikusan műveli, akár órákon át, anélkül, hogy odafigyelne, mit mond. És ha odafigyelünk? Akkor nagyobb hévvel, több szeretettel mondjuk, vagy csak végtelen szürkeséggel mormoljuk? Ha mi se figyelünk oda, akkor hogy figyeljen rá az Isten?

Sok szerencsétlen sors, amely szerencsésre is fordulhatott volna... Egy kis segítséggel...

Ma is elmennénk mellette? Az egykori pénzügyminiszter ma is azt válaszolná, amit akkor? Az egykori fölény és gyors félrenézés, ami fakadhatott cinizmusból, vagy csak fáradtságból, túlterheltségből, ma vajon mivé változott?

Sic transit gloria mundi...

Mindnyájunk fölött elszállt az idő.

Az egykor elgurult szavak, akár a kútba ejtett kövek: lehulltak jókora csobbanással, és ennek a hangja él ott és visszhangzik változatlanul, ahogyan akkor is, amikor elhangzottak. Ezért érdemes jól megválogatni őket. Utóbb már csak a csobbanás kétes élménye marad.

2023. július 19.

A Janus-arc fintora

Lesz-e még egyéb, mint ez a kétes értékű jelen? Van miben hinni, mikor a kettősség Janus-arcra tekint ránk mindenfelől? Szeretnek és gyűlölnék. Vagy csak túrnek. Mikor melyik lábával kelt fel a szomszéd, a főnök, vagy csak a mi emberünk... Ő is szeret, de nem mindig tudja ezt kimutatni. A kellemetlenkedő szomszéd meg egyfolytában utál, ő erről soha nem fog leszokni.

Az EU tagjai vagyunk, és már nem is kezdők ezen a téren. Mégis vannak olyan társak ebben a furcsa keringőben, akik folyton a lábunkra taposnak. Aztán elfelejtenek elnézést kérni érte. Pedig konzekvensen mindig megtaposnak. Ma is, holnap is, akármeddig is, mert olyan jól esik borsot törni a lenézett, meg nem becsült szomszéd állam orra alá.

Aki kártékonykodik, irritál, bosszant, folyton provokál, nem tudja, hogy a gonoszkodástól, másokkal való szemtelenkedéstől ő még nem válik magasabb rendűvé. Miközben úgy véli, ettől emelkedik, mégis egyre mélyebbre süllyed. A magyarázat egyszerű: mert nem él a szeretet törvénye szerint. Nem képes szeretettel vagy legalább megértéssel, jó szándékkal közeledni az embertársai felé. Olykor persze gonosz kis vigyor, kárörvendő fény jelenik meg a szemében. Ez a Janus-arc másik fele, az árnyékos. Miközben jókat mulat másokon, nem érzi, mennyivel könnyebb volna úgy neki, mint a sértetteknek, ha inkább jólnevelten tenné a dolgát. De ő nem. Akár feljelentget, mószerol, karaktergyilkosságokban vesz részt, szerinte mindig ő áll a jó oldalon.

A Janus-arc eredetileg nem erről szól. Az ajtók római istensége azért kétarcú, mert egyszer nyílik, máskor csukódik. Ez a dolga. Mindkét irányba lát. Kétfelé érez. Érzékeli és üdvözli az érkezőket, talán barátságos nyikorgással. Aztán ugyanúgy köszön a kifelé menőknek. Ez így helyes. De mi a helyzet a csak egyfelé köszönőknek? Maguk mellé tessékelik azokat, akik ezt a torz viszonyulást szeretik és élvezik. Ha rajtuk állna, csak az mehetne keresztül az ajtón, amely fölött ők „istenkednek”, akik hozzájuk hasonlítanak. De ha mindenki csak egyfelé menne, hamar megtelne az a ház és akkor valakit ki kellene onnan akolbólítani.

No, hát persze nincs is ez így. A gyűlölködő ember nem túl sok társat tud maga köré gyűjteni. Kicsiny a csoport, amely átfér azon a keskeny átjárón, ami az ő világukba vezet. A jóérzésű ember visszaborzad a gyűlölet láttán. Megcsapja valami kénköves füst, és inkább visszahőköl. Ha látja, hogy nincs egyéb út, ami előrehaladását segítené, inkább visszafordul. Igaz, a haragoskodók, gyűlölködők és irigykedők is gyakran egymás ellen fordulnak. Ha nincs idegen betolakodó, megfelel nekik a saját barátjuk is. Akár azt is hátba döfik, ha úgy jön ki a lépés. Miért is ne? Nekik jólesik, a másik ember bánata meg mit érdekli őket?!

Aztán megy tovább minden. Az élet folytatódik, az ajtó nyílik és csukódik, és úgy is van, hogy kulcsra záródik. Van, akit kirekeszt. Kizárja onnan, ahová esetleg jóakarátulag tért volna be. Segíthetett volna a bent összeszorultaknak valamiben. Kisebb vagy nagyobb ügyekben. De

mit lehet tenni, ha amazok nem kérnek a segítségből és abból az egyszerű leckéből, hogy jobb adni, mint kapni? Ők ezt nem értik. Mert csak a harácsolást élvezik, igaz, azt se sokáig. Ha megvan, amit kiszemeltek maguknak, nem becsülik semmire. Mindjárt másik célpont, másik áldozat után néznek. Mert ez a játék lényege. Akár az elkényeztetett kölyök, aki nem becsüli meg az ajándékait. Rögvest azt nézi, van-e még más egyéb is a vendég tarsolyában. Ha nincs, mindjárt elveszíti az érdeklődését iránta. Hátat fordít. Az ajtó bezáródik, ő meg kint találja magát, kívül a „körön”.

Furcsa játék ez. Egykor, pár évtizeddel ezelőtt mindnyájan úgy vágtunk neki egy útnak, hogy hittünk „az erők jó szándokában”, amúgy józsefattilásan. Egy darabig passzoltak a lépések, sokan tartottunk ugyanabba az irányba. De aztán a másik kis csapat tagjai el-elmaradoztak tőlünk, és folyton a háttérben szerettek különözni. Mert volt mit elrejteniük mások elől. Kellett az ajtó mögötti árnyékos hely, ahová nem láttak be a kíváncsi szemek.

Akár most, az egészen közeli múltban, amikor súlyos milliárdokat csempészték be a sokat tapasztalt ajtó mögé. Aztán hirtelen el is tüntették. Minek azt nektek tudni, szólt a főnökük, akinél dörzsöltebb öreg róka kevés akad a kis hazában, amelynek ő még a nevét se szereti. A mi nevünket se. Minek az neki, mikor úgyis mindent át akar mázolni másféle színűre, s még a közgazdasági adatokat is meghamisítaná másmilyenekre?! Azért bonyolultabb számtani műveleteket és legalább tűrhető helyesírást ne várjanak el tőle! Azt már nem tudja elrejteni az a Janus-arcú ajtó sem, hogy az iskolázottsága mekkora hiányosságokat szenvedett el. Igaz, akkor az volt a szokás, hogy letelefonáltak a pártbizottságtól, ha egy „jó elvtárs” vagy egy „jó elvtársnő” vizsgálják, sőt olyan is akadt, aki már középiskolás korában bekerült a „nem buktatható” kategóriába. Ha mégis emberére akadt valamelyik tanárában, akkor a tanár szorult, akár repülhetett is.

Mindig helyette, aki egész életében csak életművészkedni akart. Csak semmi komolyság, úgyis meglesz a diploma. Akár kettő is. Akár az elemi iskola elemi tudásanyaga nélkül is. Rossz helyesírással, elbakizott számtanpéldákkal. Mégis, az a bizonyos Janus-arcú ajtó átengedte őket jelesre kozmetikázott indexszel. S lett belőlük, no láss csodát világ! közgazdász, de annyi tehetségtelen alakból, hogy csak ámul a kislembert. Előtte bukdácsolt, akárki leszamarazhatta, aztán mégis volt, aki kiállította neki azt a bizonyítványt. Ő pedig megtanulta kikalkulálni a saját hasznát. Mindig csak a sajátját, de azt hibátlanul. Csakis más járhat rosszul, neki meg a kárörvendő vigyor előjoga is megadatik.

A Janus-arcú ajtó még mindig nem fáradt bele. Nem ítélik, nem gáncsoskodik, neki nem az a dolga. Most is átereszt azokat, akiknek korábban szabad utat adott. Nincs szégyene, hiszen fából van. De talán olykor már unja ezt az egyoldalú forgalmat, amely nem mehetett volna végbe nemzetközi háttérbiztosítás nélkül.

De talán valaki mégis megrúgja egyszer azt az ajtót. Nem nagyon, csak egy kicsit. Épp annyira, hogy az örök gáncsoskodók, majd megbukjanak a küszöbön. Akár Vörös Rébék.

2023. július 20.

Kis füzetek mélyén

Mikor szabadabb lett a szó, a volt kényurak gúnyosan emlegették azokat a fiókokat, amelyeknek mélyén talán lehettek volna ott évtizedekig rejtegetett remekművek. Szerintük azért nem voltak, mert nem volt olyan tehetséges író, költő, akit ők fel ne fedeztek volna és a tenyerükön ne hordoztak volna. No, hát erről azok tudnának a legtöbbit és leghitelesebben beszélni, akiket érintett a nagy diszkriminációs gépezet valamelyik alosztálya, annak elvitathatatlan határozatai. De miután évtizedek teltek el, hát nem mindenkinek volt már kedve megszólalni a fenti témában.

Olyan ez, mint az erőszak. Aki elszenvedi, az nem dicsekszik vele, sőt az esetek többségében inkább hallgat róla. Magában hordja a rettenetes emlék súlyát, és alatta össze is roppanhat. Az elkövető meg, ahelyett, hogy elszégyellné magát és igyekezne jóvá tenni a vétkét, gúnyolódni kezd a meggyalázott lányon, asszonyon, igyekszik pellengérré állítani, mintha ő volna bűnös. Ezzel vél felmentést találni minden gyalázatos alak. Ezt érdemes tudni az erőszak lélektanáról. Ettől kell megóvni mindazokat, akik nem ismerik, ezért nem is tudnak hogyan védekezni ellene.

Az asztalfiókok, ahol mégis csak rejtőzködtek érdekes és értelmes írások, valamivel később kezdtek el nyilatkozni tartalmukról. Ilyenek is voltak. Ne feledjük: Szabó Magdán és Szobotka Tiboron, Nemes Nagy Ágnesen is így gúnyolódtak egykor. Őket is szilenciumra tették, pedig az ő tehetségüket senki nem vonhatta kétségbe. A rákosista, majd kádárista kulturális komiszárok mégis elvitatták. Weöres Sándort is ki akarták éheztetni, talán akár agyon is. Melléjük sorolhatnánk még irodalmunk annyi nagyját, aki soha nem volt „kompatibilis” semmilyen rendszerrel. Mindig akadtak olyanok, akik ajkat biggyesztettek rájuk, és tették, mert tehették, őket nem diszkriminálta senki. No, hát egy darabig még futottak, aztán őket is úgy érte utol valamelyik rendszerváltás vagy minisztercsere, akár a Pfizert a tornádó a minap.

Ki mit érdemel, ne elmélkedjünk most ezen! Lényeg, hogy az idő folyamatosan telik, és a szerencsekerék fordulatai ellen senki nem tehet. Könnyen lent találhatja magát az, aki az imént még fent volt. De nem mindegy, hogyan élte meg a fenti állapotot az illető. Ha gőgösen fölényeskedve, mindenkit lekezelve, semmibe véve, akkor a fordulat után könnyen visszakaphatott pár fordulónyi viszonzást abból, amit mások ellen hatalma teljében elkövetett.

Igaz, hiába magyaráznánk ezt azoknak, akik folyton felfelé törekednek és a saját tehetségtelenségükben nem hisznek. Csakis az ellenkezőjében. Ami kellemetlen, rossz, azt ők mindig kifelé vetítik. Csak másra vetül az ő árnyékuk, és arról a „vetületről” ők mindig gondoskodnak, nehogy bárki más, velük ellentétes véleményen levő ember szóhoz juthasson.

Egykor a fiók mélyéről került elő, azaz csempésződött külföldre a Freskó. Mire a kulturális pribékek észbe kaptak, Szabó Magda nevét már ismerte fél Európa. Több nyelvre lefordították, és a kiadója előre lekötötte minden művét, bármilyen mennyiségben, ismeretlenül is. A cenzorok dühösek voltak, és bár itthon is megjelenhetett aztán Szabó Magda regényremeke, mégse kapott jó kritikákat idehaza. Később, amikor már a drámáit is játszották a fővárosi színházakban, fojtott dühvel húzták le az erre mindig kapható hivatalos kritikusok. Pedig ők is észrevehették volna az író és darabjai érdemeit.

Vannak, akik csak főnöki utasításra képesek vagy hajlandóak elismerni egy számukra ismertlen szerző érdemeit. Még akkor sem, ha azok nyilvánvalóak. Az igazi érték olyan, mint a gyémánt: felfénylik a számára kedvezőtlen közegben is. A tehetség vele azonos értékű és látványú. Aki nem látja, az valószínűleg nem akarja meglátni. Szabó Magdának is jó tíz évig kellett lappangania, hogy költői tehetsége után szépírói vénáját is meglássa valaki. Igaz, nem mindenki, mert egyszerűbb a hatalom szemüvegét viselni és azon keresztül bírálni. Dicsérni vagy pocskondiázni, mikor mit rendelnek.

A felcsillanó tehetségeket sokan irigylik. Nagy terheket rónak rá, amikor gáncsolják. Lehetne belőlük azonnal befutott, sikeres ember is, de hát mindenki a bajnokot akarja megverni, akár a sportban... Érdemes hát az íróasztalnak írni? Ha komoly a mondanivaló és jó a stílus, akkor igen. A Freskó kiválóságát ma már nem vitatja el Szabó Magdától senki. Igaz, amikor otthon, munkanélküli íróként senyvedt, volt egy remek társa, aki biztatta, önértékében erősítette. Sztárpár is lehettek volna, álompár, de azt már nem hagyta nekik a korszak. Mindenáron meg akarták alázni őket. Csupa olyasmiért, amit nem követtek el, és a káderlapjukat nem kozmetikázták úgy, mint sokan mások. Szövetségük olyan remek párossá tette őket, hogy aztán a sok leszólás se tudott ártani kapcsolatuknak.

Az ilyen szövetség igen ritka. Sokan magányos alkotóként élik le az életüket. Az egyik búsul emiatt, a másik nem. A csendes elvonultságban töltött órák remek mulatságot is jelenthetnek. Van, aki mellé kedves, vidám múzsa szegődik. A zord idők, kegyetlen korszakok feloldódhatnak humorban is. Nem feltétlenül tragikus az a mű, amelyet megalkotnak.

A rendszerváltozás után sok olyan remekmű is került elő, amelyek nem voltak ismeretlenek, de az ifjabb nemzedékeknek mégis utóbb lehetett csak megismerkedni velük. Bár hivatalosan nem létezett a cenzori hivatal mint intézmény, azért megvoltak a képviselői, kíméletlen helytartói. Van, aki ma is köztünk él, s még mindig ő akarja megmondani a frankót minden fontos esemény kapcsán. Neki minden krízishelyzet egy újabb kecsegtető lehetőség arra, hogy visszatérjen. Ki is nyilvánítja a véleményét, bár nemigen érdekel már senkit. Ő bezzeg nem tud a fiók mélyére visszahúzódni, neki mindig muszáj megnyilvánulnia. Pedig az ő „érdeme” is volt, hogy olyan nagyságok kerültek indexre, mint Csoóri Sándor vagy Nagy Gáspár. S aztán része volt a színészkirály tönkretételében is.

Fiókok mélye? Kicsi vagy nagy az a tér, amely megadatott egy-egy remekírónak, a vájtfülűek úgylis rájuk ismernek. Évszázados por is lekerülhet róluk, akkor is fel tudnak fényleni. Aki

felismeri bennük azt a fényt, az adott pillanatban ugyanolyan merész, mint ők voltak rejtőzködéseik és megszólalásaik idején egyaránt. Írni? Az íróasztalfióknak is? Szobotka Tibor szerint így volt helyes, hát ne vitassuk el tőle ezt a megértő szót!

2023. július 21.

A papírmacska álma

A papírmacska kissé aluszékony volt az időváltozástól. Sehogy nem tudta nyitva tartani a szemét, nagyokat pislogott, bár ezt senki nem látta. Olyan természetes volt már, hogy ott honol az íróasztalon, hogy nem kapott rendszeres figyelmet. Csak úgy elmentek mellette, mert valósággal beleolvadt a környezetébe. Ahogy egy ragadozó állatnak illik. Igaz, neki még csak egy papíregérre se volt esélye, hogy megbirkózzon vele fürgeség és ügyesség tekintetében, mert erről nem gondoskodtak neki a gazdái. Mindenki csak dolgozott és futott a mindennapi munkája után, hát ő meg unatkozott. Ahogy a legtöbb háziállat szokta, mikor a kedvenc emberei nincsenek éppen elérhető közelben.

A papírmacska előbb rendetlenkedni szeretett volna, hogy felhívja magára a figyelmet, de ennek se volt értelme. Ha valaki kunsztokat akar csinálni, ahhoz közönség kell. De azt meg honnan vegye? Így hát ábrándozni kezdett. Mondhatjuk úgy is, hogy álmodozott, ezért került abba a furcsa állapotba, amit mélyalvásnak nevezünk, és amikor különös lények és fények látogatnak meg bennünket.

Egy furcsa villanásra ébredt, azaz kapta fel a fejét. Mint mikor az ember, vagyis a macska szemébe világítanak lámpával és hirtelen összerezzen. Nem mintha bántanák, csak ösztönösen megriad az ismertlen eredetű jelenségtől, amiről hirtelenjében azt se tudja, mi az s hogy mit akarnak már megint tőle.

Igen, már megint. Nem először álmodott ilyen. Mondhatni, ez volt a visszatérő álma.

Puha léptekkel lépdelt egy számára ismeretlen helyen, ahol senkit nem ismert, de szerette volna felfedezni, mivel kíváncsi természetű volt. Sötét volt, de ez nem zavarta, hiszen jól látott ő a sötétben is. Ahogy a talpa a földet érintette, valami furcsa érzés kerítette hatalmába. Mintha vonzotta volna valami, hogy megálljon, azaz egy idő után képtelen volt felemelni a lábát. Mozdulatlanná merevedett, és csak állt, álldogált, mert a lába nem vitte többé sehová.

Ha nem lehet, hát nem lehet, gondolta magában. Akkor egyelőre nézelődöm és szimatolok.

De ezt is elunta, mert hiszen miféle illatot érezhet egy papírmacska, amelyiknek a környezete is papírból van? Természetesen papíriillatot. Igaz, ebből is van többféle. Van friss papíriillat, mint az új könyveknek. Ebbe szoktak az emberek beleszagolni. Igaz, nem mindegyik, csak az igazi könyvrajongók, akiknek ez a szenzuális élménye támad legújabb szerzeményükkel kapcsolatosan.

Aztán ott volt a következő gond. A papírmacskának papírból volt az orra is, hát azon meg nincsenek meg azok a finom érzékelést biztosító apró idegek, amelyek az igazi macskákat alkalmassá teszik a biztos tájékozódásra. De mégis. Valami veszélyes dologra lett figyelmes.

Ez jó ideig lekötötte a figyelmét. Minden idegszálával arra koncentrált. Némi túlzással persze, hiszen idegei se voltak, csak úgy képzelte álmában.

Az a valami vészesen közeledett, ő pedig nem tudott elrejtőzni előle. Hová is rejtezett volna, ha egyszer neki az íróasztal volt a lakása, ahová a gazdája állította? Azzal a naptárral együtt, amelyre időnként ránézett az ember és neki is juttatott egy-egy mosolyt vagy a kezével is végigsimította, mintha igazi macska volna.

Az a valami, ami közeledett és szinte megbénította a papírmacskát, erős füstszag volt. Egyre terjengett és már az egész dolgozószobát betérítette. Rossz illat volt, nem kedves egy papírorrnak, amely inkább illatosított papírok szagát képzelte maga köré. Zsebkendőket, szalvétákat, díszes színházi legyezőket, amelyekkel a hölgyek hűsítik magukat meleg időben. De mintha az asztalra helyezett tányérok pirosuló alma is finom illatot árasztott volna... az is ismerős volt, akár a forró teáé, amit a gazdája fogyasztani szokott. Attól olyan emberivé vált hirtelen minden. Megszokottá, otthonossá, gazdaszagúvá.

A furcsa fény után most illatokról álmodott a papírmacska. Illatokról, amelyeket soha nem érzett, csak magában elképzelt. Úgy gondolta, hogy a piros almának piros az illata is. Azt nem képzelte hozzá, hogy az alma belseje egyáltalán nem piros, hanem a hófehértől a zöldecs fehérig meg halványárgáig, rózsaszínig sokféle lehet, de piros az sosem. No de sebjaj! Volt még elég illat, amiről elábrándozhatott a mi papírmacska barátunk.

Néha nyitva hagyták az ajtót és a konyha felől érkeztek ínycsiklandó illatok. Bárcsak tudnám, mi lehet ott, gondolta akkor a papírmacska, de ez a gondolat is úgy illant el a többivel, mint a könnyű illatok, amelyek egyből megszűntek, ha valaki becsukta az ajtót megint. Csak az inger emléke maradt vele, hogy aztán megőrizze magának. Úgy, ahogy a bélyeggyűjtők helyeznek el egy-egy értékes bélyeget az albumaik valamelyikében.

Aztán hangokról álmodott. Várta, hogy a gazdája hívja, megszólítsa, hátha egyszer magával viszi oda, ahová el szokott távozni. Többnyire reggelente, de máskor is, ha eszébe jutott valami. Azt nem lehetett tudni, hogy mi, mert sohasem közölte vele. Csak felpattant hirtelen, mint akire rászóltak, vagy akinek hirtelen megcsörren a telefonja és többé nem tartózkodik abban a légtérben, ahol asztali papírbarátja lenni szokott.

Ő meg csak nézett utána szép rajzolt papírszemével, de a gazda nem vett tudomást erről. Másfelé figyelt, egy olyan világ vonzotta, amelyet talán csak ő ismert. A papírcicus semmiképpen sem. Ő csak lépett volna utána, talán le is szökik az asztalról, ahogy az igazi macskák szokták, de a lábai nem engedelmeskedtek. Érdekes, hogy neki is olyan lidérces álma volt, amilyen az embereknek szokott lenni, mikor erősen kimerültek. Olyankor az ember se tudja megmozdítani a lábát, de erről a papírmacska nem tudott. Neki ezt nem mesélte el senki.

Már egészen besötétedett a szobában. Annak, aki álmodik, mindegy az, hiszen úgyse érzékeli a környezetét abban az állapotában. Az álmodó papírállat se vett észre először semmit.

Csend volt, senki nem neszezett, mindenre az a furcsa félhomály borult. Ő pedig ott volt ebben az álomban mozdulatlanra dermedve, és úgy tűnt, talán mindörökre úgy marad, mert már senkit nem érdekel az ő sorsa. De akkor éles fény hasított a szoba sötétségébe, és belépett a gazda. Most egy pillantást vetett a papírmacskára, majd kiszólt az ajtón:

-Nem fogod elhinni. Olyan, mintha ez a szép kis papírmacska most riadt volna fel álmából. Mintha csukva lett volna a szeme, és ahogy beléptem, felébredt. Most megint rám néz és nem értem, mitől olyan álmos a tekintete...

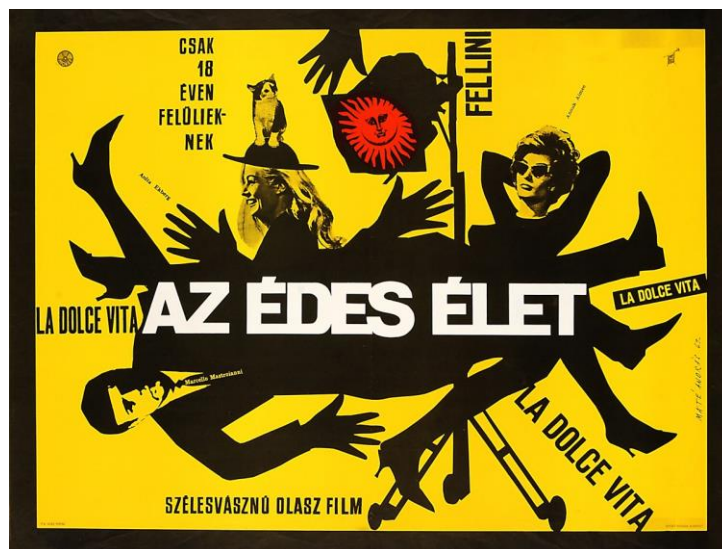
A papírmacska csak nézett. Aztán fura kis mosolyra húzódott a szája. De ezt a gazdája már nem látta. Megint írni kezdett valamit. Egy papírra persze, mi egyébbre?

2023. július 23.

Édes élet

Magyarországon a 60-as évektől hódított Federico Fellini filmje, és ma se tudni, melyik korosztályra vagy társadalmi osztályra hogyan s miért hatott olyan mélyen. Feltűnést keltett és valami titokzatos üzenetet hozott a nyugati világról, amelyet senki nem ismert a hazai kisemberek közül. Álmodni nem lehetett luxusról, nemhogy olyan mérvűről, amelyet ez a film ábrázolt. Igaz, ez is relatív, mivel a korabeli olasz valóság még jó ideig elmaradt attól a luxusvilágtól, amelyet a tőle még nyugatabbra fekvő, szerencsésebb államok ismerhettek.

Olaszországot kifosztotta a háború. Előbb a németek, majd az amerikaiak szolgálták ki magukat műkincsekből, trezorokból, amelyek jelentős vagyonok alapját képezhették azután. Más kifosztott országnak lenni, és megint más a győztesekkel együtt masírozni, anyagilag hirtelen gyarapodni, természetesen a mások pénzén. A nagy gazdagság mindig a mértéktelen szegénységből, sőt nyomorból építkezik. Ez egyúttal minden háború végső tanulsága is.

Magyarország és Olaszország egyaránt kifosztott ország voltak. A magyarázat egyszerű, vagy mondjuk primitív: mindkét népet bűnösnek minősítették a kollektív bűnösség elve alapján. Ez olyan, mint a békeharc, a későbbi kommunista frazeológia egyik alapszava. Népiesen: fából vaskarika, vagyis képtelenség, lehetetlenség, blabla. Minden nép jó és rossz elemekből áll. A jók általában nem nagyon jutnak szóhoz, míg a rosszfiúk, akár a hiperaktív hülyegyerek, folyton felhívják magukra mások figyelmét. Nyüzsögnek, hangoskodnak, tehát mindenki látja és hallja őket. A rendes ember élete csendes, szinte láthatatlan. Nem feltűnősködik, csak teszi a dolgát a maga helyén. Rá lehet számítani és építeni. Rá birodalmak épülnek, amelyeknek rablásából ő soha nem veszi ki a részét. Ám amikor háború van, mindenkinek menni kell. Nincs választás, viszont van sorozás...

Ezek a gondolatok azért ötlenek fel olyan intenzíven a régmúltból, mert tudni kell valamit, ami azóta egy időre a feledés homályába merült. Az olasz és a magyar nép azért találhattak egymásra azokban a háború utáni évtizedekben, mert lelkük mélyén érezték a sorsközösséget. Kirabolva, leszegényítve, sőt az utolsó csepp vérükig, verejtékükig

kiszipolyozva. Még jó húsz évvel a háború vége után is. Nem kell hozzá sok magyarázat, elég megnézni a korabeli filmeket. A filmművészet hú tükre volt annak, ami ennek a két népnek a lelke mélyén lappangott. A különbség azért lényeges volt. Bennünket a keleti despotizmus igájának lökött oda Churchill és Sztálin hírhedt papírfecnis egyezsége, míg Olaszország maradhatott a nyugati szövetségesek „védőszárnya” alatt. Igaz, előbb csak megtűrt, lefasztyázott, nyomorult páriaként, ahogy kezelni (lekezelni) igyekeztek. Később, jóval később az ipari fejlődés és kedvező stratégiai fekvésük révén (támaszpontok) csak kivergődtek belőle. Igaz, sejthető, hogy ehhez jelentős nyugati kölcsönöket kellett felvenniük, feltehetőleg uzsorakamatra. Egy ilyen fejezet a mi történetünkben is volt, de jóval később, és bennünket még mindig ugyanoda szeretnének visszanyomni, ahol a Joe bácsi helytartói sokáig sikeresen tartottak bennünket.

Marcello Mastroianni, a kis csóró olasz újságíró kísérője lesz a gazdag nyugati dívának, aki valójában északi szépség. Emiatt némi párkapcsolati problémája is akad, de milyen a film? Ezt is megoldja. Amire szeretnék erősen rávilágítani, az a hatalmas kontraszt a két világ között. A gazdagoké leereszkedik a szegények közé, akiknek viszont jelentős múltja van. Csodaszép hazája, ami még mindig magán viseli a háború nyomait. Igaz, a szőke bombázó nem akar tudomást venni erről. Ő most kiruccant a déli egzotikumba, ahol jól akar mulatni. Kényeztetik, körberajongják, mindene megvan, még az olasz szépfiú szíve is érte dobog. És ő mindent megenged magának, mert a szegény kis ország lakói ájultan követik akár a szökőkútba is, mert aki gazdag, annak minden jól áll, vélik.

Honnan is van ez a lekezelő attitűd? Az anyagi biztonságból, amely úgy halmozott fel, hogy szinte észre se vette. Ha nagyon belegondolna, zsenáns volna az érzés, hogy az utána futó csóró kis firkász hazája ugyanattól szegény, amitől az övé meg gazdag. Mindig így van ez a győztesekkel és a vesztesekkel.

Divatbemutató, Magyarország, 60-as évek

S aztán bejön a képbe a harmadik dimenzió, a korabeli Magyarorszáé is. Mi mint nézők csatlakoztunk ehhez a fura művészi álomvilághoz, amelyet Fellini mester tárt elénk. Hozzánk képest a 60-as évek Olaszországa is gazdagnak tűnt. Pedig csak az egyik oldala volt az. A mellékutkácskák és külvárosok képe egészen más volt. Ugyanez állt Magyarországra is. Míg Budapest dinamikus fejlődött, jóval kevesebb figyelem jutott a vidékre. Ott még lett volna mit filmezni, ha nagyon akarta volna valaki. Igaz, grafikusaink sokat megörökítettek ebből a látványból.

Kelet és Nyugat még csak akkor kezdett pár pillantást vetni egymásra. Addig éltek az állami propaganda fráziskincsén, és úgy hitték, hogy az egybevágó a valósággal. Úgy hisszük, még mindig vannak olyanok, akik megőrizték a régi dogmákat változatlanul. Nekik továbbra is lenézett, lekezelendő páriáország vagyunk. Igaz, mindent meg is tesznek azért, hogy ezt a prekoncepciót minél többen átvegyék tőlük. S ha már többen hisznek a látszatban, akkor bizonyára igaz is, vélik ők.

Az olaszok egyik nagy szerencséje az volt, hogy olyan termékeny művészet született a háború nyomán, ami felhívta a világ figyelmét rájuk. A neorealizmus voltaképpen a szegénység művészeteként. A filmművészetnek, ami akkor a legifjabb művészetnek számított, tehát egyúttal legmodernebbnek is, erényévé vált a hiány. Kis ráfordítással teremtett művészetet szinte a semmiből. S mint tudjuk, a művészet mindig megelőzi a korát, és amit képi világával életre hívott, az utóbb meg is valósul. Anyaggá válik, és mint ilyen, termékenyítő hatással lesz a gazdaságra is.

A kezdeti, kissé bizonytalan lépések után már jöttek a következők. Nagy művésznemzedékek nőttek fel. Ezek egyik tagja volt Federico Fellini. A mozi vetítővászna hatalmas térré szélesedett, s nemcsak a magyar rácsodálkozók előtt. Anita Ekberg és Marcello Mastroianni végül is nem válhattak álompárrá, sztárpárrá, hiszen a két világ átjárhatósága csupán illúzió volt. Úgy van ez, mint a jó geg: az adott pillanatban ül, hat, de aztán szertefoszlik a semmibe. A felek más térbe távoznak, ki-ki a maga világába. Az impresszió megmarad, de inkább csak látványként, álom- vagy ábrándképként. Finom sejtelem gyanánt, és ennyi elég is a bölcs embernek (Sapientisat).

Az édes élet, a hétköznapi édes élet mégis nagy hatással lett úgy nyugaton, mint keleten. Ez az édes méreg erősen hatott. Ez lett sokak hétköznapi drogja. Az illúzió, hogy ők is beléphetnek a képbe és részeseivé válhatnak egy másfajta világnak. Itthon az elvtársak meg is valósítottak belőle sokat. Ők utazhattak, vásárolhattak a nekik külön rezervált keretből az erre kijelölt bankok segítségével. A kisprolinak, a fővárosból lenézett parasztnak és vidéki értelmiségnek meg ott voltak az ábrándok. Ki-ki annak képzelte magát, aminek akarta. Igaz, másnap reggel ismét kelni kellett és bele kellett olvadnia abba az arctalan tömegbe, amelyik az igazi hazát, a kicsivé zsugorítottat jelentette.

Az ígért jóléti társadalom mégis maradt a maga földhözragadt valóságában. Voltak a nagyon gazdagok és a nagyon szegények. Ezen belül némi rétegződés, ügyesség, tehetség vagy

könyöklés révén alakult, s aztán úgy is maradt. Arra természetesen nem szeretünk gondolni, miféle aljasságok révén tudtak annyira meggazdagodni néhányan, de Weöres Sándorral együtt valljuk, hogy legfeljebb az anyagi helyzetük irigylésre méltó, a sorsuk nem. Annak a végén jókora szakadék tátong. Anita és Marcello világa igen távol áll egymástól a mai napig. Ahogy az ötvenhatos filmek szemforgató elképzelése, egy ávós gyermek és egy vérbeli forradalmár szerelméről olyan képtelenség, mint évszázadokkal ezelőtt az egyik indiai kaszt tagjának a másikkal, pl. egy páriával egyesülni. Ám míg a kasztrendszer több évezredes hagyományokra épült, azért zárta ki a külön kasztbeliek házasságát, addig az ávós barátságot a társadalmi közmegevetés tette lehetetlenné. Habár ők uralkodtak, azaz basáskodtak, mégse vette be őket a társadalom gyomra. Máig megőrződött aljas és hitvány tetteik emléke. A nép nem feled. Sem Haynaut, sem a szemkilövetőt, vagy a panamai diplomás Bokrost a maga csomagjával együtt.

A megevetés tehát kölcsönös. Akár az óceán túlsópartjáról is átcsap az óhaza felé, amelynek fejlődését mindenáron meg akarja akadályozni egy aggastyán, aki még a sír szélén is bosszút liheg azok iránt, akiknek segítségével megmenekült egy őrült hatalom ártó szándékától. Most abban kíván különbözni mutatkozni nálunk, hogy ő maga gerjeszti a harcias indulatokat és ugrasztja egymás ellen a testvérnépeket meg az egészen távoli kultúrákat. Mindenkit átráz. De csak azokkal teheti meg, akik soha nem néztek még a szemébe. Az övé gonosz, az általa megrontottaké meg üres. Így rabolja meg a világot, édes életet hirdetve, ám amit kotyvaszt, az egy bűzös boszorkánykonyha légkörét idézi. Szellemissége idáig terjed.

Magyarország is páriaországként élte életét a hatvanas években. Mégis, az ellenünk kitenyészített pribékhad minden mesterkedése ellenére is született olyan művészet, amely termékenyítőleg hatott a közgondolkodásra. Aki azt állítja, hogy könnyű volt az életünk, az tekintse meg alaposan a korabeli filmeket. Túl azon, amit koncepcionálisan mondaniuk kellett, átszüremkedett a képeken a valóság. A történelmi filmekben a köznapi háttérben a málló vakolat, a csúf utcakép, az emberek egyszerű viselete, ám egy olyan édes valóság is, amit a maga romlatlanságában még megőrzött a társadalom és a közmegevetés.

Filmkockák és sárguló fotográfiák. Ezeken köszön a ma emberének is a film, amely olyan romlékony anyagra készült, hogy sok már meg is semmisült közülük. Ám él az egyén emlékezete, amely még a hetvenes évek Pestjén is felfedezte magának az ötvenhatos belövések helyét, s ha magát a puskaropogás hangját nem is hallotta hozzá, mégis elképzelte valahogyan. Azt is filmemlékek alapján. A jó emberi memória ugyanis olyan, akár a jó fényképezőgép: mindent lekap, mindent tárolni tud. Marcellót, Anitát és az ötvenhatos tragédia minden főhősét és epizodistáját is. Azokét is, akik lelkük minden hitványságát bele tudták nevelni és erényként feltüntetni az általuk nemzett és lelkünk további sanyargatására szánt gyermekeik, unokáik szegényes tudatába. Ezért tartunk ott, ahol tartunk.

Igaz, a jó emberek is neveltek rendes gyermekeket. Olyanokat, akik nem gyakorolják a gyűlölet mesterségét, hanem felmenőikhez hasonlóan becsületre akarják alapozni a jövőjüket. A gyermekeiket is.

Ők már tudni fogják, hogy a híres Mastroianni abban a szerepében szegény kis firkásznak számított, nem úgy, mint a mindenki által bálványozott svéd sztár, akinek hazáját ugyanaz tette gazdaggá, mint ami Olaszországot szegénnyé: egy piszkos háború...

Talán a most mindenholnan északi irányba igyekvő tömegek sem értik még: a két világ idegen egymásnak. Ha létre is jön a találkozás, utána érdemes lesz visszafordulni. Addig, amíg még megvan az a haza, ahová visszamehetnek. Reméljük, nekik is jelent még valamit ez az egyszerű szó: szülőföld.

2023. július 24.

Anita Ekberg és Marcello Mastroianni az Édes életben

Diákok 1989-ben

Sorsfordító év volt 1989. Nagy események jelezték, hogy ez egészen más lesz, mint a többi, amit a történelem jegyez. Nagy csillaghullás, híres, jeles emberek halála, más hírességek felbukkanása, ugyanakkor nagy bukások is a másik oldalon, épp ellenkező előjellel. A történelem változott, a művészet vesztett pár kimagasló művészt, a magyar történelem pedig, annak ellenére, hogy előbb lekicsinyelték, ész nélkül támadták vagy lepocskondiázták, nyert egy olyan pártot, amely gyökeresen átformálta annak egy újabb fejezetét. Új párt, új, formálódó tömegbázis és teljesen új program. Az ideológiájuk még nem forrta ki magát, de már alakulóban, sokat ígérve.

A Fidesz már 1988-ban felbukkant az ismeretlenség homályából. Jobban mondva a párt főszereplői, alapítói megmutatták magukat a hazának. Ellentmondtak a fennálló rendnek, mivel annak minden íze rég elrozsdált, nyikorgott, csikorgott, hordószónokai pedig szibarita vázakként léteztek már csak. Minden szavuk megkopott, hazug volt, nem hitt már nekik senki. Talán a saját párttársaik sem. Ekkor bukkant fel a fiatal demokraták csapata, amely új irányt szabott a fejlődésnek. S nemcsak abban az évben, hanem hosszú időre, mely még mindig továbbmutat a jövő felé.

Diákok egy csoportja fejébe vette, hogy pártot alapít. Még nem tudták pontosan, hogyan lehet, mivel az akkori alkotmány erre vonatkozó tiltásokat nem tartalmazott. Igaz, iránymutatást sem, mert a pártállam egoista módon csak a saját jelenére és jövőjére rendezkedett be. Az fel se merült korábban, hogy a proletárdiktatúrán kívül mást is megtűr. Igaz, önmagát se definiálta rendesen, mivel akik pártideológusai lettek, jócskán alulképzettek voltak. Talán még egy nyelvtani szabályt, számtani vagy fizikai definíciót se lettek volna képesek felmondani, nemhogy maguk alkottak volna sikeresen efféléket.

Orbán Viktor és csapata nagy kihívást jelentett a számukra. Végzős joghallgatók, majd fiatal diplomások lévén magasan fölötte álltak a korábbi elvtársi hadnak, amely a tömeghatásra fektette a hangsúlyt azelőtt. Igaz, azóta is. „Nem sokaság, hanem/ Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat”, felelhetnék volna erre az ifjak, ha ugyan szóba állt volna velük a mindenkivel csak magas lóról tárgyaló nómenklatúra. Így hát párbeszéd híján a fiatalok mentek tovább a maguk útján, és olyan ösvényt tapostak ki maguknak, amelyen először nem sokan merték követni őket, ám később annál többen. Akkor, amikor már sokan belátták, hogy az internacionalista brigádok szlogenjei helyett jobb, ha a népi irányt követik.

Jóllehet fővárosi és értelmiségi körként indult a Fidesz, előbb liberális irányt követve, de ennek nem elsősorban a Sorosék által diktálni próbált irányzat volt az oka, hanem az a magyar hagyomány, mely a XVIII-XIX. századi magyar liberális örökség folytatásaként éledt fel. Megvolt folyamatosan, de a kommunista éra alatt nem hathatott, legfeljebb közvetve, bizonyos mértékig. A gát neve maga a rendszer volt: a proletárdiktatúra. Ennek a neve

magában foglalja az okot és a magyarázatot, miért csak látensen volt valahol érezhető, kitapintható.

Ennek a lebontásába fogott bele a kis csapat, amely aztán fiatal párttá nőtte ki magát, majd tömegmozgalommá szélesedett.

Talán csak a hatásos szónoklatok miatt, amelyeket a fiatal pártvezér mondott el nyilvánosan, rendes tévéadásban mégse igen lehetett hallani őket, legfeljebb késő este, mikor az adásidőnek már vége volt, mégis hirtelen újraindult és így a hírnevére kényes pártigazgatást nem lehetett azzal vádolni, hogy szigorúan cenzúráz. Ma már nem tudni, hogy túrték,

hagyták, vagy csak nem figyeltek oda, mi folyik a hátuk mögött. Orbán Viktor beszédeit lelkes hallgatóság kísérte, és bizony gyakran hangzott fel mintegy kísérőzeneként a „Ruszkik, haza!” kiáltások sora. A kései tévénező meg felkapta a fejét és egyáltalán nem bánta, hogy a fiatalok ismét a szabadságot követelik a nép számára.

Az ifjúság merészebb volt 1989-ben, mint az öregek vagy a középkorúak. Ez utóbbiak se bánták volna, ha változik a rendszer, de ők maguk nem mertek belefogni efféle vállalkozásba, mint a pártalapítás vagy a szabadságeszmék fennhangon való hirdetése.

Orbán Viktort letartóztatja a rendőrség. 1989 Budapest

A letartóztatást, gumibotozást nem mindenki vállalta volna fel. Igaz, a rendszerváltásban való részvételt sem. Az az ember, aki elment a Holdra, nem azonos azzal, aki nem ment el oda... A fenti felvételen is látható, mennyire nem kesztyűs kézzel bánt a rendőrség a rendszer ellen fellépőkkel. Orbán Viktor torkának gumibotot szorítottak, már egy szimpla utcai igazoltatás során is.

Nem mindenki vett részt cselekvő módon a gyakran utcai megmozdulásokba torkolló jelenetekben. Később azonban mindnyájan társutasaivá váltunk annak a népi mozgalomnak, amellyé a kis csapat tevékenysége és később kidolgozott filozófiája és pártosodása lett.

Ma már mindenki világosan láthatja, melyik oldal mondható emberbarátinak vagy népbarátinak, szociálisan érzékenynek, a jövőn konzekvensen dolgozónak és egy olyan hazát építőnek, amelyre joggal lehet büszke minden magyar. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy azok, akik a magyargyűlöletben és internacionalizmusban tobzódtak, annak haszonélvezői voltak, máig megmaradtak avítt eszméiknél. Ezekről váltig állítják, hogy „meg lehet csinálni”, ám az a helyzet, hogy sem ők, sem utódaik nem azon munkálkodtak, hanem a pusztá nyereszkeskedésen, haszonvadászaton. A „megcsinálás” pedig azóta se sikerült senkinek.

Az Orbán-korszak, amellyé a fiatal demokraták mozgalma kinőtte magát, mára sok olyan eredményt tud felmutatni, amely bármely népnek javára vált volna – már ha lett volna olyan karizmatikus vezetőjük, mint nekünk. Természetesen tudjuk, hogy erre sokan fanyalognak, azt állítják, hogy ők sokkal külön dolgokra képesek, de soha életükben semmi eredményt nem voltak képesek felmutatni. No, miért is? Mert hiányzott hozzá a szándék, a mások iránti empátia és a népbaráti szeretet, amelynek minden jó politikusban meg kellene lennie.

A fanyalgás a félműveltség egyértelmű jele. Másokat fitymálni bárki tud, de nem mindenki akar. A riválisok leminősítése még nem jelenti azt, hogy a fanyalgó fél külön lenne társainál. A lelki nagyság jele inkább az, ha az ember még az ellenfelei erényeit is meglátja és elismeri. A hibákat lehet bírálni, sőt kell is, csak nem mindegy, ki milyen stílusban teszi. A folyton külföld felé kacsingatókat, az idegen példákat istenítőket meg lehet inteni Rákóczi fejedelem szavaival, melyek szerint aki magyar kenyeret eszik és idegen érdekeket szolgál, annak nincs keresnivalója Magyarországon. De mondhatjuk Bercsényivel is: „Eb ura fakó!” Még akkor is, ha már nem a Habsburg-érdekeket szolgálják, hanem Brüsszelét. Ők csak maradjanak von der Leyen süllyedő hajóján, ahonnan ma már egymás után menekülnek a kétségbeesett internacionalista „patkányok”.

Orbán Viktor nyilatkozik Déry Jánosnak, mellette Kövér László 1990

Orbán Viktornak életműve és ezzel járó komoly presztízse van. Sok nyugati ország irigylitőlünk. Mit mondjunk... Teremjenek ők is sok virágos fiatal ágat a sok jogkövetelő helyett, A demokrácia jegyében nekik is szabad. De privilégiumok nekik se járnak.

2023. július 27.

Csendes nyomor

A rendszerváltozás kísérőjelensége – talán mindenhol a világon – az elszegényedés és az ezzel járó depresszió. Maga a folyamat évekig tart, talán évtizedekig, és aki benne él, előbb nagyobb karcsapásokkal igyekszik kijutni belőle, majd fogy a lendület és akkor jönnek a súlyosabb bajok.

Van úgy, hogy teljesen leáll az ember önvédelmi rendszere, mert az evickélési folyamat túl sokáig tartott. Van, aki hamarabb feladja, mert nem látja az alagút végét. Többszöri próbálkozás után se talál munkát, miután az előzőt elveszítette, vagy képtelen váltani egy másik szakma felé. Esetleg nem is akar, mert az eredeti szakmáját szerette és ragaszkodik hozzá, hogy öregedő fejjel ne ültessék vissza az iskolapadba. Régen se fogott túl jól a feje, most meg már...

Egy darabig eltart, amíg egy ember feléli a tartalékait. A régi rendszerben az átlagember egyszerűen élt, de mindig tett félre arra az esetre, ha valami baj éri, betegség, egyéb vis maior helyzet áll elő. Nos, ebből, ha nem is szívesen nyúl hozzá, még el lehet lenni egy darabig, de ha erre még rásegít az egyre gyorsuló infláció is, komolyabb bajok támadhatnak.

Hogy mitől törik meg az ellenállás, amelyet a képtelenség tűnő helyzet iránt érez, nehéz megmondani. Úgy van ez valahogy, akár a sportban. Két futballcsapat küzd egymással, és egy bizonyos ponton az erősebb megtöri a gyengébb ellenállását. Valami megroppan, mondjuk a védelem vagy a harci morál, és egymás után követik el a hibákat, majd jön az első védhetetlen gól. Aztán esetleg egy újabb. Minél jobban „megsorozzák” a kétségbeesetten küzdő felet, annál lehangosabb a másik csapat diadala, illetve a gyengébb veresége. Sok ilyen láttunk már, de az életben ez még tragikusabb. A vesztes csapatnak talpra kell állnia, ha másért nem, azért, mert erre ambicionálja a mesteredző. De ki az elesett kisleány mestere?

A hívő ember valamivel könnyebben átvészeli az ilyen helyzetet. Ő soha nincs egyedül. Neki mindig van támasza: a hite. Ő tudja, hogy Isten nem hagyja magára, hogy mindig rendel mellé segítőt. Neki – lelkileg – könnyebben megy az evickélés. Talán a hitetlenek is ráébrednek egy napon, hogy nekik is van vagy lesz segítség, talán abban a pillanatban, amikor először csúszik ki a szájukon: „Istenem!” vagy „Krisztusom!” Ahogy a nagymamától hallották kiskorukban. Ám amíg idáig eljutnak, komoly változásokon kell keresztülmenni.

A rendszerváltozás sokakat a nyomorba döntött. A falun vagy kertes házban lakónak volt annyi menedéke, hogy kiskertjében megtermelt ezt-azt, tehát élt tovább az önellátásnak még lehetséges mezsgyéjén. Igaz, falun hamar megtalálta a hozzá hasonló szerencsétlen figurákat a helybeli egyetlen megmaradt fórumon: a kocsmában. Előbb csak megvitatták a helyzetüket, majd jöttek a felesek vagy egyéb „patikaszer”, ami senkit nem gyógyít meg. Ezt követték az otthoni szidalmak, hogy már megint... Pedig ő is érezte, hogy mindez nincsen jól,

de aztán az újabb nap újabb földhöz döngölő érzése és az asszony pörölése elől megint a haverokhoz vitte a lába.

Csendes nyomor, amiről sokan nem is beszéltek. Volt, aki csak magába roskadt és nem nyílt szóra a szája. Az ő kórsága befelé rombolt. Ez volt a veszélyesebb. Sokakat a padlásra vezetett, ahol már csak a végkifejletet állapíthatta meg valamelyik családtag vagy a házi orvos, akit akkor még körzeti orvosnak hívtak...

Ez a depresszív állapot társadalmi szinten igen soká tartott. Mert előbb senki nem merte bevallani a népnek, hogy a közvagyont széthordák, elherdálták, szóval nincsen sehol. Arról is csak hallgattak, akár a kuka. Mindenki találgatott, de a valódi helyzetet csak igen kevesen látták át. Mert az elkövetők mindent elkövettek azért is, hogy jó sűrű köd borítsa jótékony homályával a rejtegetnivalóikat. Volt ugyan TIB és egyéb fórumok, de volt privatizációs minisztérium is, amelynek dolgozói nagyon is jól tudták, mennyi a közvagyons és hogy mennyi a leadminisztrált államadósság. Ez valahogy úgy volt, mint a később elterjedt fiktív szerződések, amelyeken soha nem a valós eladási ár állt, hanem jóval kevesebb. A különbözet egy részét zsebbe kapta az élelmes eladó vagy a privatizátor. Így keletkeztek tetemes vagyonok, amelyeknek eredetéről senkinek nem illett tudnia, sem beszélnie, már ha mégis tudta volna...

Igen nagy rá az esély, hogy az erre mindig kapható gyenge erkölcsű alakokat rá lehetett venni arra is, hogy jóval több adósságról szóló okmányokat írjanak alá, mint amennyit valójában csináltak. Az ilyen típusú svindlinek kései utódja a svájci frank alapú hitelek, amelyekbe sokakat bele tudtak rántani, hogy aztán majd a Fidesz-kormány segítse ki az adósságcsapdából a szerencsétlen áldozatokat. Hasonló típusú csalássorozat volt a mezőgazdasági vállalkozókat átverő profi hazudozók által ledirigált zavaros ügylet, melyet sok értékes ember halála követett. Azóta hívják Bajnai Gordont libás Gordonnak az egész Alföldön és szerte a kis hazában. Hiába próbálkozik másfajta trükkökkel, a neve rajta maradt, akár Bokros Lajoson a csomagja átkos emléke.

Ha volna olyan éles elméjű és vasszorgalmú ember, aki végigolvasná az erre vonatkozó anyagokat, talán Magyarország is megszabadulhatna valahára az uzsorakamatra adott kölcsönök átkától. Az se ártana, ha törvény születne az uzsorahitelek megtiltásáról és az értük járó súlyos szankciókról. Ha valami, hát ez megmenthetné az utódainkat attól az örökös profitéhségben szenvedő karvalycsapattól, amely kész lecsapni bárkire, aki még nem rendelkezik kellő ismeretekkel róluk és viselt dolgaikról...

Hogy milyen is a csendes nyomor? Hát mélységes. A szegénységnek, úgy mondják, szaga van. Van valami, amit messziről megéreznek az „egészségesek”, hogy aztán széles ívben kikerüljék. Félnék, hogy a rossz példa majd ragadós lesz, s hogy úgy kaphatják el, akár egy fertőző betegséget. Van is benne valami. Ahol terjedni kezd a szegénység, ott ritkán találnak rá orvosságot. Tönkretelheti az egész társadalmat, vagy az adott népcsoportot.

A szegénységtől és a vele járó lelki bajoktól sújtott ember kerüli azok társaságát, akik furcsán néznek rá. Azokat, akiknek (még) fogalmuk sincsen róla, min mehet keresztül szerencsétlen embertársuk. Rámerednek és nem tudják hová tenni az élményt. Nem tudják, honnan csöppent közéjük az az ember, aki így járt (az egykori pénzügyminiszter definíciója szerint). Talán olyan ember is akadna, aki szívesen adna nekik pénzt, egyéb ajándékot, de az is ugyanolyan esetlenül mozog az adott helyzetben, mint a szegény ember. Amíg ezt végiggondolja, szertefoszlik a varázs. A kisegíteni szándékozott ember olyan hirtelen tűnik vagy illan el az iménti környezetből, akár a kámfor. Már csak utánafordulni lehet, megérinteni vagy szólni hozzá azt nem.

Én mégis szeretném megörökíteni ezt a pillanatot a Kedves Olvasó számára, bármennyire nehéz is.

Pár évvel a rendszerváltás után egy elszegényedett család indult el, hogy gyermekének bevásároljon a tanév kezdete előtt. Beléptek egy áruházba, ahol meg kellett venniük a tanszereket, a ruhaneműt a kinőtt holmik helyett. Érezni lehetett, mennyire idegenül mozognak azon a helyen (hogy egyébként sose járnak oda). A szülők ruházata viseltes, a gyermek is átérezte azt, amit a szülők éreztek. Ő is bizonytalanul mozgott, csak nézett ámuló szemekkel, de nem mert nagyon bámészkodni, hirtelen elkapta a tekintetét a vágyott tárgyról, mert tudta vagy érezte, hogy neki ott semmit nem szabad, még vágyakoznia sem.

Csak várt, szülei kezét fogva, hogy megtörténjen az az esemény, amelyet egyszerre remélt és ugyanakkor szégyellt is. Ugyanúgy, ahogy a szülei. Mások lenézően viselkednek egy ilyen helyzetben, és csak kevesen éreznek valami kedvesen vagy szánakozóan empatikusat. Mindenki félrekapja a tekintetét, amikor egy kisgyermek átéli élete nagy eseményét, az iskolába készülődés izgalmát. A szülei, bár nem engedhetnék meg maguknak, mégis megveszik neki azokat a dolgokat, amikre valahonnan mégis kerítettek pénzt. Mindenből a legolcsóbbat persze, de akkor is gondoskodnak a fiúcskáról, akinek mindez valóságos kincs lesz. Bizonyára vigyázni fog rá, mert a szegény, ám gondos szülők a lelkére kötik ezt. És most, annyi évtized múltán az egykor bémultan szemlélő szemtanú azt kívánja, hogy az időközben felnőtt gyermek bárcsak sikeresebb emberré lett volna és rendesen tanult volna, mivel rendes szülők nevelték és ennyivel tartozott nekik. Egyszóval boldog, szép életet, szüleinek békés öregséget, fiuk szeretetétől övezve.

Mindez olyan idealisztikusan hangzik, hogy szinte röstelllem magamat érte. Idealizált, mert sok családot magával sodort az akkori szerencsétlen élet örvénye. Lehet, hogy túl se élték, mégis jólesik jót kívánni valakinek, aki nagyon megérdemelné. A megszépítő messzeség nem úgy jelenik meg, ahogyan a XVIII. századi angol vénkisasszonyok szerelmes regényeiben a boldog révbe érő főhősök sorsa. Ez csak egy jókívánság, amely akkor is utoléri azt, akinek küldték, ha már esetleg nincsen is az élők sorában. A boldogság ott is ráfér mindenkire, különösen, ha itt a földön hányatott sorsa volt.

Annyit azért tegyünk hozzá, hogy nem annak szegényes és nyomorult az élete, akinek kevés a pénze. Azoké a legsivárabb, akik valósággal dúskálnak a földi javakban, mégse tudnak örülni semminek. Amit szereznek, csak megkaparintják, és amint a kezükben tartják, már el is múlt a pillanatnyi élvezet. Akár a kleptomániások, rögtön új téma, új áldozatok után néznek. Ők is szegény gazdagok. Ám amíg a fenti család iránt őszinte együttérzést él át a kéretlen, hívatlan szemlélő, addig a harácsolókat legfeljebb szánja. Mondjuk, még ez se biztos, mert aki mások iránt érzéketlen, azt mások se szokták szeretni, nemhogy jókat kívánjanak neki. Bajnai Gordont egészen biztosan mind a mai napig kíséri azok átka, akik elvesztették a vagyonukat, a családfőt, aki a család biztonságát addig jelentette. A libást véletlenül se kínozza a lelkiismeret. Csak széttárta a karját és ennyivel kommentálta: „Nem értettünk hozzá.” Ezt a legcsekélyebb intellektusú ember is meg tudta állapítani róla már előzetesen, csak azt nem értjük, hogy van mégis képe visszamerészkedni Magyarországra, hogy ezúttal egy pártkasszát fosszon ki, majd széleseben távozzon a szajréval. Ha rákérdezne valaki, talán most is ezt mondaná: „Nem értettünk hozzá...”

A fosztogatáshoz, pénzmosáshoz bezzeg igen! A feltehetőleg illegálisan behozott pénzek immáron „tisztán” távoztak Magyarországról. Talán valami hasonló húzásra készül a nagy szemkilövető is. Igaz, egyiküknek se lesz semmiféle mentsége arra, amiket a magyarság ellen elkövettek. Pedig annyijuk van már, hogy akár ezer olyan szegény családot is elláthatnának iskolakezdés előtt minden jóval, mint amelyet mi kívánunk minden nehéz sorsú embernek. A kisfiú azóta már megtanulhatta Ady Endre emlékezetes sorait: „Az én apám kopott kabátú,/

De nekem új ruhát veszen/ S beszél nekem egy szép jövőről/ Szerelmesen”. Mindez csak egy kósza gondolat. Igaz, mindjárt követi egy másik is. Ha a nagy svindlereknek egykor kötelező volt Ady verse, ha tudták is, biztosan rég elfelejtették már. Nem értenek ők bennünket se, Ady Endrét se.

2023. július 28.

Örök kárpótlással...

Mikor egy dolgozó élet veszteségeit mind lajstromba veszik, még csak a kezdet kezdetén jár a történet. Mindenki a múltba mered, s csak jóval később, idő múltán fordul a jövő felé, amely egyre vadabb dobogással közeleg. Könnyebb a múlt hibáit sorolni és felpanaszolni mindazt, amit egy személy élete során elvesztett. S kell is. Enélkül az örök fosztogatók soha nem szembesülnének tetteikkel és azok következményeivel.

A rendszerváltozáskor is így volt valahogy. Igaz, a jövővel azért foglalkoztak kevesebbet honfitársaink, mert még bíztak benne, hogy van annyi jó szándék az új urakban, hogy maguktól is tudni fogják a kötelességüket. Meg hogy nemcsak saját magukra gondolnak, hanem a hétköznapi szürke hőseire is. Azokra, akik soha nem tétováznak, ha úgymond dologidő van és mindenkinek talpon kell lennie, aki él és mozogni bír. Rájuk mindig lehet számítani, mégis róluk, miután csend lesz és mindenki újabb dolgára hazatér, rögtön meg is szoktak feledkezni. Vannak, és ez olyan természetes, mint ahogy az is, hogy ők soha nem követelődnek. Várnak sorukra, és ezért van az, hogy végül mindig elmarad a hála.

Pedig a hálátlanság csúf dolog. Tudja ezt mindkét fél, és amíg az egyik sebezten elvonul kicsiny „birtokára” (lakáska, esetleg házacska falai közé), addig a másik gögösen felfújja magát és úgy tesz, mintha ő tett volna nagy szívességet az áldozatokra mindig kész félnek.

A rendszerváltás után sok embert kellett kárpótolni. Szinte mindenkitől elvettek valamit a nagy étvágyú kommunisták. Földet, házat, birtokot, gyárat, üzemeket, termelőeszközöket. Állatokat is szép számmal, pedig sok gazdának azok voltak a támaszai a munkájában. A kifosztottak egy része még élt, és sorra el tudta mondani, mi mindent veszített a téveszesítéskor, kulákosításkor vagy a nemkívánatos elemnek, osztályellenségnek nyilvánításkor, kitelepítéskor. Mások, kései örökösök, unokák ugyanezt nem tudhatták, így beérték azzal az értesítésfélével, amit hivatalból kézhez kaptak. Egy darabig őrizgették, mert az a hír járta, hogy a kárpótlási jegyek értéke növekedni fog. Növekedett is, csak nem mindenki kezében...

Túl hosszúak ezek a történetek. Voltak, akik felvásárolták a fent nevezett jegyeket. Ügyvédek, a változás idejének szerencselovagjai, máskor minden képzettség nélküli ügyeskedők. Olyanok, akik kaptak egy-egy „fülest”, hol és mikor lehet és érdemes licitálni. Sok földárverés fulladt botrányba, és csak igen kevés esetről tudunk, amikor a földek valódi örökösei jártak jól, nem pedig a kóklerek. Annak, aki becsületesen él, nehéz felfogni, mások hogyan tudták véghezvinni furfangos, vagy csak szimplán gátlástalan terveiket. Az eredményt azonban, a mesés vagyonokat, amelyek úgyszólván a semmiből teremtek, nagyon is láthatta mindenki!

Az özvegyen maradt nénikék, akik fölött jócskán elmúlt az idő, már nem sokat tudtak kezdeni a hirtelen jött „jóval”, a kárpótlás lehetőségével, vagy mondjuk így: illúziójával. Már a

gyerekeik is városra mentek dolgozni, az unokák még inkább ott keresték a boldogulás lehetőségét. A nagy iparosítási akció a hatvanas évektől fogva alaposan kiürítette a magyar falvakat. Kettős volt a veszteség. Nemcsak a föld lett oda, amelyre annyit kuporgattak, hanem a család egysége is. A különélés olyan, mint a távszerelem. Egyre halványul, majd olyanná lesz, mintha sose lett volna. Nos, a földigénylésről szóló „jegy” ritkán került a másodgeneráció kezére. Névértéke majdnem egyenlő volt a nullával. Aki szerencsés volt, városban igényelhetett vele egy vezetékes telefont. Az elvtársi rendszer bukásakor még az is kivételezett lehetőségnek számított.

Furcsa érzés most utólag elmagyarázni, mivé lett a felmenők sok évtizedes töredelmes munkájának a gyümölcse. A digitalizált világ nem ismeri ezeket a lehetetlen állapotokat. Minden van, „csak” meg kell venni. Az ifjú nemzedék fel is háborodik rajta, ha nem cserélgetheti gyakorta, csak úgy, divatból a telefonját. És egyáltalán... nem ismeri a NINCSet. Neki már jogai vannak, amikért természetesen nem ő dolgozott meg, hanem a szülők és a nagyszülők nemzedéke. Mégse őket szokták észrevenni és agyondolgozott, eres kezüket megcsókolni, ahogy mi tettük nagyszüleinkkel, hanem az örök hangoskodókat.

Mégis meg kell örökíteni ezt a fejlődéstörténetet is. A zajongó, követelőző elvtársak, elvtársnők nem változtak semmit. Máig úgy hiszik, hogy nekik előjogaik vannak. Mert őbennük volt apáik reménye. Mert úgy vélték, ők építették fel ezt az értékes, szép hazát, nem pedig a csendesen dolgozó, mindig tevékeny társak. Rájuk mindig úgy tekintettek, mint kifosztható, tehát kifosztandó baleksereg, akikből ők bármikor gúnyt űzhetnek. Most is úgy élnek, most is fosztogatnak, mert senki nem ütött még a kezükre, amikor a máséhoz nyúlnak. Pedig már nem rajonganak szovjet elvtárs-barátaikért, sőt látványosan megtagadták őket. Üzletben nincs barátság, mondják, és ezzel leleplezik magukat. Nekik az egész rendszer, aminek haszonélvezői voltak, csupán egy jó üzleti lehetőség volt. Nem csoda, ha még az egykori haverok is, akikkel sokat piáltak, buliztak és csajoztak együtt, megvetik őket.

Minden parazita végzete az, ha sikeresen élősködik, azaz elpusztítja a gazdaszervezetet. Nem baj, gondolja, majd talál magának másik balekot, akit élete végéig szipolyozhat. Ám ezek a túl régóta tenyésző paraziták fel se fogják, hogy Magyarország túl kicsi ahhoz, hogy mindig csak egyszeri kitolásra lehessen alapozni az üzleteiket. Egyszeri kibaltázáson alapuló üzlet csak egyszer van.

Az útja végén ballagó nénike visszanéz és magában mormog valamit. Talán imádságot, talán áldást is mondhat. Igaz, vannak vérmesebb nénikék is, akik cífrábbakat is szoktak mondani. Egyszer annak a szertefoszló hangjai is elérnek a címzettek fülébe. Azért a pillanatért nem irigyeljük őket. Az örökös kárpótlással élő nénikék pedig, ha ki nem is mondják, mert bennük még van némi szemérem, de legalább kigondolják, kiféle, miféle az a külföldi pénzeken felvásárolt társaság, amelynek földi élete annyi szenvedését köszönheti.

Igaz, amazok még nem tudják, hogy a valódi igazságtétel napja majd nekik lesz keservesebb.

2023. július 31.

Álmodtunk demokráciát

Vannak elcsépelet szavak, szlogenek, kifejezések, amelyeket egy idő után hallani se bírunk. Nem mintha a szó tehetne arról, hogy túlhasználják, helytelenül kapják elő, hogy aztán ott, az adott helyzetben idegenül hangozzék. Visszhangja olyan tompa, hogy megdöbbenünk tőle. Hangja, akár a repedt fazéké, a falsul óbégató énekesé.

A szónak is lelke van. Magán hordoz egy jelentést vagy egy asszociációs kört, amely auraként veszi körbe. Mindez megfoghatatlan, mégis tökéletesen érezhető. Magán viseli, mint ruhát, s aztán vagy jól áll neki, amit ezen felül ráaggatnak, vagy nem. A jelentéskör nem mindenki számára érthető pontosan. Az idegen szavakat is úgy kapkodják fel, mintha tökéletesen értenék őket, de aztán hamar kiderül, hogy mégsem vagy egyáltalán nem.

A demokrácia nem újkeletű fogalom. Az ókori görögök hagyományozták a világra, hogy aztán bejárja világhódító útját – egészen a kezdetektől a mai túlhasználtságig és kvázi értelmetlenségig. Hogyan veszítheti el egy szó a jelentését? Könnyen és gyakran. Amikor divatot csinálnak belőle és mindenre ráhúzzák, aminek nem sok köze van hozzá.

A demokrácia antik diadalútja után futott néhány nagy kört Amerikában, hogy aztán zátonyra fusson – éppen ott, ahol már szinte őshonosnak vélték. Ha visszagondolunk arra a két és fél évszázadra, amit Észak-Amerika máig büszke népe maga mögött tudhat, nem lehet feledni, már csak azért sem, mert ők maguk örökítették meg főként filmekben, viselt dolgaikat. Egy részét dicsekvésképpen vagy tanító célzatú meseként az ifjabb generációk számára, másokat társadalomkritikaként, szintén sok eszmei mondanivalóval, hogy többé már ne kövessék el ugyanazokat a hibákat.

A demokráciát nem mindig szerették, s főként nem mindenki. A zsarnoki berendezkedésű, hierarchikus vagy monarchikus államokban kifejezetten károsnak találták. Ahol az egyszemélyes vezetésű, központosított hatalomra épülő állam az alapmodell, ott idegenkednek attól, hogy a nép, vagy annak kiválasztott tagjai maguk választhassanak vezetőt. Ezek az országok úgymond még gyermektársadalmak, amelyek nem nőttek fel civilizációs szerepükhöz. Gyakori bennük az önbíráskodás, az ököljog, a nőekkel, gyermekekkel, a gyengébbekkel szembeni durvaság, kegyetlenség. Idő múltán bizonyára ezek a népek is fejlődnek majd és változnak, de ezt az érési folyamatot nem lehet erőltetni, sem felgyorsítani. Aki kívülről akarja megváltoztatni államiságukat, szokásrendjüket, az darázsfaszekbe nyúl. Akár vinni akarja nekik a demokráciát, akár őket akarja importálni valamelyik fejlettebb országba, ahol majd úgymond civilizálni akarja őket.

A számításból mindig kimarad az egyén szabad akarata. Ez akkor se hagyható figyelmen kívül, ha jót akarnak neki. Amit ráerőszakolnak, az soha nem jó. S aki ezt a nemtelen dolgot elköveti vele szemben, az maga is saját szintje alá süllyed az erőszak által. Talán nem szépen hangzik, de a más fejlettségi szinten levő országokat mégis jobb lenne meghagyni a maguk

szokásaiban. Amit úgy adagolnak nekik, hogy akár kötelező, akár szemléltető oktatásként kapják, majd rájuk hagynak mindent, mint a mai nyugati országok teszik, egyaránt tévednek. Nem civilizálódás történik az adott közegben, hanem egy téves pedagógiai módszer erőltetése. A történések megmutatják, hogyan fogadják azt, ha most a liberalizmust kellene tanulniuk. A diktatúrákból, középkori szokásjogból érkezettek hirtelen átesnek a ló túlsó oldalára. Senki nem magyarázta meg nekik, milyen az az ország, ahová szerencsés flótásként eljutottak, így nem is tudhatják. Csak a saját fogalmaik szerint értelmezik. Ebből születnek a szélsőséges megnyilvánulások, amelyek akár utcai harcokhoz, terrorizmushoz is vezethetnek.

TV-hírek formájában vagy internetes értesülésekként kapjuk ezeket az információkat. Egyelőre tompább az érzékelés, bár van, aki ezek alapján is pontosan tudja érzékelni, mi folyik ebben a mai emberkísérletben. A nyugati országokban nem olyan szerencsés az átlagpolgár. Nemcsak elszenvedője, mindennapi szemtanúja a durvábbnál durvább jeleneteknek, hanem akár áldozattá is válhat a hétköznapi terrorban. Sőt még a hírközlés is hiányosan értesíti arról, aminek eseményeit maga is láthatta, csak szerencsésen megúsza. Amikor a hivatalnokok, a politika, a sajtó, a pedagógia és a társadalomtudományok elkezdnek hazudozni, az állampolgár hite megrendül, világrendje összeomlik. Nem lehet egy ország vezetését hazug alakokra, svindlerekre és kóklerekre bízni. Vannak, sőt egyre többen kapnak szerepet, amely szerint a mások sorsa fölött rendelkeznek, a dolog mégse működik. Ha nem a köz szolgálata a hivatása és küldetése a magas pozícióba jutott egyedeknek, hanem csak a saját hatalomszerzés és az általa elért harácsolási lehetőség, akkor hirtelen összeomlik a kártyavár.

Mint említettem, nézőkként veszünk részt ebben a történetben. Ám a nézőnek, akár a színházban, mindig van lehetősége, sőt kötelessége is, hogy kitekintsen a szerepéből és a kulisszák mögé nézzen. A korábban elérni vágyott Európai Unió magasnak mondott életszínvonala és fejlett demokráciája – úgy mondták legalább – számunkra is elérendő cél volt. A kezdeti évtizedek után azonban mindenki ébredezik. A magyarságot nem szükséges kioktatni a demokráciáról, mivel a szabadság eszméjét a szívében hordozza. Annyit küzdöttünk érte, és amikor elérhető közelségbe került, mindig durván félrelökdöstek bennünket, nehogy nekünk is adott, köznapi dologgá válhasson. A mi fogalmaink szerint viszont a durvaság nem tartozik a helyes viselkedés elemei közé. Nem demokratikus, nem is szép, sőt kimondottan visszataszító. Még akkor is, ha ezt tökéletes angolsággal közlik velünk valami képzelt magasságból, ami az imígyen szónokoló személy számára is elérhetetlen szintet jelent.

Álmodtunk demokráciát – magunknak és mások számára is, akik velünk társulva dolgoznak egy szebb jövőn. Olyan rendszert, amelyben apraja-nagyja részesülhet a társadalmi össztermék rá eső részéből. Mert akár ő, akár ősei megküzdöttek érte. És mert így demokratikus. Természetesen tudjuk, hogy ezt sokan irigylik tőlünk, ahogyan az elmúlt 13 év dinamikus fejlődését is. Azokat az eredményeket, amelyeket nem despotikus módon, hanem mindnyájunk tiszteletben tartásával alkotott meg egy nagy emberi közösség és annak

demokratikusan választott vezetői. **Most viszont egy másfajta demokráciára akarnak tanítani bennünket. Olyasmire, aminek semmi köze sincsen az eredeti tartalomhoz.** Egy fenekestül kifordított áleszmerendszerrel állunk szemben, és úgy nézzük egymást, ahogyan az éppen felfedezett Újvilág lakói meredhettek a hozzájuk érkezett hajósokra. Mindenkinek vannak elképzelései, vagy legalább is lehetnek, de még nem mondta ki senki azt a szót, ami a lelkében rezonál.

Adjuk fel tehát eredeti elképzeléseinket és hajtsuk önként igába a fejünket? Csúfoljuk meg az őseinket, akiknek a szeme előtt a mi szép és értékes jövőnk képe lebegett minden harcuk és bajuk közepett? Megtörtént már velünk nem is egyszer történelmünk során, hogy végül erőszakosan tanították nekünk úgymond a demokráciát. Azt a változatát, amely csak az „elit kluboknak” biztosított előjogokat, míg a többieket szolgátságba taszította.

Nos, hát mi is álmodtunk úgy a magunk, mint az utódaink számára mindentől szebbet és jobbat, mint ami megadatott. Ezen sem egy idegen korrump rendszer, sem annak züllött képviselői nem változtathatnak. A jövőt és az álmainkat nem adhatjuk nekik. S még ha valami széppel és jóval kecsgetnének... Az a pár rövidítésből álló szó és annak jelentéstartalma, amely nem egyéb, mint a falanszterek sötét zugaival azonos ködkép, számunkra nem opció. Tartsanak akár örök különutasnak, akkor is azon fogunk haladni, ami egy több ezer évre visszatekintő, hagyománytisztelő nép és utódai számára a legmegfelelőbb.

Már nem vitatkozunk rajta. Megyünk és megcsináljuk. A mostani közönség nyugodtan nézheti akár tátott szájjal is. A későbbiek majd megtapsolnak érte. Ők már érteni fogják.

2023. július 29.

A röpködő kicsinyke lelkek

Katona József így nevezte azokat, akik mindig könnyűnek találtnak, ha megméretnek. Azóta, s nemcsak azért, mert a nyelvújítás sok új kifejezéssel ajándékozta meg a megújított magyar nyelvet, hanem mert az folyamatosan, dinamikusan fejlődött, sok egyéb névvel is tudjuk illetni a „röpködő kicsinyke lelkeket”. Biberach, Katona cinikus antihőse éppen addigi kenyéradó gazdáját, Ottó meráni herceget, a királyné testvéröccsét illette ezzel a névvel, miután sok hasznos, gonosz tanáccsal ellátta, mégse nyerte el a remélt jutalmat. Az más kérdés, hogy Katona József akkor is zseniálisan alkotta meg a kóbor ritter alakját, hiszen máig élő és igen jól megformálható szerep úgy az operairodalomban, mint a drámai színházban.

Mi is sok ilyen kicsinyke lelket láttunk már életünkben, és minél tovább élünk, annál több bukkan fel ebből az ellenszenves figurából. A Gonosz is elhinti a maga magvait, nemcsak Jézus példázata nyomán teremnek életképes mustármagok. S ha továbbgondoljuk Katona művét, egyre közelebb kerül hozzánk annak képi világa, még hozzá megvalósult, azaz anyaggá vált jóslataként a benne röpködő kicsinyke, azaz kicsinyes lelkekkel. Már úgy érezzük magunkat, akár a sarkvidéki nyárban az odatévedő látogató: hatalmas szúnyograjok dongó, zúgó, követelő zenéje üldözi és nem hagyja békén. De még a zene! Azok a vérszívó taktikák, amelyekkel nekünk támadnak, igen nehezen, vagy csak alig kivédhetők.

A rendszerváltást annyi formában körbejártuk már, mintha egyaránt megtermette volna a biberachokat és az ottókat. Nem is kis számban. Mikor Grósz Károly megrendelésére Kupa Mihály megtervezte azt az adórendszert, ami valósággal kivégezte a magyar állampolgárt, Grósz első titkár cinikusan megjegyezte: „Majd előszedik a parasztok a pénzt a párnacihából...” Grósz és Kupa egyaránt belezúmmögtek a nép fülébe, miután mindenki le lett parasztosva, aki vidéken él. A kétkezi munkás, a közalkalmazott és a nyolc nyelven beszélő értelmiségi en bloc. Ez az előítélet máig él. Olyannyira, hogy nem győzzük lesöpörni magunkról, bárki szjából hangozzék is el.

A kemény ítélet oka: a kommunisták hagyományos gyűlölete a vidék és a földműves társadalom iránt. A vidéki ember nem futkos annyit a divat után, de nem azért, mert elmaradott. Nem kell azt elsietni, úgyis elmúlik magától. Két év múlva, vagy akár csak holnapután ki fog emlékezni a tegnapelőtti slágerekre? Nem a klasszikus értékűvé lettekre gondolunk, hanem a százsámra gyártott szórakoztató kis szerzeményekre, amelyek zeneileg olyanok, akár a férfiak sűrűn váltogatott szeretői: a pillanatnyi élmény múltán ejtés, dobás, felejtés következik.

Az előítéletek eredete egészen régre nyúlik vissza, a főváros kialakulásának históriájához, amikor elsősorban német ajkú polgárok telepedtek meg a pesti városrészben. Ők a monarchiában privilegizált polgárok voltak. Már letelepedésükkor előjogokat nyertek, mivel részesei voltak annak az elnémetesítési tervnek, ami utóbb épp a visszájára ütött. A reformkor és 1848 őket is a magyarság oldalára állította. Nem erővel, hanem szimpátiából. A

németség vagy svábság a magyar társadalom szerves részévé vált, mert közénk tartozónak érezték magukat. Talán érzelmi döntés volt ez, mégis működött.

A főváros különféle nemzetiségekkel való feltöltése folytatódott, s talán még ma is tart. Mindig voltak olyanok is, akik idegenül érezték magukat közöttük, mert nem kívántak asszimilálódni, azaz a társadalom egészébe szervülni, hanem megmaradtak idegen testnek azon belül. Ez egyéni döntés, senki nem kényszerítheti ki az ellenkezőjét. A baj csak ott kezdődik, ha ezek az idegen testként viselkedő elemek akarnak ránk kényszeríteni tőlünk idegen dolgokat. Homályos, lehetetlen ideológiákat, aberrációkat, csupa olyasmit, ami a néplélektől idegen és nem szerethető. Ha kellő időben nem lépnek fel ellenük, túlbujánoznak és lassan fojtogatni kezdik a „gazdatestet”, amely őket soha nem invitálta ide. Még nagyobb baj, ha a „mérvadó értelmiség” behódol nekik, s ezekből privilégiumokat teremt.

A mai röpködő kicsinyke lelkek már odáig szemtelenedtek, hogy kilopták a főváros szemét is. Nincs meg az előző főpolgármester által félretett és nekik átadott tartalék, sőt az adófizetők által folyamatosan befizetett adóforintok sem, nem beszélve a választási kampányra illegálisan bezsebelt dollár- és eurómilliókról. Ez utóbbiak természetesen nem képezik a hivatalos költségvetés részét, de attól még felháboríthatják az agyonszipolyozott polgárt, akit most még újabb sarcokkal akarnak sújtani: megemelt vízdíjjal és közlekedési jegyekkel. Közben csődhelyzettel fenyegetőzve, mintha az nem volna képtelenség.

A röpködő kicsinyke lelkek nem tudnak gazdálkodni. Egyetlen tudományuk: beleülni a készbe, majd mindent elherdálni. A holnapra nem gondolni, csak cincogni, mint a mesebeli tücsök. Bekéredzkedni a mások lakásába, megtakarításaiba, amit szorgos munkával szerzett, majd végül még gúnyt is űzni a házigazdából, éjjel-nappal leparasztolni, hogy végül a sajátjából is kitúrják. Ártatlan, kiskiús mosollyal az arcon, mit se tudva, semmire nem emlékezve, ami lényeges és ami a pénzek eltüntetésére vonatkozik.

Így megy ez a rendszerváltás óta szakadatlan. Még csak az se mentség, hogy az átkosban is ez volt a rend, vagy amit annak hittünk. A legkézenfekvőbb megoldás mégse jut eszébe senkinek: lapátra tenni a tanácsadók hadát, akik nélkül fellélegezhetne a költségvetés. Ok is van rá elegendő. Aki csak olyan hülye tanácsokat tud adni a főváros első emberének, amiktől csődbe jut a kedvenc kifizetőhelyük, akkor nem sztárgázsit érdemelnek, hanem egy jókora rúgást hátulról. Ha helyén kezelné valaki a kérdést, az is hamar kiderülne, hová tudták eltüntetni azt a rengeteg pénzt... Hirtelen épült luxusingatlanok, külföldi luxusvillák, gazdag külföldi utak jelzik, azok a beszédes mérföldkövek. A háborúkon nyereszkedőkéhez hasonlóan.

Még mindig röpködnek a kicsinyke lelkek, habár már röpködhetnének azért is, mert megkapták hozzá a kezdő lökést! Sok megkönnyebbült tekintet kísérné végső útjukat a megfelelő irányba. A háborút nemcsak azért szükséges megemlíteni, mert a szomszédban zajlik és sok fiatal élet esik neki áldozatul, hanem mert ennek ikertestvére az a

migránsbiznisz, amelynek senki nem akar vagy nem tud korlátokat szabni, holott rég ideje lenne a végleges rendezésnek. Fontos lenne kibogozni azokat a szálakat, amelyek hínárként fonódnak össze, ám kellő logikával kikövetkeztethető az eredetük és az irány, amerre tartanak. Az eddigiekben csak azért nem számolták fel ezt a bűnözői szöveget, mivel azok, akik ezt megtehetnék, maguk is érdekeltek benne. Ahogyan hirtelenjében fény derült Eva Kaili és társai érintettségére, ugyanúgy kapna észbe hirtelen Európa, ki ül a piramisjáték tetején. Pedig logikus: aki rangban fölöttük áll vagy ül, terpeszkedik főúri kényelemben.

A röpködő kicsinyke lelkek tánca egyre vadabbá válik. Háborút követelnek, pénzt és fegyvereket, amelyekből állítólag kifogytak már. Embert és még több vért, mert szörnyű vérszomjas hajlamaikat nem korlátozza senki. Táncolnak hát és röpködnek vadul és könnyörtelenül. Barátnak hazudják magukat, miközben mindannyiunknak csak ellenségei. Ha nem azok volnának, másként viselkednének. És egyáltalán... tudnának viselkedni.

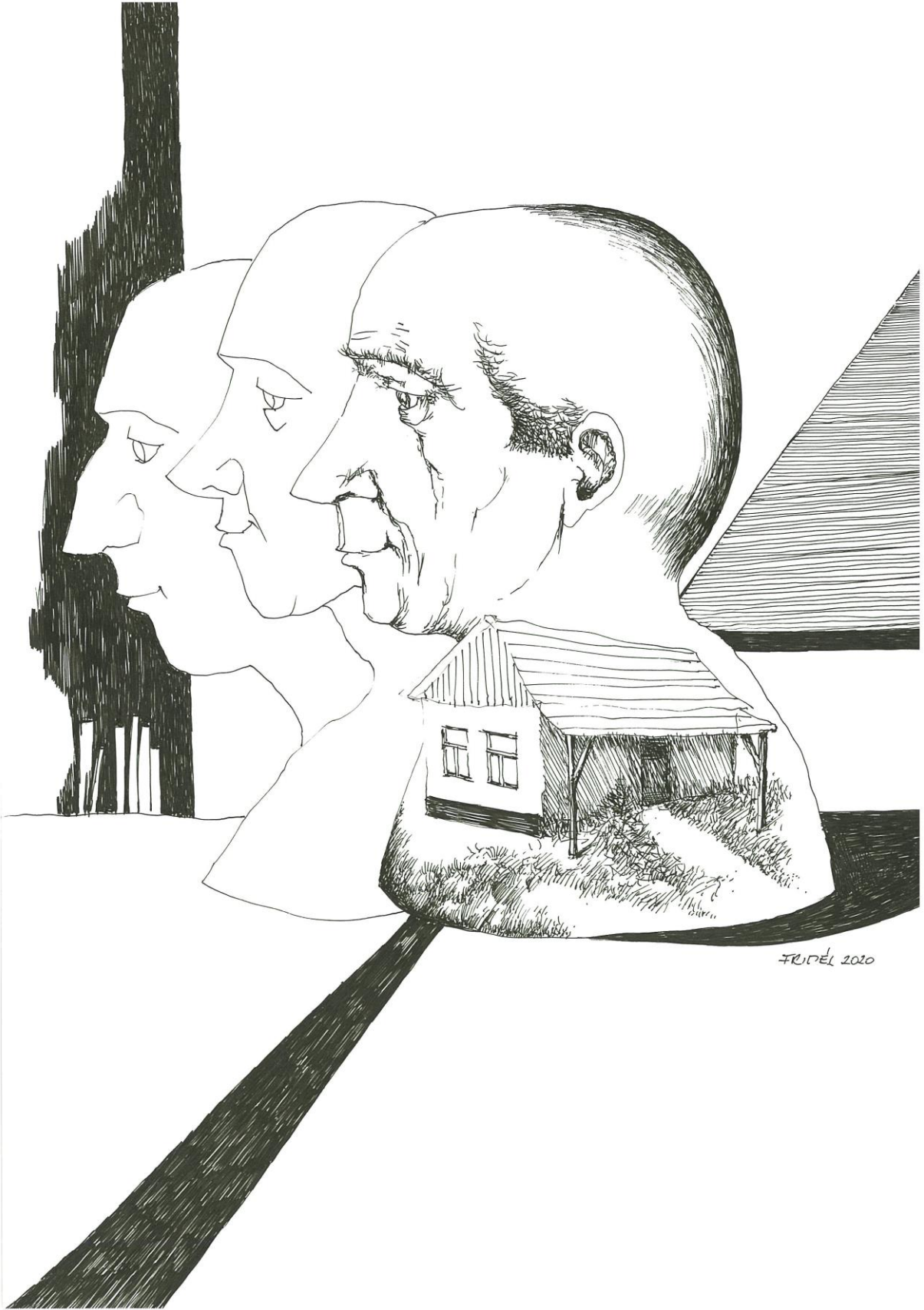
A dolgokat nevükön kell nevezni. Úgy a gyilkosokat, mint a vérszomjas háborúpártiakat. Az egyéni érdekekre és az államrezonra való hivatkozás senkit nem ment fel bűnei alól. A következmények mindazokra mutatnak és utóbb szállnak, akik nem akarnak megálljt parancsolni vad ösztöneiknek és olthatatlan bosszúszomjuknak.

No, persze mondhatjuk azt egy vulkának, hogy ne tomboljon, amikor már kitört!

2023. július 30.

FRIDÉL 2020

Színek és árnyalatok

Az ember már csak olyan, hogy szeret magának jelképes színeket választani. Most nem az egyéni preferenciákra gondolunk, hanem a történelem során fel-felbukkant szimbólumokra. Az uralkodók színére, az aranyra, mely egyúttal utal hatalmi igényeikre is. A kommunisták vérvörös rongyaira, amelyről ma már mindenki tudja, hogy vérengző ösztöneik adekvát kifejezője volt mindig. Annyi vért ontottak, hogy talán tengereket lehetett volna feltölteni velük, mégse érték be vele, hiszen ma is folytatják nemtelen hadjárataikat.

Az egymást gyűlölő britek és franciák uralkodó dinasztiái egyaránt használták a piros-fehér-kék zászlókat. Másfajta jelképekkel, mégsem változtatva az alapszíneken. Ugyanúgy a gyarmataik, amelyek az anyaország iránti nosztalgia vagy valami más miatt megtartották ezeket a színeket. Pedig ma már igen csúnyán hangzanak a 'gyarmat' és a 'gyarmatosító' szavak. Igaz, nem mindegy, ki ejti ki a száján. A gyarmatok népének lelke fájdalmasan rezonál erre. Érthető. Akin erőszakot tettek, az nem fogja éltetni a támadóit. A gyarmatosító országok polgára egyfajta nosztalgiával ízlelgeti a szót. Neki a boldog békeidőt és a bőséget jelenti ugyanaz. Sokfajta egzotikus színt és ízt, ami egy hidegebb éghajlatú országban nem terem meg.

A konkvisztádorokra sem emlékeznek vágyakozva ma már. Volt idő, amikorra úgymond összeszoktak az általuk leigázott országok lakóival és kialakítottak egyfajta modus vivendit, ami, ha ideális nem is volt, de a lealacsonyított fél számára is valamelyest elviselhető. Ferdinandy Mihály úgy értékelte ezt a dolgot, hogy a spanyolok és portugálok keveredtek, házasodtak az őslakosokkal és a rabszolgának behurcoltakkal, míg az angolszászok nem. Ők megmaradtak a fennhordott orruknál és a magukkal mindenüvé elhurcolt szokásaiknál, sportjaiknál, szalonjaiknál és az otthonról hozott feleségeiknél. Nem integrálódtak, amit most másokon számon kérnek, hanem kasztosodtak és uralkodtak.

Az az állapot, amelyet Ferdinandy Mihály említ, a XIX. századra szilárdult meg a fent említett elviselhető módon. Ebbe rondított bele az ifjú Amerika, amely folytatta elődei hagyományait, azaz tovább hódított. Területeket foglalt el magának, mintha még mindig szigetlakó volna és a túlszaporodott népességét kénytelen volna más földrészekre küldeni, ahol megélhetnek. A gondolat nem újkeletű, így nem is annyira eredeti. Galsworthy elmélkedett rajta a szigetországnak abban az idillinek vélt állapotában és korában, amikor a népesség túllépte azt a határt, amely még táplálni tudta volna az egész országot.

No, persze, az egészséget! Hiszen ebben az egészben nemigen voltak benne, még egy belegondolás erejéig sem, a sziget szegényei. Velük sosem törődtek igazán. Legfeljebb akkor, ha akkora szenny és betegséggóc volt már a lakóhelyük, ami veszélyeztethette a gazdagok negyedeit is. A szélsőségek társadalmi formáját aztán magukkal vitték más országokba, amelyeket úgymond „kénytelenek voltak” meghódítani és a maguk módján civilizálni. Máig ezt teszik. Még azokat is barbároknak tekintik, akikkel szívélyes viszonyt ápolnak. Felszíneset

persze, mert a másik ember az egyfajta bennszülött az ő szemükben. Megregulázandó, civilizálendő, domesztikálendő, akár egy állat, ám azt a kérdést soha nem tették még fel maguknak, hogy vajon a kiszemelt áldozatnak van-e kedve feladni eredeti szokásait, nyelvét, kultúráját, családját, és mindent, amit ő fontosnak és tiszteletreméltónak tart.

Lehet így normális kommunikáció két nép között? A kérdés költői. Természetesen nem. Nagyon is NEM. Mert milyen alapon véli a gyarmatosító felfogású ember azt, hogy az ő szokásai, nyelve, sportjai, miegyebeli fontosabbak és magasabb rendűek a „bennszülöttekénél”? Ki rakta alá azt a piederaszt, amelyről ő másokra magasról lenézhet?

Talán van olyan helyzet is, amikor valaki önmagát nevezi meg a világ uraként. Talán el is hiszi magáról, hogy erre képes, s talán az is lehetséges, hogy ezt másokkal el tudja hitetni egy darabig. Olyan is van, aki önszuggesztíóval gyakorolja azt, hogy megnyerhet egy háborút. Még hiszékeny áldozatai is akadhatnak, akikkel ezt elhitetheti.

Vannak a terrornak is színárnyalatai. A vörös, ha túlságosan felhígul, a jelkép „tulajdonosi” túlságosan elpuhulnak, afféle szibarita vázakként léteznek tovább. Az ide-oda lavírozó szerencselovag megkaphatja a 'pinko' nevet, ami természetesen nem más, mint a rózsaszín spanyolosított változata. Már nem vörös, de minden felhígulása ellenére még magán viseli az alapszín eredetijét. A terror színe volt a nácizmus barna színe, amelyet egyenruhájukon hirdettek. Az is vértenger volt, de az alvadt véré, mások szerint a fekáliáé. Vitassa, aki akarja, fő, hogy elmúlt.

Hogy ne feledjük szavunkat, azaz a latin-amerikai országok történetét, megint csak vissza kell tekintenünk Ferdinandy Mihály elemzéseire. Ő akkorra datálja az amerikai intervenciót, mármint a jenki beavatkozást a latinok életébe, azon a címen, hogy náluk már nincsen rabszolgaság, így hát máshol sem lehet. A gondolat remek, csupán egy gond van vele: figyelmen kívül hagyja más népek szuverenitását. Mi is csak azért emlegetjük fel nekik, mivel úgy tűnik, hogy azóta se tanulták meg ezt az egyszerű politikai és történelmi alapfogalmat, amire szívesen hivatkoznak, csak éppen hatni, érvényesülni nem engedik. Éppen ők maguk nem gyakorolják.

Ferdinandy Mihály szerint a XIX. században kezdődött meg Latin-Amerika modernkori kálváriája. Ugyan épp erre a hangzatos fogalomra hivatkozva, ám mégis hódító, leigázó szándékokkal estek neki egy fél kontinensnek, mint bolond tehén a fiának. A rabszolgák fel lettek szabadítva, a spanyol urak kiakolbólitva, s lettek katonai junták, despotikus vezetésű államok, amelyeknek urai hagyják, hogy végtelenen kifosszák a hazájukat és a népüket.

Már nem rabszolga a nevük, de a bádoggvárosok a megmondható, hogy a státuszuk nem különbözik attól. Talán még annál is rosszabb, mivel a régi gazdák nem túrték volna el, hogy a rabszolgáik rongyosan, piszkosan járjanak a közelükben. Legalább etették és ruházták őket. Lehet nem gondolni arra, hogy ma mi folyik a világban? Támadó, leigázó, hódító szándékokkal érkező idegen hadak akarják megregulázni a más rasszhoz tartozó embereket. Amit ezzel a „gesztussal” kifejeznek, az nem egyéb, mint a kezében korbáccsal közlekedő

rabszolgahajcsár rendcsináló szándéka. Neki mindenki alacsonyabb rendű, alattvaló, hűbéres vagy rabszolga, lényeg, hogy vele soha nem egyenrangú. Ő legalább így véli.

Ma már nem szabad négernek nevezni a négereket. Feketét kell mondani helyette. Pedig a néger is csak feketét jelent, spanyolból vették át, majd torzították mássá. Arról se beszél senki, hogy nem a megnevezés a fontos, hanem a mód, ahogyan kiejtik ezeket a szavakat. A magyarban soha nem volt meg az a pejoratív értelem, mint az angolban vagy a spanyolban. Mégis már-már bocsánatkérő arckifejezés dukál hozzá, akkor is, ha a magyarság nem gyarmatosított, és most, ebben a nagy globális hipokrizisben nem óhajt részt venni a mások utólagos (megjátszott) bűnbánatában. Álszent térdeplésekben például.

Hogy ehhez majd milyen színeket társítanak? Egyelőre a szivárvány minden színét, bár az eszme kikoholói ugyanúgy nem gondolják komolyan az egyenrangúságot, mint elődeik tették. Az amerikai nagykövet valóságos boszorkányüldözést folytat a magyarság nézetei és választott vezetői ellen, mint az egykori boszorkányperek eszement vádlói.

Vannak olyan korszakok az emberiség életében, amikor örültekre bízzák a népek sorsát. Utólag majd fel fognak ébredni, az is biztos, de addig?...

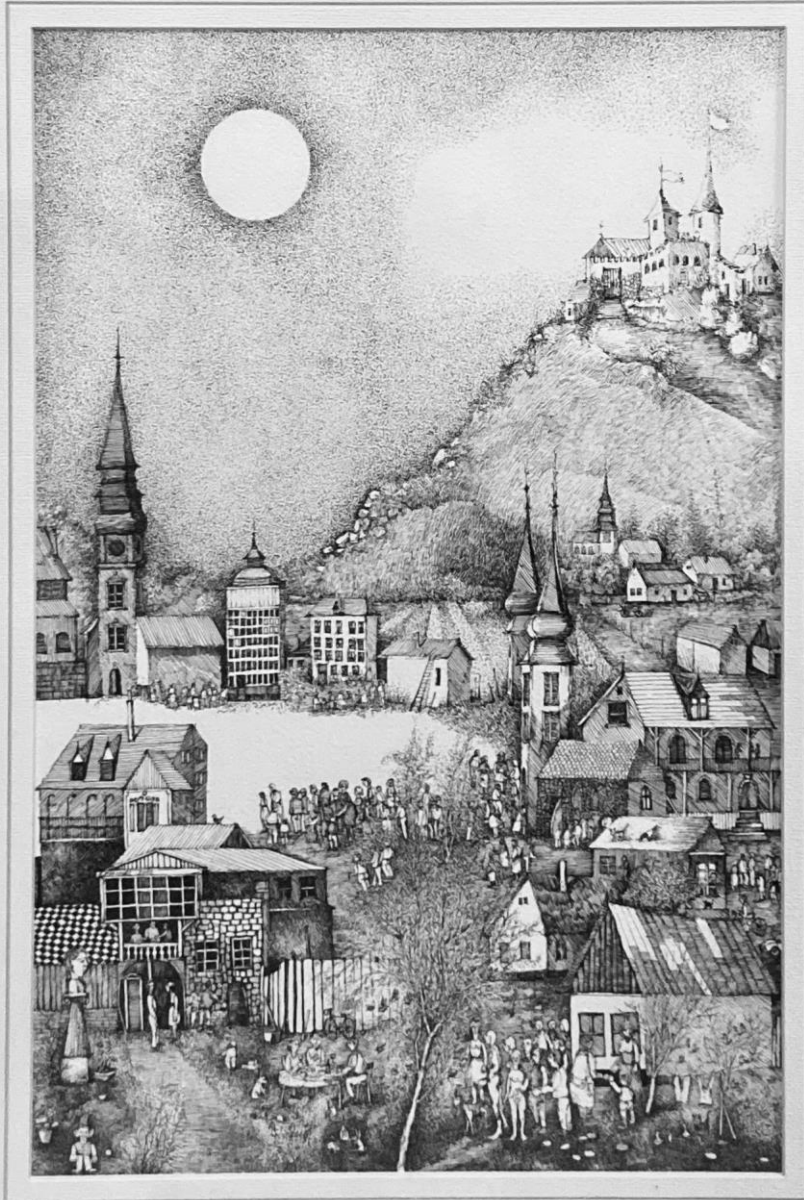
Mi abban se vagyunk biztosak, hogy szegény természeti jelenség, amely annyi mesében szerepel, jelent-e valóban valamit a jelkép hirdetői (bitorlói) számára. Mindegy, csak ártson, gondolhatják ők magukban, ahogy a vén alkoholisták szokták felelni a barátságos kínálásra. Mármint hogy bármit elfogadnak, csak szesz legyen.

Hosszas itt-tartózkodás után sem értik meg a nyugati eszmék hirdetői, hogy itt nincsen keresnivalójuk. Nem színeik miatt, hanem azért, mert ők is idegen testként léteznek a magyar társadalmon belül. Nem integrálódnak, nem alkalmazkodnak és nem tartják tiszteletben az őket vendégül látó nép akaratát. Szolidaritást követelnek rajtunk, miközben ők egyáltalán nem szolidárisak velünk. Egyáltalán csak követelőknek és vádaskodnak. Van is hozzá sorvezetőjük: a hajdan feloszlott szabad demokraták fülbesúgásai. Mást meg se hallanak, észre nem vesznek. Uralkodni vélnek. Ultimátumokat adnak, mint most az amerikai vízumkedvezmény szigorítása, s közben és évszázadok óta se tanulták meg, hogy a magyarokat nem lehet kényszeríteni általuk nem kívánt dolgokra.

Akinek nem tetszik, annak szabad hazamennie innen. Mindenki tiszteletben fogja tartani a szabad akaratát, ami csak addig tiszteletreméltó szabad akarat, amíg mások jogait tiszteletben tartja. A jogtiprás, fenyegetőzés, zsarolás, egyéb civilizálatlan viselkedés nem tartozik a civilizált, diplomatikus magaviselet eszköztárába. És ezt épp mi tanítsuk meg diplomataiskolát végzett személyeknek?

A mi színeink a piros-fehér-zöld. Mindhárom szép jelkép. Aki itt él közöttünk, annak illik ezt is tiszteletben tartania.

2023. augusztus 1.

Iskoláink

Több hónap primitív cirkuszos, bértüntetések sorozata után megpihenni tűntek a kedélyek. Mindenki elment szabadságra, aki tehetett, csupán egy maroknyi hiperaktív ember szeretne még mindig balhét. Értjük persze. Ezért fizetik. Ezért kapja a guruló dollárokat, és még mindig nem szégyelli magát érte. Pedig már az óvodás is tudja róluk, kifélék. Olyanok, akik az ifjúság megrontását tűzték ki célul, akár az óvodáskortól kezdve.

Természetesen nem a nemzet napszámosairól beszélünk. Inkább azokról van szó, akik a politikai helyzet változásai szerint váltogatják a színeiket. Talán épp ezért is lett jelképszínük a szivárvány, mivel már annyiszor váltottak zászlót, színt, pártot és barátokat, hogy abba a világ minden (bármely) színe belefér.

A vérbeli tanár minden körülményben a diák érdekeit képviseli. Igaz, abban ellenérdekeltnek tűnik, hogy megkövetelje a rendes színvonalat és a becsületes felkészülést az órákra, de azért csak összeegyeztetik a felfogásukat, máskülönben sérül mindnyájuk érdeke. A vérbeli tanár a tananyagon felül kultúrát is tanít. Személye példamutatásával, egyéniségével, köznapi jelenségével. Műveltségével.

Nemzedékem abban a kiváltságos helyzetben volt, hogy tanulmányai kezdetén még élt és dolgozott a nagy Klebelsberg-tanárgeneráció. Megvolt az az iskolarendszer, amelyet csak később tudott átformálni valamelyest a pártállam. Igaz, akkor se egészen, mert az anyagot, az ipart, a termelést, a kézzelfogható eredményeket többre tartotta a kultúrájánál. Mindnyájunk szerencséjére. Így élhettek túl azok a hagyományok, amelyeket ma is veszélyeztetnek a tőlünk idegen ideológiák, amelyeket jobb volna, ha meghagynának eredeti szülőhelyükön.

Akkor ugyan még nem létezett az a tehetséggondozó rendszer, amely legújabb kori vívmányaink közül talán a legtöbbre értékelhető. Ennek továbbfejlesztése szükséges. Régebben, főként a II. világháború előtt még előfordult, hogy felfigyeltek egy-egy tehetséges diákra, hogy aztán egyházi vagy állami ösztöndíj segítségével kitaníttathassák. Voltak főúri pártfogók is, hogy az általuk kitaníttatott szegény diákok legyenek a kivételek eredeti osztályukban. A háború után, amikor a kommunista rendszer kialakult, inkább hátránnyá vált a tudás. A kiemelkedően tehetséges emberre gyanakodva néztek azok, akik iskolázatlanul kerültek igen magas pozíciókba, csak mert úgymond jó káderek voltak. Ők gondoskodtak róla, hogy ne teremjen nekik konkurencia. Úgy tűnt, a szándékuk ez.

Ettől még az iskolák működtek, mivel a kiváló hagyományokat csak folytatni kellett. A fent vázolt kontraszelekciós rendszerrel szembe ment a zenei tehetségek gondozása, talán éppen Kodály Zoltán áldásos tevékenysége folytán, amelyet aztán átvettek tanítványai és mindazok a zenepedagógusok, akik rendszeresen feljártak Kodály mester lakására. Ő megnyitotta az otthonát előttük, s talán épp ezért tudott évtizedekig hatni a módszere, amelynek csodájára

jártak a világ minden tájáról. A fáklyát továbbvitte özvegye, akinek munkásságát dicséri a Kodály Központ és a benne folyó munka, mely ma már a legnemesebb hungarikumok közé tartozik.

Ezt a hagyományt folytatja az ifjú tehetségek versenye, a Virtuózok, amely szintén hungarikumként becsülhető. Mellé sorakozik fel a Páva versenyek műsora is, amely nemcsak tehetségeket kutat fel, hanem népzenei kincsünket és népművészeti értékeinket is felmutatja. Ezt a tradíciót is felétlenül ápolni kell. A zene megnemesíti a lelket. Érteli a szellemet és fejleszti az intelligenciát. A korai gyermekkorban elkezdett zenei tanulmányoknak számokban, IQ-ban is kimutatható eredményei vannak. A számítástechnika és az angol agresszíven kiszorították az iskolai tárgyak fontossági rendjéből, de meg is nézhetjük, mennyivel vittük többre általuk... Kütyüfüggő nemzedékek, amelyeknek csekély figyelmük van a külvilágra, azaz az életre, ahol a dolgok élesben folynak.

Van mit javítani, és a megjegyzésben nem lekicsinylés van, hanem javító szándék. A latinos műveltség és a zenei tudás olyan alapokat nyújtanak, amelyek kizárják azt a nagyarcú kijelentést, hogy „Én már megtanultam angolul, nekem az elég”. Igaz, a jelenlegi kommunikációs nyelv éppen ez, de gondoljunk bele, mennyivel szélesebb látókörű lehetne ugyanez a nemzedék, ha gombnyomkodás helyett több nyelvet is megtanulna s nemcsak amerikai szemmel látná a világot. Két kiváló politikusnőnk is jó példa erre, mennyivel könnyebben kommunikál az, akinek nincsenek nyelvi nehézségei. Akit az anyanyelvén szólítanak meg, az könnyebben elfogadja a hozzá beszélőt. Különösen, ha ehhez színes, szimpatikus egyéniség is társul.

Jó, ha van talonban pár nyelv ismerete. Gondoljunk vissza, mennyit változott a korszellem és a közízlés, a preferenciák! A középkor „angolja”, azaz közös nyelve a latin volt. Ezt illet meg tanulnia minden művelt embernek. A Monarchiában a német lett a kötelező nyelv. Tetszett, nem tetszett, ezen lehetett ügyeket intézni, iskolában tanulni, a fővárosban érvényesülni. Az arisztokrácia társalgási nyelve ettől függetlenül a francia volt. A benne felhalmozódott jelentős műveltség, rugalmas kifejezőmódja a diplomácia anyanyelvévé is tette. A spanyol is jó társalgási nyelv, sőt igen elegáns, akár a spanyol etikett, ám jelentősége még csak most van felfutóban, amikor a világ népességének igen nagy része spanyolajkú. A szovjet korszakban kötelező nyelv volt az orosz. Mivel nyelvtana nem olyan bonyolult, mint a latin, könnyebben elsajátítható volt. Hogy mégse terjedt el a használata a szovjet blokkban, annak oka a leigázó hadakkal szembeni ellenszenv volt. Ám volt egy praktikus velejárója: ennek alapján könnyen meg lehetett tanulni bármelyik szláv nyelvet. Azok a szláv népek, amelyek nem a kölcsönös ellenszenvre építik a kommunikációjukat, meg is értik egymást, már ha akarják. A megértés ugyanis a szándékon múlik. Az értetlenséget ennek hiánya okozza.

Ma az Unión belül ez is kikerülhető az angol segítségével. Valóban jól fordítható nyelv, praktikumát jelzi, hogy minden jelentős tudományos eredmény olvasható angolul. Meg minden fontos kulturális érték. Talán az amerikai hagyomány teszi, a gyarmattartó, mindent

begyűjtő, összeharócsoló, kulturális értékeiben mégis becsülhető. Azért jó volna, ha a mások érzéseire is tekintettel volnának azok, akik tőlük kölcsönöznek úgymond – tudományt, művészetet és minden mást.

Iskoláinkra szeretettel gondolunk vissza. Nemcsak azért, mert a megszépítő messzeség egyre jobban eltávolít tőlük, elmosva, elhalványítva a kellemetlen élményeket. Azokat az értékeket kell megemlíteni velük kapcsolatban, amelyek megmaradtak számunkra évtizedek múltán is. Ez részben egy generációs kérdés. A TV nélküli időszakban több volt a személyes kapcsolat a generációk között. Nem maradtak el az esti beszélgetések, a családtagok nem úgy éltek külön szobákban, egymástól szeparáltan, mint most, hogy nem ismerik egymás gondolatait. Ha egy fiatal nem tanul meg odahaza kommunikálni, ne csodálkozzunk rajta, ha az iskolában és az életben se tud. A szórakoztató médiumok, a TV, videók, internet nem tekinthetők nevelési közegeknek. Onnan korlátozás nélkül árad a szenny, a perverzió, az agresszív minták. Csupa olyasmi, amit nem kellene eltanulniuk a nagyoktól. Ettől a szülőknek kellene megvédeniük őket. A nevelés alapjainak átadásával, a durvaságok konzekvens elutasításával, a követendő példaadással. Ennek alapeleme az, hogy a gyermek megtanuljon különbséget tenni jó és rossz között. Az iskolában is folytatódik ez, de természetesen nem perverz, pedofil tanárszerűségek rájuk szabadításával, akik mindent, csak jót nem akarnak nekik.

Iskoláinknak kötelessége kiszűrni és magából kizárni az oda nem való egyedet. Az iskolaigazgató ebben nem lehet toleráns. Zéró tolerancia azokkal szemben, akik csak ki akarják használni a gyerekek érzelmi fejletlenségét vagy labilitását. Mai iskoláink központi kérdése ez kellene, hogy legyen. Enélkül nem lehet nyugodt körülményeket teremteni a tanuláshoz. Csupán remélni tudjuk, hogy a legtöbb iskolában ez így is van. Nekünk ez még elemi módon adott volt. Olyan korszakokban, amikor az emberi jogok jócskán sérültek a mai értelemben. Amikor a szülőket, nagyszülőket le is tartóztathatták a hivatalostól eltérő nézeteik miatt. Az nem az iskolai szatírok időszaka volt. Nem sírjuk vissza, mármint a diktatúrát, és az iskolai rendet nem annak erényeiként említjük, hanem úgy, mint a nemes tradíciók továbbélését. Az elvtársak szándékai ellenére talán.

A család csodagyerekké nevelheti a jó adottságú gyermeket. A megfelelő alapok megadásával, a megfelelő családmódel biztosításával, majd a tehetséggondozással is foglalkozó iskolába íratással. A legjobb alapot az a család tudja adni, amelyik garantálja a gyermekek biztonságát és érzelmi, valamint szellemi fejlődését. Az apa: az erő, a védelem, a gondoskodás. Az anya: a szívjóóság, az empátia és a műveltség erejét adhatja már kiskoruktól fogva. A durvaság ugyanezt lerombolhatja. Ezért nagyon fontos, hogy a szülők megfelelő kereteket biztosítsanak a gyermekek fejlődése számára. Ők legyenek a legelső példaképei az utódoknak. A legelső iskola: a család. Legyen mit tanulni otthon is a gyerekeknek.

Nehéz feladat? Talán, de csak akkor, ha a szülőknek se voltak meg a megfelelő példaképeik. Az iskola számára pedig a gyerek ne legyen „gyerekanyag”! Comenius óta tudjuk, hogy minden gyermeknek van valamilyen tehetsége. A tanárok feladata és kötelessége, hogy ezt felfedezzék bennük, majd gondoskodjanak maximális kifejlesztésükről. Ha az iskola számára

csak adásvételi tétel a rábízott ifjúság, akkor azt az iskolát meg kell reformálni. Ha annyira romlott, akkor meg érdemesebb bezárni. Senkinek nincsen joga, hogy ártson a kiskorúaknak. Igaz, a nagykorúaknak se, amikor még a gondjaira vannak bízva. Szeretnénk, ha a mai iskolák is érnének annyit, mint a Klebelsberg Kúnó által megálmodott és megvalósított iskolák!

2023. augusztus 2.

A senyvedő művészet

Már valóságos iparág épült erre a prekoncepcióra: a művészet a mai magyar társadalomban csak senyved, a szuper tehetségeket nem karolják fel, hanem csak a kormányközeliakat pártolják és futtatják. Mondják ezt olyanok, akik rengeteg szerepet és felkérést kapnak, rendszeresen fellépnek vagy kiállítanak, mégsem elégedettek a sorsukkal. A kommunista hagyományok követői ők, akiknek nemcsak az a fontos, hogy nekik jusson tér, hanem az is, hogy másoktól elvegyék ezt. Szóval nem a saját vélt mellőzöttségük fáj nekik, hanem az, hogy másokat nem tudnak kikönyökölni az élet színpadáról.

A nagy művész soha nem kicsinyes. Nem gyűlöl másokat, nincsen rászorulva nemtelen akciókra, a karaktergyilkosság fogásaira. Kocsis Zoltánhoz hasonlóan, aki a magyar művészet állócsillaga volt igen sokáig és úgy vélte, a világ elég nagy, sok művész elfér benne, van elég hely.

A folyton másokat méricskélés és díjaikat irigylés nem méltó ahhoz, akinek valamilyen talentumot nyomott a kezébe az Úr, mielőtt földi pályafutására elindította. A piti irigykedés amolyan proli mentalitás, az elvtársi rendszer átkos hagyatéka. Ragályos, mint egy kórság, de aki tisztában van az értékeivel és érdemeivel, az nem óhajtja éjjel-nappal ünnepeltetni magát. Tisztában van vele, hogy az érdemei nem feltétlen az övéi, vagyis nem kizárólag az övéi. Az ihlet, amely hozzásegíti a művészt nagy művek, olykor remekművek megalkotásához, egészen magas régiókból érkezik. Ezt nem lehet kikövetelni, elirigyelni másoktól, mert Isten jobban tudja mindnyájunknál, hogy kinek akarja átadni azokat a bizonyos kincseket.

Akik mostanság a senyvedő művészetéről prézsmítálnak, semmit nem tudnak a múlttól. Nem tudják, mi az, valóban senyvedni, nélkülözni, akár éhezni is, mégis kitartani. Pedig tanultak irodalmat, ismerniük kell Csokonai Vitéz Mihály valóban sanyarú sorsát, a Kollégiumból való kicsapatását, majd bolyongását országszerte, hogy egy, csak egyetlen kis verseskötet kiadását támogatná valamelyik dúsgazdag nagyúr. Nem tud arról sem, hogy Petőfi gyalog járta be Magyarországot, mivel lóra, az akkori közlekedési eszközre nem futotta neki. Sőt tűzifára sem, ezért fagyoskodott kicsiny szobájában. Ő ezt mégse panasolta, csupán Az apostol fázó művészenek alakjában örököltette meg, hátha elérte a jelenkor, vagy majd az utókor. Igen, úgy történt, de Petőfi sorsának mégis a dicső lapjait őrizte meg úgy jelenkora, mint a kegyes utókor, amely elsősorban önmagát szereti ünnepeltetni. Mintha akkor vette volna észre a költők bajait, amikor azoknak a legnagyobb szükségük lett volna egy kis segítségre, vagy legalább megértő figyelemre.

A mostani panaszosok az ennél közelebbi múlttra se tekintenek vissza. A XX. századra sem, amelyben még ők is éltek. Szabó Magda életéből is csak a sikeres írónőt ismerik, de nem akarják meglátni, milyen keserves sorsot szánt neki jelenkora, vagyis annak cenzori hivatala, amely tíz évnyi szilenciumra tette. Szabó Magda és férje, Szobotka Tibor szabályosan

éheztek, és olykor felváltva ettek, mert a cenzorok épp ezt akarták: éhen halasztani a korszak két kiváló tehetségét. A szerepekkal elhalmozott színészek, akik méltatlankodnak és gyűlölködnek, gondoljanak előbb az efféle művészsorsokra, mielőtt hangoskodnak, s legfőképpen nézzenek a saját lelkük mélyére, ahol szépen megfér együtt azoknak az embereknek a barátsága és pártfogása, akik Szabó Magdának és sorstársainak épp azt az életet osztották ki. Ugyanolyan gyűlölettel és irigységgel, mint a most „mellőzött” színészek és egyéb művészek.

A harag rossz tanácsadó. Senkinek nem sugall jó gondolatokat. A lélek viszont Isten adománya, s ha nehezen viseljük is a bennünket ért csapásokat, gondoljunk erre. Aki Benne hisz, soha nincsen egyedül.

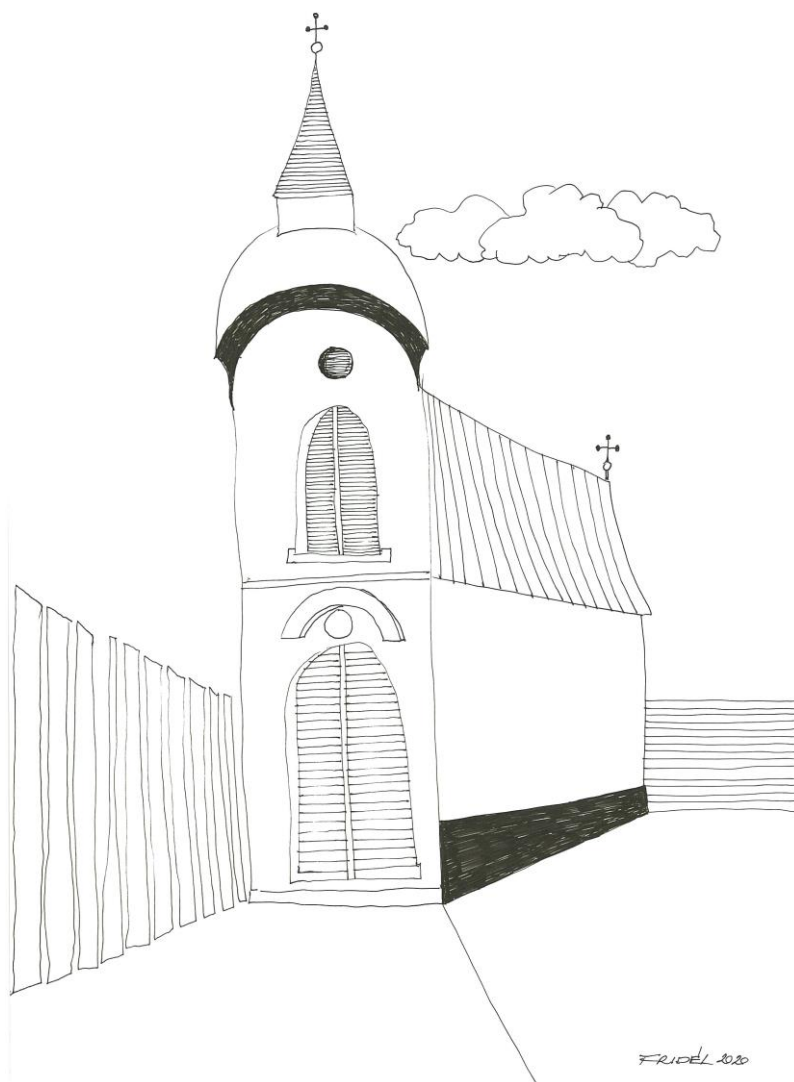
A mai művészeti reneszánsz sokat köszönhet a tizenhárom éve regnáló kormánynak. Annak a művészetpolitikának, amely mögött még a legkritikusabb bírálói is felismerték Orbán Viktor személyét. Aki senyvedést hirdet, nézzen szét egy kicsit csak a fővárosban, ha már annak határain nem lát túl. Ha semmi egyéb nem valósult volna meg ez alatt a tizenhárom év alatt, mint az Operaház újjászületése, akkor is kalapot kellene emelni előtte. De ott van mellette az Eiffel projekt is, ami ugyanezt a művészeti ízlést dicséri. Az Erkel Színház, a Zeneakadémia, az Állami Balettintézet, amelyet, mint még sokan emlékszünk, a korábbi posztkommunista kurzusok hagytak ebek harmincadjára jutni. Ezt követte a Liget projekt, amelynek csodájára járnak a világból, csak éppen a hazai szoclíbek sajnálják, hogy megszűnt a csövesek és drogosok tanyája lenni. Mindent elkövettek, hogy a Zenepalota és a remek múzeumi negyed ne valósuljon meg. A szemtanúk meg csak azt tapasztalták, hogy az elvtársak még mindig csak rombolni akarnak. Ehhez van egyedül tehetségük, ha ezt a negatív rekordokkal szegélyezett utat ugyan tehetségnek lehetne nevezni...

Országház, Sándor Palota, Karmelita Kolostor, Várnegyed, olyan városok megszépülése, mint Debrecen, Székesfehérvár vagy Veszprém. Nevek, címek, amelyeket felsorolni is elég, ha valaki még mindig nem látná őket. Mindezt olyan ellenséges környezetben tette a sokat szidott kormány, amelynek ellenfelei bármit, csak szolidaritást nem éreznek Magyarország iránt. Ellenséges intézkedéseket kellett kiállnia az országnak, megvonásokat, diszkriminációt, örök vádaskodásokat. S ne feledjük a honi baloldal örökös feljelentgetéseit Brüsszelben. No, hát ehhez aztán értenek! Ez meg afféle viciné-tempó, az ötvenes évek jegyében... Élen az örökké rikácsoló Gyurcsánynéval, a korrupciós botrányban bokázó Cseh Katalinnal és Donáth Anna barátnőjünkkel vagy a minap levitézlett Újhelyi Istvánnal. Ők mindnyájan egy brancsba tartoznak Eva Kailival, a hírhedt katari korrupciós botrány főhősnőjével.

Nem róluk kellene, hogy szóljon az ének... Kinek-kinek korát, korszakát vagy csak környezetét tekintjük, mindent elmondanak az ott uralkodó viszonyok. Talán még mindig a Vaskefe (a szégyenteljes ötvenhatos emlékmű) hiányzik ezeknek a szitkozódó, gyűlölködő alakoknak? Vagy a pár hónap alatt rommá lett Időkerék, vagy mifene, amellyel az EU előtti hódolatukat akarták kifejezni az elvtársak? Porszemek, amelyek még egy homokórát se volnának képesek megtölteni.

Ám él Makovecz Imre emléke és életműve, az általa épített templomok, kultúrotthonok sora, amelyek úgy övezik a Kárpát-medencét, akár egy díszes kláris. Tanulnak a kis virtuózok, akiket éppen az Orbán-kormány alatt fedeztek fel, taníttatnak és viszik Magyarországot jó hírét szerte a világban. Élnek a táncházak, ahol akár az őrzők, akár az újratanulók ropják a régi magyar táncokat, mindig a régi-új szövetségét hirdetve.

Ezt csak az nem látja, aki nem akarja látni. Úgy van ez, mint az idegen nyelvekkel: akik nagyon meg akarják érteni egymást, azok meg is fogják. A többi meg hadd huhogjon valahol, ahol nekik sokkal jobb, mint itthon!

Ne feledjük Görög Rezső életművét se! Ha valaki, hát ő senyvedt abban a rendszerben, amelynek nosztalgiája még él azokban az egyre kevesebbekben, akik haszonélvezői voltak a művészeteket is csak rőfre és kilóra mérni próbáló példaképek istállómelegében. Görög

élete egyik szélsőségből a másikba sodródott, mivel a valódi nagy egyéniségeket egyetlen politikai rendszer se tudja a maga soraiba állítani. A művész szabad lélek, nem fogató hámba, akár egy igásállat. Megkeresi a maga útját, és arról nem hagyja eltéríteni magát, még akkor se, ha ezért rendre büntetéseket kap.

Görög Rezső diszkriminálható egyed volt kora ifjúsága idején, származása miatt. Aztán rövid időre felkarolták, tehetsége kiváló tanárokkal találkozott. A hidegháború idején megint üldözték, ekkor egy rém műveletlen politikai tiszt túlkapásai miatt. Ez az ember klerikális reakciónak nyilvánította, emiatt börtönbe csukták. Mikor onnan kiszabadult, befejezhetette főiskolai tanulmányait, és tehetségét kibontakoztathatta. Tanárai, kollégái szolidárisak voltak vele, így tehetségét megcsillogtathatta az akkor még meglehetősen szegény társadalom neki szánt, vagy csak neki engedélyezett közegében, a kortárs művészeti életben.

Hogy mégse volt minden fenéig tejfel, arról a vidékre történt elvonulásai, magánykeresése árulkodtak.

Görög Rezső: Velencei halászok (rézkarc, részlet)

Halászok, egyszerű kétkézi munkások közt érezte jól magát. Az ő munkájukat örökítette meg számos rézkarcán. A Velencei-tó mellett volt egy tanyája. A víz és a halak voltak az ő igazi világa. Stílusa nem illeszkedett be a korszak harsány szocreál irányzatába, de még ha úgynevezett szocreál műveket is kellett alkotnia, abban is megnyilvánult egyéni szemlélete, amely nem tűrte a skatulyákat.

Görög Rezső: Lenáztatók (rézkarc, részlet)

A tóban lent áztató nők alakja nem sematikus, és főként nem heroikus, ahogy azt a korszak megkívánta. Nem szovjet típusú utánzat, hanem a köznapi életben megtalált modellek életének realista ábrázolása ez is.

A hatvanas években aztán, ahogy sok kollégáját, őt is megtalálta az absztrakt művészet, amely akkor egyfajta menekülés volt a lélekölő kötelező témáktól és az őket árgus szemekkel figyelő kép-cenzoroktól. Nem lehetett könnyű. Inkább festett és karcolt tájképeket, minthogy a munkás-paraszt kormány ugyanilyen jelzővel ellátott művészetét gyakorolja. De ebben se volt divatkövető. Mágikus realista stílusa olyannyira egyéni, hogy ismét csak kilógott a sorból.

A művészet és a művészek fölött Aczél György basáskodott. Jóllehet semmiféle végzettsége nem volt hozzá (három elemi), mégis jobban tudta a művészeknél, hogy nekik mit kellene csinálniuk. Nos, Görög egyénisége ugyancsak szúrta az Aczél szemét. Tengelyt akasztottak egymással, ami után Görög Rezsőt letartóztatták, és csak kalandos úton tudott kiszökni az országból. A megáradt Tiszán keresztül úszott ki a szabad világba, amely előbb sokat sztarolta, aztán beérte a modernkedő irányzatok kóklerkedéseivel, amelyet már sok műértő nem tart valódi művészetnek.

Mindezt csak azért volt érdemes elmondani az ifjabbaknak, akiknek ilyen üldöztetésekben soha nem volt részük, mégis folyton diktatúráznak, orbánoznak, fanyalognak és siránkoznak, hogy vessék össze a kettőt! Egy olyan rendszer ellen tiltakoznak és gyűlölködnek, amely a fentiekben felsorolt művészeti alkotásoknak egész sorát segítette a világra. „Akinek ennyi jó

kevés, azt érje vád és megvetés”, felelhetnék nekik Mozart halhatatlan Szöktetésének fináléjával, de tartunk tőle, hogy még azt is félreértenék.

Magyar Zene Háza, Budapest, Városliget

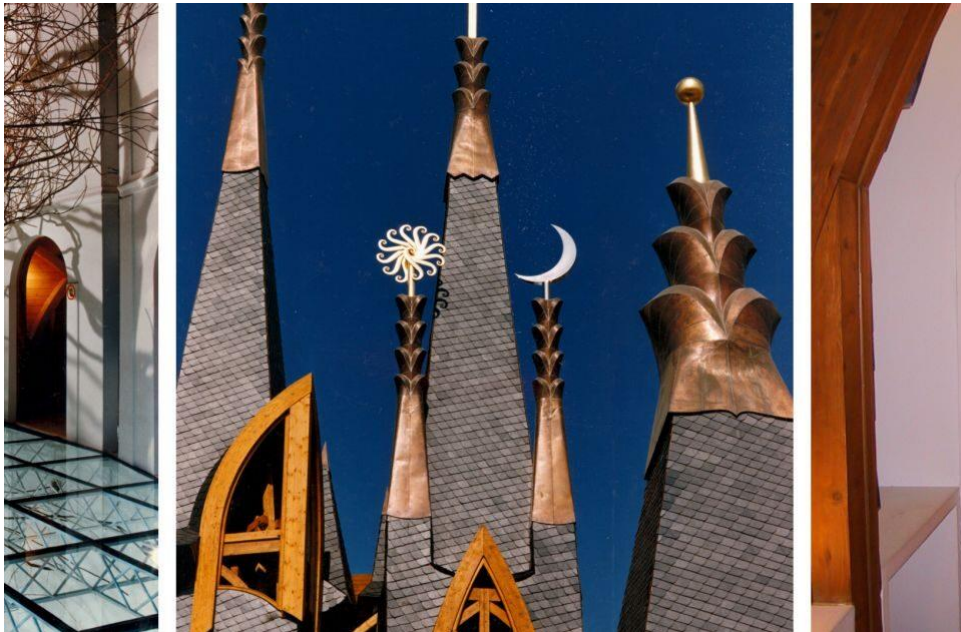
Akinek a munkásságát ilyen műalkotások fémjelzik, az méltán érdemelte ki, hogy egy korszakot nevezzenek el róla. A városligeti zenepalota számos nemzetközi díjat nyert el azóta, hogy minden elvtársi ellenállást legyőzve megépült. Nekik talán nem tetszik, de nekünk annál inkább. És minden ép ízlésű embertársunknak, akik csodájára járnak. Nemcsak az épületek, hanem a benne megtartott gazdag programok is.

Méltó társa Makovecz organikus építményeinek, amelyek a magyar építészet remekei. Csak éppen a főváros nem adott teret a számára tervezett templomának. A világ képzőművészei az első három építész között jegyezték a Mestert. Az elvtársaknak ő is pfuj-piha volt. Attól még ott ragyog az égen a csillaga. De rá már senki ne merészeljen fanyalogni! Inkább keressünk helyet a sevillai pavilonja számára és építsük fel azt is, a hungarikumok ékes darabját idehaza!

2023. augusztus 3.

Sevillai magyar pavilon, Makovecz Imre remekműve

A sevillai magyar pavilon híres tornyai

Sevillai magyar pavilon (részlet)

Generalissimus

Voltak, s talán mindig is lesznek felfuvalkodott alakok, akik nem látnak a gögtől. Jelentéktelen személyüket felnagyítva nem látják meg a mások érdemeit, csak tarolnak maguk körül. Egészen aprócska koromban még élt a rettegett Generalissimus, azaz Sztálin, aki nemcsak képzelte magának a hatalmat, hanem meg is szerezte, hogy aztán vasmarokkal tartsa, amíg lehetett. Sorsa ma már ismert. Leghívebbnek tudott emberei hagyták, hogy napokig orvosi ellátás nélkül szenvedjen súlyos gutaütött állapotában. A hírhedt rendőrminiszter, Berija leköpdöste, majd mikor magához tért kis időre, a kezét csókolgatta. Ezt annyiszor váltogatta, ahányszor változott Sztálin állapota. Még a tulajdon társai is megundorodtak tőle, olyan gerinctelenül viselkedett. Utóbb ki is végezték.

A történelem ismétli, sőt ismételteti magát, mint a magányos öregek. Jelenkorunk Berijája a nemzetközi sajtó, amely bárkiről bármit leír, leközi, sőt mindenkit igyekszik meggyőzni, mintha a köznapi hazugságai és koholmányai igazak volnának. Egyik nap legyalázza az általa kipécézteket, majd a rá következő napon megcáfolja előbbi állításait. Feldicséri, ajnározza azokat, akik fizetik, és ellenfeleiket gyalázza, mintha az olvasói nem látnának tovább az orruknál. Vannak, akik hisznek is a sok hamis hírnek, mert valamikor arra tanították őket, hogy ami nyomtatásban megjelenik, az színtiszta igaz. Máskülönben nem adná ki senki.

A mai kor embere már jóval tapasztaltabb ennél. Megtanult kételkedni és belekérdezni, amikor valamit gyanít a színpalok mögött. Talán azért, mert túl sok korszakot ért már meg. Aki Sztálin nevét ismerte fiatalon, annak Rákosi nevét is ismernie kellett. Aztán Kádárét is, meg szovjet elvtársaiét is, akik jöttek sorra. Pontosan olyan sorrendben, ahogyan nyírták egymást. Hruscsov, Brezsnyev, Csernyenko, Andropov, ezeket Kádár mind túlélte. De aztán jöttek nála fiatalabbak, akik meg őt élték túl. A reformkommunisták, akiknek nevét hiába is kérdezné valaki az ifjabb nemzedékek tagjaitól. De talán tanulták már Gorbacsov nevét történelemből. Ő is reformkommunista volt. Abból a fajtából, aki külföldön jóval népszerűbb volt, mint a saját hazájában. A nyugat és a széthulló keleti blokk egyaránt hálások voltak neki engedékeny politikájáért. Honfitársai viszont haragudtak rá ugyanezért.

Az okokat lehet keresgéljni, s talán meg is lehet lelteni a keleti ember lelkének bugyraiban valahol. Nem tudni, miért, ők a kemény kéz politikáját szeretik, vagy csak ahhoz voltak szoktatva anélkül, hogy választási lehetőségük lett volna. Azt nem hisszük, hogy élvezték a kemény diktatúra kegyetlenkedéseit, kényszermunkatáborait, embertelenségeit. Azt se tudjuk, hogyan élnek meg a mostani, viszonylag szabadabb életkörülményeiket, hiszen nincsenek ezzel kapcsolatos személyes élményeink. Ami „átjön” a dokumentumfilmek, híryanagok képein át, az mégis valamiféle áthallás. Az arcok, a gesztusok nem hazudnak. Vannak önkéntelen megnyilvánulások, amelyek árulkodnak a rafináltabb politikusok lelki rezdüléseiről is. Ők ugyan tanulják ezek leplezését, de senki nem művelheti ezt százszázalékos sikerrel.

Kádár János is afféle generalissimusként vonult be a honi kommunizmus második fejezetébe. Helyzete ingatag volt, és nem is ő szilárdította meg olyan vaskézrel, bár ő maga is sokakat küldött bitóra a forradalom leverése után, hanem az őt bábként hatalmon tartó szovjet hadsereg. Ez előbb kitakarodott, mivel eredetileg se volt jogalapja, hogy itt tartózkodjon „ideiglenesen”, majd amikor visszatért, már volt hozzá hivatalos papírja: a nemzetáruló Kádár-kormány őket behívó levele.

Kádár nem díszelgett katonai egyenruhában. Ő mindig civil volt, tartotta a látszatot, hogy nincsen köze az idegen hadsereghez, amely ekkor már kímélte a civil lakosságot és nem erőszakoskodott úgy, mint a háború fináléjában. Attól az erőszakkal fenntartott uralom mégis csak erőszak, ha nem is fizikailag kínozza meg áldozatait. A lelki terror, amelyet Kádár és társai gyakoroltak a magyar nemzet fölött, annál kegyetlenebb és pusztítóbb volt. A cenzorok és a politikai tisztok, akik gyakran a volt ávósok közül kerültek ki, ugyan értették a dolgukat! Akit ők kipécéztek, az soha nem kerülhetett tehetségéhez arányos pozícióba, sőt annál jobban tiporták őket, minél jobban sikerült megalázniuk szegény delikvenst.

Kádár, Apró, Dögei, ezek voltak a leghírhedtebb nevek akkoriban. Hozzájuk társult még Marosán György, akinek primitív megnyilvánulásai élénk ellenszenvet váltottak ki hallgatóságában. A fenti triumvirátust értették kisbetűsen is: Kádár apró dögei... Mert ilyenek voltak. Kisemberek, akik felkapaszkodtak az uborkafára, hogy onnan aztán ne hagyják lekergetni magukat. No, hát persze, egy darabig. Mert minden rémtörténet véget ér egyszer. A generalissimust is leköpték és megrugdosták, szobrát a pesti nép széjjelverte. Hát hogyan jutottak volna a történelem szemétdombjára kisebb kvalitású és csak idegen hadsereggel székükben megtartott kreatúrái?!

A porondon most ott (hordó)szónokol egyikük unokája, Dobrev Klára. Ő is nagy akarnok, bár ezt gejl mázzal leöntve takargatja. Vádaskodni és ferdíteni nagyon szeret, csupán a guruló dollárok ügyében játszott szerepét leplezi nagy műgonddal.

1989-ben egy másik generalissimus is lebukott trónjáról. Ő a Kárpátok hőisének nevezette magát alattvalóival. Olyan mélyre taposta őket, hogy igen nehezen tudtak visszavergődni emberi magaslatokba, miután Ceausescut és feleségét kivégezték. Övé volt népe minden gyűlölete és megvetése, még a síron túl is. Nimbusza csinált dolog volt, a neki szolgáló pártsajtó tupírozta fel olyanra a PR-ját, hogy végül a „művelt nyugat” is bevette ezt a maszlagot. Érdemeit növelte az a dobása is, amellyel megtagadta az 1968-as csehszlovákiai katonai lerohanásban való részvételt. Nem valószínű, hogy emberbaráti szeretetből tette, inkább félt, hogy ha precedens lesz rá, legközelebb az ő revírja is sorra kerülhet. Ezzel aztán egy kis hírnevet szerzett magának, igaz, nem sokra jutott vele. Amikor a kivégzésére kísérték, már nem nyomkodhatta a karóráját, hogy segítségül hívja a szekusokat. Élt, basáskodott, csúfosan kimúlt csúf élete rusnya párjával együtt.

Most is, napjainkban, mintha hasonlóan csúfos végjáték folyna. A sajtó által (is) sokszorosán nevetségessé tett Biden elnök a fia védelmében elkövetett bűnök szövevényes hálójában

vergődik. Mindketten törvényt sértettek, majd letagadták, hamis esküt tettek, és az általuk elfogadott külföldi kenőpénzek még most is rájuk vallanak. Ez a bérsajtó egyik kolumnája, míg a másik oldalon a volt elnök, Donald Trump ellen is keverik a kártyákat. Hogy ki rejtőzhet emögött? Nem tudjuk, de emlékezni csak szabad a Clinton házaspár viselt dolgaira és hasonló színjátékaira? Ugye, milyen hírhedt történet volt a Monica Lewinski nevével fémjelzett kis affér? Nos, akkor e sorok írója így összegezte a tévében naponta látott és összevissza variált történet lényegét: ez volt a sajtó főpróbája. Mindent megírtak, majd ugyanannak az ellenkezőjét, és így variálták a hűtlen férj, a megcsalt, szerencsétlen asszony történetét, hogy folyamatosan fenyegezzék az elnököt, akinek személye és hivatala addig szent és sérthetetlen volt, hogy a végén mégis a megbocsátó szent asszony szerepében tetszelegessen a First Lady. Végül bevonultak kéz a kézben a porrá bombázott Jugoszláviába, kézenfogva, akár egy szerelmespár, de addigra már minden jóézésű embernek liftezett a gyomra.

Ha bizarr a gondolat, ha nem, most mégis erre a történetre asszociálunk. Donald Trumpgal szemben nagyot vesztett Hillary Clinton az elnökválasztáson. Most annyi vétket akarnak ráfogni, amennyiért soha ki nem tölthető börtönbüntetés várna rá. Igaz, egyúttal Biden elnöknek is készül az útilapu, és akkor lépne elő biztos rejtekéből a nevető harmadik, Clintonné, aki mesteri módon keverte a kártyákat már akkor is, amikor a férjét First Getlemanné tenni óhajtotta. Ő maga meg mi is lenne ezek Után? Generalissima?

Azóta ennél jóval cifrább tótágasokat is látott már a világ. Ki, mikor, minek képzelet magát vágyott szerepében... Ma már azt is lehet. Már csak az a kérdés, kié lesz a szereposztó dívány a következő történelmi fejezetben...

2023. augusztus 4.

A délszláv háborúban szétbombázott mostari híd

IRISIL 2005

A kezdeti évek

Minden újkezdést egy hajótörés előz meg. Akik átéltek, minden hasonló élethelyzetben ennek a tanulságaira fognak építeni. Akár magánéleti jellegű ez a kudarcélmény, akár társadalmi, a szimptomák erős hasonlóságot fognak mutatni egymással. Valami elvész. Valami új születik. Valami új dolognak a hajnalán történik valami, amit csak jóval később tudnak úgy összerakni az érintettek, hogy ne csak ábrándképek vagy kósza illúziók maradjanak meg emlékül, hanem mindennek legyen reális alapja is. Az értelmes ember nem hazudik a saját arcába. A másokéba se, de ha van valami ellene ható, az a mások ostobának nézése lehet. Előbb-utóbb minden kiderül, és akkor annak nagy arcvesztés lesz a vége.

A 90-es évek nagy újkezdés volt a magyarság életében. A legfontosabbnak a szovjet igából való megszabadulást tartotta szinte mindenki. A társutasok persze nem, de hát az ő történetük olyan cifra, akár egy bohóc ruházata... Utóbb ők bármilyen szint képesek lesznek felöltöni, ha szép fizetség jár érte. Szarvashiba volt viszont, hogy hagyták őket nagy sunyin meghúzódni a háttérben, ahelyett, hogy mindent számon kértek volna rajtuk. Igen ám, de ki? A szerepeket még nem osztotta ki senki. Az évtizedekig szinte minden önállóságuktól megfosztott emberek tétovázva álltak.

Az első élmény a megszabadulás élménye. Az a bizonyos „Szabadok vagyunk!” eufórikus öröme, amelyet csak azok tudnak értékelni, akik egyszer már kénytelenek voltak nélküle vegetálni. Ez az érzés teljesen azonos bármely kontinens bármely népének szabadságérzésével, amely le tudta rázni magáról az igát és kilépett az idegen uralom ketrecéből. Ez egyúttal egy veszélyes pillanat is, mivel a szokás szerint lesben álló hiénacsapat épp erre vár. Az újonnan szabadultak futnak vagy vonulnak lelkesen az utcán, és nem ügyelnek a régi rend híveire, akik épp akkor tömnek degeszre a pénzeszsákjaikat. Hogy szavunkat ne feledjük, vessünk csak egy pillantást Brüsszel irányába, ahol a tőlünk megvont pénzek hirtelen luxusvillákká, sőt kastélyokká és magánszigetökké konvertálódnak. Nesze neked, Magyarország, coki, Lengyelország – pontosan ezzel egyenlő ez a nemtelen gesztus, amelyet a két sokat támadott ország felé tesznek...

Vigyázó szemetek Nigerre vessétek, hangzik a néma sugallat. Bár egészen más idősíkon zajlanak az események, a miénktől eltérő relációkban, a hasonlóságot nem meglátni képtelenség. Voltak szélsőséges megnyilvánulások nálunk is a 90-es évek elején? Voltak szép számmal, mivel a forradalmian új változások akkor kezdték kiforrni magukat. S mint tudjuk, a legnemesebb bor is zavarosan kezdi a történetét. Az a fontos, mivé lesz idővel.

Niger népe, úgy tűnik, hogy gyermekkorát éli még. Kiforratlan és meggondolatlan, mivel most az indulatai megélésével van elfoglalva, nem pedig nagy nemzetgazdasági kérdésekkel. Pedig a háttérben épp azon mesterkednek a nagyhatalmak, miként fordíthatnák a maguk javára azt az éretlenséget.

Természetesen tudjuk jól, hogy ebben a kérdésben nekünk is a francia érdekek mellé kellene állnunk, nehogy az ottani túlszaporulat felkerekedjen és nekiinduljon Európa felé. Ám a fenti analógiák a mi forradalmainkkal nem engedik meg, hogy ugyanakkor érzéketlenül félrenézzünk, amikor egy újabb népet akarnak keresztrefeszíteni a gőgös nagyhatalmak. Fontos, hogy kimaradjunk ebből a konfliktusból is, amelynek többszörös elterelő célzata van. Hogyan slisszoljanak ki Biden és a héják az ukrajnai slamasztikából, amelyet nem mellesleg ők kreáltak, tehát nekik kellene meginniuk a levét. Másodszor elterelni a figyelmet a tajvani gócról, amelyet forró gesztenyeként dobálnak egymás markába a nagyhatalmi érintettek. Harmadszor elterelik a figyelmet Zelenszkij alantas terveiről Kárpátaljával kapcsolatosan. Bízunk benne, hogy ne legyen rá elegendő ideje!

Ha visszapillantunk a saját rendszerváltó időszakunkra, ismét csak emlékeznünk kell, hányszor próbáltak polgárháborús helyzetet teremteni (a sajtó asszisztenciájával) kis hazánkban a nyugat talpnyalói. Ne legyenek kétségeink: Nigerben is ugyanazt fogják csinálni. A különbség annyi, hogy az afrikai országban lesznek rá vevők, velünk ellentétben, akik mindig leráztuk magunkról a fizetett ágensek és bértollnokok minden rafinériáját, s nem mentünk bele a testvérharcba.

Igaz, az átmeneti évek igen keservesek voltak. Összeomlott a KGST-piac. No, miért is? Azért, hogy kénytelenek legyünk ráfanyalodni a gyorsan benyomult üzletláncok minden szemetjére, amit máig is gyakran ránk akarnak sózni. Például a kötelező akciózások során... Az oroszokat ki is tette fizetéképtelenné a 90-es évek elejére? Semmi nem történt véletlenül, mindennek megvan a rég bevált, piszkos forгатókönyve. Minden azon múlik, lesznek-e eléggé éberek a mostani rendszerváltók, vagy ők is csak a saját hatalmuk megszilárdításán fognak dolgozni? Annyit bizton tudhatnak, hogy őket se fogják többre nézni, mint most az ukránokat, akiket egy újabb, zsírosabb falatért cserben fognak hagyni. S ha úgy vesszük, a vén cinikus gazemberek szemében darabra, kilóra mérik az embert, figyelmen kívül hagyva, hogy Isten őket is a maga képére teremtette. Nem mellesleg a legnagyobb urániumkészlet birtoklására utaznak, nem pedig a szegény éhező afrikaiak táplálására.

Talán túl kalandosak tűnik ez a sok kacskaringó, amit most a saját történelmünk és az Európában csak kevésbé ismert Niger aktuálpolitikai eseményei között cikázva megteszünk. Aki még mindig nem érzékeli a párhuzamot, annak mégis ajánljuk a magyar történelem tanulmányozását. Lehet ignorálni a mások bajait, csak nem érdemes.

A nagyhatalmak mégis sorra ezt teszik. Maguk előtt doboltatnak a hazug sajtóval, akár a gazdag ember a templomban, még Jézus idején, s majd ha a terep kellőképpen elő lesz készítve, bevonulnak az első helyre, ahonnan ők is oszthatják az észet, pestiesen szólva. A nagy dobszótól senki nem hallja a lényegét, legfeljebb a legéberebbek és a legtapasztaltabbak, akiknek már nem érdemes hazudozni, mert átlátnak a szitán.

Ha már a bevonulásnál tartunk, ismét csak emlékezünk a Clinton házaspár „szerelmi vonulására” az akkorra már széttrancsírozott Jugoszláviában, ha emlékezetem nem csal, éppen Koszovóban, amelyet úgy biggyesztettek oda a szerbek orra elé, akár a szűnyoghálós ajtón át ingerkedő macskát az odakint nyüszítő és dühöngő kutya elé. Kinek mi fér rá az arcára...

Hozzánk is hányan bevonultak! Többnyire hatalmi igényekkel és az ehhez dukáló arroganciával. Igaz, akiket efféle érzések fűtöttek, már rég nincsenek az élők sorában, vagy legalább politikailag levitézlettek.

Bevonulások és kivonulások. Ennyi a nagyszabású történelmi mondandó, amellyel úgymond megtiszteltek bennünket. Mi pedig hallgattunk, akár Rákóczi tölgyfája... évszázadokon át. No, hát ezt a tapasztalatunkat átadhatjuk a most célkeresztbe került Nigernek. Mint ahogy azt is, hogy a látogatók többnyire vinni akarnak, nem pedig hozni. Afrikából többnyire nyersanyagot mélyen áron alul, az úgynevezett nagyok pedig inkább csak fegyvereket adnak az éhezők kezébe és kitanítják őket a kegyetlenül gyilkolás „művészetére”. Ez az a magasabb rendű kultúra, vagy amit azon értenek a vén cinikus gazemberek.

Magyar látogató, aki Afrikába készülsz! Legelőször is adj enni az éhezőknek! Lásd el gabonával, élő állatokkal, amelyeknek tejét, húsát, tojását fogyaszthatják! Tanítsd meg gazdálkodni a gyermeknépeket, áss nekik kutakat, hogy ne szomjazzanak! Vigyél nekik szelíd, békés természetű csacskát, amik el tudják szállítani a holmijukat a piacra és vissza. Aki ott él, annak nem baseballra és rögbire van szüksége, hanem ezekre az elemi igényeiket szolgáló értékekre.

Ha mindezt megtetted, iskolázhatod is őket. De a sorrend mindig ez. Móra Ferencről még ismerjük az éhező magyar gyermekek sorsát is, akiknek ő szervezett iskolatejprogramot. Íme, a példa, csak követni kell. A baseballt, a rögbit és a golfot hagyjuk meg az angolszászoknak,

terjesztik ők azt nélkülünk is. Mi csak tekintsünk vissza a saját múltunkba, hogy jó példával szolgálhassunk másoknak. S ne feledjük, honnan jöttünk! A múltat csak az akarja eltörölni, akinek valami szennyes története lappang azon a tájon.

2023. augusztus 5.

Megélhetési gondok a 90-es évek elején

A gazdaság tönkremenetelének egyik legbiztosabb jele a szociális háló fellazulása. Előbb csak enyhén, majd egyre erősebben, hogy aztán a kisember teljesen ki legyen szolgáltatva az ellene bármikor fellépni kész nagy sakáloknak.

A 80-as évek közepe táján már érezhető volt, hogy valami készülődik. Valami nagyon nem volt rendben. Romlottak a gazdasági viszonyok, minden drágult, erősödött az infláció, a fizetések vásárlóértéke egyre rosszabb lett. Aztán megszűntek az állami támogatások a gyermekruházatra és lábbelire. Ez komoly érvágás volt minden családnak. No, persze, kivétel mindig akadt. Az elvtársak ez alól is ki tudták vonni magukat. Ők még mindig kerestek annyit, hogy meg se érezték. Viszont kárörvendezhettek azokon, akik úgymond nem az ő kutyájuk kölyke. Nem volt mit tenni, a drága állami boltokban kapható áruk helyett lehetett vásárolni az olcsó lengyel piacon. Ezeket még jó darabig megtűrték. Lengyelország is gazdasági válságban volt, az ő kisembereik kereskedelemmel foglalkoztak, egyik országból a másikba járva és befoltozva a hiánygazdaság lyukait. A nagyképű elvtársakkal ellentétben a lengyel árusok szerények voltak és udvariasak.

A nagyhatalmi megbízottak ezenközben eldöntötték, hogy összeomlasztják a szovjet birodalmat. Nekünk ez nem fájt. Régen vágytunk már, hogy megszabaduljunk a számunkra nemkívánatos kötelékből. Hogy a Soros-félék ebben sántikáltak, akkor nem is értesültünk róla. Csak évekkel később mesélte Ekecs Géza barátunk, hogy ez bizony kemény nyugati döntés volt. Bennünket, akiket a legérzékenyebben érintett, senki nem kérdezett meg, de még azóta sem, hogy mi hogyan éltük meg ezeket a nagy változásokat, mert a döntéshozói körökben csakis és kizárólag azokat szokás meghallgatni, akik a nómenklatúra részei voltak, illetve azok leszármazottjai. Ez is egyfajta születési előjog, vagy mifene, mondja a köznyelv, amelynek nem szokása a talpsimogatás.

Mire a paktum megszületett, akkorra már elég rendes felfordulás támadt. Az embereket meghagyták abban a hitükben, hogy ők most valami nagyszerű dolog főszereplői, s hogy eztán már lehet szavuk sorsuk alakulásában. Mindenki lelkesen tervezett és szervezett. Pártokat, egyesületeket, amelyek megfelelő fórumként szolgáltak (volna) az élet újjászervezéséhez. Már, ha bárkinek is számított volna, az utca népe mit akar.

Mikor szerveződni kezdtek az első független pártok az állampártiak legnagyobb döbbenetére, még senki nem tudta, beleértve a Fidesz alapítóit is, hogy ez kriminalizálható, vagy sem. Szerencsére nem volt, mivel az elvtársak annyira hűen követték a szovjet mintát a magyar alkotmány megfogalmazásakor, hogy ez a lehetőség akkor fel se merült. Aztán lettek nem-kommunista szervezésű pártok, de először még azok is elítélték a Fideszt a merészségéért, akik utóbb utána kullogva követték a mintáját. A történelem ismétli magát: az EU-ban is mintha ezt a verklit sanyargatnák jó ideje. Amit Orbán Viktor mond, és amit a magyarok akarnak, azt rögtön abcúgolja a bértollnokok és beültetett ügynökök csapata,

majd évekkel később ráébrednek, hogy mégis Orbán Viktor a legélesebb elméjű közöttük, de ezt továbbra is tagadják. Kitalálnak egyéb nevet a „gyereknek” és csendben követni kezdik a korábban még leszavazott és leócsárolt példát. Mit mondjunk, infantilis tempó. És mérhetetlenül gyáva.

A magyar közfigyelmet valóban lekötötte az új pártok létrejötte, majd az első szabad választások lehetősége. A gazdaságra pedig továbbra is ki figyelt? Az elvtársak. Nekik mindig a saját zsebük gondja az első. S mire eljött az igazság órája, azaz át kellett adniuk a hatalmat a nép által megválasztott MDF-nek, amely mellől úgy marták szét azokat a pártokat, amelyekkel működő szövetséget köthetett volna, akár a dühös tanyasi kutyák az idegen betolakodót. A destrukcióhoz mindig is különös tehetségük volt, csupán élniük kellett vele. Így múlt el a világ dicsősége a Kereszténydemokrata Párt számára jó időre, majd a Szociáldemokrata Párté, melyet Petrasovics Annával az élén úgy rúgtak szét, hogy félelmetes volt még nézni is. Aztán célkeresztbe került a Kisgazda Párt, a komcsik régi nagy riválisa, azt is egy tapasztalt ügyvéd, Torgyán József irányítása alatt cincáltak szét. Maradt még az MDF, ami jó ideig még kormányzati tényező maradt, de azt meg Dávid Ibolya szüntette meg Góliátnak lenni...

Isten nem ver bottal. Akik mindenkit meg akartak semmisíteni, tudjuk, mert bennük apáik reménye... utóbb önmagukat is széjjelforgácsolták a koncon való marakodásaik közepette. Volt már Magyarországon sokféle párt és pártocska, de ilyen piti változatban talán még sohasem. Jelenleg is felváltva egymást és a kormányzó FIDESZ-KDNP szövetséget támadják, mert még mindig nem volt nekik elég. Megcsinálták aztán a „nagy összefogást”, látszat-összeborulásaik egyikét, amely csúfosan bukott tavaly. Előbb a választásokon, aztán a pártfinanszírozáson, utóbb elnyerve a dollárbaloldal, illetve a dollármédia nevet.

Hogy miért kell nekik mindig valakit vagy valamit szétverniük, azt senki nem tudja, s nem is érthető, hogyan képzelhetik győztesnek azt a tendenciát, amely végül mindig az önbedaráláshoz vezet?

Csupán azért kellett kitérni rájuk, mert ez a perverz, destruktív hajlamuk okozza máig az egyre halmozódó bűneiket, s mivel a gazdasági dolgokban egyelőre járatlan nép elhitte nekik, hogy egyedül ők képesek kormányozni az országot, mivel nekik van több tapasztalatuk ezen a téren. Tehát a rendszerváltás hajnalán, mindjárt az első kormányunk lehetetlenné tételével ismét ott tülekedtek a hatalom körül. Vérszemet kaptak, miután senki nem akart bosszút állni rajtuk. Az országból kilopott pénzek, a fiktív adósságállomány, amelyet később a svájci frankhitelek formájában kopíroztak, megtették a hatásukat. Az MDF-kormányban ott ültek az ügynökeik, az echte kommunisták, akik rendre „betartottak” úgy a választott kormánynak, mint magának a népnek, amely megbuktatta őket. Semmi nem sült el jól, s mivel a gazdasági körülmények egyre romlottak, a nép – a sajtó sikeres manipulálásával – az általa választott kormány ellen fordult. Jött a fordulat, és a nép megint a nyakán találta az elvtársakat 1994-ben. Ők pedig kéjelegve álltak bosszút a népen. Igaz, a helyzet már adott volt: egy lerágott csont.

A hátuk mögött vásárolta, azaz lopta be magát a magyar gazdaságba az a nemzetközi csapat, amelynek már elég tapasztalata volt, hogy kell még jobban tönkretenni egy országot a megfelelő adósságcsapdákkal és a rablóprivatizációval. Volt külön privatizációs minisztérium is, de a privatizációból mégse lett adósságtörlesztés, sőt az így befolyt pénzeknek egyszerűen nyoma veszett. Ma is az így szerzett vagyonokkal kérkednek, ők vagy az ő kutyájuk kölykei...

Pörgött az infláció, és amikor már 35-40 %-nál tartott, a nép türelme ismét elfogyott. Harmadszorra a FIDESZ alakíthatott kormányt (1998), és a fiatal csapat, amelynek kormányzási gyakorlata ugyan nem volt, de tanultak mind az előzőek tudatlanságából. Az első FIDESZ-kormány rendkívüli sikereket mondhatott a magáénak. Az ország kezdett talpra állni, és bebizonyosodott, hogy amikor nem az elvtársak kezelik a kasszát, akkor jut pénz sok mindenre. Olyasmire is, amire a kommunisták, lévén többnyire műveletlenek és kulturálisan igénytelenek, nemigen szánnának egy petákot sem.

A piacgazdaság egy megtanulandó feladat volt az egész társadalomnak, s mondhatni, igen borsos árat fizettünk érte. Mára megtanulta az értelmesebbje, mire kell odafigyelnie, úgy hazai, mint külföldi viszonylatban. Ma már hiába az elterelő akciók, a látszat-show-k, tudunk lapozni, azaz továbblépni ezeken. Igaz, az elvtársi had és szolgasajtójuk még mindig ugyanazt a nótát fújja, de egyre jobban elvesztik az arcukat, azaz hiteltelenné válnak. A magyar, legalább irodalmi mintákból be tudja azonosítani a hazaárulókat, ha másból nem, hát a Szondi két apródjából...

Zichy Mihály: Szondi két apródja (részlet)

2002-ben ismét nagyon éberek voltak az elvtársak. A mieink annál kevésbé. Nem vették eléggé komolyan a figyelmeztetéseket, hogy a kommunisták már megint valamiben

sántikálnak, gyakran a választóirodák környékén, és az eredmény meg is lett. A második fordulót már nem lehetett megnyerni. Újabb két ciklus következett, amelynek során egymást is nyírták, torpedózták, hogy a végén ismét csak összeboruljanak. Ahogy vörös pártkönyves korokban tanulták...

Szegény Medgyesy Péternek gyenge oldala volt a szép magyar beszéd. Igaz, a külföldi bankokkal annál jobban szót értett, ami további adósságokhoz vezetett. Most gondoljuk el! Folyton másokat vádolnak lopással, de a privatizációs pénzek úgy tűntek el valahol a balfenéken, hogy senki nem lelte többé a nyomukat. Ezért is gondolja úgy a kisember, hogy ezek saját zsebbe vándoroltak, az adósságképző szerveik, mint a különféle néven futó, de mind egy zsebbe dolgozó bankok a hajdani váltó-aláírató technikát alkalmazták: a váltón, azaz az adóslévélén az átvett összeg többszöröséről kellett kötelezettséget vállalni. A magyarok ugyan ismerték Noszty Feri történetét, de csak későn ébredtek rá, kire bízta megint az államkasszát.

Ezek után csupa közgazdászok váltották egymást. Hogy mit tanultak annak idején a Marx Károly névvel fémjelzett intézményben, nem tudjuk, de annyi bizonyos, hogy egy államgazdaság gondos megtervezését nem. Vagy ha mégis tanították nekik, azokat az előadásokat rendre ellógták. Vagy csak úgy ment, ahogy a jó káderekkel volt szokásban: letelefonáltak a pártbizottságtól, hogy ezt meg azt a jó elvtársat feltétlenül hozzá kell segíteni a kitűnő bizonyítványhoz...

Gyurcsány megpuccsolta Medgyesyt, mikor az nyaralni volt, neki pedig mint akkori sportminiszternek, az athéni olimpián kellett volna serénykednie a magyar sportolók javára. De hát mit tehetett szegény, mikor neki kedvenc hobbija a nyári puccs?! Medgyesy ment, Gyurcsány jött, és tarolt a kétes múltú rózsadombi társaság...

Volt az ő két fél ciklusában minden, csak normális gazdálkodás nem. Az ország egyre szegényedett, adósodott, a pénz inflálódott, az elvtársak meg tovább gazdagodtak. No, hogy is csinálták? Hát gátlástalanul. Gyurcsány kormányzása idejére esett a HajdúBét botránya, ami sok becsületes gazda halálával végződött. Bajnai (Libás) Gordon nevéhez fűződött az ügy, mint ahogy a baromfivész áldozatai is. No, ki olyan jófejű, hogy még emlékszik rájuk? Pedig az eset után Bajnai sürgősen eltűnt a balfenéken a tönkretett gazdák pénzével együtt is, ami ki lett offshorozva az országból (akár a legutóbbi választásokra szánt külföldi pénzek nagyjával). Egy darabig csend támadt körülötte, de amikor Gyurcsány megbukott az őszi beszéd után, ismét előtermett valahonnan kebelbarátja, Bajnai, és már ő volt az a soros valaki, aki legjobban „szakértett”, vagyis kisfiúsan zavart mosollyal az arcán fogadta, hogy eztán már mindenhez érteni fog.

2010-re annyi szakértelmet adott össze ez a közgazdász brancs, hogy nagyjából Görögországgal voltunk azonos szinten eladósodottság szempontjából. Volt persze közben még egy gyalázatosra sikerített évforduló, épp a magyarság számára szent Ötvenhat ötvenedik évfordulója, amikor megmutatkozott Gyurcsány igazi arca, az a nagyon aljas.

Rendőrnök öltözött idegen valakik plusz az ilyen parancsot kapott rendőrség is vadállat módjára lett rászabadítva a békés megemlékezőkre. 2006 is egy emlékezetes dátum a magyarság történetében. Legalább annyi fájdalom és megaláztatás fűződik hozzá, mint a levert Ötvenhathoz. Igaz, ezért becsül bennünket a világ.

Nos, ennek a feledhetetlen évfordulónak lett még pár csúfos fejezete, Gergényi főrendőr lódtításaival és Bene főrendőr asszisztenciájával mindenhez, ami nemtelen. Perek, amelyek során „természetesen” felmentették a bűnösöket, ugyanakkor kegyetlenül elbántak több tüntetővel és az utcán találomra összefogdosott emberekkel. Történelmi analógia ebben is: akár a málenkij robotra elhurcolt szerencsétlenek. No, meg a koncepciók perék...

Gyurcsány foggal-körömmel kapaszkodott még egy darabig a hatalmat jelképező székbe, de a végén a nem éppen első áldozó szüzekből álló EU is megelégtelt viselt dolgait. Megkapta a joggal neki kijáró útilaput, igaz, előtte még kielégíthette soha nem csillapuló anyagi vágyait is. Aztán később mégis elmeszelték a dolgát. Dutyiba se került, sőt diliházba se, bár egyik se lenne érdemtelen számára, ha viselt dolgait mind felsorolnánk.

Mi minden bele nem fér egy-egy ciklusba? Hát megmondhatjuk, mi az, ami soha nem fér bele az elvtársak idejébe: a becsületes munka, az ország sorsának jóra fordítására tett igyekezet, a szép épületek, kulturális intézmények gyarapítása. Egyáltalán mindaz, amit kultúrának neveznek.

Volt viszont számos provokáció, aljasul kitervelt cigánygyilkosságok, azzal a céllal, hogy az akkor ellenzékben levő nemzeti oldalt lejárassák vele. Volt még pártszakadás, ami új párt alapításával folytatódott, és az amőbaként viselkedő Gyurcsány mindent bekebelezése. És még mindig ott sompolyog fondorlatos kifejezéssel a képén, amiről máig nem sült le a bőr. Most Brüsszelben gyarapítja a családi vagyont felesége révén, aki – mit ad Isten? – éppen Eva Kaili kebelbarátnője...

Minden más országban ezért komoly börtönbüntetés járna. Tőlünk keletebbre örökös száműzetés. Ó, és volt még egy jelentős pálfordulása is: Putyin elnök házába invitálása, ottani fotózkodás, kutya, gyerek, talán még delfint is kerítettek a házi medencébe, hogy a hatásvadászat minden ócska elemét bevessék alantas céljaik érdekében. Azóta már más szelek fújnak. Putyint letagadja még a családi történetből is, pedig abban is szerepelt egy-két KGB-s ügynök... Belefért még egy lövészetgyakorlat is Ali Agcával az alagsorban, de mit tudja azt már az ifjúság, amelynek falsul írják meg utólag még a történelmet is, nehogy felébredjen bódult álmából valaha...

De hova is jutottunk a rendszerváltás hajnalától?! Az akkori anyagi gondoktól, a magánszférába menekültek megfizethetetlen járulékaitól és annak háttérzenéjétől, az elvtársi lopkodásoktól?! Lesz még erre valaha is méltó válasz? Ügye lesz ez még az ifjúságnak, a jövő letéteményesének, hogy a sokat szenvedett felmenői helyett végleg lapátra tegye ezt a parazita bagázst? Nem csak úgy szőrmentén, hanem úgy, hogy a

következő nemzedékek már igenis tudjanak róla, miért nem fűződik egyetlen szép építmény világra segítése sem az ő nevükkel átkossá változott korszakokhoz.

Akkor talán visszagondolnak majd, hogy a nagymama vagy a dédike hogyan ügyeskedte össze a ruhára, cipőre, tanszerekre és a kicsinyke lakás rezsijére, no meg a járulékfizetésre valót minden hónapban. Hogyan mondott le szinte mindenről, azért, hogy a gyerekei szebb napokat lássanak őutána is, de sajnos, azzal a háttérzenével is, amit az elvtársak a háttérben húztak a fülébe, az örökös pénzhétségükkel. Mert hát ők az éhes proletárok, akik ki akarják forgatni a sarkából a világot... És őket ezért az „éhezésért” máig sajnálni kell.

Akár így lesz, akár nem, valami konklúziója mégis lesz ennek a történetnek. Az öregek nem bosszúállók, de ezek a hivatásos paraziták, a hatalom körül mindig ott sunnyogó elvtársak most már tényleg tűnjenek el a balfenéken! Az nekik való hely. Balra található...

2023. augusztus 7.

A taxis blokád

Röhögő zsinórok lejtének

néma ördögi táncot.

Bár szabadnak hitted léptedet,

láncot viselsz csak, láncot...

1990 forrongó év volt a magyarság történetében. Ahogy Romániában az 1989-ben a háttérben sunnyogó, majd onnan gyorsan előpattanó Iliescu és szekus társai ugrottak az élre, úgy itthon is megvolt a bukott kommunisták jól kitervelt aknamunkája. Hittek benne, hogy ők is megcsinálhatják, ha már román kollégáiknak sikerült. Csupán a megfelelő alkalomra vártak.

Nem kellett túl sokáig várniuk. Mivel kifosztott államkasszát adtak át az utódaiknak (ők mindig így szokták), az államvezetésben még tapasztalatlan új kormány hirtelenjében szembesült a bajokkal. Előbb mindenki úszott az eufóriában, hogy végre megvan, amire vágytunk, a magyar szabadság, s meg is volt, csak másként, mint azt bárki gondolta volna. Az elvtársak szeretnek gúnyt űzni ellenfeleikből, ők nem úriemberek, az elvtársnők pedig nem úrhölgyek. A nemeslelkűség eleve feltételezi a mások emberi méltóságának tiszteletben tartását. Nincs mit magyarázni ezen, az ő forradalmaik és mozgalmaik mindig ilyen bárdolatlanok voltak. De azért tudni kell ezt róluk, és ehhez mérten kell alkalmazni a megfelelő taktikákat.

Az Antall-kormány egy darabig megpróbált kilábalni a bajokból, de nem lehetett. Olyan volt ez a lassú tipegés, akárha valaki mindig a küllő közé dugdosta volna a botját: minden előre haladást lehetetlenné téve, s közben kárörvendezve rajta, mennyi kárt sikerült okoznia. Könnyű dolguk volt az elvtársaknak. A kormányzás felelőssége már nem az övéké volt, ügynökeik pedig ott ültek az első szabadon választott országgyűlés soraiban. Más szerepet játszva, mindig gyakorlottan színelve, ez nagyon ment nekik. De vajon hányan voltak, akik tudták is pontosan, kiféle, miféle a padtársuk vagy a folyosón kedélyesen bratyizgató párttársuk?

Amazok meg tudták, hogy úgyis vissza fognak térni. Most át kellett adniuk a kormányrudat az ellenségeiknek (ők mindig annak tartottak bennünket), aztán hagyták, hogy bukdácsoljon. Párszor még a lábukat is kiteszik elé, hogy felgáncsolják. Amikor már végképp leszerepelt, ők előhozakodnak a szokásos verziójukkal: hagyjátok csak ránk, mi ezt jobban tudjuk, rutinosabbak vagyunk nálatok... Ahogyan Gyurcsány azóta is ezzel a mesével áll elő, akárhányszor csak úgy érzi, ezt most az ő ideje.

Rutinosnak rutinosak, csak nem az államszervezésben és államvezetésben. A rá való hivatkozás csak kamu, hiszen soha nem tették ők ezt önállóan. Mindig Moszkva felé tekintettek, ahonnan a pártutasításokat kapták. Igaz, időközben irányt váltottak, azaz

Moszkva helyett Brüsszel lett a mérvadó irány és a „magasröptű mentor”. Olyan mégis, mintha most is keleti szelek fújjanak a nyugati irányból is. Marx, Engels ma is általuk csodált lények, csak Lenint szeretik kihagyni a sorból, aki pedig a gyakorlati irányvonalukat eléggé praktikusán megszabta jó egy évszázadra.

A Szovjetunió összeomlásával összeomlott a KGST-piac is. A nyugati elvtársak terve éppen ez volt. Egy cowboy-balhorgossal leteríteni az ellenfelet, majd egy ugrással a helyébe lépni. Így teremtődött meg az egypólusú világ, amelynek végharca most zajlik a szemünk előtt. Vergődés persze van, és ebben a világ minden virtuális pénze részt vesz, de csak addig teheti, amíg végleg le nem lepleződik. Már nemcsak a szakértők látják, hanem a világ értelmesnek megmaradt értelmisége is. Nem volt nehéz felébredni az amerikai álomból. Olyan kíméletlenül bánnak velünk, hogy többé nem hiszünk jótékony szándékaikban, ahogyan a spekulációs infláció gerjesztőinek és főkolomposainak kereskedői tisztességében sem.

A világ dicsősége már nemcsak múlik, hanem rég el is múlt. Az orrunk előtt hadonásztak gátlástalanul, már nem is leplezték valódi szándékaikat, és úgy lepleződtek le, mint az a bűvész, aki nem használ lenge lepleket trükkjei elfedéséhez.

1990-ben azonban még nem voltunk ennek a tapasztalatnak a birtokában. Vitt, sodort bennünket a lendület, részben a lelkesedésé, másrészt a lépéskényszeré, merthogy mindannyiunknak meg kellett élnie valahogyan. Aki elvesztette az állását, annak is. Valamennyi tartaléka, megtakarítása mindenkinek volt. Abból el lehetett még lenni egy darabig. De az ördögi terv nem erről szólt. Az a mefisztói alak nem tud meglenni kajánsága kielégítése nélkül. Neki az általa kínozta meggyötört lelke is kell. Főként az kell neki.

A kormánynak színt kellett vallani. Mi kiléptünk a KGST-ből, és a KGST összeomlott. Akkor derült rá fény, hogy amit addig ipari termelésnek neveztek, az csak afféle bóvligyártás volt. Messze lemaradtunk a nyugati technológiák ismerete nélkül, s csak úgy működött a dolog, hogy egymás közt elcsereberéltük a gyenge minőségű iparcikkeinket. Talán nem is az volt az elsőrendű probléma, hogy technikailag lemaradtunk (a nyugat szándéka szerint mindig jó pár lépéssel mögöttük kullogva), hanem az, hogy a ránk telepedett keleti igénytelenség megszokottá és szinte természetessé vált. Nem is lehetett túl igényesnek lenni, mert az már a sorból való kilógást jelentette volna. Pedig voltak, akiknek még voltak otthoni emlékeik erről, és igyekeztek volna ezek szerint élni, csakhogy... az elvtársak abba mindig beleszóltak.

Nem volt mit eladni. Nem is nagyon volt rá igény, hogy tőlünk vásároljanak a bennünket lenéző finnyás nyugatiak. Az oroszok, ahová élelmiszerexportunk jelentős része irányult, nem tudtak fizetni a nekik leszállított portékákért. Ha az ipar nem működik, és nincs mivel kereskedni, akkor semmi nem működik a társadalomban. Erre jött az ördögi terv következő lépése: az üzemanyagválság. Hirtelen felszökött az ára, így a fuvarozás is szinte ellehetetlenült. A nép pedig nem látta, mert gondosan titkolták előle, hogy honnan fúj a szél, így a kormány ellen támadt. Előbb a taxisok döntöttek úgy, hogy elbarikádozzák az utakat,

aztán csatlakoztak hozzájuk az egyéb fuvarozók is, hogy aztán egy össznépi kalamajkát kerekítsenek belőle.

Mindenki szidott mindenkit. A munkába igyekvők a taxisokat és a többi tiltakozót, mivel gyalog kellett eljutniuk a munkahelyükre és vissza. Sokan pánikolva vásárolták fel a kenyeret, de aztán az se jutott mindenkinek, mivel a pékségek se tudták kiszállítani az árujukat. Sokan az utcán lebzseltek, megvitatták a dolgot, ki pró, ki kontra, a feszültség és az elégedetlenség egyre nőtt. És ez még csak egy kisváros furcsa jelenideje volt, ám másként festett ez a fővárosban, ahol még csak elgyalogolni se lehetett a munkahelyükre az embereknek.

Feltűnő volt a taxisok hideg, sőt gyakran barátságtalan viselkedése. Ők egy külön kasztot képeztek a társadalmon belül. Fel voltak szerelve valamivel, ami az egyszerű közembernek akkor még nem jutott: a CB-rádióval. Ezen keresztül tartották a kapcsolatot egymással... és még másvalakivel is. A kívülálló nem tudta, nem tudhatta, hogy mindez kívülről irányított dolog volt. Nemcsak az üzemanyagárákról volt szó. Az akkor ellenzékben levő SZDSZ és a benne léboló nómenklatúra fejébe vette ugyanis, hogy kormányt fog dönteni. A taxisok zöme akkor (vagy akkor is?) komcsi pártember vagy szimpatizáns volt, és elérkezettnek látták az időt, hogy kicsavarják a kormányrudat az Antall-kormány kezéből.

Budapest 1990 október

Talán sikerült volna, ha a kormány másként reagált volna erre az alkotmányellenes akcióra. Felmerült a lehetőség, hogy ledózeroltatják a taxisokat a hidakról, de ez csak kósza ötlet volt. Egy demokratikusan megválasztott kormány kelléktárába ez nem fért bele. Antall József talán méltatlanul népszerűtlenné vált az előállt helyzet miatt, de úriember volt. Sem családi

múltja, sem neveltetése vagy pártjának presztízse nem állt összhangban az efféle vulgáris megoldásokkal.

Igen kemény napok következtek. Nemcsak a kormánynak, hanem az egész népnek, amely vele együtt megszenvedte az így előállt helyzetet. Az SZDSZ által köztársasági elnökké delegált Göncz Árpád a taxisokkal volt. Neki kellett volna az államrendet és jogot képviselnie, ő viszont a zűrzavar és a jogsértés mellé állt. Akkorra törést okozott ezzel a nem éppen államfőhöz méltó magatartásával, ami azóta se tudott beforradni a nép lelkében. Állandósult a kettősség, a pártszakadások és az ambivalens érzések, amelyek azóta is ott feszülnek a két oldal között. Bölcsesség helyett az olcsó népszerűséget választotta „Árpi Bácsi”, akiről aztán kiderült, hogy már csak azért is méltatlan volt a szerepére, mivel börtönbesúgó volt. Népszerűsége efemer, hiszen csak a neki parírozó sajtó fújta fel.

Az elvtársak mindig megcáfolják azt a közvélekedést, hogy náluk már nem lehet rosszabb. Ők mindig tudnak egyre silányabb minőséget felmutatni, ahelyett, hogy fejlődnének és okosodnának. Ha valaki nagyon kiérdemesült a retrográd jelzőre, akkor ők azok. Igaz, segítettek magukon: még ezt a negatív jelzőt is pozitívvá konvertálták a mai, rövidebb formájában: retró. Ez nem ugyanaz a jelentéstartalom, hanem nosztalgikus értelemben használatos. Tehát ha valaki retrográdnak nevezi őket, mindjárt megvan rá a fenekestül kiforgatott válasz, de hiszen ez cuki. Pedig csak ciki...

Ami eztán következett, az egy szenvedéstörténet, a már egyébként is sokat szenvedett magyar népé. Irántunk soha nem volt kímélet, nem volt együttérzés vagy szolidaritás. Mindössze két európai néptől számíthattunk szimpátiára és segítségre: a lengyelektől és az olaszoktól. Mindkettejükkel történelmi kapcsolatok fűznek össze bennünket. Ezt lehet támadni, de sikeresen kikezdeni nem.

Rajtunk valakik nagyon bosszút akartak állni. Mivel a nagyhatalmak nem gátolták meg benne, vagy ők maguk se moderálták magukat, hát évtizedekre nyúlt még ez a história. A nép valódi ellenségei ma Brüsszelbe járnak denunciálni, külföldről kapott maffiapénzeken akarnak puccsot szervezni, de ha az nem megy, akkor legalább utcai balhékat és izléstelenségeket produkálnak, amelyre mindig vevő a sajtó.

A nép viszont nem. Ám azt hiába magyarázná bárki is a tökfejeknek, hogy amit tesznek, az értelmetlenség, ők úgy futnak a lejárt szavatosságú külföldi minták után, ahogy az éjjeli bogarak a lámpa fénye felé. Jó kemény kitinpáncél borítja az arcukat és a lelküket, így soha nem érzékelik, amikor gőzerővel nekiszáguldanak ugyanannak az akadálynak. Rovarlogika...

1989-90-ben még sunnyogtak. Valósággal menekültek a túloldalra leszegett fejjel, nehogy valaki rájuk kiáltson és nevéen nevezze őket, mármint emberi minőségüket. Komolyan azt képzelték, hogy az emberek bosszút akarnak venni rajtuk. No, persze, hiszen magukból indultak ki. A saját lelki szennyüket vetítették ki másokra. Mert azt soha nem szokták feltételezni másokról, hogy – velük ellentétben – ismerik a megbocsátást, a dolgok normális

rendezésének igényét. S hiába szembesülnek ezzel évtizedeken át, akkor is csak a gonoszságnak a jeleit keresik, s ha nem találják, hát ráfogják kipécézett ellenfelükre.

Az Antall-kormány csak evickélt. Megpróbálta megoldani a gazdasági helyzetet is, de sehogy nem ment. Hát hogy is sikerülhetett volna, mikor belülről rombolták a rendszert azok, akik a taxis blokád után már csak a háttérben folytatott nemtelen ütésekkel tudtak ártani, igaz, nem kis mértékben, a honi konzervatív oldalnak?!

Mivel az elvtársak mindig baloldalinak vallották magukat, így hát ki is sajátították maguknak ezt a kategóriát. Máig övéké ez a hely az országgyűlésben, holott végkifejletükben már bármivel, csak szociális érzékenységgel nem lehetne vádolni őket. Önzők, harácsolók, gátlástalanok, rágalmozók és harcosnak is csak afféle szibariták már. A szájukkal ugyan túltesznek egy zupás őrmesteren vagy egy ökörhajcsáron, ám a tetteik is csak afféle virtuális tettek. Minden az össznépi hipokrizis jegyében zajlik. A baloldalinak besorolható intézkedések rendre a kormány részéről történnek, és nekik tulajdonítható a néppel való szolidaritás, még a legnehezebb időszakokban is.

A 90-es években azért még, valljuk be férfiasan, más volt a hangnem. Akkor még éltek a régi hagyományok, a vásári hangnem pedig a '94-es választási kampány idején indult el. A mostanihoz képest relatíve, mert a nép nem tűrte volna el azt, amit manapság művelnek – úgy a parlamentben, mint az utcán. Fokozatosan adagolták be az alattvalóiknak tekintett népek, valahogy úgy, ahogyan von der Leyen asszony teszi, dörzsölt társaival együtt az EU-ban. Úgy vélik, bevált módszer, csak azt nem tudják, hogy egy bizonyos ponton el szokott pattanni a húr, és onnantól kezdve nincs tovább.

Kék, azaz nyugati útlevel már volt, annak, aki büntetlen előéletű volt. Beindult a Gorenje-turizmus, a Bécsbe kicipelt nagymamák történetével, mivel nem lehetett akármennyi valutát igényelni. A család összeadta egy-egy jugoszláv hűtőgép árát és hozta a vágyott portékát. Az ország valutakerete véges volt, így ezt is szabályozni kellett. Az elvtársak rájöttek, hogy a nép itthon is megvásárolhatja ugyanazt a portékát forintért, így mindenki jobban jár. Legfőképpen ők, akik csakúgy lopkodták ki külföldi bankokba a megspórolt, azaz innen-onnan görbe utakon szerzett valutájukat. Mondjuk, ez nagyobb érvágás volt a nemzetgazdaságnak, mint a kisember hűtőgépecskéje...

Másrészt nem nagyon szerették, hogy az „alattvalók” megismerik a nyugati valóságot és elkezdik összehasonlítani az itthonival. De mit volt mit tenni, az emberek mégis csak hozzájutottak azokhoz az információkhoz, amelyeket addig titkoltak előlük. Olyanok is akadtak, akik a fejükre olvasták őket, csak igazi kenyértörésig nem vitték a dolgot. Senki nem érte el a valódi számonkérést, azaz elszámoltatást a közvagyonnal. A Horn-kormány idején aztán csak úgy keltek el sorra potom pénzen a gyárak, üzemek, földek is zsebszerződéssel, mégis csak a Gyurcsány-félék gazdagodtak tőle, nem mások. Ők mindig eléggé élelmesek voltak hozzá, hogy kikaparják a gesztenyéjüket, mert már akkor se érték be zsíroskenyérrel...

A valódi megoldandó feladat mégis a népre, a nép fiaira várt. A háziasszony nem mondhatja azt a családjának, hogy nincs mit enni, hogy nincs tanszerekre való, a családfőtől is elvárja mindenki, hogy gondoskodik a családjáról. Igen kemény három ciklusnyi idő várt a magyar családokra. Az elvtársak, ha megragadják a hatalmat, mindent elkövetnek, hogy akkor is náluk maradjon, ha jócskán alulteljesítenek.

Voltak, akik nem tudtak megbirkózni ezzel a feladattal. Korai emberhalál, mind a bűnösök lelkén szárad. De erről már írtunk az előbbieken. Igaz, nem lehet elégszer felemlegetni és a vétkesek fejére olvasni. Egészen addig kell, amíg valóban nem szembesülnek vele, mit követtek el embertársaik ellen.

Amikor a kommunisták kormányoznak, mindig erősen kopik a közvagyon. Nekik a Dárius kincse nem lenne elég. Igaz, meg se érdemelnék, hiszen soha nem teremtenek semmi értéket, csak a káoszt, a felfordulást, a nincstelenséget. Erre azonban valahogy mindig van gusztusuk. Nos, hát kopott a közvagyon, eladták és felélték (vagy csak azt is kimentették valami távoli szigetre bejegyzett offshore nyilvántartásba). Erre vágnak fel, ebből kokóznak és rázzák a rongyot az örökké éhes proletárok, akikkel érdekes módon össze tudott bútorozni a brüsszeli „elit” is. Herczeg Ferenc: Majomszínház c. színdarabját idézik ezek a jelenetek, amelyet érdekes módon máig nem játszanak egyetlen magyar színházban sem. Ugyanúgy, ahogy Madách Imre: A civilizátor c. darabját sem gyakran. Pedig mindkettő megérdemelné a teltházak előadásokat.

Mindennek tetejébe még azt is a fejünkhöz vágják, hogy olyan ellenzékünk van, amelyet megérdemlünk. Mi viszont úgy véljük, újra kellene tanítani nekik azt a zálogosdi nevű gyermekjátékot, amelynek zálogkiváltója ezzel a kérdéssel kezdődik: „Mit érdemel az a bűnös, akinek a zálogja a kezében van?” Ha ezt meg lehetne szavazni, ahogyan a gyermekjáték résztvevői tették annak idején, akkor szép kis históriák sülnének ki belőle!

Mindig elkanyarodunk a 90-es évek elejétől, pedig a következmények is onnan eredeztethetők. Az első szabadon választott kormány erélytelenségéből, amely nemhogy számonkérte volna az elvtársakon a sok elsikkasztott vagyontárgyat, közvagyonot, amelyről úgy hírlott, hogy még a gipsz Lenint és a Marx, Engels és Lenin összes műveit is hazamentették az ősközületek. Nehogy azokat is meg találja semmisíteni valaki. Meg hát ők amúgy is ezeknek a tárgyaknak a bűvöletében élték fiatal éveiket. Aztán az öreg éveiket is. Kiemelt nyugdíjjal, mindazok arcába vigyorogva, akiket ők maguk tettek tönkre. És akik elől ők halámolták el a nyugdíjalapból a részüket. Utána széttárt karral így szóltak, és máig is ez a verkli: nem dolgoztak, lógtak, nem fizettek járulékokat, semmirekellők, egyszóval ugyanazt kapja a sokszorosan megalázott nép, akár a nagyúrnak sorsát panaszló Tiborc: „Túrd békességgel, jobbágy, sorsodat!”

Ennek a históriának azért kell véget vetni, mivel az elmaradt felelősségre vonás miatt és az után igen elszemtelenedtek a nómenklatúra becsesnek nem mondható darabjai. Privilegiumnak tekintik a lopkodás jogát, mintha az szerepelne az alaptörvényben... S hogy

vélt jogait megerősítsék, arra is jogot formálnak, hogy az általuk korábban kisemmizettek fejét továbbra is alányomják valami méltatlan mélységbe, ahonnan – szerintük – soha nem lesz felemelkedés. Csupán ennyiről szól ez a 90-es éveket idéző jegyzet, amely azért nem feledkezik meg a taxisokról sem. Máig őrzik akkor szerzett jogait, és mivel büntetlenséget ígértek nekik, máig úgy érzik, helyesen cselekedtek akkor.

A helyes és helytelen dolgokon mindenki gondolkodják el maga. Közös nevezőre csak akkor lehet jutni, ha van rá közös akarat. Ez nem egy matekpélda, ami száraz és kötelező. Egy szabad nép szabad akaratának kinyilvánítása mégis feladat. Nem kellene néptribunok, sem guillotine-ok. De történelmi igazságtételre szükség van. Ezt már ne sikkasszák el az elvtársak. Az ítélőbírák pedig ne a mostani EU-s vezetők közül kerüljenek ki. Igaz, tudjuk jól, ők még azt se találnák túlzásnak, ha a maffiatagok ott trónolnának mindenütt, mint az igazság bajnokai.

S valóban, hogy is állunk ezzel?

2023. augusztus 8-9.

A papírmacska és a cicaszemetes

Van két szeretett tárgyam. Mindkettő macskát ábrázol. Az egyiket rajzolták, a másik kis, műanyag szemetes, legalább is annak szánhatta a tervezője. Lehet, hogy íróasztal mellé papírkosárnak, de meglehet, hogy fürdőszobai kelléknek. Én is erre gondoltam, amikor szemet vettem rá egy boltban, de a család leszavazta. Túl kicsi, nem férnek el benne a tisztítószeres flakonok, és egyáltalán semmi. Így lett belőle dísz tárgy, amely az előszobában ékeskedik egy általam festett tulipános láda tetején.

Ők ketten az én macskapótlékaim. Mindketten kapnak időnként egy-egy simogatást, mikor elmegyek mellettük, vagy leülök az íróasztalomhoz írni. Mintha igényelnék is ezt. Úgy mondják, hogy a kedvelt, hasznos vagy szeretetreméltó tárgyak idővel lelkesülnek, azaz lélek költözik beléjük, akárha teremtett élőlények volnának. Rajtuk kívül van pár naptár, amelyeknek lapjain különféle cirmosok tekintenek vissza rám. Ők havonta változnak, mint a hold, vagyis ahogy lapozok bennük, mindig más cica néz engem egy újabb hónapig.

Amikor kislány voltam, majd kamaszkoromban is, voltak macskáim. Ez mindig úgy történik, hogy egymást választjuk. Aki szelídített már meg macskát, az tudja jól, hogy rájuk semmiféle kényszer nem hat. Csak akkor fogadnak gazdájukká, ha hagyunk rá időt nekik. Velük semmit nem szabad erőltetni. Majd, ha úgy gondolják, jönnek ők maguktól. Ők lassan barátkoznak. Nem sietik el a dolgot. Bölcsen kivárvák az alkalmas pillanatot, ezért sem érdemes sürgetni őket. Aki betartja ezt a fokozatosságot, az az előítéletekkel ellentétben, nagyon is hűséges barátokra lel bennük. Hűséges és kitartó, erősen ragaszkodó barátokra.

Az én macskabarátaim is fokozatosan kerültek közel hozzám. A cicaszemetes például kitartóan üldögélt a tulipános láda tetején, rajtam pedig senki nem kérte számon, miért adtam ki érte annyi pénzt. A bolti választás egy pillanat alatt történt meg, de a barátkozás már lassabban. Nem haragudott meg azért sem, ha valaki siettében levette onnan. Én felszedtem, megtisztogattam, majd visszaültettem. Pedig ilyenkor lerepült a feje, a kis szemetes nyitható teteje. Ő rendületlenül mosolygott rám, ahányszor csak elmentem mellette. Most is ilyen. A mosolyában van valami kínai vonás, de annak stilizált változata. Könnyedebb annál, mégis megmagyarázhatatlan. Úgy hordozza magában a bölcsességet, hogy nem komor a legcsekélyebb mértékben sem. Csak van, és jó tudni, hogy most már csak nekem van ott. Ugyanis egyedül én értékelem ilyen nagyra a barátságát és a közelségét. A kitartó várakozását.

Most egy mosóporos doboz tetején ül, onnan szoktam félretenni, amikor szükségem van mosóporra a fürdőszobában. Mindig kap egy arcsimogatást. Akkor is, amikor leveszem onnan, majd utána, amikor visszaültetem, hogy legyen a tisztasági szerek őrzője. Megteszi ezt is, nem csügged el, nem találja lealázónak ezt a szerepet, mint ahogy én se éreztem így, ha a képzettségemhez képest túl egyszerű vagy primitív dolgot kellett ellátnom munkakörömben vagy a házimunkákban, a család érdekében. Nem volt ebben semmi

érzelgős „adalék”. A munka – munka, elvégzendő feladat, amit legjobb tudásunk szerint kell ellátni. Családomban én is így tanultam a nagyoktól, természetes módon adom hát tovább.

Lehet, hogy a cica is így van ezzel. Mintha követne a tekintetével, mikor átmegegyek az előszobán, és gyakran eléri ezzel a tekintettel, hogy a mosóporadagoláson kívül is kap egy-egy extra simogatást. Merthogy a barátságba ez is belefér. A barátság minden, csak nem gyakorlatias, abba semmi praktikus vagy utilitárius dolog nem fér bele. Olyan, akár a dísz tárgyak, amelyek voltaképpen nem kellene a szó vulgáris értelmében, és mégis nagyon kellene. A mi érdekünk, ha életünkön keresztül kitartanak mellettünk. Mi szerezzük őket, és mi tartjuk becsben. Aki, ami nem megy keresztül ezen a rostán, az nem is érdemes rá.

Vannak olyan barátok, akiket én szólítottam meg, mert vonzott az ismeretségük, és olyanok is, akik maguk fordultak utánam és keresték a barátságomat. S ha ezek tartós barátságokká értek, annak feltehetőleg az az (egyik) oka, hogy kedvelik bennem ezt az érzelmi szilárdságot. Azt, hogy jóban-rosszban számíthatnak rám. És elviselik bennem azt is, hogy időnként elvonulok, akár a macskák, mert ők is igénylik a magányos időszakokat, ahogyan nekem is szükségem van erre az alkotómunkához.

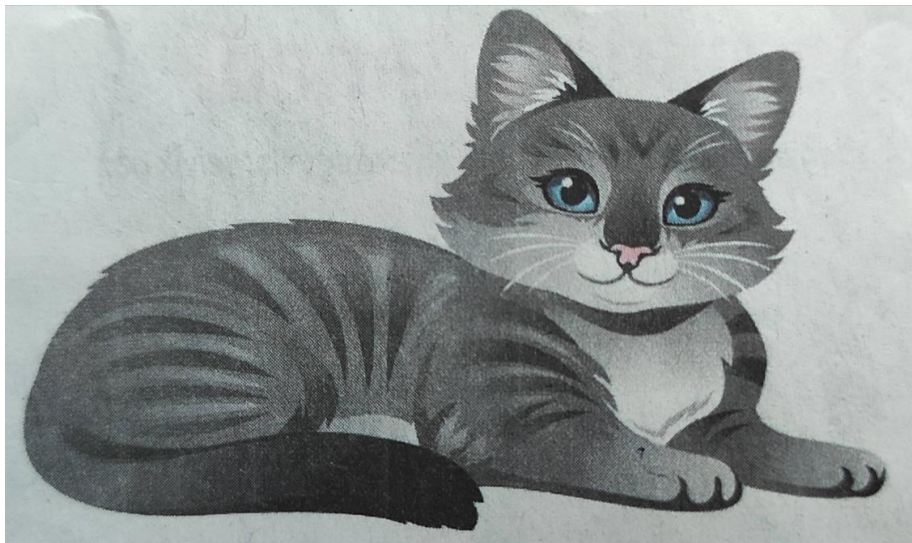
Ebben társam a papírmacska is, amelyet egyszer kivágtam egy újságból. Ő is stilizált állat, rajzolt vonásai annyira rokonszenvesek, különösen az a kedves mosoly, amelyet a rajzolója a pofácskájára sikerített. Igazi macskák talán nem is szoktak így mosolyogni, én legalább nem emlékszem effélére, pedig elég sok macskát ismertem már életemben. Ők olyanok, mintha felismernének, és a legtöbb esetben ők maguk kezdeményezik a barátságot. Vadidegenül, ismeretlen helyeken, ahol soha azelőtt nem jártam. Nemrégiben volt egy nagy bozontos fehér cica, amelyik úgy mond „felismert”. Egyszerűen odarontott hozzám és olyan erővel dörgölte hozzám a pofáját, hogy meglepődtem rajta. Utána is, valahányszor találkoztunk, az ölembe kéredzkodott és elvárta, hogy foglalkozzam vele.

A papírmacska is így kéredzkodott be az életembe. Megláttam, és egyszer csak ott termett. Máig itt van, és nem csügged a kedvességben, a szeretetben, ami szép macskaszeméből felém sugárzik. Úgy tűnik, ő is „lelkesült” már. Kérdemelte, hiszen kedves szolgálatot teljesít mellettem. Az olykor monotonnak tűnő munkámban segít azzal, hogy nem enged csüggedni. Hiszen mindig van a számomra egy mosolya, amivel felderít.

A műanyag tárgyak nem szoktak túl tartósak lenni. A Papa úgy mondta, hogy egy idő után „elérnek”. Támad rajtuk egy repedés, és amentén adják meg magukat a sorsuknak. Én azért remélem, hogy túlélnek majd engem ezek a kedves, lelket öltött tárgyak, ha másért nem, hát azért, hogy megörökítem őket, öregkorom kései barátait. Valahogyan érdemnek tekintem a kései barátságokat, mivel ebben a korban már nem nagyon köt újakat az ember. Örül, ha a régi társak kitartanak mellette. Az is egy érdek. Ilyenkor már inkább le szokták írni az öregeket, nemhogy valami újba kezdjenek velük.

Hát itt vannak ezek a kedves lelkes társak, akik most már kiérdemelték azt is, hogy „akinek” tituláljam őket. Elvégre, akinek lelke van, az már személy, vagy legalább valamiféle személyiség. Megszemélyesült állatok, vagy valami efféle.

Ha már igazi állatot nem tarthatok ebben a szűk kis léttérben, amelyre kiérdemesültem öregségemre. Egy valódi macska szabad lényé nem tűrné a bezártságot. Előbb-utóbb szenvedne tőle. S ha csak vágyakozva nézhetné, mi folyik odalent az utcán, az komoly szívfájdalmat okozhatna neki, és így nekem is. Tudom, mások nem féltik ennyire a háziállataikat, de talán az ő kapcsolattartásuk másféle, mint az enyém, a barátaimmal.

Nézzük egymást, most éppen a papírmacskával. Ennyi jutott még arra a leheletnyi időre, ami az emberi élet utolsó szakaszába belefér. Lényeg a tartalom, mármint a dolgok tartalmas volta. Már nem vágyom többre. A természet gyönyörű, és szépek a benne szabadon élő állatok. A madarak, amelyek mindig megörvendeztetnek a barátságukkal. Minden télen, és ahányszor csak találkozunk odalent az utcán.

A madarak életében van valami jelképes. A lélek szárnyalása az ő röptükhöz hasonlít.

De ez már egy másik fejezet. Nem a macskákról szól.

2023. augusztus 10.

Derengő homályban

Ketten haladtak valamerre a félhomályban. Már régen szürkült, és csak idő kérdése volt, mikor szakad rájuk hirtelen az este. Alig szóltak egymáshoz. Voltaképpen csak kisebb jelzéseket adtak egymásnak, mintegy tudatva a társukkal, hogy még élnek, léteznek és igyekeznek kitartani.

Hogy mi volt az, amiben ki akartak tartani, azt nem lehetett tudni. A kívülállónak legalább nem. Csak mentek, fáradtan, csüggedten, szótlanul, és néha már azt se tudták, miért indultak el. Annyi volt világos előttük, hogy a küldetésüket teljesíteni kell, és előlött nem nyitnak vitát senkivel. Még egymással sem.

Fogytak a kilométerek, de ők ezt sem érzékelték. Épp ellenkezőleg. Az volt az érzésük, hogy az éjszaka, amely hamarosan le fog szállni rájuk, soha nem ér majd véget. Mintha a sűrű pára, amely betöltötte a levegőt körülöttük, eggyé lett volna velük, és ezért nem volt lerázható magukról. A hideg a csontjaikig hatolt, a nyirkos levegő pedig a tüdejüket kínozza. Mégis be kellett lélegezniük, mert már egy kaptatónál tartottak, amelyen csak lassan tudtak haladni. Egyre meredekebb volt.

Minden eltűnt mögöttük. Már fények se voltak, a város fényei is elhagyták őket. Ők legalább így érezték, holott ők hagytak maguk mögött mindent. Mentek, haladtak kitartóan, kissé kifulladásra a lejtő terhelésétől. Az egyikük már zihált az erőlködéstől. Kissé le is maradt a társától, de ezt mintha egyikük se észlelte volna. Nem akartak tudni a kettejük között növekvő távolságról, mivel abban egyeztek meg elindulás előtt, hogy vasakarattal teljesíteni fogják a távot. Nem lesz érzélgés, nyavalygás, önmaguk sajnáltatása, csak az erőltetett menet, hogy reggelre elérjék céljukat.

A gyengébb férfi egy idő után mégis utána szólt a társának:

-Te Ferkó! Ne loholj már annyira! Ha lemaradok, hogyan jutunk el együtt az idegen városba?

A másik dörögve szólt vissza, hátra se nézve:

-Ne pocsékold a levegődet, Jancsi! Kell az még későbbre is. Csak tartsd a lépést, mert különben tényleg lemaradsz. Akkor meg honnan a fenéből kerítselek elő? Nem tudnál igyekezni egy kicsit?

-Hát jó – egyezett bele a másik. – De azért figyelj kissé hátrafelé is, nehogy elszakadjunk egymástól!

Aztán már csak baktattak tovább. Az egyik határozott, férfias lépésekkel, fáradhatatlanul, a másik utána igyekezve, egyre fáradtabban és kifulladásra.

Az erdőben sűrű sötét volt. A lépteiket senki nem hallotta, vagy talán csak az erdő vadjai. Ezek meg vagy távolabb rejtőztek, vagy még korábban elmenekültek, amikor meghallották a két bakancsos ember időnként felreccsenő lépteit. A lábuk alatt időnként meg-megreccsent egy-egy lehullott gally, sikamlósan szóltak a földön heverő és megcsusszanó levelek. Hogy az éj feketeségében hogyan tudtak mégis tájékozódni? Nem tudni, csupán sejthető, hogy az erdő lakóihoz hasonlóan. Az ösztöneik után mentek. Igaz, az elől haladó Ferkó ismerte az erdőt. Jobban, mint a társa, akinek a lélegzete azért is fulladt el, mivel valóban félt a leszakadástól. Attól, hogy mi lenne vele, ha ez a nagy bolond Ferkó valóban otthagyná, mert nem tudja tartani vele a lépést.

Azt ugyan sejtette, hogy a bajtársiasság ezt nem engedné meg neki, de milyen a kisember, különösen egy ilyen lélekszorogató helyzetben? Megriad, majd akár rettegni is kezd, akár kisgyermekkorában.

Igen, valamikor a padláson volt ilyen sötét, gondolta magában János, akit a barátja Jancsinak nevezett az imént. Amikor elbújt, mert rossz fát tett a tűzre, és senki emberfia kedvéért nem felelt volna a büntetéstől való félelmében. Pedig odalentről egyre kétségbeesettebb hangokat hallott. Az édesanyja szólongatta, aki már rég megbocsátott vásott gyermekének, csak nehogy valami baja essen. Aztán teljesen rá is esteledett, ő meg elaludt odafent. Késő éjjel lelt rá az édesanyja, aki nem hagyta abba a kétségbeesett keresést. Őlbe kapta, úgy vitte le, ahol aztán végig kellett hallgatnia az édesapja szidalmait is. Neki is épp olyan dörögő hangja volt, mint ennek a Ferkónak. De hol van már Ferkó?

Ahogy hirtelen felriadt gondolataiból, keresni kezdte a barátját.

-Ferkó! Ferkó! Egyetlen barátom! Merre vagy?

Páni félelem töltötte el, a szíve olyan hangosan vert, hogy a vastag kabáton át is hallotta. Ferkó nem felelt. Ő meg csak nekilódult, hogy hátha utolérné valahogy. Már valósággal rohant az erdei ösvényen, és egyre szólongatta a barátját.

Egyszer csak nekirohant egy fának. Ő legalább így hitte. Erős karok szorították, amitől még jobban bepánikolt.

-Na, mit csapsz ekkora lármát?! – förmedt rá Ferenc, aki erősen tartotta Jánost, nehogy még összerogyjon itt neki. – Ahelyett, hogy egyenletesen lépkednél, szorosan a nyomomban, hol lemaradsz, hol rohangálsz. Nem tudnál normálisan viselkedni?

-Jaj, drága barátom, csakhogy megvagy! – kiáltott fel a megszólított. – Már azt hittem, hogy itt fogok elveszni ebben a nagy rengeteg erdőben! Az Isten áldjon meg, hogy bevártál!

De nem volt ideje, hogy tovább hálálkodjon, mert Ferkó jól a szájára ütött. Aztán a fülébe puszogta, de olyan erővel, hogy a belőle kiszakadó levegőtől majd beszakadt annak a dobhártyája:

-Hallgass már, te szerencsétlen! Még csak az hiányzik, hogy valaki észrevegyen bennünket!

Jánosnak nem volt mit tennie, elhallgatott. Már csak a szaggatott lélegzete zihálását lehetett hallani. Erről Ferenc is tudta jól, hogy mennyire megriadt a társa. De nem lehetett sajnálkozni, ebben egyeztek meg. A távot teljesíteni kellett, és még hátra volt belőle egy jókora rész. Mire megvirrad, nekik ott kell lenniük abban az idegen városban, belevegyülve a tömegbe. Ahhoz meg át kell kelniük a folyón észrevétlenül. Senki nem láthatja meg őket, ahogy ott evickélnek a gázlón át, és ez a szerencsétlen Jancsi se árulhatja el, miben járnak. Ha a titkukat felfedik, mindennek vége. Ha itt kóterbe kerülnek, már meg se beszélhetik, mit valljanak.

-Na, indulás! – förmedt rá Ferenc a barátjára.

Az lassan összeszedte magát, s kihasználva azt a kis időt, amíg a társa elfogta, a lélegzete is lecsendesedett valamelyest. A szíve is lassabban vert, mehettek már, megvolt az a kis pihenő, amire vágyott. Igyekezett összeszedni magát, nehogy még egyszer le találja szidni ez a szőrös szívű Ferkó. Mert ez olyan kemény, szigorú természetű, hogy a saját édesanyjával se beszélne különbül ebben a helyzetben.

Most lefelé tartottak az úton, amely fokozatosan ereszkedni kezdett. Ez se volt könnyű, mert a nyirkos avar csúszott kegyetlenül. De János most nem mert megszólalni. Érezte, hogy ez a rész fontos az útjukon. Aztán Ferkó egyszer csak megállt. Megfogta a János karját, és halkán odasúgta neki:

-Most nagyon óvatosan! Mindjárt itt lesz a folyó. Megállsz a partján, és megvársz, amíg megkeresem a gázlót. Aztán nehogy megmukkanj! Senkinek nem szabad meghallani, hogy erre járunk!

János csak bólintott, hogy jól van. Nem is értette, hogyan láthatják egymást ebben a sötétségben, ami leginkább egy kormos kemence belsejére hasonlított. Ők mégis „látták” és értették egymást. Ki tudja, talán az állatok is így vannak ezzel. Talán ők se látnak jól a sötétben, csak érzik egymás szagát, gondolta magában.

Utána már csak csendesen követte a barátja lépteit. Most nem zihált, csak az ina sajgott ennyi lefelé csúszkálástól ezen a meredek lejtőn. De hát jól van az, egy folyónak nem felfelé kell folynia, hanem lefelé, völgyiránt, morfondírozott még magában.

-No, itt várj meg! – súgta oda még egyszer Ferkó, és eltűnt valamerre a sötétségben.

Ezek voltak a legszörnyűbb percek az útjuknak. János ott álldogált egy ismeretlen folyócska partján, és úgy látta, hogy a vízen csillog valami. De hiszen nem is olyan széles ez a víz, gondolta, akár maga is átkelhetne rajta. Igaz, azt nem tudja, milyen mély, vagy hogy erős-e a sodrása. Ha őt elviszi a víz, Ferkó hiába keresné. Vajon ő akkor továbbmenne? Lemondana a barátjáról, csakhogy ő átjusson abba az átokverte városba?

Egy örökkévalóságnak tűnt, amíg ott álldogált az ismeretlen folyó partján és ezeket gondolta. Már egészen eltompultak az érzékei. Nem sejtette, hány óra lehet, s hogy mennyi idejük van még rá, hogy átszökjenek a határon. Csak állt és a lába valósággal földbe gyökerezett. De a szavát akkor is állni kellett.

-Gyere, no! – hallotta ismét a barátja hangját. – Már azt hittem, hogy magad vágta neki az útnak.

Megragadta a karját és lassú, óvatos lépésekkel haladtak egy darabig a parton. Aztán jelezte neki, hogy most kapaszkodjon jól belé. Kézen fogva vezette maga után, akár egy kisgyermeket. Azon a részen valóban sekély volt a folyó. Akárha egy patakon keltek volna át. Még pár lépés, aztán odaát lesznek, szabad földön.

A hátuk mögött, a sűrűből idegen lépések, egyre erősödő hangok hallatszottak. Ferkó erősen megragadta a Jancsi kezét és húzta felfelé a túlparton. Aztán be a bozótosba! Hasra vágódtak, igyekeztek meglapulni és kivárni, hogy amazok elmenjenek. Ez még a vasakarató Ferenc szívét is megdobogtatta. De már tudták, hogy átértek az idegen országba, ahová amazok nem jöhetnek utánuk.

A nagy csörtetés a túlparton kissé távolodni kezdett. Még nem mertek felkelni, pedig már csupa sár volt a ruhájuk. Előbb csak kúszni kezdtek a sárban. Egyenesen haladtak, és a hátuk mögül most nem hallottak egyetlen hangot sem. Nekibátorodtak. Feltápáskodtak és nekivágtak a sík terepnek, ami előttük húzódott. A távolban lövések dördültek, de ők csak futottak, nekivadultan.

Már derengett, és két fegyveres alakkal szemben találták magukat.

-Halt! Wer ist da? – hangzott fel egy kemény vezényszó.

Ferenc és János feltartott kézzel léptek előre. Egy árva szót nem értettek abból, amit az osztrák határőrök mondtak. Nem is kellett sokat beszélniük. A sógorok tudták jól, hogy mostanság sokan igyekeznek átjutni a határon. Sok a menekült. Nem csoda. Ők még csak nemrég szabadultak meg az oroszoktól, de ezek a szerencsétlenek tovább szenvedhetnek tőlük.

Ahogy lépdeltek némán a határőröktől kísérve, valami furcsa érzés szakadt fel a János kebléből.

-Istenem, talán soha többet nem látom az édesanyámat! – kiáltott hatalmasat, és rohanni kezdett visszafelé.

A barátja még utánakiáltott:

-Gyere vissza, te szerencsétlen! A veszedbe rohansz! Le fognak lőni, mint egy kutyát!

-Isten veled, Ferkó! – ordította még valami félelmetes erővel János. – Én soha nem bírnék máshol élni!

Azzal berohant a bozótosba, amerről jöttek. Ferenc és a két határőr döbbsenten állva néztek utána. Nemsokára hatalmas csobbanás hangját hallották, majd lövéseket odaátról. A magyar határőrök káromkodtak.

-Na, ennek is kellett visszajönni megdöglenni! Azt se látom, merre viszi a víz!

Már egészen megvirradt. Ferenc nem ért be az idegen városba, és a barátján se tudott segíteni. Most magára maradt. Nem volt mit tenni, engedelmesen követte az osztrák határőröket, akik elkísérték egy őrszobára, ahol a jó melegben megszáritkozhatott kissé. Forró teát adtak neki és beszéltek hozzá, de nem értette a szavukat. Magyarul felelgetett nekik, de amazok meg őt nem értették.

Reggelre megérkezett a tolmács. Magyar asszony volt, akinek az ura idevalósi. Annak a segítségével elmondhatta a történetét. Mindenki döbbsenten hallgatta.

Sok évvel később, amikor már tényleg kimentek Magyarországból is az oroszok, Ferenc hazalátogatott a falujába. A rokonainak és a barátainak mesélte el, hogyan jutott el Amerikába. És azt a rettenetes éjszakát is, amikor elvesztette a legjobb barátját. Nem szívesen beszélt róla, pedig mindenki éppen azt a történetet akarta hallani.

Még annyi év után is elcsuklott a hangja, amikor nagy szívszakadva elmesélte. János édesanyja is ott volt. Neki elég volt, hogy azt az utolsó mondatát hallhatta a barátja szájából. A többit már megsűgta a szíve. Ő is arra az éjszakára gondolt, amikor a padláson végre megtalálta azt a vásott gyermeket. Hogy félhetett! És hát hogy is gondolhatta, hogy valóban itt tudná hagyni őt! Őket, mindannyiukat a családban!

Nem akart többet hallani. Kifordult az ajtón, miközben ezt a Ferkót meg mindenki csak faggatta. Nem látták, nem vették észre, hogy annyi év után is ugyanúgy fáj érte a szíve, ahogy neki, az édesanyjának. Igaz barátok voltak, annyi szentigaz.

Szabóné csak ballagott lassan hazafelé. A történet teljes volt. Csak azokat a lövéseket ne visszhangozná egyre az agyának minden kis zegzuga! Hallotta a víz loccsanását is meg a határőrök szitkozódását.

Csak azt nem hallotta meg, amikor egy autó nagy zúgással hirtelen ott termett. Nem érzett többé semmit, még a fékcsikorgást se hallotta. Csak ő volt ott, meg a gyermek... Meg az a vakító fény, amiben közelgett felé...

2023. augusztus 11.

Vajon még hány füzet?

Lídia asszony rengeteg írományt hagyott maga után. A gyerekei csak néztek nagyot, amikor előkerültek a vonalas füzetek, amelyeket megtöltöttek szép, formás betűivel írott gondolatai. Ki hitte volna, hogy az Édes, ahogy a gyermekei szólították, ennyi mindent akart közölni valakivel?!

Azt nem is sejtették, hogy a jegyzetek legfőbb ihletője a magány volt. Mélységes magányban maradt a kis, töpörödött öregasszony, miután a gyerekei kirepültek, az ura meg a temetőbe költözött. Nem volt pletykás természetű, soha nem panaszkodott. Így nevelték, hát így élt. A mások baját meghallgatta, senkit nem szólított meg, ha amazok könnyíteni akartak a lelkükön. Mindenki maga tudja, mi bántja legfőképpen, ám neki ez „rangon aluli” lett volna, ha ő is versenyt sopánkodik a falubeli asszonyokkal. A baj oda szeret menni, ahol a legtöbbet emlegetik, gondolta magában, felidézve öreg szülője szavait. Nem kell azt hívni, mindig akad valami anélkül is.

Esténként, amikor rásötétedett a világra, neki nem mindig volt kedve lefeküdni még. Mikor az embere elment, neki már csak az állatok maradtak, meg a háztartás. A kert is persze, de ahhoz volt szokva, hogy mindig tegyen-vegyen, sose unatkozott. Az urát sokáig ápolta, és amikor megadta magát a sorsának, vagyis a nagy betegségnek, kicsit mintha megkönnyebbült volna. No, nem lelketlenségéből, csak mert elmaradt az a mindennapi gondoskodás, amit az ura igényelt. Nehéz beteg volt, nem könnyen ment el. Napokig viaskodott a halállal. Erős, tagbaszakadt ember volt, de a végén kicsiny madártestűvé soványodott. Felemésztette róla a húst az a kórság.

Lídia asszony, azaz Lidi néni, ahogy a szomszédok hívták, sokat töprengett, hogy is legyen ezután. A gyerekek hívták, hogy költözzön hozzájuk, de nem túl nagy hévvel. A menyei nem szerették volna, ha valóban odamegy hozzájuk, és ő inkább szabadkozott, hogy itt vannak, még a jószágok, a kert, meg hogy a rokonok is marasztják, így senki nem erőltette tovább a dolgot. Hogy is fértek volna el azokban a kesztyűnyi méretű városi lakásokban, ahol egy gombostűt se lehet leejteni, olyan szűkös minden?!

Lidi néni előbb csak előtalálta a gyerekek füzeteit, amiket maguk után hagytak. Szép írása volt mind a kettőnek. Szívesen nézegette, és egyre emlékezett, hogy tanítgatta őket írni-olvasni, mikor még kicsik voltak. De meg is volt az eredménye! Mind a két fia tanult ember lett, és az írásuk még ma is szép. Igaz, ritkán olvashat tőlük bármit, mert inkább telefonálnak. Azt a csörgőmasinát se szívesen engedte be a házába, mert az ötvenes évek csengőfrászára emlékeztette. Akkor mindenki összerezzen, ha efféle hangot hallott.

Különös, hogy azelőtt természetes hangok vették körül őket, de abban a traktorajos korszakban beköltözött az életükbe sokféle mesterséges zöreje. Észre se vették, és már ott is voltak. Zúgtak, zakatoltak, hangoskodtak, csörömpöltek, zsvajogtak, ők meg nem tehettek

ellenük semmit. Senki nem kérdezte őket, mit szeretnének, mint ahogy akkor se nagyon adtak az ő szavára, amikor az ura megkérte. Az öregek eldöntötték, ő meg nem sokat lázongott ellene. Fiatalka volt még, de menni kellett, ha kérték.

-Ha sokat válogatsz, a végén még megszólnak – magyarázta neki az anyja. – A finnyás lányokat nem szeretik a férfiak, mert azok a munkában is válogatósak. Mi nem születünk nagyuraknak, mindent el kell vállalni, amit ránk bízna. Az asszonyok sorsa nem könnyű, de ha megbecsülöd az uradat, akkor jobb dolgod lesz mellette.

Nagyjából ennyi volt az útravaló, amivel az édesanyja ellátta. Nem nagyon volt felvilágosítás, mint manapság, az öregek szemérmesek voltak. Nem illett olyasmiről beszélni. A lányok meg úgyis megtudják, mit vár tőlük az uruk. Csak célozhattak rá az esküvő előtt, de olyan zavarban voltak, hogy Lidi néni, az akkori Lidike se mert kérdezni tőlük, hogy ne szégyenkezzenek szegények.

Az ura azért jól bánt vele, nem volt rá panasza. Összeszoktak lassan, ahogy a patakban az egymáshoz súrlódó kövek. Szép fényesre csiszolták egymást. Kifelé jól mutattak, befelé meg nem érzeltek túl sokat. Mindenki tudta a dolgát, és szép érzésekről, nagy szerelemről meg ilyesmiről nem esett szó köztük.

Azért Lidi néni mégis kifényesítette azt az egyszerű történetet. Utólag már szebbnek látszott minden. Meg hát alapvetően szerette ő az urát. Jó ember volt az, nem volt mit kifogásolni rajta. Még az ajtónál is maga elé engedte, ahogy az uraknál szokás, nem úgy, mint sok tahó, aki el is szokta tángálni az asszonyt, mikor beszik.

Szóval Lidi néni addig töprengett, hogy a füzetek mellé előkerültek az írószerszámok is. Igaz, előbb csak sokat farigcsált ceruzák, amiken hosszabbító is fényeskedett, de mikor telni kezdtek a füzetek, csak elballagott a boltba és vett füzeteket is, meg újabb ceruzákat, radírt, de aztán golyóstollakat is.

Mindez úgy alakult szépen, magától, mintha valaki ezt rendelte volna tőle. A házat, a kertet, a jószágokat ugyanúgy ellátta ő, minden ragyogott, ahogy azelőtt is. De mikor mindennel végzett, mindig akadt egy kis szabadidő, amikor valósággal a keze alá kéredzkedtek az íróeszközök. Mintha valaki hívná, hogy meséljen neki az életéről. S mintha a füzetek, ceruzák, tollak is értenék, miről beszél, már így írásban. Úgy érezte, ezek az egyszerű eszközök társai lettek, és hogy szeretik, ha velük foglalkozik.

A szomszédok látták, hogy. Lidi néni sokáig felvan, mindig ég nála a lámpa, de azt hitték, hogy olvassa az újságot, mert azt is járatta. Előbb csak egyet, ahogy az urával szokták, de aztán rákapott a magazinféle érdekes újságokra, amiben mindig talált valami történetet, ami felhívta a figyelmét, hogyan élnek mások odakint a nagyvilágban. Meg közelebb is, a városokban, ahol a gyerekei is élnek.

A füzetek megteltek ezzel-azzal, aztán félretette őket. Előbb pár emléket jegyzett fel az uráról, a nehéz betegségéről, szenvedéseiről. Még azt is leírta, hogy halt meg, annyi napos agónia után. Járt hozzá a doktor, aki beoltotta, utána megnyugodott. Aludt, mély nehéz álom szállt le rá, de sejthető volt, hogy az injekció csak tompítja a fájdalmat, ám teljesen nem mulasztja el. Ott volt az, mögötte settenkedett, akár egy éjszakai tolvaj. Olyankor nyöszörgött az ember, forgolódni akart, de nem bírta, csak vergődött, akár a partra vetett hal. De végül mégis elnyomta az álom, ami után rettenetes volt az ébredés. Érdes hangon szólongatta:

-Te, Lidi! Hívd gyorsan az orvost, mert ez olyan, mintha késsel hasogatnák az oldalamat!

Lidi néni akkor futott az orvosért, de elég sok jajszót kellett még végighallgatnia, amíg az valóban el tudott jönni. Nehéz időszak volt az mindkettejük életében. De aztán a sok szenvedés után csak feladta az ember. Utána nagy csend lett.

Mármint a temetés után. Ahogy a gyerekek visszamentek a városba, ez borult rá minden este. Szokatlan volt, hogy nincs kihez szólania. A kutya meg a macska oda-odasomfordáltak hozzá, ő is mondott nekik pár vigasztaló szót. Láttá rajtuk, hogy értik, mi történt, de most mit magyarázzon nekik? Ha értik, értik, a gazda többet nem jön haza. Majd hozzászoknak, ahogy neki is meg kell barátkoznia a gondolattal, hogy özvegyé lett.

Az állatok aztán mentek dolgukra. A macskák úgyis mennek csatangolni meg egerészni, a kutyanak meg odakint van dolga. Őriznie kell a házat, a portát, nem szenvedhetnek egyikük sem. Elsomfordált hát, de még napokig rá kellett szólni, mert hosszasan vonított, siratta a gazdáját.

Lidi néni élete egyhangú volt, a kívülálló legalább így mondaná. Ahogy felkelt, ment dolgára. Tett-vett, mindent ellátott, ahogy azelőtt is. Megetette az állatokat, kitakarította a fekhelyüket, tiszta vizet húzott nekik a kútból. Disznónál nagyobb jószágot már nem tartottak, amióta az ura úgy leesett a lábáról. Csak a tyúkok meg a kacsák hangoskodtak kora reggeltől fogva, igaz, tartott pár gyöngytyúkot is a kakasokkal. Az ura nagyon szerette a húsukat. Azt mondta, jobb az, mint a fácán.

Igaz, fácánhúst se sokat ettek életükben. Csak amikor a nagy vágási tilalom volt Rákosi idejében, akkor fordult elő, hogy az ember hozott haza valami vad jószágot a mezőről. A fiúk úgy örültek nekik, hogy verebet lehetett volna fogatni velük. De azzal is vigyázni kellett, nehogy kifecseggék az iskolában. Így kaptak hát rá a gyöngytyúkokra, amit, ha el is mondták az iskolában, senki nem gyanított semmit.

Az urának a végén már a gyöngytyúkhús se kellett. Hozatott ő neki fácánt is egyszer. Az egyik vadásszal egyezett meg, aki szívesen eladta neki, amit lőtt. Tudta, hogy nagybeteg van a háznál, a pénzt is szabódva vette el érte. Nem illik ilyenkor, mondta, van az emberben felebaráti érzés is, de Lidi néni ragaszkodott hozzá, hogy ne maradjon adóssága.

Ez is eszébe jutott olykor. Micsoda emberi történetek vannak, gondolta aztán később. Soha nem tudni, kinek a szívességére szorulunk rá, miközben az a legjobb, ha nem kell kérni, inkább megoldjuk, ahogy tudjuk a magunk emberségéből. Szívesen egyedül a Jóisten ad. Ő nem veti a szemünkre, amit tőle kaptunk. Ezt fontosnak találta megírni, hátha a gyerekei elfeledkeznek majd róla, pedig megtanította nekik, mielőtt elkerültek otthonról.

Néha a fiatalságukra is gondolt. Hogy megbecsülte az ura, s hogy milyen szép volt, mikor ünneplőbe öltözve együtt ballagtak a templomba istentiszteletre! Aztán már annak az örömét is elrontották azok a piszok komonisták. A gyerekek azért konfirmáltak, de nem tett jót a tanulásuk szempontjából. Még az iskolában is mindent figyeltek, és nem kaptak jó ajánlást a továbbtanuláshoz, ha klerikális reakciónak nevezték őket. Hogy ezt hova írták be nekik, azt senki nem tudta. Csak később súgta meg valamelyik bennfentes, hogy még az iskolai naplóban is jelek vannak a gyermekek nevei mellett. Onnan tudják, milyen családból származnak s hogy ajánlják-e őket magasabb iskolába, vagy nem.

No, mindegy, az is elmúlt. A fiúk mégis tanultak, mert kitűnő tanulók voltak végig. Boldogan hozták haza a bizonyítványukat, még akkor is, amikor már nagydiákok voltak. A klerikális reakciót meg elfelejtette azóta mindenki. Az egész falut nem lehetett börtönbe csukatni, mert templomba jártak. Azóta is úgy jár Lidi néni szép ünneplő ruhában, csak már talpig feketében. Öregasszonynak úgy illik.

.....

A fiúk elcsodálkoztak, mi az a nagy csomó füzet, ami az édesanyjuk után maradt. Elosztották maguk közt, hogy ki-ki elolvassa a maga részét, aztán majd megbeszéli. Igaz, röstelkedtek is amiatt, hogy a jó öreg mama velük nem tudta megbeszélni a szíve bánatát és örömeit, mert ők mindig a munkájuk után futottak. Ott volt a családjuk, és hát elszakadtak egymástól, még a két fiú is, akik pedig jó testvérek voltak. A két feleség nem annyira találta meg egymással a szót, csak hallgattak nagyokat, mikor együtt voltak. A gyerekek viszont mindig örültek egymásnak. Bennük még nincsenek előítéletek. Meg hát a vér szava Isten szava, ezt így tanulták otthon.

Előbb a nagyobbik fiú, Kálmán jelentkezett a maga híreivel. Telefonon kereste az öccsét, hogy elújságolja neki, mi mindent talált a neki juttatott füzetekben.

-Te öcskös! A mama valóságos szépíróvá lett odahaza abban a nagy magányban! Nem találod?

Szilárd azonban sokkal visszafogottabb volt. Előbb nem akarta bevallani, hogy amióta az édesanyjuk elment, ő a kezébe nem vett egyetlen füzetet sem. Megpróbálta háritani a kérdést, de a bátyja átlátott a szitán. Le is mennydörögte, amiért ennyi jóérzés nincsen benne, hogy egy ilyen értékes családi hagyatékot csak úgy figyelmen kívül hagy.

-Hát hogy gondolod te ezt? – tolt le Kálmán. – Nem elég, hogy keveset jártunk haza a papa halála óta, de még most is csak eltolod magadtól ennek a felelősségét?! Mindketten rossz gyerekei voltunk az anyáknak. Nem törődünk vele, amikor úgy magára maradt szegény. Talán jobb lett volna, ha valamelyikünkhöz költözik.

-De hát felajánlottuk neki mindketten – szabadkozott Szilárd. – Ő nem akart városra jönni. Nem akarta hagyni a portát, a kertet, a jószágokat, a falut. Ezek nélkül bizonyára boldogtalan lett volna.

-Mit tudod te, mitől lett volna ő boldogtalan?! – förmedt rá Kálmán. – Hát megkérdeztük tőle valaha, hogy él, mit csinál ott magában? Pár formális telefonhívás, még levelet is alig írtunk neki, legfeljebb a névnapjára, karácsonyra meg húsvétra.

-Ez már igaz, bátyó – helyeselt Szilárd. De hát amikor még a szabadságunkat is alig tudjuk kivenni, annyit lótnak-futnak. Nagyon nehéz úgy gondoskodni valakiről, akár csak érzelmileg is, ha annyira messze lakik tőlünk.

-Igaz, messze szakadtunk tőle, de ő soha egyetlen pillanatra nem hagyott el bennünket. Minden gondolata rólunk szólt, meg az értünk való aggodásáról. Írt ő sok mindenről, de a legtöbbet bennünket emlegetett.

Kálmán hangja elcsuklott. Szégyellte ezt a férfiatlannak tartott ösztönös megnyilvánulását, mégse szeretett volna gyengének mutatkozni az öccse előtt, aki kiskorától fogva felnézett rá.

-Hát jó, bevallom, hogy én még nem kerítettem rá időt – ismerte be Szilárd. – Csúf dolog volt tőlem, de már akkor is így van.

-Csak meg ne ígérd, hogy rögtön nekilátsz, ahogy letettük a telefont! – förmedt rá Kálmán. – Úgyse tartanád be.

-Lehet – szólt kissé lehangoltan Szilárd. – Én azért nagyon szerettem az édesmamát. Még akkor is, amikor kamaszkorunkban komiszkodva muternak neveztek a háta mögött, csak mert a pesti osztálytársaink is így beszéltek az édesanyjukról.

-De aztán le is szoktuk róla, amikor keresztapánk meghallotta és úgy nyakon cserdített, hogy majd lerepült a fejünk – vette át a szót Kálmán. – Megérdemeltük. Ennél hangsúlyosabb figyelmeztetést, hogy mivel tartozunk a szüleinknek, nem is kaphattunk volna senkitől. Ahol nincsen tisztelet, ott semmi sincsen. Minden csak a látszat, megjátszás, felszínes dolgok halmaza.

-Mi pedig hálásak lehetünk ezért a puritán nevelésért, amit odahaza kaptunk – derült fel Szilárd arca, hogy még így, a telefonon keresztül is észrevette a bátyja.

-Ez már beszéd! – dicsérte meg Kálmán. – Szeretem, ha így beszélsz. Nem is tudom, hogy boldogultunk volna enélkül, ha csak úgy szélnek eresztenek bennünket, mint sok iskolatársunkat a híres nagyvárosi szüleik! Mi valami olyasmit kaptunk, amit nem lehet

kellőképpen megköszönni nekik. Van valami ötleted, hogyan fejezzük ki a hálánkat a szüleinknek? Ha megkésve is, de legalább megpróbálhatnánk.

-Talán egy szép síremléssel – javasolta Szilárd.

-Azt mindenképpen megkapják, de hát ez csak olyan formális dolog – vetette ellen Kálmán. – Egyéb ötleted nincsen?

-Talán majd lesz – töprengett Szilárd. – De a síremlék csak akkor formális, ha nem gondolja komolyan az ember. Ami szívből jön, az mindig a szeretetről szól. Nem kell emiatt röstelkedni.

A vonal hirtelen megszakadt. Valami zavar állott be a távkapcsolatban. Mindkét fiú, azaz meglett férfi egyszerre döntött úgy, hogy mégse próbálja meg újra tárcsázni a testvérét.

Tétován az íróasztalukhoz léptek, mintha összebeszéltek volna. Kinyitották és találmra előhúztak belőle egy-egy füzetet. Felütötték. Abban a pillanatban mintha megjelent volna előttük az édesanyjuk, szinte világosan ezt hallották:

-Az én drága fiaim olyan jók hozzám! Szeretnek, és lépten-nyomon kifejezik a hálájukat nekem. Virágokat hoznak meg koszorúkat. Este odahaza gyertyát gyújtanak az emlékezetemre, és olvassák a Bibliát, ahogy én tanítottam nekik. Azokat a részeket, amikről egykor beszéltünk, felolvassák a gyerekeiknek is, utána elmagyarázzák nekik, mi a fontos abban a részben.

Kálmán és Szilárd egyszerre kapta fel a fejét. Csak néztek körül elkáprázva, és egy darabig bénultan álltak. Aztán odaléptek a könyvespolchoz és elővették a Bibliát, amelyet konfirmációjuk alkalmából ajándékozott nekik a nagyapjuk. Onnan olvasták, ahol kinyílt. A Szeretet Himnusza volt az. Csak olvasták és akkor értették meg igazán, mennyire hosszantűró volt az ő édesanyjuk is.

És még mennyi füzet van hátra az édesanyjuk hagyatékából, gondolták, hogy megértsék végre, kit is veszítettek el.

Túl az úgynevezett rendszerváltáson, amit a legtöbb rendes ember csak átvészelt valahogyan, mégis érdemes volt visszaemlékezniük, mennyi szépet kaptak otthon, s hogy mennyire nem vették észre gyermeki önzésükben, mire illett volna odafigyelniük. A szüleik egész áldozatos életére, amely ott porlad most már a falusi temető mélyén. Az egyre halványodó emlékükre, amelyet mégis megőriznek ezek a szép zsinórirással teleírt füzetek.

Szilárd felesége benézett a férjére. Megütközve látta, hogy a kanapén szanaszét hevernek azok az irkák, amiket Kálmán szózott rájuk. Ő így érezte. Szilárd kezében ott a Biblia is. Mi baja lehet ennek az embernek, gondolta magában. De jobbnak látta, ha most nem zavarja meg a gondolataiban.

Csak amikor csendesen becsukta rá az ajtót, gondolta ezt magában: Vajon hány füzet van még hátra neki az anyja hagyatékából? S ugyan mire megy vele? És még meddig fog ezen rágódni?

Szilárd nem észlelt semmit ebből a jelenetből.

Csak ült, olvasott és szégyenkezett. De mintha az édesmama megérintette volna a homlokát. Attól megnyugodott. Már nyugodtabban tudott emlékezni rá.

2023. augusztus 12.

Lóri szerencséje

Lóri nem fiú volt, hanem cserfes kislány. A nevét sem a keresztnéve becéző alakjáról kapta, hanem a családnevéből, ami böcsületes magyar név volt: Lorántffy. Igaz, azt is meg akarták, hogy változtassa az apja, de az öreg nem hagyta magát. Az új rendszerben, ami negyvenöt után köszöntött rájuk, már nem szerették az ilyen arisztokratikus hangzású neveket. Vegyen fel valami egyszerűbb nevet, mondták az atyusnak. Legyen Kovács vagy Horváth, de ne vágjon fel ezzel a régi erdélyi névvel. Vagy legalább írja sima i-vel egy f-fel. Elintézik neki egyszerűsített eljárással, nem lesz belőle semmi gondja.

De a papa csak nem engedett. Minél többet zaklatták vele, annál jobban megmakacsolta magát. Akár az öszvér, mondta máskor az édesmama, ha nem egyeztek valamiben. De azt a gyerekek sose hallották, legfeljebb, ha nagyon füleltek, mikor senki nem figyelt rájuk.

Lóri aztán iskolás lett. Megvették neki a Népboltban, ami kellett: szép fényes, fekete iskolatáskát, olyat, amilyen mindenkinek volt. Nem lehetett válogatni, mégis úgy örült neki! Ezentúl ő is nagylány lesz, vagy legalább nagyobbacska, mint eddig volt. A táskába kerültek füzetek, amiket otthon az édesanyja bekötött kék csomagolópapírba. Az is csak egyfajta volt, mindenki azt vette, de Lóri annak is nagyon örült. Került mindegyikre piros-fehér vignetta, amire később kerültek fel a címek: írás, olvasás, fogalmazás, a kockásra meg számtan. De az igazi örömet a rajzfüzet hozta meg Lóri számára. Előbb ugyan nem volt túl ügyes ebben, de vasszorgalommal és sok másolással belejött abba is.

Színes ceruzákat is kapott, de csak hatféle színűt. Akkor még nem is tudta, hogy van tizenkettes dobozzal is, csak jóval később, amikor a nagyoknál meglátta. De kapott még a táskájába egy üveg tintát is, amit mindig magával kellett hordania, merthogy akkor még mártogatós tollal írtak, azzal gyakorolták a szépírást is. No, nem rögtön, és írni se azonnal kezdtek, hanem köröket meg görbebotokat kellett rajzolni nagy széles mozdulatokkal írólapokra. Ezek is a tanszerek közé tartoztak.

No, ha az apja nem volt hajlandó nevet változtatni, Lórit hamar elkeresztelték az osztálytársai. Így lett Lorántffyból egyszerűen Lóri, és ő nem sokat tiltakozott ellene. A gyerekek sokat csúfolták egymást. Talán nem is rosszaságból, hanem csak próbálgatták a gyermeki fantáziájukat ezzel. Ő még jobban is járt, mint a Vaszary Piri, akit mindenki csak Faszarinak csúfolt. Vagy a Kosik fiú, akinek a nevét inkább f-fel mondták a fiúk, amikor nem hallotta a tanító néni. A Galambos Lacinak meg gyakran megbúbolták a fejét a nagyobb fiúk, és röhögve mondták neki: Galambfos! Szegény gyerek előbb nekik ment, hogy őt ne csúfolják, de mindig ő húzta a rövidebbet, így egy idő után feladta. Csak tűrte nagy kókadtan, hogy összeborzolja a haját vagy barackot nyomjanak a feje tetejére, akkor nem piszkálták tovább. Odébbálltak. Mi érdekes is van abban, ha valakit nem tudnak felhergelni?! Inkább kerestek maguknak más célpontot.

Lóri ígéretesen kezdte iskolai tanulmányait. Mindent érdekesnek talált, újnak, és majd kiesett a padból, mikor jelentkezni lehetett valamelyik kérdésre. Vitte is haza egymás után a piros pontokat, amiért otthon is gyakorta megdicsérték. Az apja ugyan nem rajongott túlzottan Lóri eminens voltaért, jobban szerette volna, ha a háztartásban jeleskedik. Ha felnőtt, férjhez megy, úgymint az lesz az első dolga, nem a nagy tudomány. A mama viszont büszke volt rá, és biztatta, hogy nem baj az, ha az apja dörög kicsit, majd megszokja, aztán neki se lesz ellenére, ha a kislánya tanul. A házimunkákba meg amúgy is besegített Lóri. Jó természete volt, valósággal leste az anyja kívánságait. Főzni még nem tudott, ahhoz kicsi volt, de már tudott fát, tűzrevalót behozni, a tyúkok alól a tojást felszedni, vizet hozni, az udvart felseperni és efféléket.

Lóri aztán ügyesen rajzolt is. Nagyon szerette volna, ha a saját feje után is rajzolhatna a füzetébe, de az nem arra való volt. Oda mindig azt kellett rajzolni, amit a tanító néni mondott. Vázákat, bögréket, tálakat, cserepeket, drapériákat, csupa közönséges dolgot. Pedig a Lóri fantáziájában annyi szín zsongott! Ahogy szétnézett a világban, mindenütt ezeket látta meg először. Ahogy a táj ki tudott zöldülni tavasszal, az valami bódító volt! A fű zsenge zöldje, majd a köztük megjelenő virágok, amire mintha kórusban feleltek volna a gyümölcsfák, amikor kivirágoztak! A nap aranyló színe vagy vöröses hanyatlása, ahogy elbúcsúzik minden este a házak mögött. A patak vizének kéklő csillogása, ahogy visszatükrözi a kék eget. De a legérdekesebb az volt, amikor verőfény tükröződött rajta. Hegyes kis nyilacsákak egész sora pattant vissza a víztükörről. Ő ezt fényzártnak hívta, mert valósággal záporoztak azok a vakító fénynyilak olyankor. Lóri elbűvölten nézte őket. Akár órákig elidőzött volna a patak mellett, de nem lehetett. Hívta a kötelesség. Haza kellett hajtani a libákat, kacsákat, pedig azok még sokáig kint maradtak volna a vízen.

Csak az édesanyjának merte elmesélni ezt az élményét. Ő meg bölcs mosollyal csak ennyit szólt: Verőfény, kislányom, az ennek a neve. Lóri kivételesen feleselt.

-A verőfény az szanaszét szóródik a levegőben, de ez csak a vízen pattog ilyen élesen, mintha odafentről nyilaznának bele a vízbe, az meg visszalökné ezeket a fénynyilakat! Ez másfajta fény, édesanyám! Olyan gyönyörű! Úgy szeretném lerajzolni vagy lefesteni, de az iskolában csak benti tárgyakat kell rajzolni. Én már unom azokat.

-Azért nehogyanis szólj a tanító néninek! Biztosan nem dicsérné meg érte, ha unalmasnak nevezné, amit ő rajzoltat veletek.

-Hát jó, de nem kaphatnék itthonra is egy rajzfüzetet, amibe úgy rajzolhatnék, ahogy én látom, és azt, ami nekem tetszik? – kérdezte sírós hangon Lóri.

-Csak igyekezz mindent megtanulni az iskolában, kislányom – zárta le a beszélgetést Lorántffy néni. – Biztosan van valami értelme annak, hogy olyasmiket kell rajzolatok.

Lóri hát elvonult a bánatával. Néha eltett egy-egy írólapot, amin elrontotta a kötelező formákat, a tanító néni pedig áthúzta őket piros ceruzával. Annak a hátára tudott rajzolni

ezt-azt, csak annak meg túl vékony volt az anyaga. Ha erősebben nyomta meg a ceruzát, majdnem átszakadt vagy összegyűrődött a már amúgy is használt papír. A gyűrt lapra meg már nem lehetett szép rajzot készíteni. Azért sikerült néha, és azokat a rajzokat eldugta a táskájába. Ott se voltak jó helyen, de ha otthon elkapják vele, talán még össze is szidják érte. Az apja különösen nem szerette, ha különködik. Tanuljon rendet, mondta, abból nem lesz baj. Azt már nem gondolta hozzá, hogy ő is különködik a nevével, amihez annyira ragaszkodik. Neki is van valami, amiről nem lehet lebeszélni: az ősei szépen hangzó nevééről.

Otthon úgy tanulta, hogy van valami közük az erdélyi nagyasszony családjához, de annak az ágát már nem tartották számon. Amazok meg mit törődtek egy elszegényedett rokonnal, annak iafiával?! Aztán, ahogy bejött ez a komonista rendszer, megnézhatték magukat! Most már mindenki egyenlő, mondták, nem kell felválni a nemesi nevekkel. Lorántffy Sándor nem is vágott fel soha. Már otthon is azt mondták neki, hogy nem a nevük számít, hanem a munkájuk, amivel széppé tehetik. Ő eszerint is élt. Ezért fogta vissza a lányát, amikor az különösködni akart valamiben. Csak a szeme kékje csillant büszkén, ahogy utána nézett. Még kicsi, aztán nehogy elbízsa magát, ha túl sokat dicsérik!

Lóri sokat ábrándozott a világról és a színekről. Az olvasókönyvében sok szép, színes rajzot látott, azokat nagyon szerette. Jó lett volna, ha lemásolhatta volna őket valahová, de egyelőre nagy papírhiányban szenvedett. Csak a táskája mélyén rejtőzködtek azok a színes lapok, amikre csak úgy magától firkálgatott.

Egy napon nagy ribillió támadt az iskolában. Valakinek ellopták a tolltartóját. Sírva panaszolta a tanító néninek, aki mindenkivel előszedette a táskáját. Mindenki engedelmesen megmutatta, a tanító néni pedig átkutatta a kis fekete hátitáskák tartalmát. Lóri is várta türelmesen, hogy rákerüljön a sor. A rajzairól már el is feledkezett. A tanító néni azonban felmarkolta őket és szigorúan nézett Lórirra:

-Ez meg mi?

-Én csak rajzoltam az elrontott írólapokra, amiket át tetszett húzni – szeppent meg Lóri. – Nem tudtam, hogy az baj.

A tanító néni magával vitte a katedrara a kis lapcsomót, és csak mellékesen szólt vissza Lórinak:

-Szünetben bent maradsz! Majd megbeszéljük, hogy helyes-e vagy nem.

Aztán folytatta a táskamotózást, amíg meg nem találta az ellopott tolltartót. Az is egyszerű fatolltartó volt, amiben elért pár írószer. A tulajdonosa máris rohant volna érte, de a tanítónő leintette:

-Ezt előbb meg kell mutatni az igazgató bácsinak. Mind a ketten velem jöttök a következő szünetben.

Lóriról aztán el is feledkezett. A kislány szorongva ülte végig a szünetet. A tanító néni ideges volt, a kislány nem mert kérdezni tőle semmit a következő órán. De még az azután következőn sem. Mikor végül délben hazafelé érkezett volna, a tanítónő megállította:

-Küldd be holnap az édesanyádat hozzám!

Azzal sarkon fordult és a folyosón keresztül megindult a tanári szoba felé.

Lóri elbizonytalanodva somfordált ki az iskola kapuján. A máskor vígan megtett út most olyan hosszúnak tűnt, és igazából azt szerette volna, ha soha nem ér véget. Mit fognak most szólni otthon, hogy az édesanyját bekéretik az iskolába?

Akárhogyan is van, ha galibát okozunk, akkor jobb mielőbb átesni a következményein. Amit halogatnak, az csak a végtelenségig elnyújtja a szenvedéseinket. Lóri rögtön bevallotta az édesanyjának, mi történt, de semmi magyarázatot nem tudott adni, mi volt a rossz abban, hogy az írólapokat a táskájában hordta.

Lóri szerencséjére a tanítónő magával vitte a rajzokat a tanári szobába. Ott megbeszélték az aznapi dolgaikat. Lóri tanítónénije csak zanzásítva adta elő a sajátját:

-Két igazolatlan hiányzás, egy tolltartólopás és egy tehetséges diák megdorgálása.

Mindenki látni akarta a rajzokat. Kézről-kézre adták, alaposan szemügyre vették.

-Nagyon ügyes. Feltétlenül taníttatni kell.

-Nekem is tetszik. Igen szép, harmonikus színei vannak. Mintha nem is elsős volna!

Mire Lorántffyné másnap nagy komoran megjelent az iskolában, már minden rosszra fel volt készülve. Hogy a lánya hogy merete összefirkálni a tanítónő által áthúzott rajzokat! A kis taknyos! Az urának nem szólt egyelőre, és Lórinak is meghagyta, hogy tartsa a száját. Szegény kis csibe, hogy meg van szeppelve! Azért nem baj, csak hadd tanuljon rendet!

Az iskolában azonban egészen szépen fogadták. A tanítónő mosolygott, kedvesen beszélt, és nyoma se volt semmi letolási szándéknak rajta. A rajzokat visszaadta, hogy azok Lórit illetik. Merthogy ő a kis művészpálánta. Kis töpörtyű korában már ilyeneket tud. Lorántffyné elmondta, hogy a kislánya mindig a színeket hiányolta az iskolai rajzórakon. Azért firkált magában ilyeneket, mert ő színesnek látja a világot.

-Az nem baj, sőt nagyon helyes, hogy meri másként ábrázolni a látottakat. Minden művész így van ezzel. Ha taníttatják, még sokat fejlődhet. De egyelőre járjon el hetenként kétszer a rajzsakkörre, ott majd a nagyobbakkal együtt lesz módja mást is rajzolni, mint tálakat és drapériákat. Azokra is szüksége van persze. Nemcsak a színeket kell látnia, hanem a fények és árnyak játékát, amiket a legegyszerűbb ezekkel a csendéletekkel megtanítani a nebulóknak.

Lórirra így köszöntött rá a szerencse. Nemcsak hogy a nagyokkal együtt járhatott délutáni órákra, hanem ami a legfőbb, hogy kapott hozzá felszerelést is! Rajzlapokat, festékeket, ecseteket, nagy csomag ceruzákat, még rajzdeszkát is! Mikor az esetlen faeszközt a hóna alá csapta, az apja is elmosolyodott:

-Na, hozd csak ide azt a deszkát! Majd mindjárt segítünk rajta, nehogy útközben beleejtsd valami pocsolyába.

Azzal keresett egy használt bőrdarabot és abból fület eszkábált Lóri rajztáblájára. Vihette most már télen-nyáron, mindig a kezére esett. Azért télire az édesanyja varrt neki hozzá egy megfelelő tokot, hogy ne ázzon el, amikor esik a hó. Most már egészen olyan volt, mint a művészek kellékei.

A korai felfedezés nem maradt következmények nélkül. Mikor a nyáron megjelentek a művészek a festői szépségű kis faluban, az iskola rajztanára elvitte hozzájuk Lórit is. A festők maguk közé fogadták a „kis kolleginát”, és mindenki csak taníttatta egész nyáron. Merthogy annyi ideig maradtak. Lórinak nyáron is iskolába kellett járni, mármint a művésztaborba, amit ő iskolának tartott. Délelőtt órákra járt, délután szabad volt, akkor meg otthon segített az édesanyjának. Még festékeket és pár festőecsetet is kapott ajándékba. Ezekre nagyon büszke volt.

A nyár elszállt, és Lóri észre se vette, hogy mennyi minden történt vele. Gyermeki lényé fel se fogta, mekkora szerencse érte, hogy még a nagy Barcsay mester is magyarázott neki a festészetéről. Ő csak azt látta, hogy minden művész bácsi és néni vele foglalkozik, s hogy szinte egyenrangúnak tekintik, amit ő erős túlzásnak érzett.

Az iskolába már úgy tért vissza ősszel, hogy csodagyerekként tisztelték, a nevét se csúfolódva mondták, hanem egyfajta gyermeki tisztelettel. Az iskola indította rajzversenyeken, ahol gyakran nyert díjakat.

A művészek minden nyáron eljöttek a faluba. Voltak állandó vendégek, és voltak mindig újak is. Lóri velük is összebarátkozott, tőlük is igyekezett tanulni. Mire nagydiák lett, már szinte kinőtte a saját iskoláját. Tanárai ajánlásával képzőművészeti szakközépiskolába került. Akkor már profi módon tudta ábrázolni a fényzáport is a patakon.

Később akadémista lett, és senki nem csodálkozott rajta, hogy művészneve is a Lóri maradt. Nem csúfolták, nem hozták összefüggésbe a papagájokkal, csak szerették a sallangtalan viselkedéséért és azért az egyedi látásmódjáért, amelyet mások számára is komolyan elérhetővé tett. A neve már szinte megelőzte, hiszen minden művész ezen ismerte meg abban a kicsinyke faluban, amelynek szépségéért minden évben visszatértek.

Az már nem is volt kérdés, hogy ők is fényzápornak látják-e azokat a ragyogó fénynyilakat a patakon, amikor olyan erősen süt a nap...

2023. augusztus 13.

Görög Rezső: Halászok

Egy rosszindulatú ajánlás

Péter töredelmes utat járt be, amíg végül le tudott diplomázni. Rossz káder volt, azaz a felmenői miatt diszkriminálták. Kirekesztették, mondják mai nyelven, akkor meg csak úgy, hogy bélistázták az egész családját. Igazi mostani neve nincsen, hiszen a mai, sokat szidott világban nem szokás, legfeljebb olyan eldugott helységekből, ahol maradtak túlélői egy ronda rendszernek, amely származási alapon bánt komiszul a neki nem tetsző „elemekkel”. Régi filmek furcsa szóhasználata még idézi őket és szokásaikat, de az is csak hideglelős borzongást vált ki azokból, akik elszenvedői voltak az átkos rendszernek.

Péter éppen egy ilyen furcsa kisvárosban élt a szüleivel, és ma is csak ugyanaz a divat járja, mint akkor régen, az ő gyermekkorában. Talán hihetetlenül hangzik, de a társadalom élősdierei olyanok, mint valami szívós parazita lény: ahol megvetették egyszer a lábukat, mindig megtalálják a nekik való kontaktusokat és eszközöket, amelyek révén változatlanul érvényesülni tudnak. Azt is, amivel továbbra is ártani tudnak másoknak.

Ezek az emberek mindig össze tudnak barátkozni bárkivel, akikhez önös érdekeik fűzik. Akármilyen kormány van hatalmon, ők akkor is tűzközelben maradnak és sütögetik a gesztenyéjüket.

Görög Rezső: Vita di campagna (Vidéki élet)

Péter szüleit nem volt nehéz kiszúrniuk maguknak, mivel soha nem titkolták senki előtt hovatartozásukat. Aztán meg ott voltak a mindenhol nyomuló új káderek, akik begyűjtöttek

minden adatot a nekik nem tetsző egyedekről. Gyarapodtak a káderlapokon sorjázó adatok, felmérték kapcsolatrendszerüket, akár egy bűnügyi nyilvántartóban. Ha nem tudtak valamit kideríteni, „költöttek” hozzá és úgy jegyezték fel, mintha valaki helybelinek a vallomása alapján jutottak volna hozzá az információhoz. Sokféle történet akadt, s mivel a hivatalos írnokok erőfölényben voltak a nekik kiszolgáltatott kis figurákkal szemben, senki nem gátolhatta meg őket abban, hogy láthatatlanságuk mögé rejtőzve meg ne tegyék, amit kiterveltek.

Ma karaktergyilkosságnak szokás nevezni az ilyen nemtelen, hát mögötti támadásokat. Akkor csak hivatalosan kitöltött űrlapok voltak és gyakran erőszakosan kikényszerített vallomások. Ezek adták azokat a „tényálladékokat”, amelyeket már csak azért sem lehetett megcáfolni, mivel az érintett fél nem tudott az iratok létezéséről. Azt viszont látta és érezte, hogy mások esetleg ferde szemmel néznek rá, gyanakvóan méregetik, de az okokat nem ismerte. Legfeljebb arra gondolt, hogy nem mindenkinek egyenes a jelleme, ügyet meg csak akkor csinált belőle, ha valóban komoly nehézségei adódtak valamiben.

Péterék szomszédja munkásőr volt. Gyári munkás volt, aki eléggé képzetlenül került be a városba, a munkahelyén mégis jelentős karriert futott be. Időnként átjárt beszélgetni Péter édesapjához, aki nem említette, mennyire nem tetszik neki ez az érdeklődés, de a családjukban az volt a szokás, hogy a szomszédokkal illik jó kapcsolatot ápolni. Nem foglalkoztak mások jellemével, családi ügyeivel, azokat csak afféle pletykaanyagként tartották. Vénasszonyoknak való, nem kell törődni vele.

A szomszéd munkásőr meg csak nyomult, és hiába nem hívta senki, mégis csak beállított, amikor a család fő otthon volt, és gyakran terelte a politikára a szót. Túl sokat nem tudhatott meg, legfeljebb, ha hallgatózott, amit gyakran meg is tett. Valami primitív kíváncsiság hajtotta, amit feltétlenül ki kellett elégítenie. Ő legalább így érezte.

Mikor Péter gimnazista lett, már ő is célkeresztbe került az indiszkrét szomszédnál. Az ő véleménye is érdekelte, s mivel senki nem figyelmeztette, ő naivul elmondott mindent K. bácsinak, akiről még nem tudta, hogy jelent róluk. Mivel párttag is volt, a legegyszerűbb dolog az volt, ha bement a pártbizottságra „beszámolni”. Az nemigen volt elvárható tőle, hogy meg is írja a jelentéseit, mivel igen primitív volt. A nevét is csak nehezen írta le, pedig elvégezte az általános iskolát, ami után még kiskorúként megnősült. A felesége is kiskorú volt, külön engedély kellett hozzá, de megkapták, talán mert már érkezőben volt az első gyermekük.

Péter valamiért viszolygott K. bácsi egész családjától. Nem tudta volna megmagyarázni, miért, csak egyszerűen zavarták az indiszkrét kérdések, a tolakodó viselkedés, meg még valami. Később erre is ráébredt, de akkor már késő volt. Mindannyian a K. bácsi csapdájában voltak. Bármikor megszarolhatta volna őket azzal, amit tőlük és róluk tudott, de ő is része volt annak a bosszútervnek, amit a családjuk ellen kiforraltak „magasabb helyeken”.

valamiért képbe került. Még elegáns nevet is adtak ezeknek a berendeléseknek: elbeszélgetés.

K. karrierje aztán felfelé ívelt, bár nem sokra futotta a képességeiből. Beiskolázták marxista középiskolába, de az már annyira meghaladta minden szellemi munícióját, hogy végül feladta. Ő is, meg a munkáltatói is. Megmaradt a nehezen, gyötrődve művelt írásnál, már ami a neve levésését illetve azokra a papírokra. Nemigen szerette, ha nyoma maradt annak, amit művelt. Ki tudja, ki és mire nem akarja majd felhasználni később az ő bűnjeleit? Meg hát a sok izgalomtól, amivel az iskolai tanulás eltöltötte, gyomorfekélyt kapott. Félelmében minden vizsga előtt hányt. Orvosi igazolása lett róla, hogy kímélnie kell magát az izgalmaktól.

Ahogy K. karrierje szépen haladt, amit Terka is egyengetett a háttérben, amikor kellett, úgy stagnált a Péter apjáé. Rettenetesen rossz káder maradt, s aztán a fia, Péter is, aki már középiskolás korában elnyerte a „rendszerellenes” és „klerikális reakció” minősítést. K. bácsi azt is tudta róla, hogy a szüleivel együtt templomba szokott járni. Igaz, nem túl gyakran, mivel reformátusok voltak, és azoknak csak hetente egyszer van istentisztelet, de ott voltak az ünnepek is, amikor külön is elment a család. Igaz, igyekeztek titkolni, már amennyire lehetett, mert a templomba is jártak olyanok, mint K. bácsi. Meg ott voltak a konfirmációs fényképek is, amiket az esperes úr maga adott le a rendőrségen. Hogy önként vagy őt is megszarolták, azt nem tudta senki, de annyira felháborodtak rajta a hívek, hogy távoznia kellett az eklézsiától.

Péter tovább szeretett volna tanulni. Kiváló matekos volt, minden reál tárgyból remekelt. Más tárgyakat is szeretett, de a műszaki pálya vonzotta igazán. Mérnöknek készült, és akkor még, fiatalos naivsága megakadályozta benne, hogy kételkedjen a felnőttek világának ép értékítéletében. Akkoriban szinte minden osztálytársa KISZ-tag volt. Majd' mindenki részéről formális volt ez a dolog. Megmondták, hogy anélkül nem lehet továbbtanulni. Elviselték, mint afféle kötelező dolgot, de csak páran voltak, akik komolyan is vették. A KISZ-titkár, az agitpropos meg a barátai. Róluk se tudta Péter, ahogy az osztályfőnökéről sem, mekkora szavuk lesz majd az ő pályájára, jobban mondva annak sikertelenségére nézve.

Jött az érettségi és a felvételi vizsgák. Péter kitűnőre ért, a felvételin is remekelt, mégse vették fel. Ez volt az első nagy törés az életében. Egyszerűen nem értette, mi volt a baj. Azt tudta, hogy a felvételi példákat mind hibátlanul oldotta meg, és a szóbelin is jól felelt. De ahogy telt-múlt az idő, kételkedni kezdett magában. Talán mégse sikerült az olyan jól. Lehet, hogy elbízta magát, és túlértékelte a képességeit, meg azt, hogy egy ilyen vidéki gimnázium elegendő tudással látta el őt és társait a nagyvárosi egyetemi tanuláshoz.

Ha tanulni nem lehetett, dolgozni kellett. Talált is magának munkahelyet. K. bácsi „ajánlotta be” abba a gyárba, ahol ő is dolgozott, most már kiemelt pozícióban. Péter elfogadta, bár a K. bácsi iránti viszolygása ott mocorgott valahol a zsigereiben. Így aztán szem előtt maradt, bár nemigen vágyott rá.

Nem sokáig tartott ez az idő. Ősszel besorozták katonának, ahogy a legtöbb társát is, aki nem ment főiskolára vagy egyetemre. K. bácsi szerepét a politikai tiszt töltötte be a seregben. Vele nem volt érdemes packázni. Igaz, a kiskatonának nem is lehetett, annyira éreztették vele, hogy ő egy senki, szava nincsen, örüljön, ha él. A műszaki képzés viszont mégis csak sikerélmény volt annyiból, hogy ott meg olyasmit tanulhatott, ami a leginkább érdekelt.

Attól még ott volt az az átkozott dosszié, amiről még ekkor se tudott Péter. Nem mintha tehetett volna ellene bármit is, de azért mégsincs rendben az, hogy valakik, valamikor csak úgy jelentéseket írnak az emberről, neki meg semmi köze nincsen hozzá.

Habár a katonai szolgálat két évre szólt, a következő évben újra jelentkezett Péter az egyetemre. Ha felveszik, a sorkatonaság letöltése után mehet tanulni. Ő ezt remélte. A háttérhatalom, vagy minek is nevezik manapság azokat az árnyékban meghúzódó alakokat, akik ebben a formában döntöttek a mások életéről, másként ítélte meg a helyzetet. Péter maradt a katonaságnál, és mivel a ritkább fajtához tartozott, akiknek volt műszaki érzékük, hát a műszaki katonák közé került. Legalább fejlődhetett valamit azon a téren is.

A harmadik felvételi utáni időszak volt a legkeservesebb. Azon az őszen már letelt az ideje, és mehetett volna a fővárosba, ahogy tervezte. Nehéz szívvel, szorongva várta az eredményt, habár tudta, hogy nem volt készületlen. Mikor kézhez kapta az újabb elutasítást, igen keserves heteket élt át. Soha nem voltak tanulási nehézségei. A társai közt is kiemelkedőnek számítottak a képességei. Akkor mi lehet a hiba?

Péter talán soha nem tudta volna meg, ha az egyik katonatársa fel nem hívja a figyelmét arra a bizonyos dossziéra. Hogy az mindenkinek van, és abban szerepel minden lényeges dolog velük kapcsolatban. Meg hogy a továbbtanulni szándékozóknak az osztályfőnök meg a KISZ-vezetőség adja az ajánlást az iskolában. S ha még azon kívül is van valami nyilvántartás, amiben szerepel ő vagy a családja, akkor az is beleszámít. Szomszéd, házmester, munkatárs, iskolatárs, bárki szolgáltathat róluk adatokat, ha benne van a rendszerben.

Péterben egy világ dőlt össze. Megértette, hogy hiába teljesít ő akármilyen jól, ha ezek nem akarják érvényesülni hagyni. A K. bácsi gyára bizonyára nem lesz megfelelő hely ahhoz, hogy neki teremjen valami babér eztán az életben. Úgy döntött, hogy a fővárosba megy, ott keres magának munkahelyet. Nagy álmairól le kell mondania, és valami egyébről kell döntenie. Mikor elmondta a szüleinek, miket tudott meg arról a bizonyos kádernyilvántartásról, az édesapja rezignáltan ennyit jegyzett meg:

-No, fiam, valamikor az urakat tartották számon a születésük alapján. Ezek szerint én csak ilyen születési privilégiumról tudtam gondoskodni nektek.

Merthogy a hűgának se lehetett továbbtanulnia.

Péter azért csak nem hagyta magát. Pesten jobban elvegyült a tömegben, mérnökhíány volt, és később mégis csak beiskolázták. Igaz, elé nem terítettek vörös szőnyeget sehol, csak éppen hagyták, hogy betöltsön egy kisebb szerepet.

Az első érettségi találkozójukon már ott volt a nyelve hegyén, hogy megkérdezi az osztályfőnökét, miféle ajánlást adott neki, hogy semmiképpen nem akarták felvenni az egyetemre. Ugyanerre gondolt, amikor a KISZ-titkárra és a többi KISZ-vezetőre nézett. Csak jóval később, a rendszerváltás után jutott hozzá ahhoz a bizonyos dossziéhoz, amit ki lehetett kérni a titkosszolgálati irattárból. Nem voltak könnyű percek, amikor sorra elolvasta azokat a kedves „ajánlásokat”.

Az osztályfőnöke egy volt ávós volt. A KISZ-titkár és az egész KISZ-vezetőség egyhangúan negatív jelentést írtak róla. Mintha nem is osztálytársak lettek volna, hanem halálos ellenségek. K. bácsi ugyancsak szaftosakat jelentett róla és a családjáról. Aztán amikor ezt mind végiggondolta, már csak egy gondolata maradt: K. néni meg jó nagy k. volt, rászolgált a nevére...

2023. augusztus 14.

1874/1875

Néked is!

Rebi néni jókedélyű, jó humorú kültelki öregasszony volt. Liza ilyenek találta. Ahányszor csak látta, mindig jól elbeszélgettek. Előbb csak a néni kezdeményezte a társalgást, aztán Liza is rákapott ezekre a jóízű szójátékokra. Mert ennek tekintette azokat az ugratásokat, mókázásokat, amik a Rebi nénivel esett találkozásait jellemezték.

Rebi néninek mindig voltak régi, kedves meséi, amikkel elszórakoztatta a környékbeli gyerekeket. Később, ahogy cseperedett, kamaszodott Liza, ezeket felváltották a vicces sztorik, amiket sokáig őrzött emlékezetében Liza, jóval azután is, hogy többé már nem látta a nénit. Hogy hová lett, azt nem tudta, nem voltak annyira bensőséges kapcsolatban. Beszélgetéseik afféle könnyed, felszínes társalgások voltak. Örültek a találkozásnak, de ezek csak afféle véletlen egymásba botlások voltak.

Az még másfajta élet volt, ami nekik jutott. Mindenki ismert mindenkit legalább látásból, s ha már tudták, ki jön velük szembe az utcán, hát illett köszönteni egymást. Apraja-nagyja eszerint a törvény szerint élt. Megtanulták kiskorukban, és az efféle erkölcsi törvényeket nem szegte meg senki. Nem úgy volt, mint manapság, amikor, főként nagyvárosokban, ha felbuknak egymásban, akkor se veszik észre egymást az emberek.

Mikor Liza összetalálkozott Rebi nénivel és szép jó napot kívánt neki, a néni mosolyogva ennyit felelt:

-Néked is!

Ez aztán olyanná vált, mint egy szállóige. Liza és barátnői is átvették és kissé bohókásan kívánták egymásnak:

-Néked is!

Használták ezt mindenre, ha volt értelme, ha nem. Ha olyasmire mondták, amire végképp nem illett, nagy kacagás lett a vége. Maguk közt meg elkezdtek Rebi nénit Nékedis néninek hívni. Nem gúnyosan, csak olyan viccesnek találták, amitől jókat lehetett kacarászni. Kamaszlányoknak nagy igénye van a kuncogásra, vihogásra és olykor a hahotázásra is. Nem tudják, mitől támad ez az érzés, de olyankor mindig találni kell valami ürügyet a nevetésre. Aki keres, az talál is, főként, ha efféle huncutságokról van szó.

Liza és Katka gyakran mentek vihorászva az utcán. A fiúk ezért megvetőleg mérték végig őket, de mint tudjuk, ez a kiskamaszoknál a kezdődő érdeklődést jelenti a másik nem iránt. A lányok olyankor pár csúf grimasszal viszonyozták a kellemetlen nézést, amiről szintén tudjuk, hogy ez a kezdődő viszonzás érzését jelenti. A lányok aztán mentek tovább az utcán, és félhangosan odasúgták egymásnak:

-Néked is!

Utána hahotázva futottak el. Mindenki zavarban volt, a fiúk is, a lányok is, és éppen jókor botlottak megint bele Rebi nénibe. No, ha találkoztak, le is álltak trécselni vele egy sort. A néni is örvendett nekik. A gyerekek nem tudták, hogy magányosan él, azért keresi az utcán az emberi szót. Az kell is annak, akihez odahaza nem szól senki.

A lányok aztán elmeséltek neki mindent. Lényegeset meg lényegtelenet egyaránt. Beszámoltak az iskolai napjukról, az otthoni eseményekről, vagy ha láttak valami érdekeset a városban. Rebi néni minden érdekelte. Szívesen hallgatta végig a lányokat, ami után Liza és Katka jólnevelten köszönt el tőle. És olyan jó volt szép jó napot kívánni neki, mert arra mindig ez a kedves kívánság volt a válasz:

-Néked is!

Rebi néni aztán ment dolgára. Merthogy volt neki elég, hiába élt magányosan. Csirkéi voltak, és otthon várta a kutyája meg a macskája. A szobákat akkor is ki kell takarítani, ha nem jön látogatóba senki, mert hát sose lehet tudni, mikor toppan be valaki, és őt is így nevelték kiskorában. Egy kis ebédet vagy vacsorát mindig főzött. Nemcsak a maga kedvéért, hanem mert jutott belőle az állatoknak is. Ha meg sütni támadt kedve, olyan finom illatok terjengtek a levegőben, hogy odacsalták a környékbeli gyerekeket. Bezzeg akkor volt, aki rányissa az ajtót!

Nekik is jutott belőle, hiszen Rebi néni éppen azért sürgött-forgott a régimódi kemencéje körül. Neki nem kellett a divatos gáztűzhely. Az ő kemencéjében finomabbra sült minden. Akik nem ismerték korábban ezt az ősi kultúrát, ma már azok is kezdenek rászokni a rusztikusnak nevezett ízekre. Aki nem tud építtetni magának kisebbfajta kemencét, az megveszi készen a kemencés ételeket, pizzát és süteményeket.

Ám ezek még régi idők voltak. Nem volt minden városnegyedben pizzasütő, csak a Rebi néni süteményei, amiket minden gyerek vágyakozva várt. Mikor leültette őket a régimódi konyhája nagy ovális asztala körül, olyan jól esett jó étvágyat kívánni neki, mert rögtön kapták rá a választ:

-Néked is!

Liza és Katka nem tartoztak azok közé, akik gyakori vendégei voltak Rebi néninek. Ők távolabb laktak, a kis vendégek viszont a közvetlen szomszédság szegényebb sorú gyermekei közül kerültek ki. Rebi néni számontartotta őket, a gyerekek pedig szívesen látogatták. A házat valóban régimódinak tartották, de nem úgy, ahogyan a mostani fiatalok fitymálnák lebiggyesztett ajakkal. Nekik ódon hangulatot árasztott az a ház, amelyben nemcsak az a kemencés nagy konyha állott, hanem pohárszékes, politúrozott bútoros szobák is sok csipketerítővel, régi képekkel.

A régi házaknak ugyanúgy megvan az ódon hangulatú története, ahogy sok mesében szerepel. Ha hosszasan figyeled a szobák enteriőrjét, érdekes, régi történeteket sugároznak magukból a tárgyak, a falak s rajtuk a régi festmények.

Rebi néni nem mindig élt egyedül. Valaki rá hagyományozta ezt a nagy házat, mert igen közel állt a szívéhez a néni, aki egykor úgymond rááldozta a fiatalságát. Erről senki nem beszélt, mert a legtöbb szomszéd már így ismerte meg Rebi nénit, aki valaha a Rebeka névre hallgatott. Rebi néni se emlegette már a néhai nagyságos urat, akinek a házvezetőnője volt. Eltemette tisztességgel az egyetlen férfit, akivel egészen addig együtt élt, amíg az feleségül nem vette. Halálát érezte közelegni, gondoskodni akart Rebekáról, élete hűségese párjáról, hát hívták a jegyzőt, aki összeadta őket egy egyszerű ceremónia keretében. De az már igen régen volt, és Rebi nénit is csak az mentette meg a nagyságos úr rokonainak dühétől, hogy rajtuk volt a háború és mind elmenekültek valahová messzi országba. Ami pénzt örökölt Rebi néni a bácsitól, nagyrészt tönkrement, azért hiába jöttek volna. De nem is jöttek, ki tudja, hová lettek a háború alatt?

Rebi néni a saját tudományából élt. Szakácsnő lett és egy iskolai konyhán főzött, amíg nyugdíjba nem ment. Abból éldegélt, meg hát az ura után is járt neki egy kis özvegyi nyugdíj, azzal nem háborgatta senki. Régebben fogadott kosztos diákokat is, de az az idő is elmúlt. A diákok kollégiumokban laknak, Rebi néninek meg csak a környékbeli gyermekek maradtak kései kosztosainak. Neki nem adott gyermeket az Isten, csak azt a múlhatatlan jó kedélyét, amivel beopta magát mindenki szívébe.

Voltak állatai, szépen gondozott kertje, tele virággal. Isten tudja, miért, a boldogtalan asszonyoknak van a legszebb kertje. Igaz, Rebi néniről senki se mondta volna, hogy boldogtalan, azt csak az írók, költők nyughatatlan lelke érzi meg, hogy a felszín alatt valami más is rejtezik.

Az embere távozása után Rebi nénire is rászakadt a magány. Előtte hozzászokott, hogy a nagyságos urat lássa el, majd amikor nagybeteg lett, gondosan ápolta. Néha eszébe jutott, hogy mit ázott el Bertalan úr a kertben, de aztán amikor a háború is átrobogott mindenki életén, inkább hagyta, ott úgyse gyanítja senki, jobb lesz annak a ládának a föld alatt.

Arra senki nem szeretett emlékezni, mi történt akkor, amikor bejöttek az oroszok. Rebi néni sem, de a környéken a többi asszony sem. Csak ahogy továbbvonultak, rohant mindenki orvoshoz, bábához, kinek mire tellett. Mindenki fertőtlenítette magát, a környezetét, aztán ment mindent meggyónni, feloldozást kérni, pedig nem az ő bűnük volt az, amit azok a bosszúszomjas katonák műveltek velük. Duhajok voltak, ittak, mulattak, gorombáskodtak mindenkivel, még szegény kutyát is leölték, amikor megugatta őket. Meg hát a sok tetű meg betegség, amit maguk után hagytak, még rágondolni is rossz. Csak a háború után tudták meg, hogy nem oroszok voltak, hanem ukránok. A különbséget a fene tudja köztük, fő, hogy elmentek!

Van úgy, hogy áldás a magány. Nem mindenki tudja feldolgozni, ami úgy esik meg vele, hogy őt magát meg se kérdezik, ő mit akar. Rebi néninek se volt könnyű az élete. Azok a katonák bizonyára kifosztották volna őt is, ha jut rá idejük. De olyan gyorsan kellett távozniuk, hogy alig tértek magukhoz a részegségből, már fújták is nekik az indulót. Valami nagyobb riadó volt, hát elette őket a fene a városból. Annyi biztos, senki nem mondatott misét értük, akárhová lettek. Csatába indulhattak, ki tudja, hányan maradtak meg közülük...

Sok-sok év telt el az ura halála óta meg a háború óta. Rebi néni hol magányosan, hol nagy gyerekzsivajban élt, mikor hogy hozta az élet. Mikor dolgozni járt, akkor se fogyott ki a jókedvéből. Szerették a munkáját, és ő meg szeretett dolgozni. Dicsérték a főztjét, igaz, a menzán jóval egyszerűbben kellett főzni, mint a Bertalan úr idejében. Ott nem voltak pecsenyék, de időnként kellett külön főzni a tanár uraknak, akkor megmutathatta, mit tud.

Egyszer mégis megkereste azt a helyet a kertben, ahová a nagyságos úr elásta azt a ládát. Nem volt könnyű, annyit változott azóta a kert növényzete. Azért emlékezett ő rá, és egy kis keresés után rá is lelt. Amikor koppant az ásó hegye, óvatosabban folytatta az ásást. Egy bokrot meg kellett bolygatnia miatta, amit sajnált, de hát a végére akart járni a dolognak, mit is ásott oda neki az ő jóságos embere, aki olyan jól bánt vele.

Nem volt könnyű az a láda. Előhozta a talicskát, azon toltá be a házba. Igaz, csak a nyárikonyhába, mert rettentő piszkos volt. A föld rátapadt, le kellett mosni róla. Előbb a kerti csapnál öblítette le viszonylag tisztára, majd letörölgette egy ronggyal. Most már mehetett be a házba. Lebillentette a talicskáról, be a nyárikonyhaajtón, a furikot félretette, majd behúzta maga után a nyárikonyhaajtót. Alaposan körbenézte, de zárva volt. Ki kellett tisztítani rajta a zárat is. Akkor jutott eszébe, hogy a nagyságos úr a lelkére kötötte a kulcsot. De hová is tette? Annyi év után nem volt könnyű visszaemlékezni egy ilyen lényegtelennek tűnő dologra.

Felment a házba. Ahogy felért a lépcsőn, valami ötlete támadt. De előbb megmosdott kissé a kinti sáros munka után. A cipőjét az ajtóban hagyta, és a papucsába lépett. A nagyszobában az egyik komódban kezdett keresgetni. Sokféle irat volt abban, de épp ezt nem kapta kézhez. Aztán a homlokára ütött.

-Hát persze! A szekréterben kell lennie. Bertalan úr oda zárta el a fontos dolgokat. Van annak egy titkos kis rekesze, ahhoz idegen nem férhetett soha.

Kisvártatva előkerült a titkos rekeszből a kulcs, és oda voltak elzárva régi iratok is.

Rebi néni először a nyárikonyhába ment. Ott addig matatott, tisztítgatta a zárat a ládán, amíg hozzá nem fért a belsejében levő holmikhoz. Ékszerek voltak, nyilván családi örökség, meg kisebb dobozok. Az egyikben pénz, a másikban értékpapírok, ingatlanok okiratai. No hiszen! Hol van az már? A háború után minden nagyobb vagyont államosítottak. De azért felvitte a lakásba ezeket a papírokat is. Volt, ami idegen nyelven íródott, azzal ő nem boldogul. Majd

megkéri a jegyző úr fiát, aki, mármint az apja annak idején volt olyan kedves és összeadta őket és megírta Bertalan úr végrendeletét.

Rebi néni csak ült és forgatta a papírokat. Mind meg volt már sárgulva. Csoda, hogy teljesen tönkre nem mentek odalent a föld alatt, gondolta magában. Aztán fogta az egészet, és betette a szekreter egyik fiókjába. Nem is sokat gondolt ezzel a bútordarabbal. Tisztán tartotta, de a belsejébe nem szokott belenézni.

Most, mintha valaki súgott volna neki, mégis végigvizsgálta a fiókokat. Lehajtotta az asztallapkát, amögött is különféle fiókok rejtettek. Mennyi érdekes holmi! Még megsárgult fényképek is voltak benne. Ezeket sorra nézte, forgatta. Nicsak! A nagyságos úr fiatal korában! Micsoda nyalka huszár volt! Ez meg a megboldogult felesége lehetett. Szép asszony volt, úriasszony. Rebi néni megborzongott. Hogy is jöhetett ő egy ilyen úri dáma nyomába? Nem csoda, ha mások sem értették meg a Bertalan úr választását. A családja úgy került utána, hogy ő a házhoz került, mint a leprát. És hát ez a ház csak az egyik volt, egy kisebb, amit voltaképpen nyárilaknak használt az uraság. Neki ez maradt, de még ez is túl nagy volt neki magának egyedül, az ura után. Néha már magában ő is így nevezte, merthogy mások is ekként szokták meg.

Csupán egy kósza gondolat futott át az agyán: de hiszen a nagyságos úr úgy végrendelkezett, hogy a halála után minden a Rebié legyen. Hiába kérlete, hogy békéljen meg a családjával, hajthatatlan maradt. Makacs ember volt, azt meg kell adni. De hozzá mindig lágyszívű volt. Nem is értette, hogy vetődhetett éppen mellé, aki tudatlan volt hozzá képest. Nem is álmodott ő ekkora szerencséről, de az úr úgy belébolondult, hogy sok kérések után végre engedett neki, hogy mindig azt a szép éjszakát emlegette, amit először együtt töltöttek. Hogy Rebeka neki adta a szegény lányok egyetlen kincsét, s hogy most már ő köteles róla gondoskodni. Szerette, becézgette a testét, ami, azt meg kell hagyni, formás volt. Kissé teltes, de szép. Az úrnak épp ilyen kellett, meg is becsülte érte. Még azt se bánta volna, ha gyerekük lesz, de azt nem adott nekik az Úr. Talán jobb is. Minek nem csúfolták volna szegényt abban a szigorú erkölcsű világban! Sokáig nem is vehette el. Talán csak azért szánta rá magát, nehogy őt kihajítsák innen, amikor ő meghal.

De nem úgy van az! Nemcsak szájalomból tette, hanem igaz ragaszkodásból és szeretetből. Ebben soha nem kételkedett. Úgy egymáshoz nőttek, mintha Rebeka lett volna az igazi, első felesége. A nagyságos asszonyt nem is nagyon emlegette. Belehalt valamibe szegény, de hogy mibe, azt nem mondta el. Rebi meg nem firtatta. Már azt is túlzott bizalomnak érezte, ahogyan Bertalan úr hozzá viszonyult. Nem érdekletette őt, mégis megkapta.

Rebi néninek hosszú volt az az éjszaka, amikor a sok régi holmit sorra kézbe vette. Mit is kezdjen véle öregségére? Meg kellene találni a nagyságos úr rokonait, azok vigyék ezeket a szép családi ékszereket. Csak egy aranyláncot hordott a nyakában egy kereszttel, meg amikor összeesküdtek, akkor kapott egy pár fülbevalót és szép vastag karikagyűrűt az úrtól. Azt ma is hordja. Minél öregebb, annál fényesebb. Akár az emlék, ami utána maradt.

Minél többet törte a fejét a hagyatékon, annál erősebben hitte, hogy úgy lesz jó, ha a Bertalan úr családjára hagy mindent. A családi ékszerek úgylis annak értékesebbek, akiknek az anyja, nagymama hordta őket. Akár meg is hatódhatnak tőle és többet nem bántják a fiatalkori botlása miatt.

Megkereste a jegyző úr fiát. Már ő is meglett ember volt, de az apja örökébe lépett, szóval ő is jegyző, tőle is lehet kérdezni, az iratokat neki megmutatni. Majd ő ellátja tanácsokkal, kihez fordulhat ebben a régi hagyatéki ügyben. Kiderült, hogy az okiratok közt szerepelt egy bécsi ház a Mariahilferstrassén, meg több Pesten és egy budai villa is. Birtokok, egy autómobil, de azt elzabrálták a háború alatt. Hát a föld, az igen, azzal tudott volna mit kezdeni, de már mindegy, azt meg elvették volna a komonisták. Még a kisebb földeket is be kellett vinni a téeszbe, nemhogy a nagybirtokokat. Na, most jól nézel ki, Rebi! Öregségedre meggazdagszol, neked meg nem kell!

A jegyző úr is csodálta, hogy Rebi néni így rendelkezik. Már csak a Vöröskereszthez kell fordulni, hogy előkerítsék a rokonokat. Ő úgy tudja, hogy volt egy lánya az első feleségétől. Az itthoni házakat, földeket el kell felejteni, azokat államosították, de a bécsi házat megkaphatja a kisasszony, aki azóta már nagyságos asszony maga is. És ki tudja, mi lett azokkal a bankbetétekkel is, amikről ezek az írások szólnak?

Rebi néni sok álmatlan éjszakája volt azóta, hogy rálelt a régi iratokra. Azelőtt mindig nyugodtan aludt, mint akinek tiszta a lelkiismerete. Nem is attól félt, hogy az uraság családja hogy beszél majd vele, mit bánja ő, csak vigyék már innen azt, ami nézetei szerint nem őt illeti, hanem a családot. Neki nincsen kire hagyni, gyermeke nincsen, az úr leszármazottjai hátha hasznát veszik még annak a nagy bécsi háznak.

Néhány hónappal később váratlan látogató érkezett Rebi nénihez. Jólöltözött fiatal hölgy volt, igen feltűnő az itthoni környezetben. Csak belépett a házba és tört magyarsággal így szólt:

-Szóval maga a nagyapám második felesége?

Rebi néni azt se tudta, hová legyen a nagy izgalomban. Bevezette a házba a kisasszonyt, szépen leültette, kávéval, süteménnyel kínálta, ebédre invitálta.

Gréti kisasszony szépen kifaggatta Rebi nénit, hogyan éltek együtt, hogyan ment el a nagypapa. Nagyon beteg volt-e, sokat szenvedett, meg efféléket. A pénzről, vagyonról egyetlen szót sem ejtett. Azt Rebi néninek kellett felhoznia. Azt is igen szerényen tette, valósággal szabadkozott, hogy ide fárasztotta a kisasszonyt.

Grétét meghatotta az a gondosság, amellyel a nagypapát öregségében vigasztalta Rebeka néni. Nem lehetett könnyű egyiküknek sem. Akkor még annyi előítélet sújtotta az efféle kapcsolatot, az ópapa meg bizonyára azért ragaszkodott annyira Rebi nénihez, hogy dacolt a család kitagadásával is, mert nagyon szerethette.

Rebi néni elpityeredett ennyi jószág hallatán. Ő nem erre számított, hanem hogy továbbra is megvetik, kiközösítik, szóval a végén még kezet is akart csókolni Grétének, aki ezt nem hagyta. Arra kérte a kisasszonyt, hogy menjenek el együtt a jegyző úrhoz, aki majd mindent eligazít. Az iratokat mind letétbe helyezte nála, ő tudni fogja, mit hogyan lehet intézni. Gréte azonban mást kért Rebi nénitől.

-Menjünk ki együtt a temetőbe! Kérem, mutassa meg nekem a nagypapa sírját!

Így aztán sokan megcsodálták, milyen elegáns látogatója volt Rebi néninek. Hatalmas csokor virágot kötött a kertből szedett margarétákból, úgy ballagtak egymás mellett, csendesen beszélgetve. Aztán ugyanúgy visszafelé. Rebi néni jól megtraktálta a szép rokont, aki arra kérte, hogy tegezze őt, ahogy azt egy idősebb rokontól várja az ember. Erre aztán nehezen állt rá a Rebi néni szája, de végül mégis beleegyezett.

Csak a szállást nem fogadta el Gréte kisasszony. Még többfelé kellett vizitálnia, és nem akarta megzavarni a ház rendjét azzal, hogy késő éjjel érkezik esetleg haza. Már vett ki szobát egy helyi szállodában.

Rebi nénit unszolták, hogy látogassa meg a családot Bécsben, de arra már csak nem állt rá. Hogy fogadnák őt abban a nagy városban, és mit szólna hozzá a család? Nem, azt nem illik, ő nem akarja. De azért csak írjon neki Grétike, hadd tudja meg, hogyan rendezték az örökségük dolgát. Az ékszereket szépen visszacsomagolta a dobozaikba és átadta a szabadkozó Grétének. Minek a' már nekem, drága kisasszony? Megőriztem, sose hordtam. Ha én innen kihalok, talán soha nem tudta volna meg senki, hová rejtette el az én drága jó uram ezeket a családi kincseket.

Gréte utolsó látogatásakor hosszasan búcsúzkodott Rebi nénitől. Aztán mikor szép jó napot kívánt neki a legközelebbi viszontlátásig, Rebi néni neki is csak a tőle megszokott köszönéssel válaszolt:

-Néked is!

2023. augusztus 15.

A helyesírási szótár

Lidi néni már elég régóta róta a sorokat a kifogyni nem akaró füzetébe. Mikor nem írt, akkor meg olvasott. Előbb csak a mozgó könyvtárból kölcsönzött ki könyveket, aztán néha, amikor beruccant a közeli kisvárosba, betért a könyvesboltba is. Előbb csak forgatta, nézegette őket, de aztán rászánta magát, hogy vásároljon is. Igaz, ezen is spórolt, nem szeretett pazarolni, inkább az olcsó könyveket hozta haza mint diadalmas zsákmányt.

Miközben ezeket a könyveket olvasgatta, rájött, hogy valami nem stimmel az ő írásával. Egyes szavakat másképpen írtak a könyvekben, mint ő szokta. Hát igen, régen volt már, amikor ő iskolába járt! Elfeledte, amire akkor tanították. Nem is igen kellett használnia az akkori tudományt, hát sokat elfeledett belőle. Mikor felismerte egy-egy tévedését, rögtön megjegyezte, hogyan helyes, és ha az a füzeté kéznél volt éppen, gyorsan kijavította.

Mikor legközelebb a könyvesboltban nézegette a könyveket, rátalált egy sarokra, ahol iskoláskönyvek voltak. Kimaradhattak az őszön, amikor a gyermekek iskolába mennek. Nézegette azokat is, és megörült, mert több közülük jóval olcsóbb volt a regényeknél és egyéb színes könyveknél.

Ahogy forgatta őket, egyszer csak megakadt a szeme az egyikben: A magyar helyesírási szótára. No, ez kell nekem, gondolta Lidi néni, és máris lecsapott rá. Vitte haza nagy boldogan, mint valami nagy kincset. Nem tudta, hogy ami neki becses szerzemény, az a gyerekeknek nyűg, kötelező anyag, nem annyira rajonganak érte. No, hát ez se egészen igaz, mert vannak jó gyermekek is, akik szívesen tanulnak, és Lidi nénihez hasonlóan megbecsülnék minden könyvet, amitől okosodhatnak.

Lidi néninek aztán ki kellett tanulnia, hogyan használja az új könyvét. Előbb elkezdte olvasni sorra-rendre, de aztán inkább továbblapozott, ahol ábécé sorrendben lelt rá a keresett szavakra. No, ez már praktikusabb része volt a könyvnek. Nem kellett azt a sok száraz szabályt végigolvasnia, elég volt, ha fellapozta és a legtöbbször meg is találta, amit keresett. A nyelvtani szabályokat is kikereste, de aztán rájött, hogy biztosan vannak nyelvtankönyvek is a boltban. No, majd legközelebb!

Úgy is lett, voltak kimaradt nyelvtankönyvek is. Nem merte a nagyokéval kezdeni, inkább beérte a kicsikével. Vékonyka kis könyvek voltak, azok is olcsóbbak.

Egyszer nagyon zavarba hozták. A boltos kisasszony, aki látta, hogy Lidi néni az általános iskolás könyveket veszi, kissé mosolygósan megkérdezte:

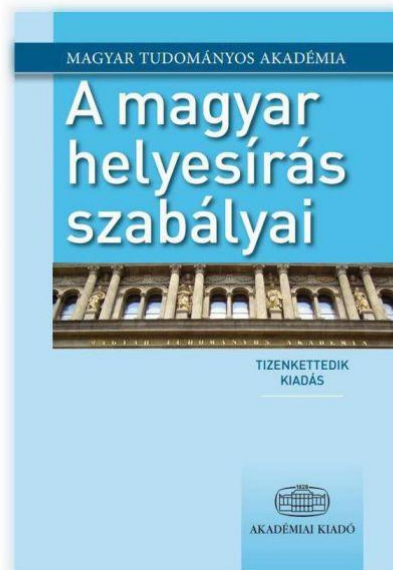
-Talán elhagyja az unokája a könyveit?

Lidi néni ráhagyta, motyogott valamit, de nem örült a kérdésnek. A könyvecskét jól elrejtette a kosara mélyére, nehogy még a falujabeliek is felfigyeljenek az érdeklődésére. Azoknak meg

hogy magyarázza meg, hogy ő akar tanulni olyasmit, amit régen nem lehetett? Az ő dolga, nem tartozik másra. Zavarban volt, pedig sok segítséget is kaphatott volna nálánál tanultabb emberektől. Ha meg a családjának megemlíti, az unokák szívesen ráhagyományozták volna a használt könyveiket. Az még pénzébe se került volna.

Így maradtak a sietős, szégyellős vásárlások a könyvesboltban, utána gyors távozással. Pedig szívesen elnézelődött volna még egy darabig. Mikor megtudta, hol a könyvtár a városban, arra is rákapott. Ott nézelődhetett kedvére, senki nem háborgatta. Igaz, ott se időzhetett túl sokáig, mert sietni kellett, hogy a legközelebbi vonatot elérje.

Ahogy telt-múlt az idő, Lidi néni egyre magabiztosabb lett. Mikor a nagyobb diákok könyveire került a sor, már azt se bánta, ha kikérdezik, mit keres. Úgy könnyebben végzett, a boltos kisasszonyok szívesen segítettek neki mindenben. Még csak az unokáira se kellett kenni a dolgot, megszokták, hogy ő egy ilyen néni. Ősszel meg, amikor a nagy könyvcsomagok érkeztek a boltba, hát egy egész tanévre való új könyvet vásárolt. Úgy haladt sorra a tananyaggal. Igaz, nem mindent értett meg, pláne amikor a számtant meg a fizikát, kémiát is tanulhatta volna, akkor kissé elbizonytalanodott. Azokat a könyveket félretette későbbre. Aztán a napi munka után vagy volt hozzájuk kedve, vagy nem.

A helyesírása mindenesetre sokat javult. Megtudta azt is, hogy majd' minden évben kiadnak egy újabb szótárt, ami benne is volt a kötelező csomagokban. No, hát így lett Lidi néninek több helyesírási szótára is. Volt mit forgatni ráérő idejében. Igaz, amikor végzett az esti „szellemi munkájával”, gondosan elzárta minden könyvet egy ládába. Nem akarta, hogy a családjából megtudja valaki, miféle hobbija támadt vénségére, vagy hogy egy váratlanul érkező látogató rajtalepje mások előtt titkolt tevékenységén.

Mikor a fiai megtalálták a megboldogult Lídia néni füzeteit, előbb nem foglalkoztak sokat velük. A ládákat csak jóval azután nyitották fel. A házat meg akarták hagyni nyaralónak, ahová mindig visszajárhatnak, ha nosztalgizni támad kedvük. Ment is ez egy darabig, amíg a menyek meg nem unták, hogy a nyaralásaikat nagytakarítással kezdjék. Volt ugyan rajta egy kis vita, de a fiúk belátták, hogy csak kényelmesebb a vállalati üdülőben pihenni, ahol teljes kiszolgálást kapnak.

Akkor találtak rá a tankönyvekre is, amelyeket a ládák mélye őrzött. Nem tudták mire vélni, hogy kerültek oda és miért, de a Kálmán fiú csak felismerte, mit titkolt előttük az édesanyjuk annyi éven át. És hát a jegyzetek között is akadt pár utalás Lidi néni késő öregségében felvett szokására, ami az írást és az olvasást illeti. Ahogy haladtak a füzetek olvasásával, úgy szépült az édesmama stílusa, szóhasználata, fordulatai. Meglátszott rajta, hogy művelődött, még akkor is, ha csak a saját szórakozására tette.

Abban megegyeztek, hogy a feleségükkel nem osztják meg ezt a titkot. Ők már nem értenék meg, afféle öreges habókosságnak vélnék, ők pedig nem tudnák elviselni azt a tudatot, hogy az édesanyjukról bárki is tiszteletlenül beszéljen, vagy ironizáló megjegyzést tegyen rá. Ha mégis felfedeznék a lányok, ráfognak, hogy az ő otthon maradt könyveik azok. A feleségük úgyse sokat foglalkozna bárki elhasznált könyveivel, csak hadd maradjanak abban a vén ládában, aminek a tetején a gyerekek szoktak üldögni!

Egy alkalommal, amikor hazautaztak, a szomszédasszony állított be egy köteg újsággal meg pár hivatalos levéllel. Hoppá! Ezeket meg elfelejtették lemondani. Sürgősen intézkedni kell. A levelek közt volt egy felszólítás a könyvtártól, hogy bizonyos könyveket vigyen vissza a mama, s hogy késedelmi díjat kell fizetni értük. Némi keresgélés után meglettek a könyvek, és a közeli városkába is beugrottak, hogy rendezzék az ügyet. Még szerencse, hogy szombaton nyitva találhatják a könyvtárat!

Egy fiatalasszony világosította fel a fiúkat édesanyjuk szorgos látogatásairól. Azt nem sejtették, hogy a néni miért nem járt már náluk olyan régóta. A késedelmi díjat el akarták engedni, de a fiúk ragaszkodtak a rendezéshez. Az édesmama biztosan nem hanyagolta őket, csak az utóbbi időben már nem tudott visszamenni hozzájuk. Egyúttal kérték a tagsága törlését is a nyilvántartásból.

Kálmán és Szilárd elgondolkozva léptek ki a könyvtár ajtaján. A szüleik, akik nekik mindent megadtak, nagy árat fizettek mindenért. Nem elég, hogy ők nem tanulhattak, közbejött a háború, a mama még az ilyen irányú igényeit is titkolta előttük. Mi mindenről nem kellett hallgatniuk szegényeknek!

Az ő életük könnyebb lett, de felszínesebb. A városban mindig sietni kell. Nem ér rá senki semmire. Ha formálisan megkérdik, hogy vagy, a válasza már nem is figyelnek, futnak tovább. Ők is sokat elmulasztottak, hogy legalább kései öregségükben nem kérdezték ki őket a lassan elfogyó életükről. Talán megtudhatták volna, milyen vágyaik voltak s hogy voltak-e

olyan ambícióik, mint nekik, akik teljesen kiszakadtak abból az életformából, amiben ők éltek és őket nevelték korai éveikben.

-Késő bánat, eb gondolat – jegyezte meg Szilárd. – A Papa is így mondaná, ugye, erre még emlékszel, bátyó?

Kálmán elgondolkodva lépkedett. Még szívesen elelmélkedett volna a szülei életéről, de igyekezni kellett vissza a faluba. Az asszonyoknak is mondani kell valamit, hová csatangoltak el és milyen ügyben. Az persze nem biztos, hogy őket nagyon érdekli majd a téma, de csak be kell számolni a különútjukról.

Azért, amikor találkoztak a testvérek, mégis csak ejtettek pár szót a füzetek tartalmáról. A családi fényképek is árulkodtak erről-arról. Azokat szívesen forgatták együtt. Kérdezgettek idősebb rokonokat is, de azok hozzászórtak a „hallgatás éveiben”, hogy nem kell mindent elmondani. Még a gyerekeknek sem, nehogy kibeszéljenek valamit az iskolában. Úgy kellett harapófogóval kiszedni a szót az öreg bácsikból, nénikből.

A régi házzal kellett kezdeni valamit. A feleségük is dolgozik, nem várhatják el tőlük, hogy idejárjanak takarítani szabadidejükben. Lidi néni irodalmi hagyatéka a fiainál maradt. Mindegyikük lakásán akadt egy-egy fiók, ahol elfértek. De rajtuk kívül más már nem kért belőlük. A gyerekek, aztán az unokák egészen más világ, mormogták befelé hangtalanul.

Arra a világra valahogyan csend borult. Egészen addig, amíg az egyik unoka, akinek megint csak irodalmi vénája mutatkozott, elő nem találta a dédike irományait.

-Jaj, de édes! – kiáltott fel.

De akkor már neki se nagyon volt, aki mesélhetett volna ezekről az „édes” emberekről, akik nem melleleg a felmenői voltak. A keserves éveikről sem, de a titkolt gondolataikról még kevésbé.

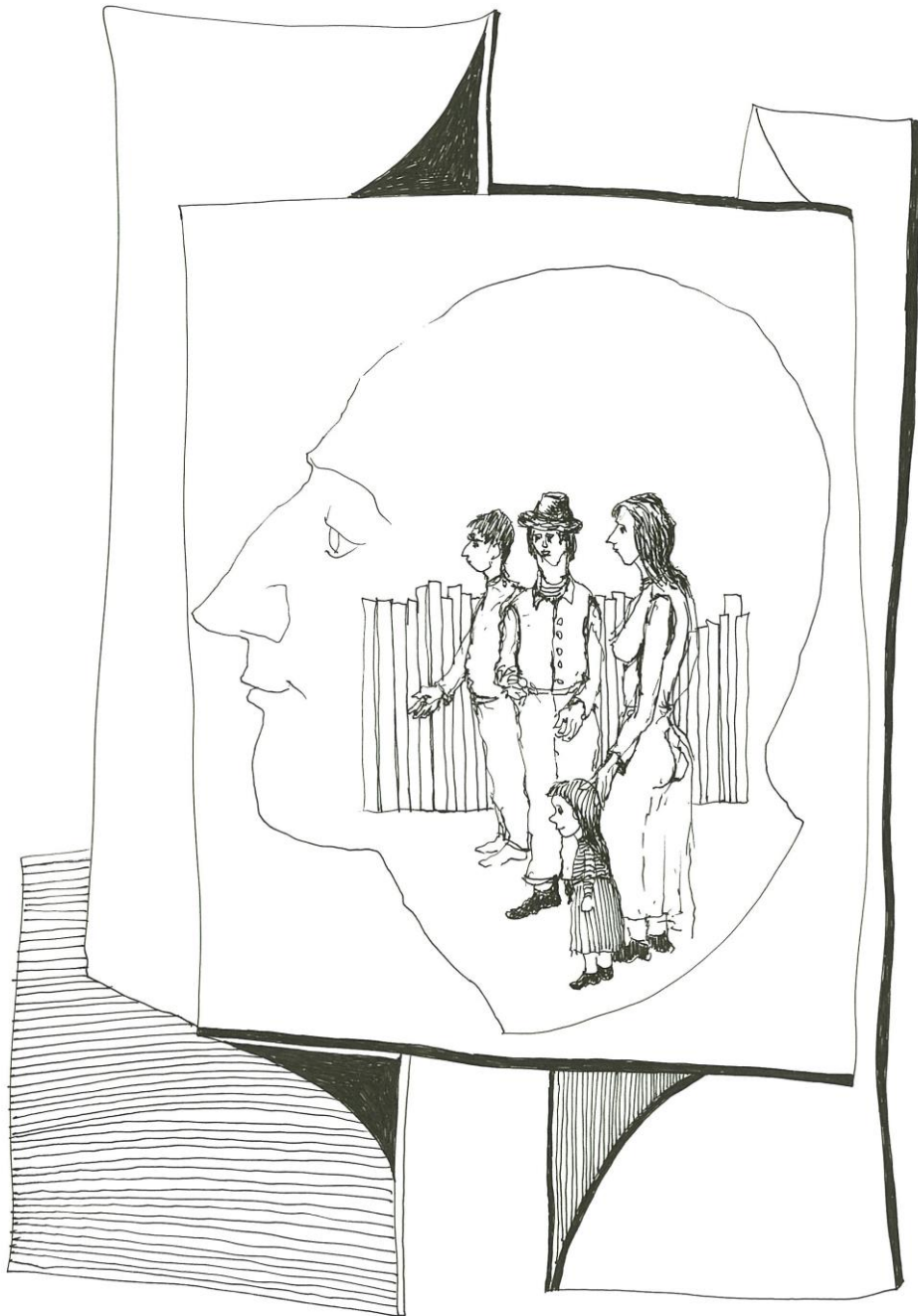
A szemfüles lány azért mégis összerakta magának a történetet. Talán itt-ott hézagos, de neki olyan színes és szép, amilyen formában rá maradt, kései leszármazottra. Mit bánta ő a sárgult képeket, az elhasznált papírokat, amelyeken egyre szebb betűkkel sorakoztak azok a feljegyzések, amiket az ő drága dédikéje hagyott a családra!

Valószínűleg sok családban akadna még sok rejtett történet, ha nem is olyan színes, mint a Lídia néni családjáé. De vajon ki teszi félre a nyomogatható készülékeit a mai világban, hogy effélékre figyeljen?

Talán a dédunokák nemzedéke...

2023. augusztus 16.

FRIDEL 2020

Mári néni meg a paksus

A paksus vagy marhapasszus a tehének személyi igazolványa volt valamikor abban a kis alföldi falucskában, ahol Már néni lakott. Ugyanúgy rendben kellett lenni, mint az emberek papírjainak, talán az adózás miatt. A nagyhatalmú állam mindent és mindenkit nyilván tart. Valahová mindenkinek tartoznia kell, s ha már tartozik, hadd legyen annak valami nyoma a hivatalban is.

A hivatalt község házának nevezték, oda kellett menni iratokat igényelni, és ha változás történt, ugyanott bejegyeztetni. Mári néninek is ilyen ügyben kellett folyamodnia, így hát magához vette a saját iratait és elballagott a község házára. Valami pénzt is vitt, habár arra mindig nagyon vigyázott. Ritka vendég volt az a háznál, nem lehetett elmókázni csak úgy. Sokan várokoztak az olajos padlós előtérben, és ki-ki megvitatta a maga dolgát az ismerőseivel. Csak Mári néni álldogált kissé elbizonytalanodva. A paksust és az igazolványát egy zsebkendőbe bugyolálta, azt forgatta a kezében. Előbb-utóbb majd csak rákerül a sor...

A kisbíró ment át a termen, majd kisvártatva megjelent a titkárnő. A kisbíró kezelt néhány férfival, de a legtöbbjükre ügyet se vetett. Bár tudta mindenki viselt dolgát, most nem arra volt gondja. Mári néninek is csak biccentett a fejével, de a kalapját nem emelte meg. A néninek nem nagyot tetszett. Faluhelyen jobban megtisztelik egymást az emberek. Jó, hogy ő csak közönséges földműves családból származik, de a kicsiny közösség egy ilyen kis lélekszámú helyen jobban összeforrasztja a népet. No, ha ő úgy, akkor Mári néni se hajbókol előtte eztán.

Sokáig várokozott, mert azok, akik előtte voltak, feltehetőleg az övénél bonyolultabb dolgokat intéztek. De az is meglehet, hogy csak bőbeszédűen adták elő a kéréseiket, vagy mint az a habókos Imrők, nem voltak képesek értelmesen elmondani, mi dolguk-bajuk van a helybeli törvény kicsiny házában. Menni kellett volna már haza. Mit szól majd az ember, hová csatangolt el az asszony, s aztán mi lesz az ebéddel? Csak nem lesz kénytelen szalonnázni főtt étel helyett?

Mári néni feszengett. Ment volna, de mégis várnia kellett. Nem mehet haza üres kézzel, ha már az ura el akarja adni azt a szép kis tehénkét. Várt tehát, amíg be nem hívták. Ő nem szaporította a szót, hanem kissé hadarva, de mégis értelmesen előadta a kérését. Viszonylag hamar meg is kapta a pecsétetes írást, de előbb okmánybélyeget kellett vennie. Újabb hivatal, újabb sorállás, majd vissza a község házára. A bélyeget a postán árulták, ott már barátságosabban beszéltek vele. Ösmerte a postáskisasszonyt, az még az egészsége iránt is érdeklődött. Falubeli az is, kislyánykora óta ott cseperedett fel a szemük láttára.

Már a delet harangozták, amikor Mári néni hazaindult. Szaporázta is a lépéseit. Tartott az ura dohogásától. A földre is ki kellett volna menni, sok a dolog, senki nem siet, hogy elvégezze helyettük. Meg hát az ebéd! Mit is kéne gyorsan összeütni, hogy az ember is jóllakjon meg

soká se tartson? Ezen tipródott a kis feketekendős öregasszony, ahogy csak úgy kufurcolt végig a nagy széles főutcán. Hajtotta a kötelességérzés, de egy kicsit a félsz is az urától. Mit kell majd végighallgatnia, merre kóringyált idáig?

Péter bácsinak azonban nem volt ma morgós kedve. Egykedvűen vette át a marhalevelet élete párjától, aztán az asztalfiókba tette. Majd, ha megegyeznek az árban a szomszéd falubeli ismerősével, akkor kell az. Amíg odabent matatott vele, addig Mári néni máris készíteni kezdte az ebédet a konyhán. Egy kis hamis gulyást sikerített, amihez a kamrából előhozta a házi tésztát, utána megsütött pár tojást szalonnával, jöhetett az ember.

Péter bácsit nem nagyon kellett hívogatni, jött az az ételszagra. Komótosan nekikészült az ebédnek, aztán amíg a levest kanalazta, félszemmél oda-odanézett Mári néniére. Micsoda derék asszony ez, gondolta magában. Csak úgy ég a keze alatt a munka még most is, hogy már így megvénült. Megvénültünk, tette hozzá belenyugvóan. Aztán tovább kanalazta a levesét.

Ebéd után mentek dolgukra. Mári néni ugyan el is mosta az edényt, ahogy szokta. Péter bácsi meg előkészítette a szekeret, hogy induljanak ki a földre. Tengerit kellett kapálni, meg hoznak is haza egy kis friss ennivalót a jószágoknak. Mire a szerszámokat felrakta a szekérré, Mári néni is jött már, nyitotta a kaput, majd ahogy kiállt Péter bácsi, be is zárta.

A paksusról nem beszéltek többet, csak ültek egymás mellett hallgatagon. Mári néni az aznapi eseményeket gondolta végig. Ki mit mondott neki, az ügyét hogy intézték. Aztán a postáskisasszony pár kedves mondatát hallgatta vissza gondolatban. Csak ahogy az öregek szokták, mikor magukban vannak. Azért mégis megkérdezte az urától:

-Néked nem fog hiányozni ez a derék jószág? Mi neveltük, nekünk is tejelhetne aztán, ha a Pirka már kiöregszik.

-Minek nekünk már annyi tej? Csak a gond van véle. Annyi vaját se köpülhetsz mindig, mivé dolgoznád fel? Az unokák ritkán jönnek, a piacon meg minek kuncsorognál azzal a kis szerény portékával? Nem vagy te kofa.

-Hát jó, te tudod. De azért mégis gondold meg, mi legyen a sorsa! Olyanok már nekünk a bornyúk is, akárha a saját gyermekeink volnának.

-Csak ne sajnálkozz rajta annyit! Ez az élet rendje. Lám, még a gyermekeink is kirepültek, őket se lehetett visszatartani, mikor menni akartak. A Virágnak is jó dolga lehet valaki másnál. Ösmerem jól Lajcsit, rendesen fognak bánni véle.

Hát akkor ezt is megbeszélték, nem volt mit társalogni tovább. Csak zötykölődtek a szekéren, amíg ki nem értek a háztájiba. Ott megint tudta mindenki a dolgát. Egyenletesen, tempósan, amíg maradniuk lehetett. Aztán megint fel kellett pakolni mindent a szekérré. Jutott egy kis siló is a tehéneknek. Hazafelé vígan igyekezett a szekér. Lesz mit a jószágok elé vetni.

Mári néni mégis megsiratta a Virágot, mikor vitték. Előbb váltig állította, hogy meg se nézi, csak vigyék, hogy neki ne kelljen végignézni, ahogy szegényt kitépik az otthonából. De aztán mégis csak kiállott a kapuba, és csak úgy folytak a könnyei, Virág meg bőgött keservesen, mintha tudta volna, hogy soha többet nem látják egymást.

Vitték a paksust is, amit odaadtak a Virággal. Át kellett íratni azt is a Lajcsi nevére, de azt már valahogyan közömbösen tűrte Mári néni. Aki megyen, annak utat kell engedni.

Üres volt az istálló a Virág nélkül. Bőgött szegény anyja is egy darabig, panaszkolta, hogy elvették a borját, akit ő nevelt, gondolta Mári néni. De aztán mindnyájan beletörődtek. A Pirka ismét megborjazott. Volt gond azzal is, lehetett örülni a kisbornyúnak, megint elhagyta őket a bánat. Csak amikor Mári néni a kisboci fényes kék szemébe nézett, az is olyan volt, mintha a Virág nézett volna vissza rá. Olyankor neki is megfényesedett egy kicsit a szeme.

2023. augusztus 17.

Alkonytájban

Már bágyadtan sütött a nap. Sugarai búcsúzóra fogták aznap a dolgot. A láthatárhoz közeledve egyre színesebben szóródtak szét a tájon, majd mintha összehúzták volna magukat kissé, hogy beleférjenek a nagy végtelen tengerbe valahol, szinte zsugorodni kezdtek. A mélázó szemlélő legalább így látta. Többek közt egy festő is, akinek igen messze kalandoztak el a gondolatai.

Csak nézte az aranyló sugarakat, és nem igazán vágyott rá, hogy az a giccses vöröses fény megjelenjen a nyomukban, amiért mégis olyan sokan rajonganak. Ha nem áll rendelkezésre ilyen tárgyú festmény, hát fényképeznek maguknak vérvörös naplementéket, amikben gyönyörködhetnek ráérő idejükben.

Néha kénytelen volt ő is efféléket festeni, de már szinte menekült, amikor állandó megrendelője, egy galériásnő újból zaklatni kezdte az újabb naplemente-megrendeléseivel. Olyankor legszívesebben a földhöz vágott volna valamit, hogy levezesse a benne felgyülemelő feszültséget. De hát civilizált ember nem csinál efféléket, inkább sportolt. Néha szórakozásból is, csak úgy, fogta magát és kézen állt a műteremben. De ha ott túl nagy volt a zsúfoltság, kiment a teraszra és ott mutatványoskodott. A felesége így mondta régen, ha a szabadban tornázott, és a szomszédok megmosolyogták érte.

Ő nem is értette, mit szórakoznak rajta, meg hogy az asszony minek tesz rá ilyen megjegyzéseket. Most jobb lenne, ha elhájasodna? Úgyis annyit kell üldögnie a festőállvány előtt munka közben. Ő ugyanis más festőkkel ellentétben nem állva festett, hanem ülve. Neki így volt kényelmesebb. Más volt a perspektíva, ahogy ebből a nézetből látta. Ráadásul balkezes volt, abban is eltért sokaktól. Azt mondják, a balkezesek ugyan kreatívak, de mégis másként látják az egész világot. A jobbkezesek el se tudják képzelni, hogyan. De az legyen az ő gondjuk...

Ő azért szerette a naplementéket. A nap vége felé pihenésre szólítja az embereket az égi jelenség. Türelemre int, némi önreflexióra, vagy ahogy régen mondták, önvizsgálatra. Mindenkinek van aznapra szóló elintézetlen ügye. Valami, amit helytelenül csinált, és újra kell gondolnia, hogyan tehetné jóvá. Nem mindenki törődik ezzel, de Gáspárt így nevelték. A lágyszívű Édesmama meg a szigorú, de mindig igazságos Nagymama, akik annyit becézték, ám meg is dorgálták, ha rosszkodott.

A naplemente most előhozta az emléküket. A mama otthon ül és talán ő is valamit fest, a nagymama viszont rég a temetőben lakik. Szép kort ért meg, soha nem volt beteg, de egyszer csak elaludt. Többé nem ébredt fel. Mindenki erről álmodik, a szép halálról, ahogy mondják. Pedig szép az a fenét! Minden halál csúnya, gondolta magában Gáspár. A sajátjára

még nem gondolt, mivel úgy vélte, hogy ha a Nagymama is olyan sokáig élt egészségesen, akkor neki is valami hasonló sors dukál. A genetika a döntő, ki mire van kódolva. De az édesanyját féltette. Most, hogy már a Papa is meghalt, biztosan magányos lett ő is. Ő ugyan nem jött ki az apjával, a bátyja még kevésbé, de a Mama az valósággal elbűvölte az öreget. Mellette megszeliődött, soha egyetlen rossz szót nem mondott neki. Igaz, a Mama rá is szolgált erre. Kedves, jókedélyű asszony volt, a legtöbb pasas ilyenre vágyik.

Ő is, de neki nem jött össze. Sok nője volt, kellemes, felszínes kapcsolatuk nem hagyott túl sok nyomot benne. Akár egy jó ebéd vagy egy kellemes színházi este, nagyjából ennyit jelentettek neki. Talán mert az első feleségével nagyon elszúrták a dolgot. Sokat veszekedtek, még úgy is megesett, hogy Rita nekiesett az arcának és jól összekarmolászta, ha valamin nem tudtak megegyezni. De ez még nem volt elég, nagyon szabados felfogású nő volt. Egy női testben élő pasi, aki összevissza szélhámoskodik, és ha rajtakapják, még nem is szégyelli el magát. Az ágyban jól kijöttek egymással, de hát kivel nem jött ki Rita? Nagy híre lett, és az még egy olyan nagyvárosban is feltűnő volt, mint Pest. Nem volt már kedve, hogy minden férfiismerősük gúnyosan az arcába vigyorogjon. Rita meg csak vonult mellette nagy büszkén, mint aki valami nagy hőstettet vitt véghez.

Jobb volt túlesni rajta. Van elég nő a világban, nagyon sokat se kell hajtani rájuk. Gáspár jóképű fickó volt, hamarosan kiheverte azt a házassági drámát, ami a szakítással és a nagy hangos válóperrel járt. Rita jól megkopasztotta, vinni akart mindent. Úgy vélte, neki az jár. Még szerencse, hogy a műtermet nem kellett átadnia neki, afölött az állam rendelkezik, neki úgy kellett megigényelnie.

Most egy otthoni naplementére gondolt. Balaton, leengedett vitorlák, lecsendesedő víz, a hullámok lassan nyaldossák a partot. Erre vágyott mindig. Csak ülni a víz mellett, nézelődni, esetleg pecáznia, vagy csak elgondolni a világ dolgait.

De hát mik is azok a világ dolgai? Arra a szép lányra gondolt, akit nem kellett volna elengednie nem is olyan régen. Úgy belakta a lakását, mintha mindig is ott élt volna. Olyan kevés szóból értették egymást. Akárha az idők kezdetétől a felesége lett volna. De nem is! Ezt a szót úgy elkoptatta az a két asszony, akikkel mégis összekötötte az életét, hogy már hallani se bírta. Ezért nem is jutottak el odáig, hogy megkérje, pedig annyiszor a nyelvén volt. Féltette, hogy az ő sokszorososan elrontott életéhez láncoljon egy fiatal életet. És mit is tudott volna nyújtani szegénykének? Az ő bizonytalan egzisztenciáját, ami annyi külső tényezőtől függött. A kritika, a galériások, akik a legbizarrabb ötletekkel álltak elő, mit is fessen, amit ők el tudnának adni...

Most, hogy erre gondolt, szinte méregbe gurult. No, persze! Vértörös naplementék, antikizáló tájképek, amiket a külföldi balekokra rá lehet sózni jó pénzért! Másrészt modernkedő szélhámosságok, amiket a nagy galériák a kritikusok segítségével jól felfújnak, elemzik előlről-hátulról, de csak ritka balek akarja kiakasztani a nappalijába őket. Legfeljebb

pár gazdag sznob, akiknek bármit be lehet magyarázni a művészetről, mert gőzük nincsen róla, hogy az mi fán terem.

Gáspár most megint Laurára gondolt. Akkor úr támadt utána, hogy szinte fájt. Nem veszekedtek, csak szimplán elváltak az útjaik. Ha ott tartja, az a lány életét törte volna ketté. Nem fejezte volna be a tanulmányait, nem szerzi meg a diplomáját, amiért évekig tanult, és mindez az ő lelkén száradt volna. Nem volt joga hozzá, mégis úgy érzi, hogy a lány szívesen visszatérne hozzá. Ő lehetne a harmadik. No, szóval az a minőségű valaki, akit nem szeretne azzal a névvel illetni. Attól minden olyan vulgárisá válna. Valahogy visszavonhatatlanná, amit egyikük se szeretne. Talán mert annyira szabadon gondolkoznak mind a ketten. De nem, mégse. A nők szeretik a biztonságot, a határozottan velük tartó másik életet, akinek nincsenek mindenféle skrupulusai, mint neki, a kétszeresen is hajótöröttnek.

Görög Rezső: Kikötő (rézkarc, részlet)

Bizony, úgy van, minden elválás egy hajótörés. És most nem valaminek a roncsain csücsül? Ezt a kismadarat is elszalasztotta, pedig hogy vágyott rá!

Jó lenne megbeszélni az Édesmamával, de telefonon ezt nem lehet. Ahhoz úgy kell nekiülni, ahogyan egy jó kép elkészítése előtt is készülődik az ember. Igen, már kész van a terv, legalább félig, hogy aztán nekikezdjen és elinduljon az a folyamat, ami a megvalósulást jelenti. De nem, marhaság! Ez olyan hivatalosan, mereven hangzik, nem méltó a Mamához, és nem méltó Laurához sem.

Mielőtt elutazott volna, Laura megkérdezte tőle, ne beszéljen-e a mamájával? Nem üzenne neki valamit, amit nem lehet levélben vagy telefonon intézni? Gáspár csak a fejét rázta. Nem attól félt, hogy a két nő összebarátkozik, amire nagy volt a valószínűség, hanem attól, hogy egyáltalán a Mama tudtára hozza ezt a nagyon is komoly kapcsolatát. Laura annyira beépült az életébe, hogy a távozása után is végleg benne maradt. Nem furcsa? Sose hitte volna, hogy van ilyen. És neki mégis ilyen rendhagyó kapcsolat kellett, amit az utána következő lazább ügyekkel se volt képes eltemetni magában. Pedig a nők jöttek és mentek, neki mégis Laura kellett volna, akit elengedett. Hazament, befejezte az egyetemet, majd egy darabig jelentkezett még, s aztán egy nagy úr...

De mi lett volna a megoldás? Semmi. Vannak az életben rohadt dolgok, amiken nem lehet változtatni. Mindig ezt idézte, ha valóban megoldhatatlan kérdéssel szembesült. Hát mi is? Festeni tovább a förtelmes naplementéket, amiket viszonylag jobban el lehet adni, de azokból jó sokat kell gyártani szakmáiban. Olyasmit, ami neki is tetszik és örömet leli benne, azt ritkán lehet. Nincs rá idő. Igaz, a sok tájképfestés közben arra is talált módot, hogy Laurát belefesse egy szép környezetbe. Körötte özőzöld minden, és még a kezébe adott egy kis kecskegidát is. Hófehéret, amit úgy becézhetett, mint egy házicirmost.

Magában felnevetett. Na, még csak az kellett volna! Laura, kezében egy macskával! Utána már csak a gombolyaggal játszó kismacskák következtek volna, hogy végképp eltévelyedjen a művészet rögzös útjáról! Gáspár közben az otthoni naplementére gondolt, arra az igazira, amikor nem vörös, hanem csupa ezüst a víz felszíne. Máskor meg megjelenik az aranyhíd a Balatonon. El tudná adni azt ezeknek? A gejl dolgokat igénylőknek?

.....

Talán már haza is tudna utazni és megkeresni Laurát valahol. Annyi minden változott meg azóta otthon... A kommunisták elmentek a francba, ha ugyan valóban elmentek. Ki hiszi azt el? Hány barátja halt meg nem sokkal azután, hogy ő ide kárhoztatta magát, erre a kénytelen emigrációra! Mintha ő lett volna a kovásza annak a baráti társaságnak, és nélküle szertefoszlott volna minden. Sorra haltak meg, ki természetes halállal, ki önkezével véget vetve az életének... Talán ezért is felelős, hogy így történt?

Gáspár beleborzongott ebbe a gondolatba. Hogy még ennek a súlyát is magára vegye? Vajon hány életért vagyunk felelősek életünk során? Talán mindazokért, akiket úgymond „megszelídítettünk” Kis Herceg módjára... Hát jól nézünk ki! Most magamat érzem rókának, akit elhagytak, mert odaát valahol, a határ túlsó oldalán várta Laurát egy rózsató... Szóval engem szelídítettek meg, de mire rájöttem, már hess! El is szállt a kismadár. Igaz, én is akartam. Talán gyáva voltam, talán opportunistá, vagy mit tudom én, mi a fene voltam...

.....

Alkonyatkor gyakran jöttek elő ezek a gondolatok. Ahogy szállt le az este, gyakran megtalálták Gáspárt, és olyankor nem hagyták nyugton. Ezek voltak az ő Erünniszei. Nem

tudhatta, hogy annyi év távolán át Laura is épp így volt ezzel. Nem tudták, csak érezték, a duálpár hiánya hasította így ketté az életüket. Akit, ha egyszer már megtaláltad, nem lett volna szabad elengedni. Mindketten csonka életet éltek, pedig mindketten a művészetnek éltek. Amit egy félresikeredett verdikt szétparancsolt, az mégis csak eggyé lett, ha nem is konvencionális módon.

Otthoni stílusú naplementékben, szép gondolatokban, letisztult értékekben, olykor megmagyarázhatatlan utóérzetekben, amelyek nem hagyták el őket életük végéig.

Laura egyszer fel akarta keresni Gáspár sírját.

Nem találta meg.

Pedig akkor már elutazhatott volna abba a szép országba, ahol eltemették.

Aztán úgy gondolta, hogy ő is úgy szeretne nyugodni békében, utólagos ünneplőktől nem háborgatva.

Talán valahol Gáspár közelében.

De mivel nem tudta, hol nyugszik a társa, hát csak várt egy jelre.

Hátha, hátha...

2023. augusztus 17.

Görög Rezső: Idill

Csőröge, csőröge, bögyöd-e vagy csőröd-e?

Károly bácsi mókás kedvű ember volt. Mindig ugratott valakit, és ezt olyan tökélyre vitte, hogy az általa kipécézettek már csak akkor kaptak észbe, amikor rég felültek neki. Humorát, azt képzelhetni, hogy nem is élvezte mindenki. Különösen a környékbeli gyerekek, akik gyakran estek áldozatul Károly bácsi időként szarkasztikus humorának. Mikor fülön csíphette valamelyiket, egyszer csak rámondult:

-Teeee, nagy számár!

Mire a gyerek sírva vagy dühöngve szólt vissza:

-Nem is vagyok nagy számár!

Aznapra vége is lett a kellemes társalgásnak, ami egyébként kerekedhetett volna a találkozás során. De nem. Károly bácsit mintha folyton arra buzdította volna egy kobold, hogy gonoszkodjon egy kicsit, majd hahotázzon szegény „áldozatán”. Amiből aztán nagy sértődés lett, és sok gyerek el is kerülte még a környéket is emiatt.

Károly bácsi egyébként vasutas volt, épp ezért volt furcsa, hogy éppen ő szórakozik másokon, amikor a munkájában meg éppenséggel nagyon is fegyelmezettnek kellett lennie. Mint általában az egyenruhásoknak. Talán éppen szolgálaton kívül eresztette le a gőzt, ami a munkája során felgyülemlt benne.

Egy szép napon, amikor csak úgy ragyogott a világ a napsütéstől, Károly bácsi megint hazafelé ballagott a munkából. Éjszakai volt, kissé gyűrött volt már az arca a fáradtságtól, de egyszer csak megpillantott egy ismerős gyereket, aki gyanútlanul tartott feléje az utcán. Mikor már egészen közel ért hozzá, Károly bácsi kissé előrehajolt, és csúfondárosan az arcába mondta:

-Teeee, normális!

Mivel a gyerekek ahhoz voltak szokva, hogy mindig valami kellemetlent vagy csúnyát mondtak nekik Károly bácsi ezzel a fordulattal, a kisfiú hangosan bömbölni kezdett:

-Nem is vagyok normális!

Azzal úgy elrohant, hogy hazáig meg se állt. Ahogy belépett a házukba, az elképedt édesanyjának ugyanúgy folytatta a bömbölést:

-Nem is vagyok normális!

-Dehogynem, kisfiam, hogyan volnál normális? – vigasztalta volna a mamája, de a kisfiú vigasztalhatatlan volt, és egyre csak böngött:

-De én nem is vagyok normális!

-Már hogyne volnál normális, hiszen mindenki normális, aki nem bolond – vonta magához az anyuka. – Ki mondta ezt neked, hogy így nekikeseredtél?

-Károly báááácsiiii! – böngött tovább a kisgyerek.

-Ó, hát azt nem kell komolyan venni, amit ő mond, drágám! Károly bácsi mindig csak figurázik.

-De akkor is, minek mond mindig olyanokat a gyerekeknek, amivel megríkatja őket?

-Semmi, semmi, kisfiam, rá kell hagyni. Neked meg nem kell végigordítani az utcát, mikor hazafelé jössz. Akkor tényleg azt fogják gondolni rólad, hogy nem vagy normális – zárta le a vitát az édesanya, aki rettentően sajnálta megbántott gyerekét. Már tuszkolta is a mosdó felé, hogy mosson kezet, hogy aztán az ebédez feltálalhassa neki a kedvenc csemegéjét.

Csőrögét sütött, azzal várta haza a lurkót. Előtte bableves volt, amiért nem rajongott Gyurika, de mindig inkább legyúrte, csak hogy hozzájusson a második fogáshoz.

Most is így lett volna, de amikor már a csőrögénél tartottak, egyszer csak bekukkantott az ajtón Károly bácsi. Már rég otthon kellett volna lennie, de csak nem akarta hagyni, hogy úgy nekikeseredjen ez a kis Gyurka, hát visszafordult és utánaballagott.

A kapu nyitva volt, a kutya ismerte, nem ugatta meg, főként, hogy kapott egy fejsimogatást is, így a vasutas szinte észrevétlenül bejutott a házba. Mikor meglátta, hogy mit esznek, már megint feléledt a csúfondáros kedve és rámosolygott Gyurikára:

-Csőröge, csőröge, bögyöd-e vagy csőröd-e?

A kisfiú csak nézett rá nagy csodálkozva. Nem is tudta hirtelenjében, mit feleljen erre a talányos kérdésre. Csak nézett nagy boci szemekkel, de aztán végül csak kibökte:

-Nekem az édesanyám azt tanította, hogy az asztalnál nem illik malackodni.

No, erre Károly bácsi elálmélkodott. Méghogy őt rendre intse egy ilyen kisfiú, aki alig látszik ki a földből! Erre már ő se tudott jobbat, hát elismételte, amit az imént mondott neki:

-Csőröge, csőröge, bögyöd-e vagy csőröd-e? Hát nem tudod, hogy ez nem malacság, csak egy mondóka?

-Na, most már aztán hagyja ezt a gyereket, legalább evés közben ne csúfolja! – csattant fel az édesanya. Nem tud jobbat, mint ilyen kicsikkel szórakozni, akik még nem ismerik a maga furcsa szavait?

Majd kissé megbékélten:

-No, jöjjön, kóstolja meg inkább maga is ezt a Gyurika kedvencét! Jut magának is bőven.

Károly bácsi szívesen elfogadta a kínálást. Evés közben, ki tudja, talán az édesség hatására, megeredt a nyelve. Már nem a gunyoros énje diktálta neki a szavakat, hanem a csendes emlékezés:

-Tudod, kisfiam, valamikor nekem is volt egy ilyenforma fiacskám, mint te vagy.

-Hogyhogy csak volt? – csodálkozott rá a gyerek.

-Lehet, hogy most is megvan, csak nem tudom, hol – válaszolta kisé elgondolkodva Károly bácsi. – Az anyja egy napon elutazott és magával vitte. Azóta se tudom, mi van velük.

-Hát az szomorú dolog – szólt közbe Horváthné. – Nem kerestette őket?

-Nem érek én rá arra – szomorodott el Károly bácsi, akinek becsületes neve Fekete Károly volt. – Vártam, hogy majd csak visszajönnek, de többet nem hallottam felőlük. Én meg folyton úton vagyok, talán azt nem bírta az asszony, meg hát a gyerek se. Megértem én, hogy szükségük lett volna egy állandó társra meg apára, aki mindennap velük van. Én meg... olyan voltam s vagyok, mint a tengerészek. Ahová a szolgálat szólít, oda megyek. Valakinek ezt is kell csinálnia. Ha mi nem lennénk, senki nem tudna utazni.

Hirtelen csend támadt. Az oroszok úgy mondják, hogy halk angyal szállt el fölöttünk. Mindenki elmondta, amit akart, csak Gyurika emésztette még a hallottakat.

A vasutas szedelőzködni kezdett.

-Hát köszönöm a finomságot, és elnézést az alkalmatlankodásért! Most már tényleg haza kell jutnom. Egész éjjel talpon voltam, valamikor aludni is kell, hogy estére megint bírjam az iramot.

Azzal kiballagott és csak szalutált az ajtóból visszafordulva.

Mikor legközelebb találkoztak az utcán, máshogyan szólította meg Gyurikát:

-Na, hogy vagy fiacskám?

Azzal megsimogatta a gyerek fejét és várta a választ.

Ám Gyurika is másfelé fordította a szót. Megértette, vagy legalább megérezte valamit a Károly bácsi rejtett bánatából, amiről a múltkor beszélt nekik ebéd közben. Csak nézett nagy szemekkel és hirtelen elbődülte magát:

-Nem is vagyok normális!

Azzal elnevette magát, majd futásnak eredt.

-Csőröge, csőröge, bögyöd-e vagy csőröd-e? – nézett vissza Károly bácsira. – Már tudom, miért tetszett ezt mondani nekem. Mikor kicsi voltam, a csőrögét még csőlödének mondtam. Arról tetszett azt hinni, hogy csőröd-e, ugye?

Károly bácsi nem felelt, csak mosolyra szaladt a szája.

Aztán szalutált, mint a szolgálatban szokta a feletteseinek.

Mikor Gyurika befordult a sarkon és már nem látta többé, ő is tovább ballagott. Sóhajtva gondolt rá, vajon az ő kistia mivé lehetett. Meglett ember lehet azóta. Talán már unokája is van valahol. Olyasforma, mint ez a kis Gyurika.

Az utcán kistfiúk jöttek szembe. Kavicsokat rugdaltak. Versenyeztek, melyikük tudja távolabbra rúgni.

Fekete Károly meg csak ismételte magában a szót: csőlöde, csőlöde...

Lehet, hogy az ő gyereke is így raccsolt, mikor kicsi volt, csak ő nem vette észre, hiszen sose volt otthon?

A gyerekek elfutottak, mikor meglátták Károly bácsit, nehogy megint kicsúfolja őket. De az öreg nem látta meg őket, csak ment és a pocsolyákat figyelte az úton. A kék ég tükröződött bennük. Egészen olyan volt, mint az asszony szeme. Meg azé a ki tudja, hová került gyereké...

2023. augusztus 18.

Kiss Lali szerelmet vall

Kiss Lali nagy surmó kölyök volt. Hirtelen nőtt és kissé kajlán viselte magát. Mint egy félredobott colstok, úgy csuklott össze a háta, hogy hirtelen kihúzza magát megint. Nem mindig, csak ha Marikát meglátta közeledni. Olyankor megváltozott az arca, a tekintete, és azt se tudta, mit mondjon neki.

Pedig Marika egyáltalán nem várta, hogy hozzászóljon. Nem nagyon törődött ő még a fiúkkal, a lelke továbbra is egy kislányé volt. Akár kis copfos kilencéves korában. De most már valami változott a szervezetében, csak még nem tudta, mi lehet az. Időnként furcsán érezte magát, olyankor nem kedvelte a társaságot. Épp elég volt neki, hogy feldolgozza valahogyan ezt a változást.

Most is, hogy elment Lali mellett az utcán, észre se vette a fiút. Pedig az olyan elbűvölten vigyorgott rá, ahogy egy kamasz csak tud. Megállt egy kerítés mellett, félrehúzódott az útból, és alig várta, hogy Marika odaérjen. A legszívesebben leszakított volna egy rózsát a kihajló lugasról, de nem mert. Hátha észreveszik és összeszidják, és pont ez előtt a kislány előtt, akinek annyira szeretett volna imponálni. De azért felnézett egy pillanatra, hátha mégis akad egy ág, ami épp a közelébe hajlik le, és akkor mégis...

Ám amint félrenézett, Marika épp akkor haladt el mellette nagy elgondolkozva. Nem vette észre Lalit, máson töprengett.

Mikor Lali visszafordult, a kislány már távolabb lépkedett ugyanolyan megfontolt léptekkel. Nem várta ő, hogy Lali ráköszönjön, nem is vett tudomást róla.

Lalinak ez rosszul esett. De hát milyen a kamaszlélek? Azonnal önmagát kezdte el vádolni: „Kelltem nekem báméskodni, mikor találkozhattam volna ezzel a földre szállt angyallal?! Minek tátottam el a számat és minek ácsingóztam én a mások rózsái után, amikor nekünk is terem a kertünkben elég? Közben meg elszállt a kismadár, és most biztosan azt gondolja, hogy ekkora tuskó vagyok, hogy még köszönni se vagyok képes neki...”

Lali most megint az összecuklott colstok képét mutatta. Szerencsétlen gorillatartással elindult hazafelé. Marika után nem mert menni. Még biztosan azt gondolná, hogy direkt volt olyan hetyke és kihívó, hogy csak játssza előtte a nagyfiút, aki ügyet se vet a lányokra.

Marikának azonban egészen más gondolatai voltak. Az övéi is kamaszosak, és hát miről is gondolkodna olyan mélyen egy serdülőlány, mint egy új ruháról?! Merthogy az egyik unokatestvére férjhez megy, és akkor neki is ott kell lenie. De mit vegyen fel? Meg az is túlzás, hogy kell. Megy ő szívesen, csak tavaly óta annyit nőtt, kicsit gömbölyödött is, egyetlen ünneplő ruhája se megy rá rendesen. Valahogy minden olyan szűk lett, máshogy áll rajta.

Marika nyilván nem tudta, sőt nem is sejtette, hogy ilyenkor az édesanyáknak kell gondoskodni a lányaikról. Ha valaki, hát ők nem engednék el a lányaikat a tavalyi ruhájukban egy lagziba! És nem is mehet mindenki összevissza öltözve, hanem az anyukák egymással is egyeztetnek, mi legyen a közös elképzelés a toaletteket illetően. Az apák csak eztán kerülnek sorra, és ők, ha időnként dörmögve is, de szívesen legombolják az új ruhák árát, csak ne kelljen még egyszer végighallgatniuk, miben akarnak páváskodni már megint az asszonyok... A lányok meg, nem csoda, ha eltanulják az anyjuktól a nagy hiúságot. Mind nagy divatmajom lesz, ha rájuk hagyják a dolgot.

Lalinak meg erről nem volt sejtelve, micsoda lényegtelen témákon töri a fejét a szép kis Marika. Ő inkább azon töprengett, milyen új becenevet találjon ki a számára. A Marika is szép, de az eléggé általános. Illik is egy pici lányra, de hát egy Marika lehet akár egy bölcsődés is. Az ő ideálja meg már ugyan takaros kis virágszál. És hát szólni kellene neki, hogy szívesen udvarolna neki, de nem olyan bénán, mint ahogy ma is megkísérelte. Ha megtudná, hogyan mulasztotta el az alkalmat, talán ki is nevetné.

No, ennél rettenetesebb gondolat nem is juthatott volna az eszébe! Egy kamasz meg a kinevettetés! Lali valósággal beleborzongott. Hogyan mutathatná magát nagyfiúsabbnak, aki után csak úgy epednek a nők? Elképzelt mindenféle bolondságot, nagy kalandokat, amiknek természetesen ő a hőse, Marika meg a szegény bajba jutott kislány, akit ő minden veszedelemből ki fog menteni!

Ahogy ment az utcán, egyszer csak hátba vágta valaki.

-Hát te meg mit bambulsz, hogy észre se veszel?

A barátja volt az, a Weisz Frici. Kajla kamasz, akárcsak ő, és minden bolondságra kapható, ha akad rá alkalom. Lali máskor örült volna neki, de most egyedül szeretett volna maradni a gondolataival. Barátságtalanul mordult hát vissza:

-Mit veregeted a hátamat? Nincsen jobb dolgod?

Több se kellett. A Weisz úgy megsértődött, hogy már lódult is tovább.

-Te jöttél majdnem nekem, te ló! Máskor nézz a lábad alá!

Nagy öles léptekkel ment tovább az utcán. Lalira vissza se nézett. Gondolta, minek huzakodjon vele, ha egyszer ilyen balfék hangulatában van? És vele különben se beszéljen így! Legközelebb nemcsak egy hátbavágást kap, hanem akár egy kokit is!

Hát ennyiből tart egy kamaszduzzogás. Ha jól meggondoljuk, a felnőttek is így szoktak összekapni. Akár két ország vezetői is, ahelyett, hogy megpróbálnának jól megférni egymással. Így van ez, amikor előbb az öklük társalog, s csak aztán kezdenek el gondolkodni rajta, mi bajuk is van egymással. Többnyire semmi, csak bal lábbal keltek fel, és másokon akarják levezetni a feszültségeiket.

Lali is, Frici is mentek tovább. Frici valami visszavágón törte a fejét, Lali meg a szép kis Marikán, akinek még mindig nem talált megfelelő becenevet. Olyat, amilyen senkinek sincs. De hát azt nem olyan könnyű kiötleni! Majdnem olyan nehéz, mint egy új színt kitalálni vagy egy új kontinenst felfedezni.

Csak mondogatta magában: Marika, Marcsi... Ez se jó, mert csak egy betű különbség közte és a Marcsa között. Az a szomszéd néninek jár ki, aki minden, csak nem aranyos és nem angyali. Nagy a szája, sokat pöröl és hát nem valami szép. Nem, ezt inkább nem... hátha valakinek eszébe jut csúfondároskodni vele... akkor ő lenne a hibás érte, amiért ilyen kétes értékű névvel illetve. Mara... az meg túl komoly és felnőtt... Ria...hát az se illene rá... Mancsi...

Ettől széles vigyorra szaladt a szája. Egy másik falubeli asszonyra gondolt, akit Mancinak hívott mindenki. Hogy is jönne az az ő kis Marikájához?! Még ha Manszinak mondanák franciásan, akár a nővére barátnőjét, aki azt se tudja, hol tart, olyan hiú... Ahányszor csak összejönnek, mindig elvonulnak vihogni. Az ember frászt kap tőlük, olyan idétlenek, gondolta magában Lali.

Mariska... no, hát azt aztán végképp nem! Igaz, a Liliomfiban is Mariskának hívták azt az abroncsos szoknyás színésznőt, de Marikát semmiképpen nem lehetne annak nevezni. Biztosan meg is sértődne érte.

Még csak az hiányzik! Lalit kilelte a hideg.

Már elég régóta lézengett az utcán, és többen is gondolhatták, mennyire nevetlen, mert a legtöbbször csak aztán vette észre, hogy azok is elhaladtak mellette, mint Marika. Volt, akinek utánaköszönt, vagy integetett nekik, de most nem állt meg beszélgetni senkivel. Nem, most semmiképpen nem lehet. Most adott még magának pár perc türelmi időt, amíg haza nem ér. Azalatt ki kell találjon valami irtó aranyos nevet, máskülönben legközelebb se lesz szerencséje a becézéshez. No, meg a találkozáshoz, ami a legfontosabb.

Máriskó, az egy másik vidékre való név, csak hallotta valakitől. Úgy is van! Erdélyi rokonok közül való az a Máriskó. Hát az se lesz jó. Maruszja, az meg oroszos, akár a Mása. Az nem való magyar kislánynak.

Mari, az megfosztja a becézéstől a Mariskát. Igen, az is a Liliomfiban szerepelt. Mikor a nevelőnője szigorúan megdorgálta. Ő bezzeg nem dorgálná, csak mindig becézné Marikát! Feltéve, ha hagyná... Maya, az már elegánsabb... De mi van, ha ez se tetszene neki?

Már majdnem hazaért Lali. Csak úgy dühöngött magában, hogy még mindig nem tudott kiötleni semmit. Hát hogy udvaroljon, ha még ennyire se képes?!

Most meg majdnem felbotlott valamiben. Egy jókora kő hevert az út közepén, és még a cipőn keresztül is jókorát ütött Lali lábujján. Lali felszisszent:

-Ó, hogy az a!

És épp ekkor jutott az eszébe valami: Myra! Megvan! Myra.

De tényleg ez kell? Kissé bizonytalanul folytatta magában: Myra... Egészen szép.

No, hát mégis csak megvan! Most már mehet haza.

Ezután már csak azt kell kigondolnia, mit mondjon Marika-Myrának?

Hogy valljon neki szerelmet?

Mert azt mindenképpen kell. Anélkül biztosan nem fogadná az udvarlását.

Csak idáig jutott el gondolatban. Valaki megállította.

-Min jártatod már megint az eszedet, hogy észre se veszel?

Lali összerezett. Az apja volt az. Szigorúan nézett rá.

-Ja? Csókolom! – hadarta gyorsan Lali. – Sok a leckém, elgondolkoztam kicsit – mentegetőzött.

-No, hát csak gyere beljebb és menj tanulni, ha annyi a dolgod!

Barátságosan hátba veregette Lalit, akit ez most idegesített.

Mindenki az én hátamat veregeti máma, gondolta még magában, aztán indult befelé.

De nemsokkal később ismét kijött, hogy szétnézzen kissé a kertben. A rózsákat vizslatta. Az anyjának gyönyörű virágai voltak. Különösen a rózsák, azokat szerette a legjobban. No, majd ezekből köt egy szép csokrot, ha összeszedte a gondolatait. Mert alaposan meg kell azt gondolni. Nem lehet csak úgy spontán, habogva, akadozva... akkor kinevetik, és ő azt nem élné túl!

Hát igen, ez a kamaszlélektan... ez csupa túlzásból áll, teszik hozzá a tapasztalt öregek. Csupa nem meg soha, és mindörökké, pedig ha tudnák, mit jelent az a híres mindörökké! Vissza is riadnának, ha ezt teljes értelmében felfoghatnák!

De Lali nem fogta fel, csak álmodozott mindenről, ahogy az már az ő korában illik.

Nagy virágcsokrokról, holdvilágról, csak érte epedő Marikáról, akinek ő most már új nevet is adhat.

Csak még azt se tudta, hol fognak találkozni. Elvégre nem masírozhat le s fel az utcán egy óriási csokrétaival, magát kicsípve, hogy az összes haverja rajta röhögjön. Még mit nem!

Egy szerelmi találka csak valami titkos helyen játszódhat, a kíváncsi szemek elől elzárta. De hogy vegye rá Marikát, akit ő mostantól csak Myrának akar nevezni magában, hogy el is jöjjön oda, ahová ő gondolja?

Meg hol legyen az a titkos hely, ami olyan titkos, hogy még ő maga se tudja, hol van?

Nem kis gond ez egy szerelmi vallomásra készülő nagykamásznak!

A tanulás közben valahová elmarad, kitolódik a távoli jövőbe, ő meg csak kóvályog a kertben az anyja rózsái körül... Ebből csakis többszörös bonyodalom támadhat.

Lali kisvártatva visszament a házba. Az apja észreveheti, aztán hallgathat megint, miért nem tanul. Már az egész feje tiszta zűrzavar volt. Egyetlen tiszta, értelmes gondolat nem akadt benne. A Marikára irányuló szándék és nemes érzések azért nem hagyták nyugodni. A leckéje meg csak várta, amíg az apja hangjára megint össze nem rezzent. Gyorsan maga elé kapott egy-két könyvet, majd füzet és írószerszámok után kezdett matatni. Mire az öreg belépett, Lali már nagy kornyadtan ült a könyvei fölött, mint aki teljesen belemerült a

tanulásba. Szerencséjére az apja csak benyitott, és amikor látta, hogy Lali tanul, visszalépett. Majd vacsora közben megbeszélük, amit kell.

Lali problémája hamarosan megoldódott. Nemcsak Marikának „kellett” lagziba mennie, hanem Lalinak is. Hát ő is készülődött a nagy eseményre. Szerette volna eltanulni a módját, hogyan kell imponálni egy lánynak, hogy az akár hozzá is menjen feleségül.

Igaz, ráérték még arra, ebben Marikának volt igaza, hogy nem epedezett úgy a fiúk után. A barátnői már sokat fecsegték ilyesmiről, de neki inkább a tanulás volt a fontos.

Még mielőtt a kötelező esemény bekövetkezett volna, Lali azért csak kiötlött valamit. Kifigyelte, hogy Marika délután valami szakkörre jár az iskolában. Ott futottak össze a sulikapujában. Lali kifelé tartott, Marika befelé igyekezett.

A fiú fürgén félreugrott az útból, kinyitotta neki a kaput, és köszönés helyett gyorsan kibökte.

-Mevárjalak?

Ettől mindketten meghökkentek. Lali ugyanúgy, ahogy Marika.

A kislány csak visszakérdezett:

-Minek?

-Hát csak úgy. Szívesen hazakísérlek. Most úgyszincs más dolgom.

Hát ez nem volt valami udvarias ajánlkozás. Lali a legszívesebben vissza is szívta volna mindjárt. Csak vigyorgott, és szeretett volna nagyon vonzónak látszani. De épp ezért nem volt az.

A válasz gyorsan jött:

-Kösz, nem kell. Hazatalálok magam is.

Na, most mit lehetett mondani ehhez? Lali félrehúzódott Marika útból, aki sietős léptekkel indult befelé. Lali meg csak bámult utána, az arca lángvörös lett. Megint magát szidta. „Nem is kellett volna megkérdezni, csak simán megvárni. Ha nem is itt, a kapuban, hanem kicsit távolabb. Közben meg szerezhettem volna rózsát.”

Az idill és az illúzió szertefoszlott. Már csak elkullogni lehetett. Haza, ahol megint tanulni kellett. De hát milyen egy szerelmes kamasz? Időnként elbátortalanodik, de nem adja fel.

A lagziba, ahol találkoztak, nem vihetett ugyan magával rózsát, de táncolni felkérhette a kislányt. Abban már ügyesebb volt. Úgy megtáncoltatta Marikát, hogy csak úgy kacagott. Egyszer, amikor lassút táncoltak, a fülébe súgta:

-Te, Marika, én úgy szeretlek téged! Már becenevet is adtam neked.

Marikának imponált a jó táncos, akiből ezt ki se nézte, igaz, még nem is vette alaposabban szemügyre azelőtt.

-Milyen becenevet adtál te nekem? – kérdezte meglepődve.

-Myra. Szerintem szebb, mint a Marika.

De a hatás ellenkező lett.

-Mira? Mint a Mira víz? Amit a nénikém szokott inni?

Azzal kacagni kezdett. A szám már véget is ért, és Lalinak a helyére illett kísérni Marikát.

-Szerintem az ipszilonos nevek elegánsabbak – motyogta Lali. Nem gondolod?

-De hát a Mira vizet nem ipszilonnal írják! – csodálkozott rá Marika.

-Na látod. Én ipszilonnal gondoltam. Valahol olvastam, hogy ilyen név is van.

Ezen mindketten elgondolkodtak. De akkor már oda is értek a Marika helyéhez, és illett megköszönni a táncot.

A próbálkozás valahogy félresikerült. Marika visszament a családjához, Lali is visszatüledett a sajátjához. A felnőttek valami számára érdektelen témáról társalogtak. Ügyet se vetettek rá.

Jobb is volt.

Egy ébredező öntudatú fiatalember nem szívesen veszi, ha tanúi akadnak a kezdeti próbálkozásai kudarcának. Akkor minden olyan bumfordi, esetlen, kiforratlan. Több benne a zavar, mint az érzelem. És jobb is, ha nem látják, amikor kivörösödik az ember arca.

Sok év telt el azóta. Az egész ország egy lázban égett, amikor Lali és Marika ifjú emberekké serdültek. Egy pesti tüntetésen sodorta őket egymás mellé a véletlen.

Lali köszönt rá Marikára:

-Még mindig haragszol, hogy akkor Myrának neveztelek?

-Tényleg? Mikor? – kerekedett nagyra a Marika szeme.

-Semmi, semmi, nem fontos – terelte el a szót a most már egyetemista Lali. – Azt hittem, hogy megjegyezted, olyan jól kacagtál rajta.

Majd határozottan karon fogta Marikát.

-Jobb, ha most már hazakísérlek. Úgy látom, itt valami balhé lesz.

Valóban, már szirénáztak is a rendőrautók. Ők még időben kiértek a gyűrűből.

Lali szíve nagyot dobbant. Most tényleg tehetett valamit ezért a szép kislányért. Valóban megmenthette egy kellemetlen helyzetből. De egyelőre nem említette neki a dolgot.

Már tudta, hogy nem jó ajtóstul rontani a házba.

És különben is... már megint nincs nála rózsza...

2023. augusztus 20.

A szombati átok

Sarolt néni kardos asszony volt. Senki nem nevezte Saroltának, csak így, rövidítve Saroltnak. Igaz, nem volt egyedül ezzel a becenévvel, már ha annak lehet tekinteni. Volt két barátnője, azokat meg Ágotnak és Dorotnak nevezték. A falucskában, ahol éltek, ez volt a szokás, ezek a furcsa becéző vagy kurtított alakok. Mondjuk, illet is mindegyikükre. Nagydarab, természetes, dolgos fehérnépek voltak, bögyös-faros mind a három. Rájuk nem illett volna a Saci, Ágica és Dórika becenév.

Saci csak egy volt a faluban, de az se nő volt, hanem egy kis apró termetű ember, akit Sándornak hívtak. Valamiért azt meg így becézte mindenki, Sanyinak senki nem hívta volna, de a nevét se sajnálkozva mondták, hanem úgy, mint akinek különleges megszólítás jár.

Sarolt néni egy langyos délután, amikor már megnyúltak az árnyak, üldögélt a lócán a két barátnőjével. Valami közös volt még bennük: özvegyek voltak. Az emberüket eltemették régen, így hát nem kellett tartani tőle, hogy lehordják vagy megcsapják ostorheggyel őket a sok pletykálkodásért, meg hogy nem igyekeznek már hazafelé. Az aprójószág mind ott hangoskodott a tyúkudvar kerítésénél és követelte az ellátást. De Sarolt néni ügyet se vetett rájuk. Igen belemerült a helyi viselt dolgok kitárgyalásába. Mert hát nincs is annál szórakoztatóbb, mint másokon köszörülni a nyelvüket az ilyen rövidített nevű vénasszonyoknak, akiknek még a nevük is mintha valami férfias vonást tükrözne.

Aztán lehetett figyelni is, ki mindenki jár arrafelé. Hogy köszön vagy nem köszön, merrefelé tart, vagy honnét jöhet hazafelé. Milyen a ruhája, a lábbelije, a fejkendője vagy egyebe. Csupa jó téma nekik, akik azt se tudták, min szórakozzanak, mielőtt kénytelenek lesznek bemenni végre és bevégezni az aznapi munkájukat.

Először a Rácz Panka volt olyan balszerencsés, hogy arra tévedt. Gyorsan rájuk köszönt, de nem mert szóba elegyedni velük, nehogy bele tudjanak kötni a szavába. Igaz, hogy akkor meg az volt a baj, hogy minek sipircel úgy ez a nőszemély, biztos van valami rejtegetnivalója...

De Pankának szerencséje volt. Már jött is a következő áldozat. A részeges Barna Pityu, aki már megint kaptos volt. Mikor rájuk köszönt, még a kalapját is megemelte:

-Adjon Isten szép jó estét a falu szépeinek!

Bambán vigyorgott is hozzá, hiszen részeg volt, pedig szombat lévén még várhatott volna vele, hogy a kocsmába menjen. No, abban nem is volt bizonyos senki, hogy vissza nem fordul!

Sarolt néni is csak úgy odavetette neki:

-Kendnek is, szép ember!

Barna Pityu erre mit is tehetett volna? Csak vigyorgott tovább, kalapot emelt, majd dülöngélve ment tovább a dolgára. Éppen a komájához igyekezett. A kaján szemlélő épp eltalálta a gondolatát: invitálni akarta, tartson vele, ne unja már magát ott a megszokott társasága nélkül.

Mikor már távolabb járt, Dorot néni hajolt oda a társnőihez:

-Na, ennek is örülni fog otthon az asszony, ha ilyen állapotban állít haza!

Ezen volt mit témázni, alaposan ki is tárgyalták szegény embert. Bizonyára csuklott hazáig, és akkor már nemcsak a bevedelt italtól.

De nézzétek csak, ki jön még!

A kikapós menyecske, akit csak fehérmájúnak szoktak hívni a háta megett. Az meg az a kutya Beske volt, aki olyan páváskodva járt, mintha valami nagy hőstettet követett volna el. Büszke volt, sőt rátarti, mert minden férfi megfordult utána. Ha akarta, aztán nemcsak hogy megfordult, hanem követte is hazáig, vagy még inkább a kertek aljáig.

Ő is köszönt illendően a három gráciának:

-Csókolom. Hogy tetszenek lenni? Ugye, milyen szép idő van?

-Aza' – hagyta rá Ágot néni. – Osztán hova igyekszel így kicsinosítva?

-Valami rendezvény lesz a kultúrba' – felelt rezzenéstelen arccal Beske. – Nem tetszenek jönni?

-Nem érünk mi már rá ilyesmire, lelkem – sápirozott Sarolt néni. – Csak menjetek tik, fiatalok. Nekünk már jó itt a lócán, amíg ránk nem esteledik. Az urad nem megyen?

-Majd jön, ha akar – terelte el a szót Beske. – Szóltam neki, hogy mi a műsor. De megyek is már, nehogy lekéssem – fogta sietősre a lépteit, és pillanatok alatt eltűnt a három vénasszony szeme előtt.

Hát jól is tette, mert azok már alig várták, hogy kibeszélhessék a szépasszony viselt dolgait. Volt is mit, mert Beske nem nagyon tudott uralkodni magán, ha férfit látott. Nem véletlenül hívták fehérmájúnak. Csak úgy záporoztak a hol ironikus, hol felháborodott, hol kuncogós megjegyzések.

-Hogy nem sül ki a szeme, hogy az ura nélkül flangál! – mondta Ágot néni.

-Majd persze, hogy megyen utána az ura! – fűzte hozzá Dorot néni.

-Majd meglátjátok, hogy mindjárt settenkedik utána az a nagytermészetű szomszédja is! – egészítette ki a sort Sarolt néni.

-Melyik, te? – szaladt fel a homlokáig az őszes szemöldöke Ágot néninek.

HARIEL 2015

-Hát mikor melyik – nevette el magát Sarolt néni. – Nem tudtad, hogy olyan változatosan szereti ez a férfinépet, mint azok a fehérnépet?

-Hogy a moly csipkézze körül a sunáját! – sziszegte dühösen Dorot néni, aki nem szívesen gondolt vissza rá, hogy az ő ura is elég sokat koslatott az asszonyok után. No, amíg még bírta magát a szerencsétlen megboldogult.

Hát ez a szombati átok mintha megfogta volna Beskét, mert aznap este nem volt szerencséje a férfiakkal.

Az ura, ki tudja, milyen sugallattól vezérelve, utánament, hogy együtt vigadjanak. Azt hitte, hogy Beske tényleg komolyan gondolja a dolgot.

Hát, ha az ura is ott volt, csak nem mertek ráakaszkodni a férfiak. Csak nem illik, ha ott az embere, táncoltassa ő, ha már elvette.

Beskét majd szétvetette a méreg. Hogy ez a bolond ember minek jött utána?! Maradt volna otthon a göthös anyjával! Máskor sose zavarja, ha ő egyedül megy el társaságba. Mi van abban? Mások is érkeztek szólóban, nemcsak ő!

De már nem volt mit tenni. Csak ellődörögtek, táncolgattak, aztán az ura eléggé be is ivott. Beszélgetni ugyan beszélgettek másokkal is, de minden férfi valahogy másmilyen volt, mint szokott. Visszafogottabbak, semmit nem kezdeményeztek nála, még csak a fülébe se súgtak semmit, mint máskor, ha jobb estéje van.

Beske egy idő után nagyon unta már a bulit. Hogy enné már haza a fene az ő urát innen! Mit mind kuncsorog utána? Nem neki való már a bulizás. Majd elfújja a szél, úgy lesoványodott. Inkább menne haza, ő meg találna helyette valami erősebb, izmosabb embert, aki jól megropogtatja a csontját! Mint az a Kovács Gyurka. No, az aztán ember a javából. Ez meg itt csak kókadozik, darvadozik az asztalnál, már alig bírja magát. Hogy a Jóisten venné már magához, hogy neki lenne még szép élete valaki mellett!

Nem sokáig kellett várnia, hogy ez az átok is ne találjon célba.

Beske ura egyszer csak lefordult a székről, egyenesen be az asztal alá.

Támadt is nagy riadalom. Többen odafutottak. Ki segíteni, ki báméskodni. Két barátja felemelte és ki akarta támogatni a friss levegőre, de úgy csuklott össze, akár a colstok.

-No, ez már nem tréfabeszéd! Nagyon rosszul lehet – mondták többen.

Összetoltak pár széket a fal mellett, arra fektették. Utána telefonáltak orvosért.

Akarták itatni vízzel is, de semmire nem reagált.

A doktor már csak a halál beálltát tudta megállapítani, mikor megjött.

Mindenki döbbenten nézett Beskére.

Annak még csak ki se csordult a könnye. Nem siratta az urát, csak valami közönyös kifejezés ült az arcán. Mint aki nem is bánja.

Az orvos mentőt hívott, Beskének vele kellett mennie. Belül csak úgy forrongott, hogy az ura így elrontotta az aznapi mulatságát.

Aztán nagy szóbeszéd kerekedett a történetekből. Hogy az a fehérmájú néember mind csak szipolyozta az urát. Hát csoda-e, hogy ilyen fiatalon megfogyott, összement? Ez meg, ez a rosszéletű, mind csak *azon* járhatja az eszét, azt képzelet, hogy a férfiak csak *arra* valók! Nem is gúnyolja, nem szomorkodik utána, pedig jó ura volt, mindent eltűrt neki.

No, akadt hát elég témája Sarolt néninek, Dorot néniék meg Ágot néniék!

Addig fűzték a szót, amíg Beske el nem takarodott a faluból.

Ott is rosszkedve volt, és volt is rossz kocsmái nő, amíg valami cifra nyavalyát össze nem szedett valami nagydarab négerrel. No, abból nem tudták kigyógyítani semmiképpen.

Hát így lett, hogy a falubeli vénasszonyok átka utolérte Beskét. A moly valóban körülcsipkézhette, mert többet nem kellett senkinek. Mindenki tudta róla, milyen nyavalyája van, aztán nem mertek szóba állni vele. Ugyan, ki akart olyan betegséget kapni tőle?

Sarolt néni, Ágot néni és Dorot néni azóta már nem hordja-viszi a pletykát sehová. Rég a temetőben nyugszanak. A kultúrházakat is bezárták egy idő után, ahová Beske szeretett járni. Némelyikből diszkó lett, másokból semmi.

Elvitte őket a rendszerváltozás.

A pletykálkodó néniék meg talán az érte utol, ami az átkozódókat szokta. Minden átkot visszafordul egy idő után, és azokat sújtja, akik útjára bocsátották azokat a csúf szavakat...

Ők is voltak, meg az a régi világ is csak volt.

Ma már háborúzni divat. Mindenki a verekedő feleket biztatja. Ki az egyiket, ki a másikat.

A néniék helyett meg pletykál a sajtó.

Az újságírók hordják le a jónépet mindennek, csak mert ők is ráérnek ilyenekkel foglalkozni, ahogy annak idején Sarolt, Ágot és Dorot néni.

Meg hát éppen ezért is fizetik őket.

S aztán ki hinné? Mégis van rájuk vevő. De mi már ne ismételjük el azt az átkot! Még vissza talál szállni arra, aki kiejti a száján...

2023. augusztus 21.

Kálmánka fantáziál

Kálmánka ült az asztalnál és rágta a ceruzája végét. Apró legényke volt, még csak hétéves, de már úgy fogott az esze, hogy mindenki az után tartja számon. Alig kell tanulnia, elég, ha odafigyel az órákon, mindent szóról-szóra megjegyez. Kap sok dicséretet, piros pontot, ötöst, jutalomkönyvet, hogy már szinte eseményszámba se megy, mikor hozza nagy boldogan hazafelé. Pedig szereti látni, mikor a szülei arca csak úgy ragyog a büszkeségtől.

Az édesapja mégis azt mondja, nem kell agyba-főbe dicsérni minden semmiségért. Tanulja meg, hogy ez csak kötelesség, amit, ha el nem végezne, rossz gyerek volna a neve. A lecke, a házi feladat az kötelesség, amit azon felül teljesít, azért kaphat dicséretet. A kutya-fáját!

Kálmánka épp ezen töprengett. Hogy miért olyan szigorú az ő apukája, mikor más gyerekeket minden semmiségért dicsérgetnek, csak neki emlegetik annyit a kötelességet.

Attól ő még szeretett iskolába járni. Mindennap tanult valami érdekeset, újat, amitől úgy érezte, hogy gyarapodott valamit. Olyan volt neki minden információ, amit ott összeszedett, akár egy-egy talált kincs. Otthon lehetett még rajta töprengeni, újragondolni, hogy is mondta a tanító néni, és gyakran megesett, hogy továbbfűzte a történeteket. Másfajta befejezést gondolt ki a mesés történetekhez, és roppantul élvezte, hogy ezeket rajta kívül senki más nem ismeri, így nem is mulathat olyan jókat, mint ő, az osztály esze.

Az még esze ágába se jutott, hogy leírja a történeteit, csak töprengett, álmodozott és fantáziált. Merthogy az a neve az ilyen révedt állapotnak, amikor eléri az embert az ihlet. Akár kiskorú, akár nagy, megragadhatja az irodalmi szépségű pillanatokat, és akkor megszülethet valami egészen új, amire büszke lehet az ember.

Kálmánka más utat választott az írói tehetsége kibontakoztatásához. Merthogy a művészek is úgy vannak azzal, hogy szeretnék megosztani másokkal az általuk felfedezett külön világot, ahol úgy rakosgathatják a szereplőket, mint a bábosok a figuráikat a színpadon. Az ihlet is ilyen színpadi világgal ajándékozza meg azt, aki fogékony rá. A lányoknak könnyebb, mert ők szoktak babázni, és amikor ők fantáziálnak, nekik semmi különbség nincsen a babajáték és a történetek kiötlése között.

Nos, hát Kálmánka úgy döntött, hogy kilép ebből a csak számára létező világból s megosztja másokkal a történetkéit. Kaptá-fogta magát, felkelt az asztaltól és megkereste a nagymamáját, aki éppen szilvalekvárt főzött be. Odalopózott hozzá és nagy komoly arccal mesélni kezdett neki az iskoláról.

-Tessék képzelni, az egyik osztálytársam rákos lett!

-Melyik, te? – kérdezte a Nagymama.

Kálmánka kissé zavarba jött, mert nem számított erre a kérdésre. Nem gondolta végig a történetet, csak úgy belekapott, hogy aztán kipróbálhassa valakin, elég sikeresen gondolta-e ki a históriát. Kissé zavartan válaszolta:

-A Fehér Cinci, akinek olyan duci az anyukája.

De a nagymamát se kellett féltetni. Mindjárt jött a ríposzt:

-Azt ugyan kötve hiszem. Reggel találkoztam az anyukájával, és annak semmi baja nem volt. Ha ilyen nagy baj lenne a családjukban, biztosan nem beszélgetett volna olyan vidáman a piacon. Nekem te ne lódíts! Nem látod, mennyi dolgom van?

Azzal kavargatta tovább a már ugyan rendesen fröcsögő lekvárt.

De Kálmánka nem adta fel olyan könnyen.

-Aztán miért tetszik ilyen sokat befőzni? Én ugyan nem fogok sokat enni belőle. Szívesebben ennék narancslekvárt. Anyuka hozott a múltkor a városból, az nagyon finom volt.

-Hát akkor neked nem is fogok buktát sütni, te kis béka! – szúrta oda a nagymama Kálmánkának. – Hát már talán azt se szereted, mi?

Kálmánka megszeppent. A nagymama buktája tényleg nagyon finom szokott lenni. Az ki is ment a fejéből, hogy mi mindenre nem jó a szilvalekvár.

-Deee, azt nagyon szeretem! Mikor tetszik megint sütni? Ugye, még ma?

-Hát még mit nem, te kis vakarcs! Hagyjam itt a lekvárfőzést és rögvest menjek téged kényeztetni? A munka – kötelesség, az nem várhat. A szórakozás, multság, finomságok csak azután jöhetnek, ha ezzel készen vagyunk. És ha meg is fő, be is kell üvegezni azon forrón. Az se két perc.

Kálmánka így újabb áldozat után nézett. Az anyukájának kezdett mesélni.

-Képzeld, anyuka, a Meliéknek olyan fazekuk van, amiben öt perc alatt megfő a szilvalekvár!

-Na, ne mondd! És honnan vették?

-A városban van egy nagy bolt, ahol mindenféle érdekes háztartási eszközt árulnak. Ott vették.

Az anyuka elmosolyodott. Ismerte már kicsit a fiacskáját, és angyali türelemmel viselte ezt a változást a viselkedésében. Tudta, hogy ezek csak afféle gyerekes fantáziák, de azért helyretette a dolgot.

-Annyi idő alatt még a mikróban se főne meg, tudod? Igaz, be se férne oda annyi lekvár, mint amennyit a nagymama főz be minden évben. Mi lenne, ha inkább segítenél neki kicsit

kavargatni a lekvárt? Nem ártana, ha felváltanád kicsit. Na, nem túl sokáig, csak amíg szusszan egyet szegényke.

-De nekem tanulni kell – tért ki a válasz elől Kálmánka. – Holnap is dolgozatot írunk, azt mondta a tanító néni.

-Hát akkor sipirc tanulni! – nézett rá szigorúan Kálmánkára az édesanyja. – Mi lesz, ha Petri Kati jobb dolgozatot ír nálad? Nem röstellnéd magad egy kicsit?

-De igen. Megyek is már, anyuka, nehogy kihagyjak valamit a tanulnivalók közül.

Azzal futott is vissza a szobájába. Igaz, nem vetette bele magát olyan gyorsan a tanulásba, mint ahogy a nagymamának nyújtandó segítséget lerázta magáról.

Az esze már megint elkalandozott valamerre. Hogy ő majd építeni fog olyan gépeket, amelyek valóban megfőzik a lekvárt öt perc alatt. A nagymama addigra még öregebb lesz, és lassabban megy neki a munka. A kötelesség, ahogy ő szokta mondani. Ó, meg a Papa. És a kötelességet is ő szereti emlegetni, ha nem tetszik neki valami, amiről ő beszél.

Másnap hazafelé tartottak az iskolából. Aranyi Jóska is az ő utcájukban lakott. Kálmánka most rajta próbálta ki „művészi fantáziáját”:

-Te tudtad, hogy a mi kertünkben forrasztófű terem?

-Az meg micsoda? – csodálkozott el Jóska gyerek.

-Az egy olyan gyógyfű, amivel a nagymamám sebeket szokott forrasztani. Ha megütöm magam, mindig ő gyógyítja meg a lábamat – fűzte tovább a történetet Kálmánka.

-Akkor elmehetne focimeccsre a nagymamád, hogy a sérült focisták lábát is meggyógyítsa – vetette fel Jóska.

-Még mit nem! Akkor nekünk nem maradna itthon elég – csattant fel Kálmánka. – Tudod, mennyit lerúgják azok egymást a meccsek alatt? Van úgy, hogy hordágyon viszik le őket a pályáról. A múltkor is ez volt, amikor a Papával meccset néztünk.

-Na, jó, én csak úgy gondoltam – húzta össze kissé magát Jóska. – Tényleg nem lenne jó, ha mind elfogyna. De azért, ha nekem megfájdul a lábam, engem is meggyógyít a nagymamád azzal a fűvel?

Kálmánka nem válaszolt. Hirtelen lenyomta a kapukilincset és már slisszolt is befelé. A legszívesebben visszaszólt volna a Jóska gyereknek, hogy nem is igaz, csak ugratta, de nem akarta, hogy megharagudjon rá. Majd úgyis elfelejti, aztán nem kér ilyeneket többet.

A konyha felől finom illatok terjengtek a levegőben. A nagymama várta odabent.

-Na, hogy szerepeltél az iskolában? – szögezte neki a kérdést.

-Ahogy szoktam – húzta ki magát Kálmánka. – Három piros pont meg egy ötös. Mi van ebédre?

-Sárgaborsóleves, meg amiből nem akartál kérni: szilvalekváros bukta.

-Levest nem kérek, csak buktát – csillant fel a Kálmánka szeme.

-Hohó, barátocskám, azt már nem lehet! – intette le a nagymama. – Aki nem eszik elég babot, borsót és lencsét, annak nem lesznek szépek a fogai.

-De akkor is, én nem kérek levest.

-Akkor bukta sincsen. Akinek nem elég szépek és egészségesek a fogai, az meg se tudja rágni a buktát. Nincs vita.

Azzal már merte is a levest egy tányérba. De előbb elküldte Kálmánkát kezet mosni.

Kálmánka újabb történettel akarta elszórakoztatni a nagymamát. Ez meg arról szólt, hogy a tanító néninek lesántult a lába. Kibicsaklott a lába abban a nagy magas túsarkúban, amiben dolgozni jött.

A nagymama gyanakodva hallgatta. Kezdett már elege lenni a családnak ezekből a légből kapott történetekből. Nem reagált semmit az újabb lódításra a nagymama, csak hangtalanul szedte le a tányért, majd tette oda Kálmánka elé a buktás tálat.

-No, inkább ezen jártasd az eszedet, ne a tanító néni bokáján!

Azzal már ki is fordult a konyhából, nem hallgatta tovább a Kálmánka locsogását.

Este viszont nagy családi kupaktanácsot tartottak. A tanító néni kérte meg a szülőket, hogy beszéljenek Kálmánkával. Felfigyelt ő is ezekre a kis történetekre, és nem szerette volna, ha egy eminens diákja elveszíti a tekintélyét a társai előtt, ha folyton hazudozik. Nem látott benne semmi kórosat, életkori jelenség, úgy tanulta pszichológiából, csak a formáján kell majd változtatni, hogy ne maradjon meg negatív élményként a gyerek számára.

A nagymamának volt egy ötlete.

Mikor Kálmánka megint előhozakodott valami hihetetlen történettel, a nagymama halkan énekelni kezdett: „Mefogtam egy szúnyogot, / Nagyobb volt egy lónál. / Kisütöttem a zsírját,/ Több volt egy akónál./ Aki eztet elhiszi, /Szamarabb a lónál./ Aki eztet elhiszi,/ Szamarabb a lónál.”

Kálmánka felkapta a fejét. Végighallgatta a nagymama énekét, majd megkérdezte:

-Mit tetszett énekelni, Nagymama?

-Csak egy népdalt, kisfiam. A nagymamámtól tanultam, aki neked az üknagymamád volt.

-És ő is fantáziált? – kérdezte kissé félénken Kálmánka.

-Nem, kisfiam. Ő is a nagymamájától tanulta, ahogy én. Találd ki, hogy miért!

Kálmánka rögtön kapcsolt.

-Biztosan azért, hogy a gyerekek ne lódítsanak túl nagyokat. Úgy, ahogy én szoktam, amikor fantáziálok.

-Bizony, nem árt korán megtanulni, hogy a hazugság nagy bűn. Ártalmatlan dolognak tűnik, ha egy kisgyerek csinálja, de az már nagy baj, ha egy egész várost vagy egy egész országot ültetnek fel szándékosan.

-Van ilyen? – képedt el Kálmánka.

-Ugyan épp elég – bólogatott a nagymama.

-Akkor azoknak biztosan nem énekelt a nagymamájuk ilyen furcsa népdalt, mint a Nagyanyó nekem.

-Meglehet – hagyta rá a nagymama. – Tudod, nem mindenkivel törődnek annyit, mint tevéled – simogatta meg aztán Kálmánka kobakját. – De tudod, mit? Tudok én csalimeséket is. Azoknak épp ez a dolguk, hogy leszoktassák a gyermekeket a lódításokról.

Kálmánka szívesen hallgatta ezeket az érdekes meséket.

Néha azért még előfordult, hogy nem tudott parancsolni magának, ha kellőképpen naiv partnerre akadt. A mesemondás meg úgy megtetszett neki, hogy megtanult néhányat a nagymamától. Azokat adta elő iskolai versenyeken.

Rájött, hogy a magyar népmesekincs olyan gazdag, hogy neki nem kell annál tökéletlenebbeket kitalálnia. Sokkal jobban hangzottak a szájából azok a régi mesék.

Szinte elgondolni se tudta, hogy még hány nagymama mesélte el az unokájának és hagyományozódott tovább egészen az ő kis életéig ennyi népi furfang és sok-sok népdal.

2023. augusztus 23.

Etűdők szegénységre

Ősz, 2002

Nyár elején eltört a napszeművegem. Azóta nem volt annyi fölösleges pénzem, hogy pótoljam a hiányát. Egész nyáron védtelen volt a szemem az egyébként rém erős UVB-sugárzással szemben. Nyárra megfogyatkoztak a munkáim és azóta se lett több, úgyhogy ma még kevésbé tudnám pótolni a mellettem pár évet kiszolgált tárgyat, mint pár hónappal ezelőtt.

Júniusban elfogytak a szelénium tablettáim, majd a nyár folyamán több más táplálék-kiegészítőm, melyek pótolnák az egyébként hiányos táplálkozásom okozta tápanyag-fogyatékoságot. Erre fokozottabban kellene ügyelnem, de ez nemcsak rajtam múlik, hanem azokon az érzéketlen alakokon is, akik a globális gazdaságot ilyenre tervezték és sikeresen torzították.

Egész nyáron nem fogyasztottam egyéb gyümölcsöt, mint a napi egy almát, illetve egy baráti látogatás alkalmával kevés cseresznyét, amivel megkínáltak. Most itt a szőlőszezon, de azt se tudom beszerezni, mert főleg a vastag héjú, sokmagvú fajtákat árusítják, amiknek fogyasztása kellemetlen. A szőlő lenne a legfontosabb az alma mellett, mert erős vértisztító hatása van. Régebben még sok zöldséget és gyümölcsöt ettem.

Minden létező kiadást vissza kellett fogni, a fennálló helyzetre való tekintettel. Bevételeim igen szűkösek, és általában jóval később fizetik ki őket. Már a korábbi megrendelő is alig kér fel munkákra. Talán neki se megy jól, vagy legalább nem olyan jól, mint régebben. Ám nem csak velünk vannak bajok. Az emberek lehajtott fejjel, gondterhelten sétálnak tovább, visszatesznek dolgokat a polcra, talán máskorra napolják beszerzéseiket, akárcsak mi tesszük. Általában véve a vásárlások, beszerzések elvesztették korábbi jellegüket, amikor sikerélmény volt, hogy meg tudjuk venni családunknak, amire szüksége van, és még tartalékolni is tudtunk – egykor, természetesen. Ma ugyanez az aktus frusztrációt okoz embertársainknak, és nekünk is. Régi határozott hozzáállásom, mely azt sugározta, hogy biztos vagyok magamban, az erőmben és alkotókészségemben, hogy mindazt elő tudom teremteni, amire az enyéimnek szükségük van, mára megtört. Alig várom, hogy elteljen az a három hónap, ami még hátra van a nyugdíjig. Mások irigyelnek ezért, pedig rendszeren megdolgoztam érte, sőt korosztályom tagjaihoz képest is hátrányban vagyok, mert csak töredékét kapom meg annak, ami után évtizedekig adóztam. Öt évvel később mehetek nyugdíjba, tehát ötévi nyugdíjamat máris lenyúlta az állam, ez a megfoghatatlan, utolérhetetlen „valaki”, aki mindig ellenemre tesz, lett légyen bárki is a miniszterelnök vagy aktuális kormány. Ha csak egy alacsony értelmiségi nyugdíjjal átlagolom a kiesésemet, mondjuk havi százezer forinttal, akkor is hatmilliót loptak ki a zsebemből, akik ezt a pompás rendszert kitalálták. Az elvtársak ugyanekkor kiemelt nyugdíjkkal nyugodtan élnek – a mi rovásunkra, mert hiszen azt teszik. Minden ígéret ellenére nem nyúlt hozzá senki ehhez az igazságtalan rendszerhez, amit a kommunisták saját maguk számára alkottak meg.

Már nemcsak a táplálék-kiegészítőknél kell spórolni, hanem az élelmiszereken is. Heti egy alkalommal megyek el bevásárolni, régebben ilyenkor szereztem be minden olyasmit, ami egy hétig eláll. Főzéshez alapanyagokat, tartós élelmiszereket, zöldséget, gyümölcsöt, a gyerekeknek húst és felvágottakat. Hétközben csak azt kellett beszerezniük, ami kifogyott, illetve friss kenyeret, tejterméket, mosószert, tisztítószereket, üdítőket, „cipelős” dolgokat, amiktől engem kíméltek meg. Most mindent halogatni kell, és lényegében alapvető élelmiszerekre szorítkoznak a beszerzéseink. Egy doboz tea elérhetetlen magaslat. Fűszerek megvételét akkorra halogatom, amikor már teljesen kifogytak. Egy csomag mosogatószer visszakerül a polcra. Korábban mindent bespájzoltam jó előre, mivel gyakran voltam elfoglalt és főztem abból, ami itthon található volt. Most szinte üres a mélyhűtő. Egyetlen kiló hús sincs tartalékban a gyerekeknek, zöldség sem, csak pár zacskó zöldségfűszer árválkodik benne. Ha váratlan vendég jönne, nem tudnám tisztességgel megvendégszolgálni, mert gondot okozna, hogy ezt miből tegyem. Az élet apró dolgai fenyegetőleg köszönnek vissza a hétköznapi gondjai közepett. A háziasszonynak akkor is meg kell oldania a háztartás gondját, ha háború van, ha válság van, ha bármi közbejön. Ez ma a legnehezebb feladat. Az ember bármiről lemond, ha a családjáról van szó, de már ez se használ, mert a családnak is le kell mondania sok mindenről. Egy anya számára ez a legrosszabb, a legelviselhetetlenebb megpróbáltatás az életben. És ebben az se segítene, ha nem lennének többé (gyakran erre is gondolok), mert akkor meg le kellene mondaniuk azokról az ősi praktikákról, amelyekkel minden valamirevaló asszony segít a nincstelenség vagy a szűkös napok gondjain. Vagyis mindez jóval többet kerülne nekik, a tőlem megszokott ízeket viszont hiányolnák. Ezt hívják patthelyzetnek. Régebben könnyebben megoldottam mindezt, mert voltak tartalék alapanyagok.

Igen régóta nem vettem magamnak ruhát. Igaz, sokat nem is mozdulok ki itthonról, akkorra tartalékolok pár megkímélt ruhadarabot. Nincs átmeneti kabátom, évek óta nem tudtam beszerezni egy tisztességes darabot. Mikor beköszönt az ősz, nagykendőkben járok, utána hirtelen áll be a télies hideg, akkorra van egy tizenöt éves bundám és két kabátom, amiket váltogathatok. Mindezzel együtt még szerencsésnek is mondhatom magamat, de mit szóljanak azok, akiknek most kell beszerezniük a gyerekeik számára ugyanezt? Nem beszélve saját magukról. A társadalom szégyene, hogy egy értelmiségi így él? Igen, minden bizonnyal. A társadalmat a politikusok szervezik meg, elsősorban saját maguknak, és a saját igényeik érvényesítésében igen kíméletlenek tudnak lenni a társadalom többi tagjával szemben, melyet csak amúgy angolosan „the rest of the world”-nek tekintenek és mélységesen megvetnek. A kisleány csupán megélni akar, ők minél többet szeretnének, szükségleteiken felül. Már generációkra be vannak biztosítva azok, akik a világot úgymond kormányozzák, bár ők ezt konokul tagadják, mégse csillapodik az étvágyuk. Ez a mértéktelenség viszi romlásba az emberiséget.

Civilizáltnak nevezhető társadalmakban az értelmiséginek rangja van. A mai kor lesüllyedt állapotát mi se tükrözi jobban, mint ennek a fordított volta, hamis szemlélete. Kialakul ebből valaha? Igen, ha elzavarjuk a rajtunk élősködőket oda, ahová valók, és soha többé nem engedjük meg nekik, hogy velünk vagy bárki mással még egyszer ugyanezt műveljék. Az

általuk megálmodott világ ugyanis csak róluk szól, valamint mások megsemmisítéséről. Mert ezt tervezik, ne legyünk naivak. Ezért mondhatjuk el, hogy a huszonnegyedik óra utolsóelőtti percében vagyunk. Igaz, ez se kevés, de ha nem ébred fel az emberiség ebből a rossz álomból, akkor elfelejtheti a folytatást.

Hónapok óta nem vettem magamnak egy új papucsot. Egy ezres sincs, amibe kerül, de azóta nem akadt ennyi fölös pénzem, amit erre a hétköznapi dologra áldozhatnék. Egyszerű török papucsokat szoktam beszerezni, amik kényelmesek. Legutóbb találtam egy párat a szekrényben, amit annak idején megvettem, de nem használtam, mert nem annyira kedvelem a parafa betétes lábbelit. Egy idő után megsüllyed az ember talpa alatt, és folyton az az érzésünk, mintha belesüppednénk az alattunk lévő padlóba. Nem hiszem, hogy ez egészséges volna a lábnak, de nem is erről van most szó. A kereskedelmi szokások megtörtek és a kereskedői morál megroppant. Sok a „good for you” alapon elénk lökött holmi, amivel beérjük, mert időlegesen megoldja a bajokat, vagy csak befoltozza a keletkezett lyukakat, de hosszútávon mindez visszaüt. Sok lesz a szemétre kidobott holmi, amitől az egész Föld máris egy hatalmas szeméttelp. Mármint ökológiai szempontból.

A múltkor a polgármester kvázi leordított engem és az egyik kolléganőmet, mert úgy vélte, az útjában vagyunk és nem fér hozzá a kávéjához. Mi csak beszélgettünk, testvérvárosok képviselőivel ismerkedtünk éppen meg, amikor az a rém udvariatlan aktus megtörtént. Mivel ismerjük a baráti körét és az egyre hírhedtebb ügyeit, nem csodálkoztam rajta, bár nem is esett jól a viselkedése. Ő viszont fel se fogta, milyen bárdolatlanul viselkedett, csak nyomult, mint a kommunisták szokták. Az értelmes ember is feladhatja a meggazdagodás reményében. De hát ő már régen meggazdagodott. Igaz, ezt manapság nem lehet tisztességes eszközökkel elérni, ezt mindenki tudja. Más dimenzióban élünk és gondolkodunk. Ők, a mára kivénhedt öregurak olyan nőkkal adják össze magukat, akik kizárólag a pénzükre és az általuk megszerezhető pozíciókra hajtanak. Meg is kapják rendre. Ettől süllyedünk még tovább. Ezért fordulhat elő, hogy a város barokk főterét el akarják rondítani valami minimalistának mondott építménnyel. Nem is tudnak róla, hogy a minimalizmus nem stílus, hanem szélhámosság. Pótcselekvés az eredendő tehetségtelenség leplezésére.

Megint végzek egy munkával, és nincs helyette másik, tehát még tovább süllyedünk. Valaki ezt nagyon élvez, titokban meglapulva a háttérben valahol, és úgy véli, mindörökké láthatatlan marad. De ahogyan a testünket burkoló aurán megláthatók azok a jelek, amelyeket nem akarunk közölni országgal-világgal, a rejtőzködő, sunyi alakok körvonalai is pontosan kivehetők ócska bunkereikből. Az igazság ideje mindig eljön, és ők hirtelen veszítik majd el védőburkaikat.

Ma piacra kellene menni, de alig maradt valami a pénztárcámban. Ma kellene beszerezni a mécseseket a temetőbe, és a virágokat halottak napjára. A gyerekeknek kell hús, de a hűtő továbbra is üres. Még két hónapom van a nyugdíjba vonulásig, de úgy érzem magam, mint aki a sivatagban vánszorog, oázist keresve, de a víznek még csak a szaga se érezhető sehol elérhető közelben. Ezt a távot a legnehezebb megtenni. Fogytán az erő, és kitartást csak a saját erőmből meríthetek, ami természetesen nem az én erőm, hanem a Teremtőé, aki ezzel felruházott. Kölcsönt kell szereznem, mert munkát vállalni ennyi időre már nem lehet. Ki is venne fel két hónapra, amíg elérem az öregségi nyugdíjkorhatárt? S még utána is ki kell várni, amíg elkezdik utalni a járandóságaimat. Ez gyakran hónapokba telik, mert a sóhivatalok nem sietik el a dolgot. Most is mintha arra várnának, hátha nem jutok el odáig. Tegnap vettem a hírt, hogy az egyik unokatestvérem, aki nálam négy-öt évvel fiatalabb, halálos beteg. Talán egy hónapja van hátra. Fiatal kora óta mérgezi magát cigarettával, de nem hajlandó lemondani róla. Nemrégiben nosztalgiával gondoltam rá, hogy neki osztrák nyugdíja lesz, merthogy sok év óta külföldön dolgozik. Hát ezt is megússzák a sógorok. Mindnyájunkat kihasznál valami parazita rendszer, de még annyihoz sincs jogunk, hogy békésen eléldégljünk pár évig egy saját házikóban, aminek a kertjében eldolgozthatunk és megtermelhetjük a saját ennivalónk zömét vénségünkre.

Idén nem tudtam beszerezni hagymát és fokhagymát télire, pedig ez nagyon fontos az immunrendszerünknek, mikor jön az influenzaszézon. Krumpli van két zsákkal, de apró és

nem túl jó minőségű, meg gyorsan is fogy. Ha nincsenek alapanyagok, nehéz kreatívnak lenni, változatosan főzni. A rám nehezedő teher alól a humorba próbáltam menekülni, de egy idő után belefáradtam abba is. Erőltetett a mosoly, mikor a szomorúság rátelepszik az ember lelkére. Mikor megöregszünk, mindnyájunkat így akarnak kidobni a szemétre?

Petrezselyemzöldet és zellert bespájkoltam valamennyit, de paprika és paradicsom csak egy-egy kilónyi van lehűtve, pedig fontos a téli főzéshez, amikor a nyáron betárolt napenergia ezeken keresztül adja át életető erejét a nélkülöző szervezetnek. Az emberek nem is igen gondolnak ezzel. Mikor nem süt a nap, ezek a nyári energiaüzenetek segítik ki az embert a szűkös időkben. Most a régi, egységes családra gondolok, amely ugyanígy töltött fel bennünket a szeretetével, hogy máig kitart, mint a mesebeli hamuban sült pogácsa. De vajon kitart-e addig? Nincs okom kételkedni, mert rég tudatában vagyok annak a végtelen szeretetnek, amellyel Isten a neki kedves teremtményeket felruházta. Tudom, hogy figyelemmel kísér, és soha nem hagyott végleg földre rogygni. Voltak kegyetlen nehéz idők, nagy megpróbáltatások az életemben, de a segítség soha nem maradt el.

Fontos táplálék-kiegészítőket kellene beszereznem, de még várnom kell vele. Tegnap ajándékcsomagot kaptam a fogorvosomtól. Egy kis segítség a fogápoláshoz, mert bevallom, az utóbbi időben még ezen is spórolni kellett. Az öreg fogakat védeni kell, ahhoz képest így is sokáig megkíméltem őket. Másoknak az én koromban már protézise van, vagy legalább pár műfoguk, hidak, implantátumok. Nekem két gyökérkezelt fogam, abból az egyik „koronás fő”. Igazán nem panaszkodhatom. A hiányos táplálkozás viszont beadhat a fogaknak és a csontrendszernek, a rendszeren szedett kalcium ellenére is.

Mit és hol rontottunk el? Mi, akik gürcöltünk világéletünkben, öregségünkre itt kötünk ki. Azok, akik meg rajtunk élőködtek, a kisujjuk megmozdítása nélkül kapják a segílyt, állami támogatást, kiemelt nyugdíjat. Pedig nem alkottak semmit, csak elhasználtak, elfogyasztottak egy nagy csomó anyagot egész hiábavaló életük során, mely nem tesz hozzá egyebet az emberi építményhez, a kultúrához vagy civilizációhoz, mint a saját testük rothadó anyagát, amikor majd a földre kerül. Az emberiség egyre alantasabb és kontraszelektáltabb. A két nagy világháború révén olyanok emelkedtek az ember-piramis csúcsára, akiknek sem képzettségük, sem emberi kvalitásaik nem indokolják a magasabb rangot és a túl jó megélhetést. Miközben az európai országokat sorra szorongatják egy mesterségesen szított gazdasági válsággal és a megszorító intézkedésekkel, az EU szívében épül az új bábeli torony. Euro-milliárdokat költenek rá, hogy minél magasabbról nézhessenek le ránk. Kiemelt fizetésekkel, luxusjuttatásokkal, egekbe törő igényekkel, könnyörtelen istentagadással. Nem kellene tovább túrnunk ezt. Persze minden Istennel vetekedő emberi toronynak egy közös végzete van: a hirtelen leomlás.

Az emberek arckifejezése egyre kétségbeesettebb. Lehangelő élmény a városban járni, nem öröm a séta a szép őszi időben. És mindenki kerüli a témát. Régi barátok nem merik elmondani, mi nyomja a szívüket. Lassan már csak a természet marad, örök frissességével, mindennapi szépség-falatkáival, melyekkel mégis megörvendeztetni a ráérősen szemlélődőt.

Igen, valaha is ebből merítettem erőt. Talán később mások is rácsodálkoznak, és azt képzelik, micsoda ragyogó aranykorban élhettünk, amikor még nem pusztították le olyan mértékben a környezetet az önző, harácsoló emberszabásúak. Ma is sokan nosztalgizálnak a középkorra vagy a reneszánszra, tudomást se véve arról a tényről, hogy kegyetlen háborúk dúltak akkor is. Emberi hordák csaptak le békés városokra, országokra, kifosztva, végigdúlva őket, nyomukban pedig tarolt a pestis, a döghalál. A gyermekbetegségek gyógyíthatatlanok voltak,

még a XX. század első felében is, a felnőttek között pedig kegyetlenkedett az inkvizíció, a középkor Ávója. Miben is fejlődünk azóta? Technikában, civilizációban. Tudományos eredményekben, amelyeket rendre felhasználnak ellenünk, katonai, aljas célokra. Tervezett népiirtásokra. A lélek ezenközben senyved, lepusztul, hiánybeteg lesz. Ettől a sokféle gyógyíthatatlan betegség is.

Tegnap beköszöntött az őszi esőzés, novemberi hangulatot árasztva, pedig még csak október vége van. Máskor ez az esős front november 11-re érkezett meg, most csúszott két hetet. Mindegy, a természetnek nagy szüksége van rá, mielőtt megfagyna a talaj. Így még van ideje feltölteni földalatti rezervoárjait. Ez az időbeli eltolódás is jelzi a felborult egyensúlyt, mely talán a globális felmelegedésnek tudható be. Vagy a korszakváltásnak, melyről hosszú évek óta tudok. Készül a pólusváltás. Azt senki sem tudja, mivel jár, de a gyengülő mágneses tevékenységgel a Föld védelme is gyengülőben van. Vele együtt gyengülünk mi is, akik az ártérbeli fűhöz hasonlóan rossz helyen születtünk...

A virágok és mécsesek beszerzését végül is megoldottam családi kölcsönből. De nincs még megoldás az őszi beszerzésekre (hagyma, fokhagyma, alma, dió, a madaraknak napraforgó). Mivel gondos szülők neveltek, és én magam is gondos háziasszony voltam világéletemben, nyomaszt a kérdés. Régen egész nyáron befőztem, ősszel savanyítottam, és nem szorultam rá bolti, piaci készítményekre. Aztán a befőttek nem fogytak el, pár éves lekvárok árválkodnak a szekrényben, és ma már nem szívesen vállalkozom rá, hogy aztán el se fogyjanak. Amit csak lehet, termelőktől szerzek be. Ha el is jutnék odáig, hogy lenne kertem, mit kezdenék vele, túl azon, hogy jó időben elüldögélnék benne? Persze attól még lehet vágyakozni kellemesebb környezet után, mint ez a betongettó. Többet annak a fűtésére se kellene költeni, mint erre, ahol valahogy mindig úgy kalkulálnak, hogy a rendes emberrel megfizettetik a csalók, lumpenek részét, míg azokat rendre futni hagyják. A keleti bölcsélet szerint a vágyak helytelen irányba viszik az embert. De ha sose vágnánk szebbre, jobbra, mitől fejlődne a család és a társadalom? Összeházasodnánk azzal, akivel megkérdezésünk nélkül összeadnak, elviselnék a vele járó undort és belső konfliktusokat, nem lenne semmink, de örülnék neki, és a sehová nem törekvés velejárója, a slamposság, igénytelenség és lepukkant környezet lenne mindennapi jutalmunk. A másik véglet, a nyugati civilizáció mai, kifejlett formája se vonzó az örökös pénzhajhászásával és az anyag istenítésével, ugyanakkor az emberi kapcsolatok végletes elhanyagoltságával. A helyes út egy köztes megoldás. Mi még ismertünk idilli környezeteket, szép emberi kapcsolatokkal, tiszteletreméltó emberekkel, békés megelégedettséggel. Bizonyos mennyiségű anyagot mindenképpen meg kell termelnünk és fel kell használnunk életünk során, ettől senki nem menekülhet. Csupán ismerni kell az arányokat. Ez a klasszikus élet és a belőle fakadó művészet jellemzője.

Október 23. múltán azon is eltöprengem, hogy másoknak is jutott hasonló sors. Évtizedekig tiltott irodalomnak számítottak, mint Márai, Wass Albert, Nyíró József, vagy az ötvenhatos mártír Gérecz Attila, akit évente egyszer levesznek a könyvespolcra, előadják egy-két versét,

de az irodalomtörténet máig nem tette helyére. Máraival is csak azóta foglalkoznak jobban, amióta nem lehet letagadni világirodalmi jelentőségét, mert külföldön sok nyelvre lefordítják, újra kiadják, előadják, dicsérnek érte bennünket. S vajon kapnak-e majd értünk is dicséretet? Meglehet. Az utókor feledékeny, a hírnév elősködői pedig gátlástalanok. Wass Albertet, Nyírőt máig fasisztázzák, holott nem voltak azok, de aki ordít, annak a hangját jobban lehet hallani, mint a csendesen érvelőkét. Nélkülük szegényebb lenne a magyar irodalom, és nem is lehetne teljes azon események irodalmi dokumentálása nélkül, melyet műveik őriznek mementó gyanánt. Lehetetlenné tették őket is? Bizony, így volt, csendes szegénységben éltek, de akkor is ápták a magyar irodalom ügyét. Wass Albert saját kiadót tartott fenn, hogy legalább egy maroknyi közönséghez eljuttassa műveit. Nyírő József erdélyi újrateremtését megakadályozták a román hatóságok, melyek örökös morális deficitben vannak az erdélyi értelmiség módszeres megtizedelése és a tervszerű genocídium miatt. Hányszor kell még megisméltódnie ezeknek a művészsorsoknak, hogy észbe kapjon és fejlődni kezdjen, legalább minimális mértékben az a bagázs, mely magához ragadta a hatalmat, és féltékeny vicsorgással őrizi, mert máig nem ébredt rá tulajdon hitvány szerepére és a megcsúfoltak, tönkretettek életéért köteles felelősségérzésre?! De nemcsak a határokon túl, hanem azokon belül is, és azelőtt is, mielőtt szétszabdalták volna Európa hiénái a legszebb, leghatalmasabb, legértékesebb birodalmat. Csokonai, Petőfi, József Attila mélyszegénységben éltek, mielőtt felfigyeltek volna rájuk. A művészek többsége aztán is, mert a jelenkor igényt tart erre a rituális hipokrizis-gyakorlásra, az utólagos megbocsátásra, erre a morbid kebelekre ölelésre, szigorúan mindig a művész elhalálása után. Ahogy a szoborban megörökítettek nem tehetnek semmit a galambtrotyy ellen, ugyanúgy az elhalt művészek sem a korábbi rugdosók, igazságtalan ítések ragacosos nyálfolyásai, a paródiaszerű nekrológok ellen. A horgerantalogok viszont mindig jól éltek, nem voltak egzisztenciális problémáik, mikor gazságaikat művelték, „az ám, /hazám...”

Ugyan mire jó, hogy ezeket a jegyzeteket elkészítem, kérdezheti az utólagos kíváncsiskodó. Arra, hogy amit elhallgatunk, azzal a hazugságok özönét gyarapítjuk. Talán az igazmondás a megváltás útja, mindnyájunké ebből a szellemi sötétség övezte jelenből. Itt írok, másként nem tehetek, parafrázálhatjuk elődeink bölcsességét. Hallgasson az, aki szégyelli magát és tetteit. Nekik van miről hallgatniuk. A szobrok felállítóit viszont rendeletileg kötelezném a méltó elődök emlékműveinek tisztán tartására. Ezzel is munkahelyeket lehetne teremteni, hogy a mai frazeológiát kölcsönözzük erre a célra. Ahogy naponta fel lehet söpörni az utcát, ugyanúgy le kellene tisztítani a szobrokat is mindennap, hogy szebb és jobb arcát mutassa a város és a falu. S talán a galambok is találnának maguknak másik WC-t, ha a szobrokat mindig tisztán találnák. A kommunizmus méltatlan hagyatéka ez a gondozatlanság. A vonatokat évtizedeken keresztül nem mosták le és nem takarították tisztességesen, holott még egy afrikai ország is megengedi magának ezt a „luxust”. Csak ismételhetem magamat: munkahelyeket teremthetne ennyi kis gondosság, az emberek közérzete pedig sokkal jobb lenne. A külföldiek nem undorodnának járműveinktől, tömegközlekedésünktől, hanem otthonosan érezhetnék magukat, és nem tennének megjegyzéseket a civilizálatlan körülményekre. Nem igaz, hogy nincs rá pénz, mert tudjuk jól, hogy csúcsvezetők és

szakszervezeti vezetők sztárgázsinak megfelelő összegeket visznek haza munkabér gyanánt, holott semmit nem tesznek cégük felvirágoztatása érdekében. Rajtuk érdemes volna spórolni. Amit rajtuk lefaragnának, azt fordíthatnák ezekre a tisztasági célokra, melyek el nem vitathatóan szükségesek a cég imázsának rendben tartásához.

Tegnap megfőztem a gyerekeknek egy természetes adag töltött káposztát. Ez a legkiadósabb, így használható ki legjobban a bő egy kiló darált hús, ami szeletelve, lesütve nem sokáig tartana. Ha megjönnek, jócskán feltöltekezhetnek tőle. Praktikák, apró háziasszonyi praktikák, ezzel még hozzá tudok járulni a család jóllakatásához. Stílusomon még érzik a bőség korábban megszokott ideje és hangulata, ezzel enyhíthetem azt a snassz érzést, hogy mindennek már vége, számunkra nem sok jót hoz az a korszak, amit ellenünk, nélkülünk rendeztek be olyanok, akik lelketlenül nézik végig ezt a végpusztulásunknak szánt valamit, s benne hiányérzeteinket, sokak szenvedéseit. Ők ügyesebbek, vélik, de majd meglátják a végelszámolásakor, mekkora dicséretet, hátra veregetéseket kapnak ezért. De addig is... gondolják ők. Egy öregedő ember élete senkinek nem számít, hiszen úgyszemint hallatja hangját túl gyakran, és fóruma sincs hozzá, rég elorozták tőle a tehetségtelen törtetőket. Most mit tegyek? Menjek öltre velük? Az én koromban, az én nememmel? Ugyan, ugyan. Ha kortársaink vakok, én nemigen adhatom vissza a látásukat. Talán a hiteles korrajz megjelentetése még várat magára. Körülöttünk csak hullik, egyre hullik a csendes őszi eső, árad a novemberi hangulat, és a szüleim jóteknő lelke most is velem van ebben a látszólagos magányban. Jó tudni. Jó érezni, hogy most nekiláthatok a családomról való gondoskodásnak. Odakint mátyásmadár rikácsol, a szép tollú gazfickó, a kismadarak réme, a fészekfosztogató, melyet mégis etetni szoktam télen. Vajon most is futja majd mogyoróra számára és családjá számára? Költői kérdés, egyelőre megválaszolatlan. Minek is firtatni a jövőt, ha egyszer belemélázhatunk a hangulatos jelenbe?... Igen, hangulatos, mert a szürkeség és a kitartó esőzés ellenére van, akivel megoszthatom pillanatnyi magányomat, ezt a mély csendességet, melyre a korombeli léleknek valójában szüksége is van. Akinek füle van, hallja meg, akinek nincs, az nyugodtan csukja be annak helyét és a lelkében tátongó úrt, mely ennek a megfoghatatlan érzéknek és érzékelésnek a helyén leledzik...

*

2003 és aztán...

Hónapok teltek el, sok apró, lényegtelen történéssel, de valójában minden ezekben kristályosodott ki. A korábbi aggodalmak bejöttek; a rendszeresen kihagyott táplálék-kiegészítők és a hiányos táplálkozás, a stresszel együttesen hiánybetegséget okoztak, ami az új év elejére még súlyosabb betegségbe torkollott. Kórházba kerültem, ahol persze a valós okokról nem beszéltem. Az ember szemérmessé válik, ha a meg nem kapott, el nem ért dolgokról lenne szó. Elhallgatjuk, nem emlegetjük fel mindazt, ami könnyűszerrel megakadályozható, megelőzhető lett volna. Marad a pillanatnyilag megoldandó feladat, a tüneti kezelés az orvosok számára. Többre úgyse futja, az egészségügy épp olyan végletesen elhanyagolt, mint mi, tisztességes állampolgárok.

A kórházban influenzát kaptam el valamelyik köhögős betegtől, ezzel újabb hetekre prolongálva lett gyógyulásom folyamata. Mikor ebből kijöttem, újabb vírus támadott meg, ez is eltartott egy darabig. Szerencsére ismerem azokat a füveket, amelyek segítségével ki lehet védeni még a laboratóriumban gonoszul megtervezett kórokozók támadásait is. Mire kitavaszkodott, már sétálni is mehettem volna, de akkor meg bejött a hirtelen lehűlés, sok hóval, faggal, ami nemcsak nekem okozott gondot, hanem súlyos katasztrófaként telepedett az országra. Hóakadályok, hófúvások, elakadt emberek és gépkocsik tömkelege az utakon. Utána árvíz, belvíz, a növényzet „szívátása” a szélsőségek között mozgó hőmérsékleti értékekkel. Talán a természet szoktatja ezzel a kemény próbával az élőlényeket egy másfajta klimatikus jövőhöz, melyben csak a rendkívüli alkalmazkodó képességgel bíró egyedek fognak túlélni.

A nyugdíjazás kezdeti hónapjai se jelentettek semmiféle megkönnyebbülést. Jóllehet a hivatalokat kötelezi a törvény, hogy gondoskodjanak a kiöregedett állampolgárokról, nekem mégis közel négy hónapig kellett várnom az első nyugdíjelőlegre. Magára a rendes nyugellátásra még nem, az ki tudja, hol van, és mennyi időt vesz igénybe a megállapítása. Addig havi 33 ezer forintból kellene kijönnöm, ami a fűtésszámlának nagyjából a fele. Miközben arról hallunk, hogy az országos átlagkereset 250 ezer/hó, eltöprengünk rajta, hogy ez Magyarország melyik részén van így, illetve, hogy ebbe belekalkulálják a telhetetlen bankárok és vezérigazgatók fizetését is? Az ország keleti részén az emberek többsége semmi esetre se ezen a szinten él. Kinek jut eszébe, mi lesz a kisnyugdíjasokkal, a kiskeresetűekkel? Elemi juttatásoknak alanyi jogon kellene járniuk. Miközben normális országokban természetes dolog, hogy a természeti kincsek, így a víz is, mindenki közös tulajdonát képezik, nekem tetemes összegeket kell kifizetnem évente csak azért, hogy tiszta, és ne csapvíz minőségű ivóvízhez jussak. De inkább megfizetem az árát, csak ne mérgezzenek ivásra alkalmatlan vízzel.

Ami a nyugdíjamat illeti, máig teljes bizonytalanságban élek, hová szorítják le a – már majdnem azt mondtam, igényeimet, de erről szó sincs; a tájékozatlanságból fakadó szintet, ami az általam elvégzett, társadalmilag kiemelkedően hasznos munkám után járna. Méltányosság helyett van bürokrácia, segítőkészség helyett sorozatos elutasítás, fel se vett telefonok, parttalan és értelmetlen levelezés hónapokon át: ragozzuk a semmit. Amit ők nem akarnak, az nem lesz. Ha megfeszülök, akkor se. Dolgozhattam, mint egy barom évtizedeken át, az eredmény majdnem annyi, mint az egykori kínai hagyomány szerint. Mikor egy ember betöltötte a 60. életévét, rendeztek egy nagy búcsúvacsorát a tiszteletére, majd a fia a hátára vette és felcipelte a Koponyák Hegyére. Ott szépen letette, és hagyta, hogy éhen haljon, akár a többi öreg. Egyszóval az a társadalom kivetette magából a munkára már nem, vagy kevésbé alkalmas öregeket, ne pusztítsák fölöslegesen a kenyeret, vagy mit, a rizst. Mintha önként szántam volna rá magamat erre az útra, mikor megbetegedtem a télen, de a gyerekek visszaköveteltek maguknak. Napokig nézték, hogy csak fekszem, nem szólok, és csak az alapvető teendőimet látom el. Aztán bevitték a kórházba (nem a Koponyák Hegyére), és megpróbálták rendesen ellátni, ahogy én is tettem, amióta megvannak. Ott alaposan

kivizsgáltak, az érrendszeri bajon kívül kikúrálták egy idült gyomorproblémámat is, amiről tudomást se vettem azelőtt. Leleteim alapján akár egészségesnek is lennék mondható, de a sok stressz beadott a nyugdíjra való felkészülés során. Korábban beadni nem lehetett a papírjaimat, a rendelkezésre álló két hónap viszont semmire nem elegendő. A rendszer itt úgy működik, mint a Koponyák Hegye: négy hónap épp elegendő arra, hogy a tartalékokkal nem rendelkező idős személy éhen haljon, közműszámlái kifizetetlenül maradjanak, tehát eljárást indíthassanak ellene, és akár ki is lakoltathassák a házából, lakásából. Már senki nem gondol arra, hogy vajon tisztelik-e öregkorára, ahogyan a görögök és minden civilizált nép, csupán hogy gondolnak-e a bajaival ebben a nehéz időszakban. Hát csudákat! Nem is értik, miről beszél az ember, ha felemlíti a nehézségeit. A biztos állami hivatalokban ülő ügyintézőknek fogalma sincs az ügyfelek gondjairól, sőt nem is érdekli őket. Számadatokká válunk. Már „...minden katorga jeltelen...”

Közben az anyagi gondok csak tornyosultak, és az első négyhavi előleg megérkezésekor se váltam gazdaggá, csak törlesztettem valamit azokból a kölcsönökből, amiket kénytelen voltam kérni, hogy a háztartást valamelyest vinni tudjam. A hiányosságok továbbra is fennállnak, a közvetlen környezet részéről (város) pedig semmi együttérzésre nem számíthatok. Most haragszanak rám. Ilyen kortársakkal kell együtt élni, ha már úgy döntöttem, hogy itt maradok őrizni a szüleim és a testvérem sírját, s hogy idővel magamnak is lesz talán a közelükben nyughelyem.

A kamra és a mélyhűtő továbbra is üres, nincsenek tartalékok. A Papa jut az eszembe sokszor. Ő azt mondta, hogy üres kamrának bolond a gazdasszonya. Vajon rólam is ezt gondolja most odaát? Ez csak az én hibám volna? A háztartás ellátása igénybe veszi minden tapasztalatomat, de a legendás optimizmusom mára elhagyott. Teljes bizonytalanság kong odabent, miféle sorsra szántak, s hogy ezt valóban be kell-e teljesítenem. Igényeimet leadtam, jobban mondva pihentetem, bár nagyon hiányoznak az újságostól beszerezhető olcsóbb könyvek, folyóiratok. Munkát nem vállalhatok, mert az új törvény értelmében nem lehet. Akik ezt kitalálták, fel nem fogják, hogy **a kisnyugdíj egyszerűen kiegészítendő**. Régen ott volt a kiskert, ahol meg lehetett természeteni a zöldséget, gyümölcsöt, de a betonsufnikba bekényszerített városi ember ugyanezt nem teheti meg. Minden szál petrezselyemért fizetni kell. Falun más, mondja a felületes szemlélődő, de ott se mindenütt. Ahol betelepültek valahonnan a lumpenek, ott lopnak, rabolnak, fosztogatnak, és aki termel valamit, az se biztos, hogy magának termeli. Ha sikeresen be tudta takarítani és bespájazolta, akkor a spájzot fosztják ki, és még örülhet, ha nem ütik agyon, erőszakolják meg ezek a minden emberi mivoltukból kivetkőzött alakok. Sok nyugdíjas dolgozna még pár órát, hogy a jövedelmét kiegészítse és az idejét értelmesen töltsse el, de ezt a kádári egyenlősdi jegyében nem szabad. Még sokat kell gondolkodni rajta, mi lesz a helyes megoldás. Én se tudom, nem látom az alagút végét. Akkor honnan tudja a nálam képzetlenebb és habitusában jóval önállótlanabb másik kisöreg nyugdíjastárs?...

Most örülni kellene a szép tavasznak és benne az újjáéledő természet minden egyes szépséges lényének, mindennap. „Csak az a vég, csak azt tudnám feledni...”, válaszolhatnám rá Madáchcsal, de még töprengek rajta egy kicsit.

Velünk együtt a madarak is nélkülöztek a télen, és különösen a tavasz elején visszatért tél idején. Igaz, addig is csak úgy tudtuk kihúzni, hogy titokban, nagyfiam minden intelme ellenére vettem hitelbe még diót, és abból pótolgattam az idén szűk marokkal mérhető adagjaikat. Február végére az is elfogyott, és én nem vásárolhattam még többet hitelbe, mert nem is hittem, hogy ennyi ideig tart, amíg megadhatom a kölcsönt a jólelkű fiatalembernek. Most, mikor megjött az előleg, első utam oda vezetett, és bár személyesen nem adhattam át, elküldtem neki az édesapjával. El nem tudom mondani, mennyire megkönnyebbültem. A Miatyánk olasz változatában az „és bocsásd meg a mi vétkeinket...” sor fohásza olaszul úgy hangzik, hogy „és engedd el a mi tartozásainkat, miképpen mi is elengedjük a mi adósainknak”. Ezt most éltem át igazán, bár én nem vártam az adósságom elengedését. Rossz ómen, nem szoktam adósságot átvinni a következő évre, hacsak nem feltétlenül muszáj. Itt most nem rólam volt szó, hanem a kis pártfogoltjainkról, az égi madarokról. Nekik nem papolhatunk a saját tartozásainkról és hiányosságainkról, mikor végül is ők azok, akiknek a nagy hidegben is odakint kell lakniuk, macskák, rókák és ragadozó madarak üldözik őket, miközben bennünket csak a nyugdíjhivatal... Szóval elmúlt a tél, és nem tudom, hányan élték túl a kis énekesek közül, csak sejtem, nagyon hiányzott nekik a dió és a szalonna, amit én szoktam kiosztani nekik. A mátyásmadarak az idén nem kaptak földimogyorót, ők is szalonnáztak, meg lopták a diót a cinegéktől. Aztán korán megjöttek az első fecskék. Remélem, nem fáznak meg, mert éjszakánként még nincs messze a fagyponttól a hőmérséklet.

*

Újabb hónapok teltek el. Már rég kitavaszkodott, szinte el is felejtettük a márciusi telet. Áprilisban hirtelen tört ránk a hőség, ami már-már kánikulára emlékeztetett. Ez eltartott pár hétig, szárazsággal, ami az árvízzel elöntött területeken, meg a belvív sújtotta részeken direkt áldás volt. Hamarabb felszáradt a sok fölös víz, bár nem ártana arra is gondolni, hogy aszályos időkre kellene tartalékolni belőle. A kormány már beindított hasonló programokat, építtetett tározókat, csak nem tudom, hány helyen oldották meg ezzel a kérdést. Persze, a pénz, amit most is kiszivattyúznak az országból az erre szakosodott hiénák...

Most május közepén túl, a természet kompenzál valamelyest. Az árvizet a száraz, forró időszakokkal, ami alatt viszont lankadt levelek nőttek hirtelen a fákon, bokrokon, de jelentős kárpótlást kaptak az utána érkező rendszeres esővel. Akkor hirtelen nyíltak el a kora tavaszi hagymás növények. Most minden pompás májusi zöld. Már az akácok is elvirágoztak, a fák közül csak a hársak vannak hátra. Hamar megjött a kakukk, sőt a sárgarigó is, csak a két éve megfogyatkozott fecskéink helyére nem költöztek újabb fecskecsaládok. Még ennyi idő eltelte után is tiszteletben tartják a mások vadászterületeit. A fecskék lehetnének a morális rend megtartásának szimbólumai, ha ugyan rajtam kívül is akadna ember, aki erre figyel. A patak többször is megáradt a gyakran özönvízszerűen levonuló árhullámok során, megzavarosodott, majd ismét letisztult, mert ez a dolgok rendje. Visszatértek a sarlósfecskék is, épp jókor, mert az idén nagy gypjaslepke-inváziót jósolnak. Ezekből is láttam pár őrjöngő

példányt a ház körül, de kis szárnyas barátaink hamar felszámolták őket a jelek szerint. Pár éve tele volt velük a levegő, akkor települtek ide a sarlósfecskék. Máshol óriási károkat okoztak ezek az undorító rovarok, lerágva a környékbeli erdőket, még a fenyveseket is, aztán jöttek a fecskék, majd a növények vegyi védelembe fogtak. Olyan anyagot termeltek ki, amitől ezek a kártevők elpusztultak. Igaz, abban az évben meg nem volt szarvas- és őzszaporulat, mert a már vemhes állatok elvetéltek azoktól a levelektől, amiket akkor fogyasztottak. Különös működési mechanizmusa van a természetnek, de ezt csak az ember nem érti, mert rég elszakadt tőle. A természeti népek kivételével, akik viszont hisznek a természetet és benne bennünket is irányító, felsőbb akaratban, mely nem hagyja teljesen tönkretenni magát az alkotást, melynek egyes darabjai valóságos műalkotásszámba mennek.

Pár napja még bódító akácillat terjengett a környéken, de ma már ennek is vége. Nyitnak a bodzák, már amennyit meghagytak belőlük a kíméletlen kaszás brigádok, akiket rendszeresen kirendelnek „parlagfű-irtásra”. Ezek, miután semmit nem értenek a növényekhez, letarolnak mindent, ami csak az útjukba esik. Arról se tudnak, hogy a környékbeli cserjék, számukra érdektelen aljnövényzet, mennyi fészkelőhelyet biztosítanak madár barátainknak. Sok az itt telelt feketerigó, tavasszal visszatérnek az énekesrigók, léprigók, fülemülék, időnként a jégmadár. Aztán sok a téli vendégségből itt maradt madár: tőkés récék, erdei pintyék, többféle cinege, zöldikék, tengelicék, vörösbegyek, harkályok, zöld küllők, de nem is sorolom, mert nem erről akartam írni eredetileg. A vadkacsák már kiköltötték kicsinyeiket, és néha látni lehet őket a patakon, ahogy búvárkodni tanulnak a sötétbarnás tollazatú kiskacsák. Az anyjukon kívül két gácsér is őrzi őket, érdekes jelenség.

A korszak régen is, most is átrobogott fölöttünk. Letarolt, mint az árvíz a partmenti füvet a patak mentén. Így tápázkodtunk mi is fel az első napsugár érintésére, mintegy varázsütésre, csak mert kellett. Sajnálom, hogy most nem tudok optimizmust sugallni a gyerekeimnek. Úgy érzem, döbbenet figyelik a bennem végbemenő változást. Nem ilyenek tudtak, nem hitték, hogy valaha is feladom a harcot, mert nem voltam ilyen csüggedt, mint ezekben az utóbbi hónapokban. Eddig mindig jött segítség. A felmentő sereg megérkezett, legalább az utolsó pillanatban. Most senki, semmi a láthatáron. És ez valahogy egyikünk számára se érthető.

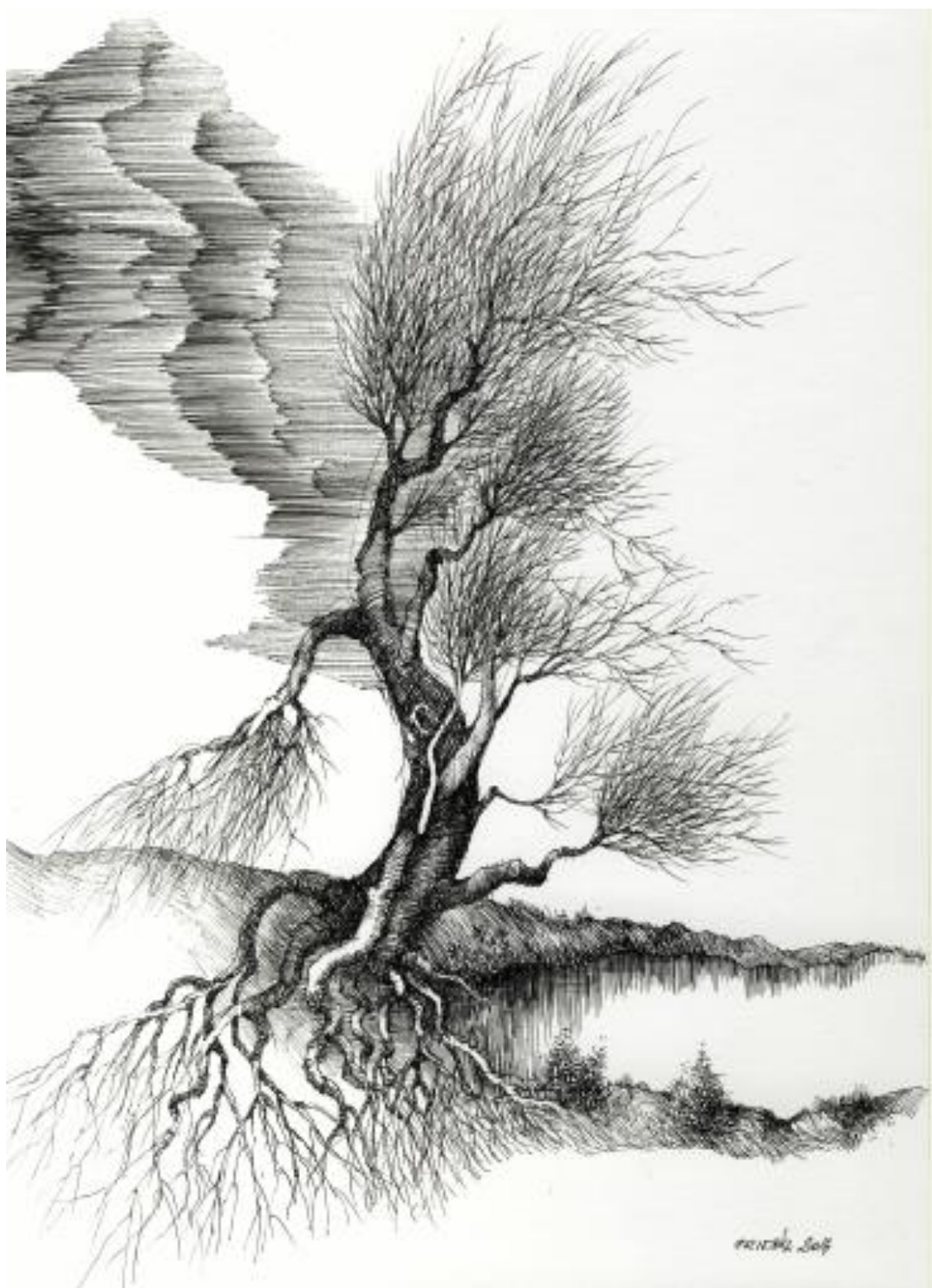
Most se tudom, mivé forrja ki magát ez a mostani válsághelyzet. A gazdaság nem nagyon mozdul ki a holtpontról, mert nincs fizetőképes kereslet. Minden fillért meg kell nézni, újra kell gondolni, vajon megvehető, beszerezhető-e az, amire igényünk van. Gyógyszert szedni muszáj, bár már egyre jobban utálom, mert nem vagyok hajlamos semmiféle függésre. A fiúk jóvoltából újra beszerezhetem a táplálék-kiegészítők egy részét, amik nélkül megbetegedtem a télen. Gyümölcsöt viszont továbbra se tudok venni, csak az alma-répa-zeller saláta pótol valamit, meg az olcsó csalamádé, cékla, aminek még kibírható az ára. Az ország mesterséges kettéosztottsága most is fennáll. Ami máshol az észak-dél ellentét, az itt a kelet-nyugat. Az országos statisztikák itt nem érvényesek. A városvezetőség csak saját magával törődik, meg

az általuk kialakítandó belváros-imázssal, ahol ők laknak. A többit meg se látják a harckocsi méretű luxusautóikból. Meg a nagy arcuktól.

Nem tudom, mennyi ideig lehet kihúzni így. A szegénység egy idő után reménytelenné tesz. Egyeseknél jön a depresszió, a fokozatos visszahúzódás, a leépülés fizikailag vagy lelkileg, vagy mind a kettő. Az alantasabb lelkek agresszívvé válnak. Lopkodnak, fosztogatnak, ahogy a nagy csirkefogóktól, esetleges ideáljaiktól látják. Aki kapja, marja alapon. A megoldást pedig csakis az erkölcsi tisztaság, a megtisztulási folyamat hozhatja el. Anélkül nincs megoldás, csak patthelyzet, amelyben jelenleg is szerencsétlenkedik ország és országvezetés. Ahonnan ki kellene metszeni az elfajult részeket, oda nem szabad nyúlni, mert az úgynevezett emberjogi harcosok nagy hangos üvöltözésekbe fognak. Hát persze! Ők is féltik a koncot, és ami összeforrott, az összetartozik, míg világ a világ. De kell-e így maradnia a világnak? Az ember vírus a Föld testén, írta egykor Karinthy. Ma sincs ez másként.

Vagyunk, mert lenni kell valamiért. Mert kínzóink élvezik ezt a helyzetet, mint mikor egy szadista barom élvezettel nézi végig a gyönyörű pillangó halálát, miután tűre szúrta szegényt. De a kegyelemdőfést nem adja meg neki, mert akkor kisebb lenne az élvezet. A mai helyzetben is épp az a megoldatlan dolog, hogy nincs módunk megfosztani ettől a perverz kéjtől mindazokat, akik ebben most gyönyörködnek és kéjelegnek. Dögvész reájuk, mondhatjuk legfeljebb Shakespeare-rel, ha már jobbat nem tehetünk. Ha őszinték lennének, a mások előli halámolást vallanák életfilozófiájuknak. De persze nem őszinték. Egy csöppet sem. Akkora hipokrizist, mint ami manapság uralkodik, talán még egyetlen korszak se élt meg. Vagy csak ugyanaz ismétlődik vég nélkül, mert akiknek megadatott ez a fejlődési lehetőség az újra leszületéssel, azoknak esze ágában sincs megváltozni, fejlődni. Csak tobzódni akarnak, ugyanabban a fertőben vergődni, amíg jól oldalba nem rúgja őket valaki. Ezért élni? Fejlődés nélkül vegetálni? Tenyészni ész nélkül, csak mert lehet? Ez tényleg életcél lehet? Még belegondolni is rossz.

Bennünket mindig érlelnek a válsághelyzetek. Átlényegülünk, megtörtebbek, de jobbak leszünk általuk. Talán az a földi pokol, amikor valaki ettől fosztja meg önmagát? Mert hiszen a khárma mindenkinek megadja a továbblépés lehetőségét. Mostanában már az is előfordult, hogy a Plútóra vagy a Kuyper-övbe kívántam őket. De ez se megoldás persze. Az úrtörmelék egy része is hasznosul, igaz, másképpen. Máskor váratlanul a Naprendszer belseje felé indul valamelyik darabjuk, mint az üstökösök, hogy aztán idebenn folytassa romboló tevékenységét, vagy csak rossz sugárzását egykori kitaszítottása miatt. És szegény trónfosztott Plútónak se kívánok ilyen alantas lakókat, akik se ott, se egy feketelyukban nem volnának képesek érettebbé válni. Mintha ők maguk volnának a feketelyuk, mely a Föld életére tör. Gyorsan törölöm is a gondolatot, mert ennél sokkal jobbat kívánok a Földanyának. Hathatós védelmi rendszert, mely lehetővé teszi számára, hogy eliminálni tudja mindazokat, akik ártanak neki. Talán az ő jó példáján okulva mi is rálelnénk a saját megoldásainkra. Szellemi, lelki önvédelmet találva, olykor amazonként harcolva, de aztán megnyugodva és békésen éledgélve dolgozni mindnyájunk javáért.

Már a parafa betétes papucsom is elszakadt. Sikerült beszereznem egyet a hétvégén, de elég ronda darab. Azon az áron, amin kerestem, nem volt jobb. De legalább nem lötyög rajtam, mint az előző, sérült társa. Már megint sok a sóhaj körülöttem. Vigyázni kell a pénzre, mindig ezt hallom. Pedig nem megyek sehova, nem költök semmire. Csak az alapvető szükségleteket

szerezem be. Az állam megcsinálta, az ő dolgai le vannak adminisztrálva. Mi pedig evickélünk ebben a... miben is?

Csak a történelmi hűség kedvéért jegyzem le, mi mindent kellett visszatenni a polcra a pénteki bevásárláskor. Egy doboz C-vitamin. Egy doboz táplálék-kiegészítő, ami érrendszer tisztító. Egy 8-as csomag WC-papír (ebben a kiszerelesben a legolcsóbb). Plusz egy csomag papírszalvéta (gyakran péntekre már nem jut a hetente kötelező egyből). Egy csomag kurkuma (rák ellen véd, egyébként fűszerként használjuk). Egy csomag müzli, hozzá szárított gyümölcs. Egy zacskó tarhonya. Egy kézapoló krém. Pár virágpalánta az erkély díszítésére, hozzá három erkélyláda. De minek is soroljam, ha egyszer beleveszünk a környezetünk közönyösségébe, aminél gyilkosabb dolog nincs. Rosszabb, mintha szemtől-szembe ránk támadnának, mert az legalább egyenes beszéd. Ez csak végtelenül hipokrita.

Napszemüvegem továbbra sincs. Már tavaly óta nincs. Ünnepeyre új ruha... ugyan... színházjegy, rendezvényekre belépő... könyvek... nemcsak könyvhét alkalmából, hanem úgy egyáltalán... Értelmiségi – könyvek nélkül. A kortársak mindennemű figyelme nélkül. Egzisztencia nélkül. Megkötözött kézzel-lábbal, épp azok révén, akiket mindig is támogattam. Ők viszont engem nem. Most már talán végleg nem. Aztán meg...? Aztán meg kit érdekel? Lehet, hogy úgy fogok visszavonulni, mint Kodolányi. Onnantól már csak a hátam közepét láthatják.

Odakint csodálatos természeti környezet vesz körül. Idebent betonsufni, igaz, feldíszítve a gyerekeim ajándékaival, a csodaszép virágokkal. Amúgy az egész snassz, minden rendbetételre, felújításra szorulna. Így köszöntött be az öregkor. Betegséggel, reménytelenséggel, kilátástalansággal, a közöny tengerébe fulladó jövőképpel. Hallgat a telefon. Ritkák a levelek, a megkeresések. Már most, életemben elfelejtődtem? De nekem az utolsó leheletemig védelmezni kötelező a hazát. Ezt is, amelyik velem nem törődik, soha nem törődött. Maradt a régi káderlap, mint a Magyarországra mintegy kifüggesztett címkével, a rasszista felirattal. S ha teszünk, lépünk ellene, akkor is hallatlanba veszik, amit mondunk, ignorálják, amit írunk. Csak az létezik, akit ők akarnak. Akik viszont telehazudják a világot a rólunk szóló rágalomokkal. Igaz. A világ is hibás azért, ha mindezt beveszi, elhiszi nekik. Már rég ki kellett volna mondani kollektíve, hogy ez a hazudós király meztelen. Sőt aljas is. Szentimentális dumákkal lihegi tele a világsajtót, miközben a háttérben agresszíven támad. Mindenkit, aki más véleményen van, aki mást merészel gondolni, mint ők. „Ez a világ szemétdomb./ Aki bele vágyik, mind bolond.” Mi egyebet szóljak hozzá?

Ma délelőtt megpróbáltam felhívni azt az ügyintézőt, akitől a legutóbbi levelet kaptam a pesti nyugdíjintézetből. Senki nem veszi fel azon a számon. De nyilván tudják, mire számíthatnak, mikor a magyar Taigetosz működéséhez ilyen aktívan hozzájárulnak, mert a leveleiken sehol nincs telefonszám. E-mail cím pláne nincs, hogy fel lehetne gyorsítani a csigalassúságú ügyintézésüket. Hogy ezt ki tervezte ilyenre, s hogy ki hagyja fennmaradni ebben a változatlan formában, azt el nem tudom képzelni. Egy régi amerikai kabarészám

viszont gyakorta eszembe jut róluk: a showman egy könyvet reklámoz, melynek címe „How to Kill Time?” (Hogyan üssük agyon az időt?).

Az elmúlt hetek alatt hatalmas árvíz dúlt az ország nyugati és déli felében. A baj Németországból indult, ahol óriási esőzések árasztották meg a folyókat, melyek a Dunába vitték a sok vizet. Passaunál 12,5 méteres vízoszlop tombolt, ami már-már felér egy cunamival. Ez vonult egyre lejjebb, míg bennünket is elérte. A miniszterelnök irányításával folyt az árvízvédelem, és úgy tűnik, tegnap már Mohácsnál is tetőzött a Duna, tehát a nagyján túl vagyunk, csak a hirtelen apadástól és a gátak megrogyásától kell még tartani. Az elvtársakat most eszi a penész, merthogy a mai árvízi hajós népszerűségétől féltik a sajátjukat, ami ugye nem annyira létezik. Soha ennyi mocskolódás, mint amit a gumicsizmára és árvízi, terepbejáráshoz alkalmas öltözékére tettek az odahaza tespedő, mások kárán pedig inkább csak örvideni tudó, perverz alakok. Erről szól ma a média. Ennyit tudnak...

Vásárlásaink persze most is szegényesek. Lassan véget ér június, de egyszer se tudtam epret, cseresznyét vagy friss zöldborsót venni. Nem jól van ez így. A Jóistenen kívül van-e, aki még odafigyel ránk?

A gyerekek nagyon kedvesek voltak hozzám. A jubileumi Gárdonyi-sorozatot kaptam tőlük ajándékba, külön egy új ventilátort a régi zörömbölős helyett, ami már rongálta az ember hallását. A sorozat akciós volt, jelentős árengedménnyel, pluszban egy történelmi folyóirat féléves előfizetésével, meg egy szakács folyóirat egy ajándék példányával. Én rendesen megvendégeltem őket vacsorával, aminek „morzsabálja” ma is tart, vagyis hogy rájárnak mindenre, ami megmaradt. Most csak magamnak főzök egy-egy egyszerűbb ételt. Nem is esik jól ebben a kánikulában, ami megint ránk köszöntött és át kell vészelní valahogyan (mától hőségriadó van érvényben).

A növényeim ugyanolyan kedvesek hozzám, mint a srácok. Egymás után hozzák újra virágaikat az orchideák, a kiültetett agapanthus és az erkély egyszerűbb növényzete az egynyáriakkal és a különleges lila muskátlijaimmal. Most fokozottabban kell őket gondozni. Naponta kétszer öntözöm őket odakint, a bentieket csak reggel. A dús növényzet jócskán tudja temperálni a hőmérsékletet, és még a kis asztali ventilátor is hűsít, ráadásul alig van hangja.

A patakparti dús növényzetet letarolták és most száraz, sárga szénaszerűséggel van tele az ártér, ahol előtte ember nagyságú bogáncs termett. Vele együtt levágták ugyan a gyönyörű pipacsokat és egyéb mezei, réti virágokat is, csak egy vadnefelejcs-sziget úszta meg. A vadkacsák elmenekültek, mert most nincs hová elbújni a kicsiknek, de ha a növényzet újból kihajt, akkor bizonyára visszatérnek. Már egészen nagyocskák voltak a kiskacsák, rettentő elevenek és igen ügyesen manőverezték át magukat még az árvízen is. Volt úgy, hogy félelmetesen erős árhullám vonult le a mi kicsiny patakunkon is. A kacsamama hívogatta a kicsiket a túlpartról, ahová elcsatangoltak, ők pedig úsztak át, nagyon ügyesen, és véletlenül se sodorta el őket az ár, amitől féltettem őket.

Jövedelmem változatlanul az „elprolisított” előleg, amin csöppet enyhített a június közepe-vége felé kapott adóvisszatérítés. Ez már persze rég elfogyott, mert az se volt nagy összeg. Be tudtam szerezni belőle a nyárra szükséges táplálék-kiegészítők nagy részét, a többit felszippantotta a háztartás. Most megint hóvége közeleg és meg kell húzni a derékszíjat, pedig szinte teljesen elfogyott a mosópor és az öblítő, ezeket muszáj lesz pótolni. A szervezetem rendben tartására bevezettem a heti egy gyümölcsnapot, ezt szombatra időzíttem, amikor általában senkit nem zavarok vele, és a nyári szezonban még olcsóbban megoldható, párféle gyümölcs kisebb adagokban való összeválogatásával. Nyomaszt viszont, hogy a temetőbe nem tudok rendesen virágot vinni. Ezen időnként vita van, mert az élők jogait előnyben kell részesítenem a holtakéval szemben. Nekem ez rosszul esik, mert az eltávozott családtagok éppolyan fontosak, mint az élők. A halottak emlékét ápolni kell.

Jelenleg nincs más teendőm, mint várni a válaszokat a kétféle nyugdíjhivataltól, s közben túlélni. Ezt se hittem volna korábban, hogy erre képes vagyok, mármint hogy passzívan túrjem a korszak packázásait, már-már a keletieket megszégyenítő impasszivitással. De nem tudok jobbat. Ha őrjöngének, cirkusoznák, se változtatnék rajta, legfeljebb bolondnak tartanának és joggal. Szóval senki ne várjon el tőlem olyasmit, ami ellentétes a jellememmel. Előbb-utóbb úgyis történik valami, letelik a nyári szabadságok ideje, a 30 napos kötelező válaszadási határidő, stb. Ez a hivatali uborkaszezon, ez van.

Nos, az uborkaszezon még mindig tart, bár időközben áteveztünk augusztus hónapba, és elkezdődött a nyár visszaszámlálása. Igaz, ez elég heves formában történik, mármint iszonyatos kánikula sanyargatja a természetet és benne az emberiséget is. Ez utóbbi rá is szolgált rég hanyag és agresszív viselkedésével, ami a természeti erőforrásokat és magukat a lények megbecsülését illeti. Korábban húsított valamit a patak, de már alig van benne víz, annyira nincs csapadék. A patakpart továbbra is letarolva, kiszáradtan, sárgán, továbbra sincs senki, aki elvinné a szénát az állatainak takarmányozás céljára télire. Pár kitikkadt rigóval találkoztam a pénteki bevásárló napomon, amikor is a belvárosi belső udvarokon keltem át. Ott vannak bokros, fás, parkosított helyek, ahol fészkelhetnek és meghúzódhatnak a ragadozók elől. Most már több helyen lehet látni mókusokat is. Egyre több állat költözik be a városba vagy a város közelébe, ahonnan portyázni járnak egy-egy élelemszerző körútra.

Ügyintézésem áll, semmi nem történik, választ se kapok, pedig a kötelező 30 napos határidők is rég lejártak, amit a sóhivatalok általában be is tartanak. Úgy emlékszem, hogy június közepe-vége felé küldtem el nagyobb paksamétákat, amin azóta emésztődnek vagy jobb esetben nyomoznak adatok után. Időnként roppantul zavar, máskor teljes közöny száll rám, csak annyit tudok, hogy ez a rendszer, úgy, ahogy van, teljesen értelmetlen. Ha úgyis tudható, hogy hosszadalmas az ügyintézés, miért nem adnak engedélyt arra, hogy hamarabb be lehessen adni a szükséges papírokat, amikhez ők még időben bekérhetnének pótlásra anyagokat, netán ők maguk járnának utána, elvégre ezért fizetik őket – a mi pénzünkön.

Most megint nehezen viselem a meleget és a gép mellett ülést. Még arra se tudom rászánni magam, hogy elmenjek az orvoshoz gyógyszert felíratni, mielőtt megint kifogynék belőle. Már szívesen szabadulnék ettől a kelletlen köteléktől, de ilyen szélsőséges időjárási körülmények között nem merem feladni, halogatom akkorra, amikor stabilizálódik valamelyest az időjárás.

A polcra ismét visszakerültek dolgok a hétvégén, bár most utólag, de tudtam vinni pár szál virágot a temetőbe. Nem sokáig tart a virág ebben a hőségben, de az alkalom számít, nem a tartósság. Már a sírvázákból is kiszáradt több növény, a fej- és lábreszen elültetettekről nem is beszélve. Jó, ha az évelők töve kibírja és később, mikor enyhül az idő, újból képesek lesznek kihajtani. Most a csonterősítő tabletták váltak hiánycikké, ettől függetlenül nem merek a napra menni, csak hogy valami D-vitaminhoz jussak. Borzalmasan erős az UVB- és az UVA-sugárzás, sokan lesznek rosszul tőle.

Sorra olvasom az ajándék Gárdonyi-köteteket, és eléggé lehangoló, mennyi sajtóhibával adják ki őket. Olcsóbb ugyan, mint a könyvesbolti könyvek (ezt újságosok terjesztik), de attól még nem kellene igénytelennek lennie. Sok az elütés, a helyesírási hiba vagy a nehezen értelmezhető fogalom, különösen kevésbé művelt közönség számára, de a legborzalmasabb az idegen helységnevek és személynevek magyaros fonetika szerinti átírása. Ezekről is ordít, hogy aki átírta őket, nem beszél az adott nyelveket.

A múltkor emlegetett agapanthust, miután szépen összeszedte magát, ellopták a kertből. Ez nemcsak bosszantó, hanem kifejezett arcátlanság is. Évekig nevelgettem, pátyolgattam, amíg szépen megerősödött, a töve kétfelé osztódott és mindkét tövéről egy-egy gyönyörű virágos ágat hozott. Pénteken a temetőben találkoztam a levágott virágaival az egyik síron. Szóval még csak nem is zavartatja magát a tolvaj, hogy olyan helyre biggyeszti ki, ahol mi is járunk. Azért is félreérthetetlen, mert pontosan két virágos ágból kötötték a csokrot a sírra. Ezen felül elloptak egy tő kálát, amit szintén megerősödni ültettem ki, egy pöttyös levelű hagymás növényt, aminek nem tudom a nevét, de orchidea árban árulták annak idején, és a virágai ahhoz is hasonlítanak. Szóval a szegénységet még a tolvajok terrorja is nehezíti. Ezekben a prózai napokban, amiket amúgy is nehéz átvészelni, még mindig találnak olyasmit, amivel megrövidíthetők vagyunk.

Két szép ajándékba kapott könyvet is olvasgatok, amik viszont épp ennek az ellenkezőjét mutatják: vannak még barátok, akik szeretettel gondolnak rám. Most már kora reggel be kell függönyözni, hogy védjük magunkat és a szobák hőmérsékletét a perzselő napsugaraktól, mesterséges fény mellett viszont rosszabbak a látási viszonyok, tehát az apró betűs szövegeket majd a kánikula elmúltával veszem elő. Tevékenységeimet igyekszem délelőttre koncentrálni, aztán ventilátor mellett olvasva jobban elviselhető, amikor már teljesen erre fordul a napsütés és egész délután késő estig éri a háznak ezt az oldalát. Mikor jön egy-egy enyhülést hozó front, olyankor gyorsan sütök valamit a gyerekeknek, egyébként csak hideg desszerteket készítek nekik, kekszporból, babapiskótából, amit szívesen is vesznek. Erre vágyom most is, mármint a ventilátor közelségére, tehát sebtiben felfüggesztem az írást és próbálok felfrissülni. De előbb még letusolok, mert hamarosan kifogy a meleg víz és három napig nem is lesz, lévén éves karbantartás, vagy amit annak csúfolnak.

Különben telik a nyár visszaszámlálása, bár még csak augusztus elején tartunk. Az évente szokásos hidegfront ma érkezik, de csak enyhe hőmérsékletcsökkenést okoz, s talán valami felhősödést. Északra, ahol mi is vagyunk, kisebb esőt, záport vagy zivatart is hozhat.

Számomra csak annyit jelez, hogy a természet még mindig tartja bizonyos ciklusait. Ez a hidegfront is rendre ugyanabban az időben érkezik, és csak annyiból nevezetes számunkra, hogy épp akkor hűl le a levegő a kánikula közepett, amikor nincs melegvíz-szolgáltatás. Most nem lesz nehéz elviselni, mert amúgy se vágyunk túl meleg vízben fürödni ilyen hőségben. Nos, ha visszaszámlálás, akkor egyúttal közelebb jutunk a nyugdíjügyem elintézéséhez is, engedtessek meg nekem ez a kis kaján gondolat. Persze a nyár múltát és a kedves madarak távozását mindig nehezen viselem, de hátha az idén szebben-jobban alakul, s talán valamivel kárpótól is ezért a kettős érzésért a szerencsésebb változás.

*

Szeptember lett, már a Mérleg jegyében járunk, ügyeim intézése pedig legfeljebb a szép remények kategóriájába sorolandó. Tizenkettedik hónapja szerencsétlenkednek rajta, és a mai telefonbeszélgetéssel is csak odáig jutottam, hogy ismét pár hónap várakozási időt jósol nekem az ügyintéző. Családon belül is érezhető a feszültség, amit a miattam (bár nem éppen miattam) kieső jövedelem okoz. Sóhivatal sóhivatal hátán, érdemi munka, mármint aminek eredménye is lenne, az nincs. Szorít a nincstelenség. Fogorvoshoz kellene menni. Már a pár hónappal ezelőtt emlegetett csúnyácska, de egyébként kényelmes papucs is kezd leszakadni a lábamról. Ismét újat kell venni. Hja, itthon vagyok a legtöbbet, utcai lábbeli nem annyira megy tönkre a lábamon, mint az itthoniak. Spórolok a harisnyán. Bár hideg van, itthon nem hordom, hogy kíméljem utcai viseletre. Pedig ilyenkor szoktam beszerezni újakat. Mindennek a beszerzését egyik hétről a másikra halogatom. Aztán néha egyszerre dől rá a családra egy összegben a korábban megspóroltak beszerzése, annak minden nehézségével együtt.

Napközben és éjszaka erős a lehűlés. Az idén korán köszöntött be az ősz. Meleg takarókba burkolózom, hogy el lehessen viselni. A rezsicsökkentés valójában nem realizálódik, mert a szolgáltatók mindent visszadobnak a fogyasztókra. A fűtőművek túlfogyasztás címén rótt ki ránk plusz 50 ezer különdíjat. Túlfogyasztás címén... pedig alig mertünk fűteni a télen. Én hetekig kórházban voltam, addig az én szobámat és a nappalit se fűtötték a srácok. Szezon elején még nem, szezon végén már nem fűtünk, mert piszok drága. Magyarázat: a közös képviselő elszámolása alapján számoltak el nekünk többet. Hát igen. A nyugdíjas zsarú és az NBH-s a déli oldalon kedvezményben részesülnek, míg mi, akiket folyton telibe kap az uralkodó szélirány, pluszfizetésre kényszerülünk. Ugyanez az áramszolgáltatóval. Ők plusz 20 ezret hajtottak be rajtunk, miután sürgősen eltávolították a korábbi villanyórát. A fentiek ugyanúgy vonatkoznak rájuk. Itthon se voltam, majd mikor hazajöttem, betegen kókadóztam, tévét se néztem, este korán leoltottam a villanyt, ahogy a kórházban megszoktam. Egyáltalán minden létező és nemlétező dolgon spórolunk, ami egyre inkább snassz életérzést eredményez. És egyáltalán mire is spórolunk? Arra, hogy a fölöttünk pöffeszkedő nagyurak még többet tudjanak elszórni teljesen fölösleges marhaságotokra. A bankárok egyre vastagabb privát bankszámláira, amivel értelmes dolgot már nem is tudnak kezdeni. Igaz, nem is akarnak, mert az agyuk hülyeség-vezérelt gipszhalmaz.

Színházba szeretnék menni, de bérletem nincs az idén. A sor igen hosszú, mármint a nincsek listája, de most nincs kedvem folytatni Forgolódom, és ugyanúgy nem találok egyetlen kezét, amit megfoghatnék. Kapaszkodók nincsenek, csak a felénk fordított háta meg a nagy mélységes össznépi közöny. Emberek...

Hétvégén megint sokminden került vissza a polcokra. Az „öncenzúra” már olyan mértékben működik, hogy gondolatban is kihúzom a listáról mindazt, ami nem feltétlenül szükséges azon a héten. Igaz, később hatványozottan jelentkezik az igény, és esetleg egyszerre, amikor kellemetlenül sok kiadást okoz. Akár az elhanyagolt egészség, mely egyszerre nyújtja be a számlát a sok éves gondatlanságért.

Ma már mindenkinek van telefonja, de nem mindenkinek van hozzá szükséges kultúrája. Az imént egy rém modortalan férfi keres mobilon. Előbb egy hangot se szól bele, majd újravig és követeli, hogy mutakozzam be neki, anélkül, hogy ő megmondaná, kicsoda. Azt állítja, hogy a saját számát hívja, amiről kétszeri elhadarás után kiderül, hogy mellétárcsázott. Mikor figyelmeztetem, hogy illene bemutatkoznia, ha valakit ebben a formában zaklat, nem is érti, miről beszélek. Azt megint nem tudom, miért kell saját magát hívnia (talán elhagyta valahol a készülékét), de nem is tartozik rám. Kellemetlen intermezzo a délelőtti csendben, melyet annak dokumentálására szántam, ami most velem történik. Mintha a félresikerült mobilhívás jelképes lenne: a korszak és én nem értjük egymást. Előbbi azért, mert nevetlen egyedeket túl nagy számban halmozott fel kultúratagadó fene nagy igyekezetében, én meg azért, mert ragaszkodom annak a kultúrkörnek a szokásaihoz és hagyományaihoz, amelynek édes gyermeke volnék. Hogy mire jutunk egymással, azt még nem tudom, csak olykor érzékelem az ellenséges érzelmeket magammal szemben, aki sértőnek tartom a fölényeskedve odavágott „Jó napot”-ot, melynek végéről már rendre hiányzik a 'kívánok', amitől tisztességesebben hangzik a formális üdvözlés. Ugyanakkor semmi nincsen belőle nagyszüleim „Adjon Isten” szívből mondott jókívánságaiból vagy a generációm tagjai által még átélt és naponta közvetített, kedves, de legalábbis udvarias köszöntési formáiból. Ez is egy fejlődéstörténet, igaz, visszafelé fejlődési irányban. Rükvercben, hogy stílusosak legyünk a korszak uralkodó trendjéhez. Nekünk ugyanezért még komoly büntetés járt volna, ha akad köztünk olyan, aki így mert volna viselkedni. Ma hadar a média szinte minden közismert képviselője, sértődött arccal fújja-sorolja mondókáját, mit sem sejtve arról, hogy miféle negatív modellel, egyáltalán nem követendő példaképekkel szolgál az őket majmoló ifjú generációk számára. De ez már tényleg nem a szegénység témakörébe tartozó dolog, hacsak nem akarom a lelki szegénységre is kiterjeszteni időnkénti feljegyzéseimet. Nem igazán szívderítő látvány most a kinti: a nap kezd előbukkanni, ahogyan a napokban is tette, de erős szél fúj, cibálja a fák már egyre kevésbé szilárdan kapaszkodni tudó leveleit. Idebent az egyik fehér orchideám lehullajtotta három kései virágát, melyek a napokban hervadtak el. Talán a hideg hatására, de talán csak mert lejárt az idejük.

Már tél van. Ebben a hónapban hamarabb megérkezett a nyugdíj-előleg (még mindig csak azt kapok). A sóhivatalokkal már 14 hónapja viaskodom, de még mindig csak ott tartunk, hogy időnként közlik valamilyen újabb dokumentum-másolati igényüket, majd telefonon zavartan közlik, hogy még mindig hátra van pár hónap. Ilyenkor is én hívom őket, de legalább nincs félreértés és nem áltatom magamat, hogy na most majd tényleg történni fog valami.

Arra már gondolni se merek, hogy legalább karácsonyra való tekintettel felemelné valamelyik a fenekét (meg a dolgos kezét) és szíveskedne elintézni, amire ők csak két nap előzetes időt adtak nekem, de ehhez képest ők saját maguknak már ugyanennek a többszörösét, mégse szültk meg a nagy hegyek a kicsinyke rágcsálót, ami tőlük telik.

Mindemellett nem elégedetlenkedem. Az én semmi kis pénzecsském is érhet valamit, ahogy a tegnapi bevásárló nap élménye is bizonyítja. Miközben sorban állok a drogériában, előttem egy fiatalasszony nem tudja kifizetni a kisbabájának vett akciós joghurtot, mert hiányzik hozzá 15 forintja. A pénztáros félretessékeli, én pedig utóbb tudok szólni neki és átadni a hiányzó fityingeket, amivel nagy boldogan elviheti a nyolchónapos babájának az ételt. Hálálkodik, én pedig zavartan elhúzom a csíkot. Társadalomban élünk, nem a vadnyugaton, nincs miről beszélni. Ennek ellenére úgy néznek rám, mint a mesebeli jótevőre, aki ki tudja, honnan csöppent ide, valami őskori változatban, és még hálát se vár. Persze, hogy nem. Ennek mindenki a többszörösét elpengette már többször is életében, arra mégse sajnálta a pénzt. Mikor egy kisbabáról van szó, akinek az édesanyja kétségbeesetten ismételteti, „csak tizenöt forint hiányzik hozzá”, embertársaink mégse figyelnek oda rá. Ilyenkor nem bánom, hogy már kifelé áll a szekere rúdja innen.

A temetőbe egy kis koszorút és egy csokor fagyöngyöt vittem tegnap, most ennyire futotta. A másik két koszorút majd egyesével vagy valahogy részletekben kiviszem. Már fenyőgally is kellene a sírra, meg a mécsesekbe betét. Mindent apránként.

Odakint rettenetes szélvész dúl, bár Nyugat-Európához képest nem szólhatunk semmit. Ott a Xavér névre keresztelt orkán tombolt a napokban, tetemes károkat okozva. Itt csak pár fát döntött ki, meg, gondolom, hogy pár laza háztetőt megbontott. E. barátnőm semmirekellő keresztlánya most kapott kályhát. Hozzá külön kellett csövet venni, amit talán be is szereltek neki időközben. Kapott fát is ajándékba, csak az nem akadt, aki felfűrészelje neki a hatalmas rönköket. Mivel semmiféle munkához nincs hozzászokva (kb. 40 éves), mindent el kell neki magyarázni. Remélhetőleg nem gyújtja fel a házat vagy szenved szénmonoxid-mérgezést.

Az idén nem kaptam engedélyt a családtól, hogy dióval etessem a madarainkat. Nem is jelentkezik még az erkélyen, hiszen szalonna sincs, vagy egyéb eleség, hogy megmenthetné őket ebben a borzalmas hidegben. Csak napraforgót kapnak a fűzfa alatt. A fákról minden száraz levelet lehord most már a szél, így teljesen áttetszővé válik a táj. A patakpartot reggelente dér borítja, hasonlóképpen az egykori kempinget, amit fityingekért megszerzett az egyik helybeli milliárdos, de nem használja semmire. Mennyire rosszak az elosztási viszonyok! Hiába véltük dogmának egykor, ez mégis igaz. A pápát lekrapekozta valamelyik nagyfejű pénzember, mert ki merte jelenteni, hogy a bankárok által uralt világ kártékony. Pedig rájuk nincsen kellőképpen szigorú kifejezés, ami adekvát módon elmondhatná, mit is művelnek embertársaikkal. De a pénz világa csak egyik vetülete kártékony jelenlétüknek. Első vonalbeli hadseregük, a sajtó, még rajtuk is túltesz. Esténként alig van nézhető műsor. Minél több a csatorna, annál több a kultúrszenny és csatornatöltelék, amire és akikre egyetlen percet nem érdemes fordítani. Ami szenny csak létezik az emberlélekben, az mind

árad a világra és fertőzi, fertőzi folyamatosan. Ezzel eléri, hogy a különböző nemzedékek nem tudnak szót érteni egymással, s hogy nem is értik már egymást. Ahogy engem nem ért a környezetem, ugyanúgy szélesedik a generációs árok. Ostoba libák által írt szappanoperákban a szerzők képmására formált, modortalan libák fanyalognak egymásra, szólnak le mindent és mindenkit, hisztiznek, acsarkodnak, balhéznak, és aki nézi, az hozzájuk hasonlóan ostoba liba, vagy azzá formálódik ezeken az ideálokon. És akkor mondják, hogy ők a legjobbat akarják a világnak... Meg hogy aki kritizálni meri őket, az mind az ún. összeesküvés-elmélet megszállottja. A nagy istentagadás után most odáig jutottak, hogy önmagukat tagadják. De bár igaz lenne, hogy ők nem is léteznek!

Az előbb kiszellőztettem egy kicsit, de nem sokáig lehet bírni a hideget. A szigeteletlen lakást amúgy is teljesen átfújja a szél, szóval akkor is kapunk egy kis extra oxigént, amikor külön nem kérjük.

Tegnap adventi gyertyákat kerestem a tavalyi koszorúra. De az is meglehet, hogy már tavalyelőtti. Eredetileg narancssárga gyertyák díszítették, és nagyon kellemes, szép kinézetű darab volt. Aztán leszoktam a színes gyertyákról, mert valami olyan festéket tartalmaznak, aminek elviselhetetlen a szaga. Kellemetlen füstöt ereget, inkább visszatértem a fehérekre, a hagyományosakra, ezek legalább természetesek. Bár ki tudja... de legalább nem bűzlenek. A beszerzéssel elmaradtam kissé, az első adventi vasárnapon nem gyújtottam gyertyát, mert megfeledkeztem róla, hogy már advent van. Holnap kettőt fogok égetni, hogy pótoljam. Néhai öreg barátaimnak se tudtam virágot és mécsest vinni halottak napján, most erre se futotta. Bizonyára megbocsátják nekem odaáról, bár biztosan jólesne nekik, ha elmentem volna meglátogatni a sírjukat. Talán jövőre.

***

A „borzalmas”-nak titulált december eleje hamar enyhébe váltott, és csak relatíve volt hidegnek mondható. Már mi is átvesszük ezeket a degenerált városi emberek által használt fogalmakat. Karácsony előtt teljesen megenyhült az idő, hó egyáltalán nem volt, fűteni is alig kellett, jobban mondva le lehetett kapcsolni a radiátorokat. Jó lenne, ha a fűtőművek is tekintetbe vennék ezeket a spórolásainkat, de többnyire nincs így. Január végéig nem kellett fűteni, aztán jött egy hidegebb időszak, hóval, szeles idővel. De ez se tartott sokáig. Február elején ismét megenyhült az idő, a hó elolvadt, a madarak tavaszra készülnek. A hó alatt is zöld maradt a fű, máris vidáman hirdeti, hogy nincs okunk a csüggedésre. Bár igaza lenne!

Nyugdíjhivatali nyűgeim változatlanok. Két ünnep között, tavaly év végén még sikeresen felbosszantottak egy levéllel, amiben pár évvel ezelőtti (magyar) munkavállalásaimat firtatták. Nagyon felingereltek vele, mert a magyar nyugdíjas anyagnak már rég készen kellene lennie. Előzőleg folyton arra hivatkoztak, hogy a külföldi munkavállalásaimat nem igazolja le senki, de közben kiderül, hogy ők se csináltak hónapokon át semmit. Karácsony előtt azért nem dolgoznak, mert karácsonyra készülnek, utána azért, mert kifáradtak az ünnepek alatt, tavasszal szerelmesek, nyáron nyaralnak, ősszel influenzásak... hogy minek

vannak, azt nem is értem. Talán nélkülük minden egyszerűbb lenne. Az ünnepek közti levelezés is sunyi dolog, mert olyankor nincs hivatali ügyfélfogadás, tehát telefonon át se lehet megbeszélni velük semmit. Nekem viszont alig adnak időt a válaszra, vagyis az ünnepi lazítás idejét se tudom nyugodtan tölteni, mert megint nekik kell régi papírokat előásni és úgy magyarázkodni, mintha hibás lennék. Ők közben megint vakarózhatnak egy hónapig, mert az én válaszom kézhez vételétől számított 30 napnál hamarabb nem kötelesek írni nekem, sőt újabban már ezt a kötelezettségüket is semmibe veszik. Kormányváltásra készülnek, hátha azután még inkább lovat kapnak a tespedő fenekük alá... Minősíthetetlenek. „Ejtőernyősöknek” gyanítom őket, akik a 2010-es kormányváltás előtt betonozták be magukat a jól fizetett állásukba. Szélnek kellene eresztetni őket, azzal nyerne az ország.

Mivel a nyugdíjelőlegem változatlan, sokra nem lehet jutni vele. Továbbra is kölcsönökből élek, és egyre jobban zavar. Beszerzésekről természetesen szó se lehet ilyen körülmények között. Az enyhe időjárás miatt, és mert nincs rendes hosszúszerű csizmám, az idei szezonban csak bokacsizmában jártam, és ehelyett már ugyancsak aktuális lenne beszerezni másikat. A minimum az, hogy meg kellene sarkaltatni, de ezt is halogatni kell. Január elején új papucsot kellett kérnem, mert amit karácsonyra kaptam, az selejt volt. Pár napi használat után elkezdett kinyúlni a feje, nem tartotta a lábamat, ettől iszonyúan fáj a gerincem. Ha az embernek nincs pénze, tudomásul kell venni, hogy csak kínai selejtet kap mindenből. Az új papucs háromszor annyiba került, mint az előző, de ezt nem kell eldobni pár napos használat után. Kényelmes, a gerincem nem fáj tőle. Nincs olyan jó, mint az iráni vagy a török papucskok, de mivel Iránt hülye módon EU-s embargó sújtja, feltehetőleg nincs lábbeli-behozatal se onnan. Talán a keleti nyitás után a törököktől... A kínai nőknek teljesen másmilyen a lábuk anatómiai felépítése, ami nem csoda, hiszen ott évezredek keresztül eltörték a nők lábát, mert valami idióta kitalálta, hogy az a szexis, ha tipegve járnak (még jó, ha fáj nekik), a lábfejük pedig nem nő meg normális méretűre. Szóval a kínaiak jóval szélesebb fejű lábbeliket gyártanak, nem ismerik a mi keskeny lábformánkat, és egyelőre még nem is jöttek rá, hogy ezen változtatniuk kellene. Ráadásul vacak talpakra építik rá a cipők fejrészét, ami nem támasztja alá a lábat járás közben. Érdekes módon az olaszok, spanyolok, lengyelek velük ellentétben egészen rafinált felépítésű lábbelit gyártanak, ami még az egészen magas sarkú cipőket is kényelmes viseletté teszi. De hol vagyunk már ettől?...

Február után még nehezebb időszak várható, különösen ha időközben továbbra se intézik el a nyugdíjügyemet ezek a máglyára való csinovnyikok. Az előbb igazságtalan voltam az emeléseket illetően. Januárban megemelték a járadékomat 124 forinttal, és ezt külön tételként utalták át a bankszámlámra, az eddigi 6900 Ft után:))) Már csak legyintettem rá. Hogy valakinek ennyi esze legyen... maga az átutalás többbe kerülhetett a nyugdíjintézetnek, mint az összeg, amit átutaltak.

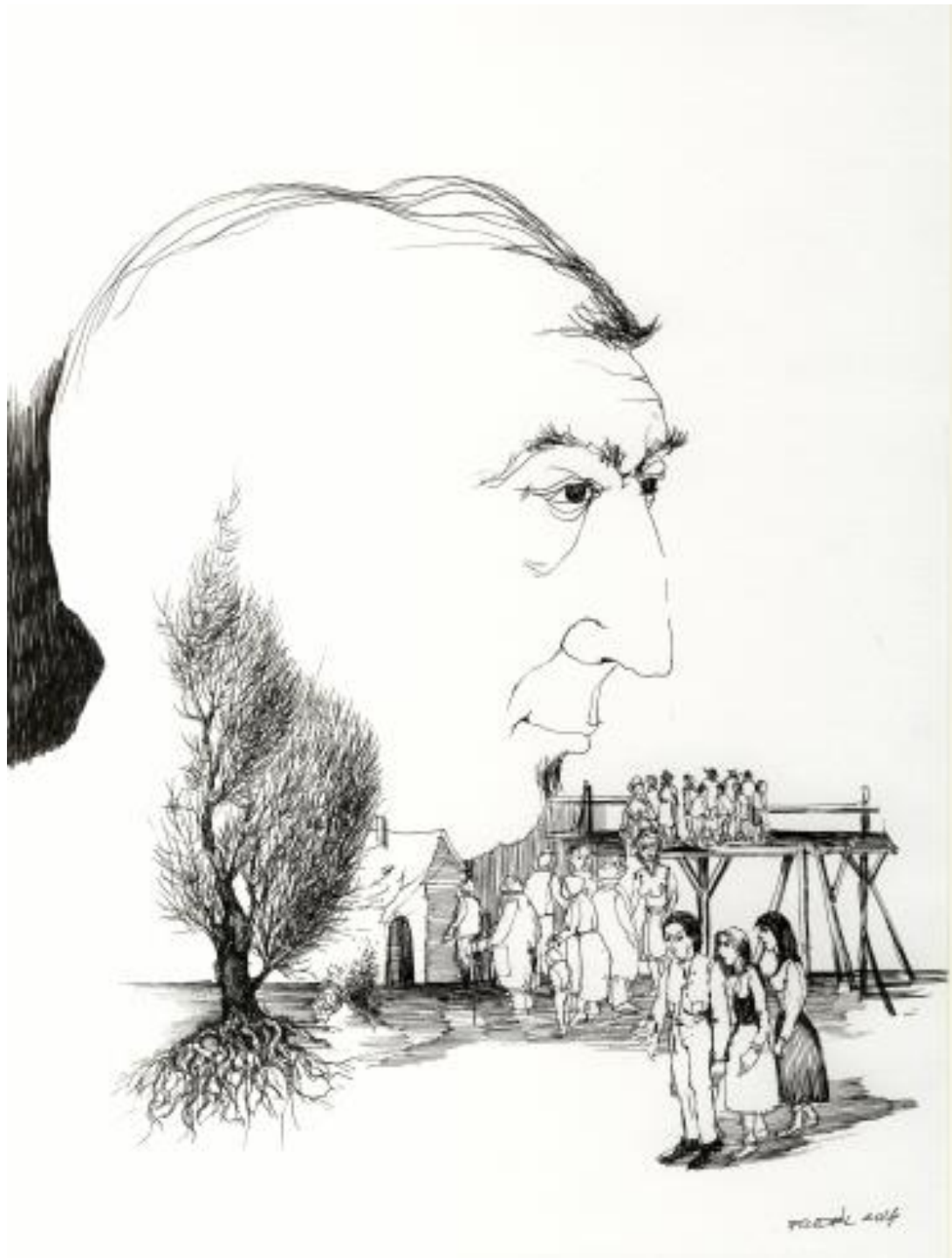

Eltelt két év és két hónap, de a nyugdíjügyem csak nem rendeződött. Pedig többször is reklamáltam, egyszer pedig az ombudsmanhoz fordultam. Mint kiderült, édesmindegy, melyik hivatalnál kopogtatok beadvánnyal, telefonhívással, udvarias kérelemmel, mert mind egykútya. Közben ez a polip minden oldalról körülvelt már a csápjaival, igyekszik minél jobban ellehetetleníteni az életemet. Mintha a háttérből figyelne és röhögne a markába. Ha tudná, mit cselekszik, sürgősen behúzná a farkát és nem igyekezne minél nagyobb karmikus terhet magára venni ezzel a folyamatos szemtelenkedéssel. Mindaz, amit nekem szán, előbb-utóbb visszahárul rá és maga alá temeti. Nekem ez persze csekély vigasz. A különmunkáim is megszűntek, már erre a termékbevételekre se számíthatok, ami a táplálkozásomat és tisztálkodásomat egészségesebbé teheti.

Nyugdíjam ügyében a nyáron az ombudsmanhoz fordultam, de csak annyit értem el vele, hogy ezek meg sürgősen értesítették a nyugdíjhivatalt, mire az gyorsan kiadott egy határozatot havi 44 ezer forintról, mármint hogy ennyi nyugdíj jár nekem havonta. Ezzel egyidőben az ombudsmani hivatal kedvesen értesített engem, hogy már nem tehetek semmit, mert a nyugdíjhivatal meghozta határozatát, ők pedig csak lezáratlan ügyekben járhatnak el. Ravasz, mondhatnánk, csakhogy túlságosan kilóg a lóláb. Épp a nyáron volt egy nagyobb botrány az ombudsmani hivatallal kapcsolatban is, szóval nem én vagyok az egyedüli hátrányt szenvedő „alany”, hogy egészen hivatalosan fejezzem ki magamat, ha már ennek tekintenek. Összejátszanak az ejtőernyősök rendesen, csak az idióta nem látja, hogy a lejárt szavatosságú csinovnyikok ők, akiket kirobbantani se lehet jól védett állásaikból. Munkaügyi és harci értelemben is értem az előbbi megjegyzést.

Az idén nem sikerült nagyobb könyvfogásra se szert tennem, mielőtt az ünnepek közelegnek. Csak két Wass Albert-kötetet tudtam szerezni, illetve még a nyáron pár gyönyörű kiadványt az időközben már valószínűleg megszűnt Babits Kiadótól. Jobban mondva egy kóbor könyvterjesztő jóvoltából egy közeli élelmiszerboltból, ahová leadta a páratlanul szép könyveket mélyen áron aluli terjesztésre. Egy hibás példány is akadt közte, de még ezen is túltettem magamat, annyira meghatott a 90-es években még létezett könyvkiadói igényesség, ami ezeken a könyveken rajta hagyta kéznyomait. Nem tudom, mikor szűntek meg, csak annyi biztos, hogy a megadott telefonszámon már senki nem jelentkezik, pedig sokszor próbálkoztam. Nemrégiben kifogtam még egy példányt belőle, és persze azonnal lecsaptam rá, ez lesz az egyik karácsonyi ajándékom. Szeretném valakinek a kezébe adni, hogy jó példát mutassunk vele, hogyan illenék könyvet megjelentetni. Megadva a kellő tiszteletet a szerzőnek és a nyomda is ezzel fejezhetné ki önbecsülését, nem a sok szemét kiadvánnyal, igénytelen formátummal, hemzsegő helyesírási és nyomdahibákkal, snassz megjelenéssel. A kemény kötés úgymond drága, már csak a ragasztott technikát ismerik, a fűzést nem akarják gyakorolni, pedig egy idő után széjjelhullik a könyv darabokra.

.....

A Wass Albert-könyveken kívül sikerült végül is másik két könyvet találnom karácsonyra: egy 1848-as dokumentumgyűjteményt és egy enciklopédiát. Jobban mondva annak egy kötetét. Szép példányok, igen olcsó áron, egy élelmiszerboltból... Ez is a mai tükör, mondhatni. Én örülök nekik. Kaptam új takarót a nappaliba az elszakadt régi helyett, plusz régi vágyam teljesült: egy mini könyvporszívó, amivel végre letakaríthatom poros könyveimet, nem kell

senkire várni. És így talán mozgatni se kell őket. Már csak az a kérdés, hogy a csöve elég hosszú lesz-e, valamint a kapacitása megfelelő a több mázsányi könyvemhez? Az egyik barátnőmtől nagyon szép kristálypoharakat kaptam, valamint egy irhakesztyűt. A fiúktól kozmetikumokat, fogápolási szereket. Ők tőlem ruhaneműt, mert ezt kértek. Ez a jegyzet most nem a szegénységről szól. Novemberben kaptam egy nagylelkű ajándékot is egy bácsitól, akinek éveken át segítettem fordítani, iratokat kitölteni. Ebből befizettem egy ablakcserére a szobámban, de a fuserek, akik ráadásul folyton mesternek nevezetik magukat, nem szállították le december elejére, sőt mostanáig se, úgyhogy az egész akció kitolódik tél végére vagy tavasz elejére. Már előre félek a rovarinváziótól, ami vele járhat.

Ha ezt az évet kell összegeznem, végül is hálás vagyok azért, mert annyian voltak kedvesek hozzám, és úgy tűnik, értékelik úgy a személyemet, mint tevékenységemet. Szóval lelkileg nem vagyunk szegények.

Új év, új feladatok? Ki tudja, kellünk-e még valakinek, mi, megvénhedtek és megcsúnyultak? A táj gyönyörű, havas, hozzá vakító kék ég, a hó alól itt-ott kikandikáló, maradék zöld fűvel. „Mi kék az ég! Mi zöld a föld!”, kiáltott fel Petőfi hajdanán. Igaz, biztosan nem ilyen havas téli tájra értette☺)) Ezen a héten kemény hideg várható, most mindenképpen fűteni kell. Eddig viszont megúsztunk két hónapot, most jó lenne, ha a fennmaradó két hónap, ami még van a télből, nem lenne túl hideg! Folyton aggódni kell a fityingekért, miközben a már így is sokat lopott káderréteg semmiben nem korlátozza magát.

Január közepe, és nem panaszkodhatunk a télre. A nagy hideg csak rövid ideig tartott, most megint enyhe idő van. A lefagyott hó és jég hamar elolvadt. Ma kedd van, és múlt péntekhez viszonyítva óriási a változás. Akkor igazi havas, csoszogós környezet, tegnapra már a hó emléke is szinte elszállt. Az éjszakánként dühöngő szél mindent felszárított. Most könnyű a közlekedés megint. Tegnap ismét elővettem a legkényelmesebb bokacsizmámat, mert az is elég volt a megenyhült idő miatt.

Jó néhány elhanyagolt terület rendeződött a háztartásunkban az elmúlt napokban. A konyhában megjavították a radiátort, a WC-ben kicserélték a tömítést, garanciálisan megjavították a zörömbölő mosógépünket, nekem pedig kipolírozta a fogorvos a fogaimat. Már csak a konyhai mosogató van hátra, az én szobámban az ablakcsere (meg persze a nyugdíjam és a baleseti kártérítés ügye). Az idén nem panaszkodhatom, most úgy tűnik, hogy lassan, de fokozatosan helyreáll a rend. Bárcsak országosan is így lenne! A fizetett tünetők folyamatosan balhéznak. Nekik, még ha az öttalálatos eredményt közölnék velük, az se tetszene. Kenyéririgység. Tőről metszett rosszindulat. Ennyivel lehet összegezni a jelenséget.

Ha az idő ilyen szép marad, holnap elsétálok az orvoshoz a következő gyógyszerfelírásért. Jobb lesz kikerülni az esetleges influenzás időszakot.

.....

2023. augusztus 23.

FRIDEL 2020

Tilinkó szól

Csend volt, mélységes csend. Mindenki hallgatott. Nem volt mit mondaniuk egymás számára. Vagy ha volt, hát inkább elhallgatták. Furcsa az ilyen közeg, ha az embernek benne kell tartózkodnia. Olyan mélységes tud lenni, akár az úr feketesége, amelyről földi ember nem is igen tudja, milyen az valójában. Sejtése azért van róla, csak nem említi.

A közöny látszata ellenére ez a csend mélyen érzelmes. Olyannyira túlfűtött, akár a szerelem. Az egymáshoz vonzódó fiatalok se szólnak mindig. Aki túl sokat locsog, az el akarja terelni a figyelmet valamiről. Hogy a másik fél ne lássa és meg se hallja, mi dobog odabent, végtelen szívdobogással. Jobb olyankor némajátékot játszani egymással, és az ilyen idillikus látszat olykor akár kellemes is lehet. Máskor a férfiak tapintatlan szándékát leplezi, de akkor, az adott pillanatban még nem figyelnek fel rá, csak később tudatosul a felekben, amikor már késő. Amikor az illúzió elszállt, s azután legfeljebb marad mindennek a látszata, amivé válhatott volna.

Ám ez a csend más volt. Semmi romantika, semmi szirup, semmi szépítő szándék, csak a hiány visszhangos némasága. Ó, hogyan lehetne visszhangja a némaságnak?! Abban erősödnek csak fel igazán a neszek, a borzongások, a kimondhatatlan dolgok! A várakozások és az elengedések.

Ült együtt a család, és nem tudták, hogyan mondják el egymásnak, hogy ez az együttlét már tulajdonképpen a múlté. Hogy ők már nincsenek is. Csak a kényszeredett törekvés, hogy valaki megszólaljon már helyettük és ne erősödjön tovább az a feszültség.

Valakinek márpedig meg kell szólalnia. Meg kell törnie ezt az átkozott csendet, amely semmire se jó. Még arra se, hogy várakozzanak tovább, ki tudja, meddig. Nem tudták, hogy annak a valakinek a hangja valóságos megváltás lenne abban a feszült pillanatban, talán másodperc-töredékben.

A Papa nincs többé, és ezt mindnyájan tudják, csak nem mernek beszélni róla. Nincs mit mondaniuk róla, mert tudomásul vették, vagy legalább az adott pillanatban úgy vélik, hogy nem éreznek már semmit a hír hallatán. Az csak kong a levegőben, akár egy mély barlang úrje. Pedig mondhatnának is egymásnak valamit. Hogy mennyire sajnálják, vagy hogy mennyire szerették. De hát minek? Azt úgyis tudja mindenki.

De vajon tudja?

A modern kor embere mintha szégyellné az érzéseit. Nem szeret, vagy nem tud beszélni róluk. Nem tudja kifejezni magát, mert elfelejtett igazán érezni. Csak felszínesen tud, ha tud. Azt meg minek? Csacsogni, amikor azt is mondhatná: nem érdekel. Negédeskedni, amikor alapjában undort érez a témával kapcsolatban. Vajbékolni, amikor nem is fáj neki semmi. Szóval valahogy így. És az egész mégis mindig egy mellébeszélés.

A család tovább hallgatott. Senki nem akart első lenni. Senki nem akarta kimondani azt az első szót. Úgy érezték, hogy aki képes lesz megszólalni abban a feszült csendben, az kegyeletsértő lesz. S talán az is lett volna.

Kati felállt és kiment a konyhába. Úgy gondolta, ha kávéfőz, az majd megoldja a nyelveket. Talán, ha körbekínálja az illatos italt, attól felmelegszenek majd a lelkek is. Mint télen, amikor mindenki átfázott és jólesik egy bögre forralt bor, aminek minden egyes kortyától árad az ember testében a melegség. Egyszóval kienged az, ami addig odakint kínozza.

Jött is kiszáradva. Tálcán hozta az első főzetet. Mindenkinek nem jut, de talán nem is kér mindenki. Pista például nem kávézik. Marcsi se mindig. No, majd elvállik.

Egy örökkévalóság volt, amíg végigment a tálcával a kezében. A kis apró csészék csak úgy táncoltak az alátéteken. Páran felkapták a fejüket. De csak azért, hogy önmagukról eltereljék a figyelmet. Mert előtte ők is úgy érezték, hogy egy örökkévalóságig tart, amíg Kati visszatér.

Azt se tudták, hogy miért ment ki.

Csak amikor a kávéfőzés ismerős zajait hallották, majd a kávé illatát megéreztek, engedtek fel egy pillanatra. De tényleg csak egy pillanatra. Utána visszazuhantak abba a feneketlen érzésbe, amelyben kínlódva és saját érzéketlenségük ellen küzdve feszengtek.

Kellett volna beszélni az örökségről. De most hogy vessék fel ebben a drámainak tűnő pillanatban, amely emberfeletti erőfeszítéseket követelt tőlük?

Kati hangtalanul kínálta őket. Még csak annyit se kérdezett, hogy ki mennyi cukrot kér, vagy hogy kérnek-e tejszínt. Aki elfogadta, hangtalanul tette. Még mindig nem merték megtörni a csendet.

Kati visszament a konyhába a kávéskannával és a tálcával. Mindnyájan követték a tekintetükkel. Némi elismerés volt ebben: ő legalább mert csinálni valamit. Nem sokat, de egy hiánypótló, feszültséglevezető dolgot.

Hogy ő megmozdult és amit tett, az a család egységére hívta fel a figyelmet. Mindenki figyelmét. A kávéillat jólesően terjengett a levegőben. Már a frissen lefővő kávéé is.

Kati ismét fordult egy újabb tálca kávéval. Ezt is kiosztotta a megnémult családtagoknak, akik erre se szóltak semmit. Pedig legalább megköszönhették volna, mégse jutott az eszükbe. Vagy ha eszükbe jutott, nem bírták kimondani.

Kati pedig nem bírta megkérdezni tőlük, hogy kérnek-e még. Csak hozott még egy tálcával, az üres csészéket pedig összeszedte. Már mindenki ivott, így neki is jutott egy adag, hát leült. Ugyanolyan némán, mint a többi családtag.

A némajáték tovább folytatódik, ha ismét fel nem kel a helyéről. A tejszín már elfogyott, hát kiment érte a konyhába. Mikor visszajött, visszaült a helyére a férje mellé. Lassan

kortyolgatta a forró italt. A többiek mind őt nézték. Azt gondolták, bár nekik jutott volna az eszükbe ez az egyszerű trükk!

Pedig nem trükk volt, csak a Kati lelkéből fakadó egyszerű gesztus. Az asszonyok arra születnek, hogy mindig valakiről gondoskodjanak. Ez elemi igényük. Enélkül nincsen vérbeli asszony. Ezen is eltöprengtek páran.

A közös gondolat valami közös derűvé lett.

Váratlanul kaptak egy égi segítséget hozzá Ők legalább így érezték.

A távolból valahonnan muzsikaszó csendült. Különös, magas, csengő hangok, valami ábrándos melódia szólt és elérte őket a nyitott ablakokon át.

Mindnyájan elbűvölten hallgatták.

Aztán Péter törte meg a csendet:

-Tilinkó szól...

Mindenki egyszerre szólalt meg. A szoba csupa zsongás lett. Egymáshoz fordulva mondtak valamit, de nem az eltávozottról, hanem a mennyei muzsikaszóról, amely feloldotta azt a képtelen csendet, amelyről előbb még úgy hitték, soha nem fog véget érni...

Aztán a zene elhallgatott. A rádióban más műsorra váltottak.

Azt közölték, hogy a taxisok és a fuvarozó vállalkozók sztrájkolnak és blokádot vontak a legfőbb közlekedési csomópontok köré. Aki teheti, kerülje ezeket, mert egyelőre nem garantálható a közlekedés rendje.

Mindnyájan izgatottan ugráltak fel.

Gyorsan haza akartak menni.

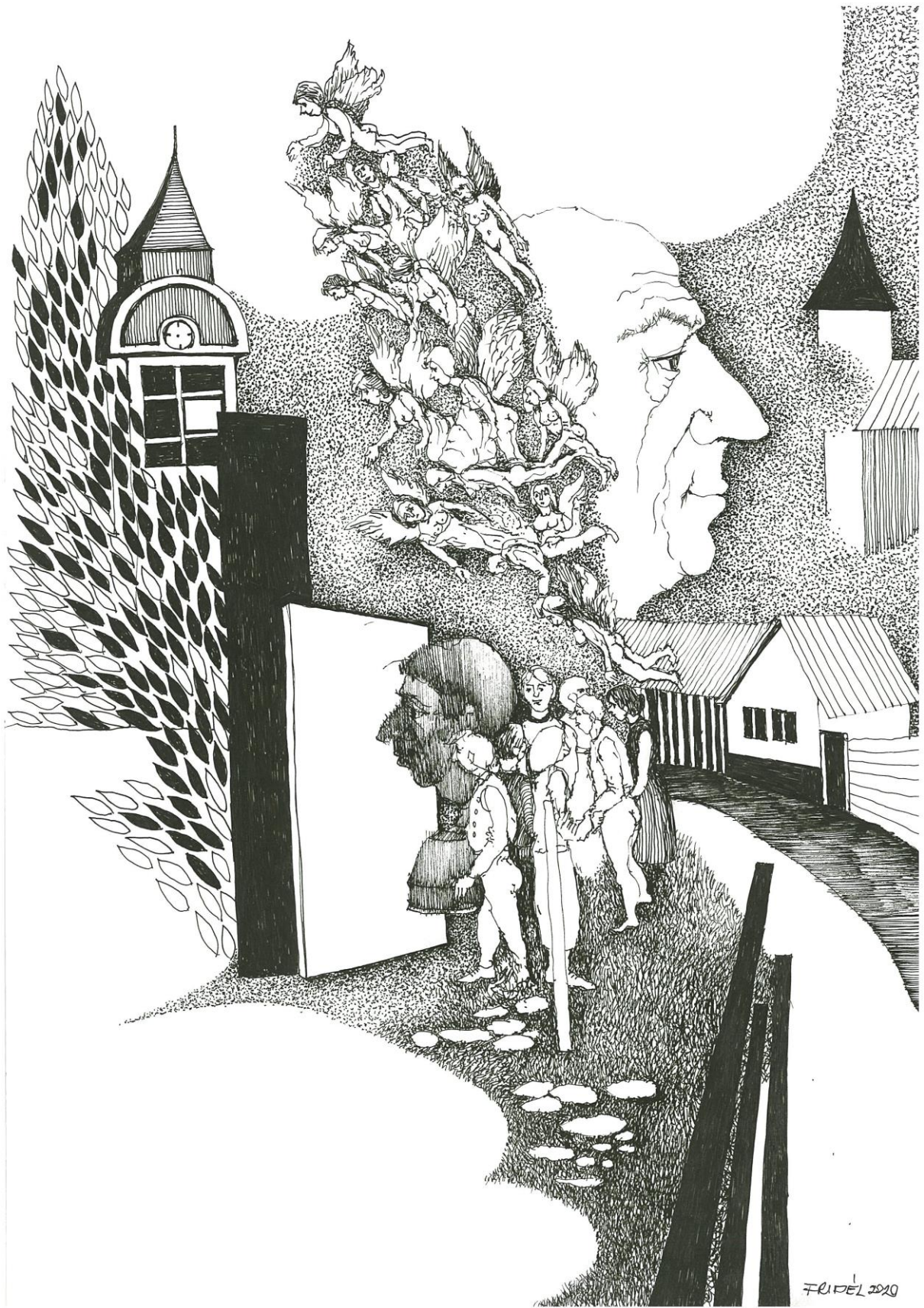
A Papára most nem gondolt már senki. De Katira se, aki magára maradt a rendcsinálás gondjával. Gyorsan megölelték, megcsókolták egymást.

A kávé nem köszönte meg senki.

Ismét közénk szökött az a némaság.

Még nem tudták, hogy a teljes káoszba futnak bele hamarosan.

2023. augusztus 24.

FRIEDEL 2020

A kirúgott egyetemisták

Nehéz, embert próbáló idők voltak. Valami forrongott a levegőben. Valahogy úgy, mint az étel a fazékban, vagy a forrásnak indult víz zubogása. Olyan érzés volt, ami egyúttal közérzés, mert hirtelen azzá lesz. Nem tudni, mitől, de olyankor mindenki egyet akar. És abban a pillanatban nem is tudják, hogy most közös bennük az akarat.

Változások előtti idők ezek. Még áll a régi rend, a hatalom megszállottjai a helyükön, az „alattvalók” is a maguk helyén, és mégis inogni kezd a rendszer.

Talán ezt az imbolygó, ingó mozgást sejtik meg azok, akik érzékenyebbek másoknál. Ők azok, akik hamarabb is tudnak beszélni róla. Az ifjúság például, amelyben még olyan vitális erő lakozik, amely akár hegyeket is tudna mozgatni, ha kellene. Persze, azt nem kell.

Az egyetemisták lázasan magyaráztak egymásnak valamit. Mindenki valaki másnak, és ahányan voltak, annyiféleképpen. Pedig alakulóban volt bennük az az érzés és szándék, amely aztán valósággal mozgásba lendítette, mintegy pályájukra indította a kis csoportot.

Mert volt egy szűkebb csoport, amely kivált a többi közül. Utóbb övéké lett a vezető szerep, csak még nem tudták. Ők csak elmondták egymásnak, mit akarnak másként látni maguk körül, és persze, hogy mit akarnak ők tenni ebben a mostani, újabb szerepükben.

Azt persze tudták vagy sejtették, hogy ebből baj lehet.

De milyen az ifjúság? Nem törődik vele. Merész, vállalkozókedvű és rajong az újdonságokért. Ez az a kor, amikor szeretne különbözni a többiektől, ugyanakkor változatlanul ragaszkodik a közösséghez, amelyből új szerepe révén kiválni készül. Sajátos életérzés ez. Egyszerre azonosnak lenni, a banda tagjának lenni, de mégis másként, vezető szerepben. Ebben nagyon tudnak hinni. S talán ez az, ami lehetővé teszi számukra, és megnyitja az utat afelé a valami felé, amiről még nem tudják pontosan, hogy mi, csak most fogják megtervezni, vagy tervezés nélkül nekivágni egy útnak, amiről senki nem tudja még, hová vezet.

Ez az élet ambivalenciája.

Ha öreg, tapasztalt rókáktól kérdezik meg, mitől működik ez így, nemigen tud választ adni rá senki. Mert akkor, amikor még ők élték át ezt az érzést, ők se gondoltak vele. Sem az okokkal, sem a rendeltetéssel, csak az adott pillanatban átvette a vezető szerepét a közösség, amelynek természetesen közös az akarata.

A kaján kívülálló, az örök outsider azt mondja erre, hogy *ködös* az akarata.

S ha úgy vesszük, valóban ködbe vész akkor a lényeg. Akár a születőben lévő galaxisok, úgy születnek meg a fontos közösségek is. Ebből a ködösségből.

Cáfolja meg, aki tudja. A legtöbben nem tudnák, legfeljebb daczból, ellenkezésből, ami a korai ifjúság velejárója, ellentmondának és csak azért is, vagy csak azért se értenének egyet azzal, aki nekik merné szegezni a kérdést.

.....

Pár hét vagy pár hónap múltán már az egész ország ugyanabban a lázban égett, mint az egyetemisták, akiktől ez a lázongás elindult. Értelmes vitákat folytattak, érveltek, majd ellenérveket hallgattak meg. Ebből is világosan látható, hogy nem mai történetet mesélek.

Akkor még nem volt öncélú trágárság, ami a született lúzerek sajátja. Dühödten szemlélik, amikor a győzelemre születettek olyasmit tesznek, amit ők nem tudnának. Ezért dühödnek fel, és akár törnek-zúznak, vagy csak ész nélkül káromkodnak, mert más nem jut az eszükbe.

Az eszük tokját, mondják ilyenkor az öregek.

Ugyan mire akarnak kilyukadni, hogy csak illetlen szavakat tudnak kiabálni?

Nos, ma így folyik már ez a színjáték, amely felváltotta a valódi tetteket. Ha nincs program, minek a pótcselekvés?

De akkor még mindez másként folyt. A kétféle vagy sokféle szándék megütközött egymással, és a végén megszületett belőle az az új dolog. Az a valami, amiért még az akkori státuszukat és a diplomájukat is kockáztatták. Nem úgy, mint ma, amikor ugyanennek nincs tétje. Senkit nem rúgnak ki, nem büntetnek meg, mert ez már egy felnőtt társadalom. Másnak gúnyolják ugyan, és változatos vádakkal illetik, mégis magasan fölötte áll annak a réGINEK, amely ellen akkor az ifjak lázadtak.

Tüntetések voltak. Senki nem óbégatott, nem folytatott exhibicionista játékokat, nem gusztustalankodott, hanem némán és öntudatosan vonultak transzparensseikkel, majd a vezéreik szónoklatokat intéztek hozzájuk. A hallgatóság pedig meghallgatta, és senki nem akarta túlordítani a másikat.

Nem idegen parancsot hajtottak végre idegen megrendelésre, lopott pénzekkel lefizetve, hanem akkor formálták meg a saját közösségüket, amely ma is hat, alkot és gyarapít.

És ebben a különbség. Nem romboltak semmit, mint azok, akik ma ebben élik ki magukat.

És mégis, azokat, akik akkor egy hőskor nagyjai voltak, már fiatalon is, akkor megbüntették. Letartóztatták őket, gumibotot szorítottak a torkukra, úgy igazoltatták őket, majd bevitték őket a rendőrségre egy kis „utókezelésre”. Többeket ki is rúgtak az egyetemről. Akkor még lehetett.

Azokat pedig, akik ma törnek-zúznak, senki nem bántja. Nem kell megfizetniük az általuk okozott károkat, mégis ezt gúnyolják diktatúrának. Az állampolgáraival durván bánó, akár kegyetlenkedő rendszert valami mennyei paradicsomként írták le és reklámozzák azóta is azok, akik azt a saját javukra, mások ellen működtették. Gyermekük és unokáik pedig törnek és zúznak. Nem tudnak róla, hogy egy régi-régi forgatókönyv alapján cselekszenek. Ahová az út vezetne, annak neve: anarchia. Az egykori anarchisták ennyit tudtak hagyományozni utódaikra. Meg persze a lopott vagyont. Azt, amit foggal-körömmel védenek a mai napig. De még ezzel se érik be. Mindig többet követelnek. Akár az egész Földet. Sőt az egész Univerzumot, ha lehet.

Akkor, azokban a forrongó, történelmet formáló időkben még más volt a scenárió. Az ifjak ezt akarták közölni a szibaritává lett vénekkel: Kedves elvtársak! Romlott a rendszer. Rosszak az elosztási viszonyok. Már valami más kell.

És valóban rosszak voltak azok a viszonyok. Velejéig romlott volt a rendszer. A fenntartóinak nem volt egyéb közlendőjük, mint a feléjük rázott öklük, a fenyegetéseik és a kirúgások.

Meg az egyetemisták kirúgása, „elfektetés” valami Isten háta mögötti helyen, ahol nincsenek szem előtt, és bárki szabadon megrugdoshatta őket, aki közülük való volt. Az ő kuttyájuk kölyke, ők így nevezték a közülük való, másokat semmibe néző alakokat, akik fennszóval hirdették a proletárdiktatúrát. De azt a szót is úgy elkoptatták, hogy bár mindenki tudta, mi az, bármikor kiejtette a száján, csak a lényeg, azt a valódi diktatúrát tudnánk feledni! Azt a lényeg, amelyet elfedtek hangzatos szavakkal, szlogenekkel, szocialista frázisokkal, de amely mögül bármikor elő lehetett kapni a gumibotot, amelyet profi verőlegények kezeltek.

Az egykor kirúgott egyetemisták emlékét csak azért kell felemlíteni mégis, mert azoknak a sorsa akár derékba is törhetett. Volt, aki elment, volt, aki maradt. Ki innen, ki onnan tud mesélni róla, ha az ifjúságnak van elég türelme és szándéka, hogy meghallgassa őket.

Ők már tudják definiálni azt, amiről sokan, ifjonti hévvel, úgy vélik, hogy jobban tudják az öregeknél.

Addig kell kérdezni, amíg lehet. Amíg annak a korszaknak a hősei és az áldozatai még köztünk élnek vagy vegetálnak.

Az egyetemek falai megőrzik azok emlékét, akik egykor tehetséges kezdőkként köztük jártak és tanultak. A kultúra láthatatlanul lerakódik rájuk, akárhányszor átfestik is őket. Amit a szellem művel ezekkel az intézményekkel, az mégis a legmaradandóbb.

Ahogy a művelt városok épületei is sugallnak valamit abból, amit a művészek, építőik és használóik köztük tudtak, éreztek és az utókorra hagyományoztak.

Aki jól figyel, megérti ezeket.

Hagyományok?

Idő-lenyomatok?

Szerencsecsillagaink üzenetei?

Vagy mindez együtt?

Hová lettek ma már, akik meg tudnák válaszolni ezeket a kérdéseket?

Porladnak, porladunk, porlادتok, vagy hogy is kellene ezt helyesen mondani...

A jelenbe ágazó múlt, amelyet el lehet felejteni, de ő nem feledhet bennünket, mert akkor is belőle táplálkozunk, amikor nem vagyunk tudatában ennek.

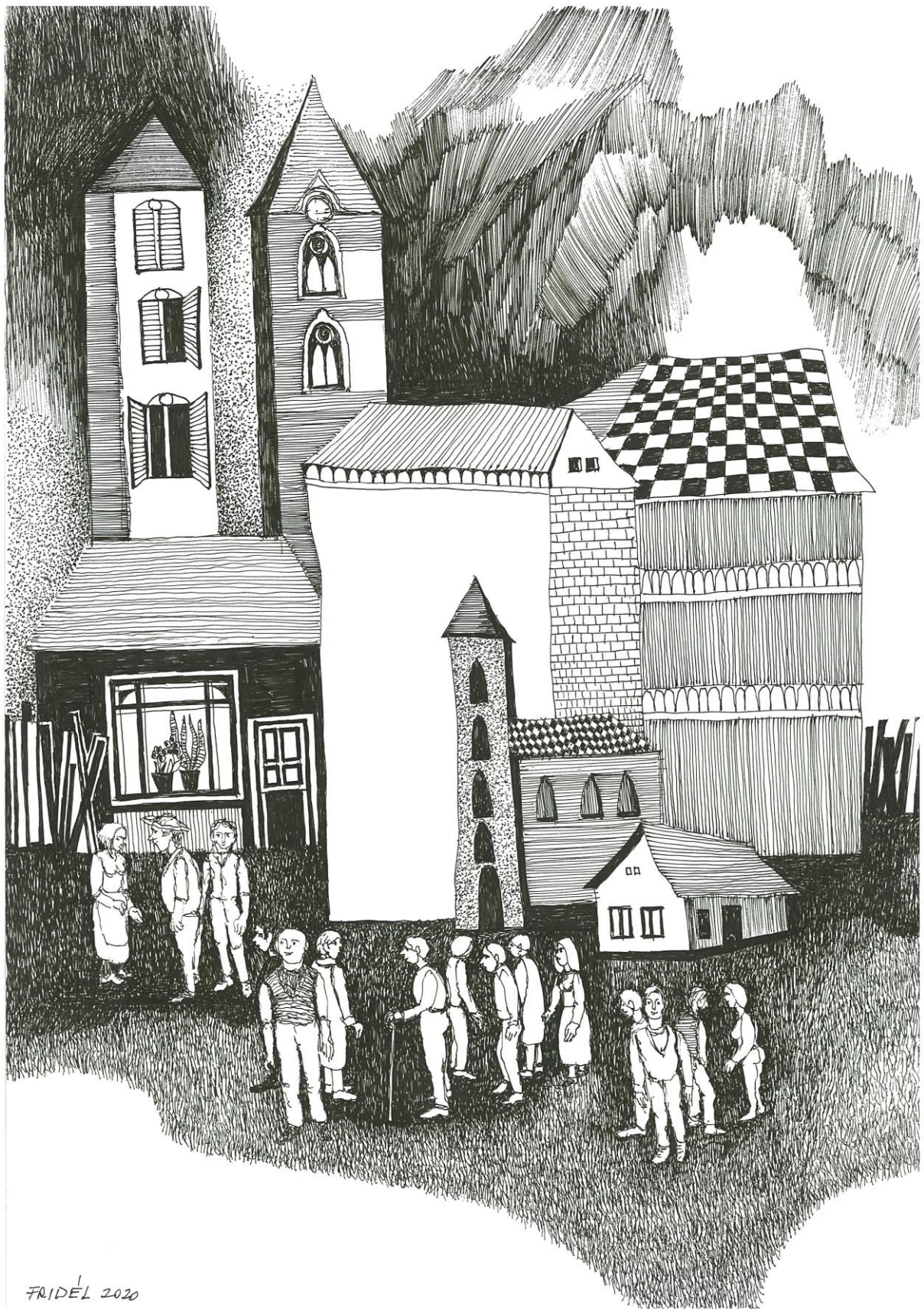
Szép, hogy van, és szép, hogy vele és általa vagyunk azok, akik vagyunk.

Mert neki köszönhető szellemi és tárgyi létünk.

Mindnyájunké, akiket megformált, és amivé mi formáltuk, hogy ma már elmondhatjuk, ő is a mi teremtményünk, nemcsak mi vagyunk az övéi.

Magyar történelem. Emlékezés, mely életben tartja a népet, mely egykor nemzetté forrott.

2023. augusztus 25.

FRIDEL 2020

Soha ne feledjétek!

Minden élet egy-egy erőpróba. Bemutakozási lehetőség, mire képes a lélek, amikor csak úgy sorjáznak a nehézségek.

Az élet persze sok más dolgról is szól, de az ember szereti, ha produkálhatja magát. Szerepeket játszik és várja a tapsokat, elismeréseket. Időbe telik, amíg felfogja, hogy küldetése lényege nem a földi ünneplések, hanem a lélek érlelődési lehetősége. Meg hát pár fontos feladat elvégzése, amit személyre szabottan nekünk terveztek meg.

Időközben azért elég sok idő eltelik, amíg ezt felfogja. Előbb még felkészül a tapsorkánra vagy a szerényebb kis tapsokra, akár iskolai dicséretekre, de az igénye erre megvan egy darabig. Hogy mi ennek az oka? Talán a hiúság. Ez a nehezen ledolgozható tulajdonság, amelynek ikertestvére az irigység. Aki hiú magára, az félszemmel lesi a többieket, vajon nem szebbek, jobbak, különbek-e nála. S ha úgy van, akkor jöhet egy kis csetepaté.

Történnék velünk olyan dolgok is, amelyekre nem szívesen emlékszünk. Talán ezek is afféle tanmesék, amelyek arra tanítanak, milyenek nem szabad lennünk. A durvább történetek mindenképpen erre hívják fel a figyelmünket. Ha akarjuk, ha nem, áldozatokká válunk, nehéz erőpróbáknak tesznek ki bennünket (vagy csak mi magunk keressük a nagyobb kihívásokat), s aztán jön a vizsga. Az a bizonyos kellemetlen, amely után már más emberek leszünk.

Nekünk nem adták a szánkba a kész formulát: „Soha ne feledjétek!” Nem is igen kellett, mert amit tapasztaltunk, az feledhetetlen volt. Nem éppen a szó nemes értelmében, hanem épp ellenkezőleg. Mikor egy család egzisztenciája veszélyben forog, mert ki van szolgáltatva a korszak pribékjeinek, akkor nemcsak a felnőttek teszik le azt a bizonyos „vizsgát”, hanem a gyerekeik is. Ők tágra nyílt szemekkel figyelnek és akkor se fogják elfeledni a látottakat, hallottakat, ha erre kéri őket.

A hallgatás már nehezebb próba. A felnőttek tudják, mit kockáztatnak, de a gyermek nyílt és őszinte. Még nem tanult meg színlelni, tettetni, lóditani, ami a született szélhámosoknak kapásból megy. Azok nem tanulják, csak gyakorolják. Úgy, ahogyan a kiskacsák úsznak a vízben már az első pillanattól fogva, ahogy az anyjukat követni kezdik.

Hát valahogy így hazudozik a korszak Leliója, pedig ő se tanulta. Csak ez rejtőzik a gondosan takargatott lelkében és ferde életében.

Mikor még gyermekek voltunk, az egész társadalom egy merő elfojtásban élt. Nem mintha hajlamos lett volna rá, csak erre kényszerítették. Nekünk nem sokat beszéltek a származásunkról, a szüleink felmenőiről, csak pár szót csíphettünk el a felnőttek beszélgetéseiből. Ösztönösen tudtuk, mert a jó és rossz közötti különbségre azért megtanítottak. A gyermekeknek egyébként velük születik az erkölcsi érzékük, s ha ezt ki nem irtják vagy félre nem nevelik belőlük, akkor életük során mindig megmarad.

Így lettünk igazlátók és igazmondók, még ha nem is mindig érte meg.

Bezzeg a korszak!

Aki látott még rossz ripacsokat, félresikeredett szónokokat közszerepelni és tapsorkánban részesíttetni, akkor az a mi nemzedékünk volt. Igaz, közben mégis fejlődött a társadalom és érett a lélek. A ripacsok és hordószónokok nevét megjegyeztük. Nem mintha méltóak lettek volna rá, hanem azért, hogy soha ne dőljünk be nekik.

Az emlékezet így is működik.

A gyermeklélek közben így érik felnőtté és védetté.

Mert azt ugyan nem rágják a szájába, hogyan viselkedjek egy ilyen helyzetben, hiszen azt látja, hogy a felnőttek is hallgatnak, szóval maga is megérti. Nem mondják neki, hogy ne feledje, mégse felejt el. S aztán, ha felnőtt, előbb lázad ellene, majd levon ilyen-olyan tanulságot belőle. Talán a szüleit követi az időszakos hallgatásba, talán a szabad lélek szabad megnyilvánulási jogát választja.

Szókimondó nagymamám példája igen erős hatással volt ránk, unokákra. Olykor finom iróniával fogalmazott, ha ferde dolgot vagy viselkedést tapasztalt, máskor szarkasztikusan. Velünk, unokákkal a legnagyobb gyöngédséggel bánt. Nagypapánk hasonlóan.

Szép életek voltak, egyszerűek, mégis felemelőek. Ha valami példaértékű, azt meg kell örökíteni az utódok számára. Ezért nem visz rá a lélek, hogy elhallgassam őket. Nem magát a történetüket, hiszen azt már rég megírtam. Legalább egy-egy részletét. Mikor írok, a Nagymama remek stílusa is vezet, amit már sajátomként formálok tovább. Az alapok a génekben vannak, onnan nem veheti el tőlünk semmilyen korszak.

Rákosi, Kádár, Horn, Medgyessy, Gyurcsány, Bajnai. Ez a hat név hagyott erős lenyomatot az életünkben. No, nem a nagyszerűségével, hanem a követhetetlen példájával. Mindnek megvolt a maga sajátos jellege. Előbb kemény diktatúra, majd a gejl sziruppal leöntött, táncdalos, táncdalfesztiválos, a fiatalembereket üldöző, gumibotos, kopaszra vágós sorozat, amely a végén többnyire alkoholizmusba és hedonizmusba torkollott. Követőik már nem korlátozták magukat a pénzmániájukban sem. Legfőbb függőbetegségük az volt, és az ma is. No, akad azért hozzá egyéb is, mert a mai kor már a fehér poroktól se tartóztatja meg magát. Az alkohol most is divat (köreikben), mint ahogy az is, hogy a kor embere nem óhajt lemondani semmiről a mások javára. Mert minden az övé, véli. A másoké meg a nulla.

Az elvtársak ma is a régi kottából játszanak. Ők vagy a leszármazottjaik egy olyan kottát örököltek, amelyet eredetileg a cári Oroszországban komponáltak meg, és amelynek vezérmotívuma a pánszlávizmus volt, fináléja a Monarchia szétverése. Az alapritmust a honi ellenzéki képviselők verték hozzá teljes erővel. Volt úgy, hogy a berendezést is szétverték. Máskor úgy ordítóztak, hogy lehetetlenné tették a Tisztelt Ház működését. Nem egy-két alkalommal, hanem évtizedekig. A XIX. század 80-as éveitől kezdve egészen addig, amíg az

országgyűlés működésképtelenné nem vált és az egész Monarchia széjjel nem hullott. Aztán még megcsinálták az 1919-es nagy internacionalista balhét is. Szépített nevén inkább nem nevezzük.

A magyar társadalom inkább már feledné őket és tetteiket, de mintha az őseik keltek volna életre, lemenőik ugyanazt az unalmast taktust verik, ugyanazt az Internacionálét gajdolják, miközben nagyon amerikabaráttnak és EU-híveknek hiszik magukat. Mivel a tanulásban soha nem jeleskedtek, így történelmi ismereteik is hiányosak, habár a saját grósztatájuk és nagyon vörös szülei történetére attól még emlékezhetnének. Ők biztosították számukra azokat az alapokat, amelyek tetteik vezérmotívumát adják. Szóval ez az utolsó valcer, de nem Sosztakovics mester szépséges, mélabús dallamára lejtve, hanem valami countryzene hopszaszájára ugráncolva. Nem tudni, ki hangszerelte össze a kettőt, de annyi bizonyos, hogy erősen diszharmonikus.

Most azt a tételt klimpírozzák, amely arról szól, hogy megint az utcát teszik meg látványosságaik színterévé. Akár a Károlyi-pártiak egykor. Balhé a Kossuth téren, műbalhé a Karmelita kolostor előtt. Már mindenki unja, csak ők nem. És ez már nem az a bizonyos történelmi obstrukció, amelyben még Kossuth Lajos egyik fia is részt vett és amelyet aztán leöntöttek az őszirózsás forradalom érzelmős szirupjával, Károlyi üres szónoklataival, hanem egy külföldi pénzen felvásárolt bértüntető csoport műbalhéja, feltűnési viselkedése, amelyhez az amerikai nagykövet szolgáltatja a hordószónoklatokat.

Most ezt szánják nekünk őszi műsornak.

Hát ezért kellett elmondani mindezt, hogy se a vének, se a fiatalok ne feledjék, miféle kottából játszik az a zenekar, amely nekünk, magyaroknak akar macskazenét adni, ha lehet, éjjel és nappal. Úgy, hogy közben olyan russzofóbbokká váltak, megtagadva korábbi ideáljaikat, mindennapi talpnyalásaik tárgyát, hogy látni se bírják őket. Sőt éjjel-nappal pfujolnak rájuk. A partitúrát azonban lenyúlták és nem kívánják visszaszolgáltatni. Mindössze annyit tettek, hogy átfirkálták a borítólapon a címet és a „zeneszerző” nevét.

Igaz, attól még nem válik amerikaivá a kotta, sem az általuk nyekergetett zene...

Soha, soha ne feledjétek!

2023. augusztus 26.

Álmok és azóta...

Minden ember életének van egy vezérmotívuma, amelyet valaha megálmodott magának. Talán még földi küldetésének megkezdése előtt, talán akkor, amikor ébredező tudattal kezdi felismerni azokat a bizonyos körvonalakat, amelyekkel azonosulni tud. Azok mentén fejt ki a teljes lényegét, akár érettségiző korában a tételüket. Zanzásítva akár ennyi is lehetne egy élet esszenciája, de mégis minden sokkal bonyolultabbnak látszik.

Az ifjú lélek nagyokat álmodik. Gondolatainak szárnya van, azok röpítik a későbbi megvalósítás felé, ahogyan Petőfit, hogy minél teljesebben töltse ki azt a rövidke huszonhat évet, amely számára megadatott. Vagy ő volt az, aki ennyivel beírta, amikor az égi szereposztás megtörtént.

Ha tehetné, sok fiatalember beírná egy ilyen gyorsan lejátszódó nagy élet lehetőségével, ha volna választási lehetősége ugyanerre. Ám a nagy élet nem a sokaké, hanem mindig az egyé, a kiválasztotté. A legnagyobb magyar költővé válni, sokat írni, fordítani és művelődni, a nemzet nagyjaival jó barátságba kerülni, s hozzá megkapni álmai nőjét, valamint a legnagyobb költőtársat halhatatlan barátjának tudni, bizony nagyszerű küldetés.

Ám a kicsinyes lélek ugyanennek az élet-kottának a kicsinyes, alantas változatát álmodja meg. Visszariad a korai halál lehetőségétől, az ezáltal megcsúfolt, hirtelen elszállt élet rémétől és minden más egyébtől, amely a lélekóriás számára fantasztikus jutalomjátéknak tűnik.

Ő ehelyett földi kincseket álmodik magának, palotákkal, luxusnyaralókkal, vaskos bankbetéttel, lenge lányokkal, akik készségesen követik mindenhová, amikor ő füttyent nekik. Sok szerelmet remélnék, ami helyett sok szex után kiüresedett kapcsolat tölti majd ki az életüket, hogy a végén ráébredjenek, mekkorát fogtak mellé. De hát ilyen is van. A mai világban még mennyi! Ez a szkarabeusz-élet.

A fiatal közösségek tudják, hogy egykor öreg közösségekké válnak majd, de nem akarnak gondolni rá. Messze van még az, képzelik, pedig az emberélet egy másodpercnyi töredék-időnek tűnik az Univerzum létéhez és időképehez képest. S talán épp ez a képzelt időtágítás teszi lehetővé számukra, hogy kicsiny létüket nagyobbá tehessék. Ha nem kell félni attól, hogy elszáll a pillanat, akkor lassabban élhető meg a töredék-idő s talán több mindennel tölthető ki az emberélet.

Az álmok álmodói sok szépet álmodhatnak meg. Álmaik előrevetítik egész népek szebbé váló sorsát, amelyre ők az életüket tették. Az anyag maguk előtt görgetése helyett ők előre szárnyalnak és magukkal ragadják mindazokat, akik képesek az általuk uralt pillanatban követni nagyszabású terveiket. Ők lesznek a társak. Barátok, munkatársak, élettársak, de mindenképpen kiegészítői az ő életpályájuknak. Ki nagyvonalúan, ki kicsinyesen, de ezek a

társak nem félnek attól, hogy kövessék őket, amikor még lehet. A nagy emberek nemcsak a saját életüket érlelik, hanem azokét is, akik felvállalják őket nehéz küldetésük során.

S végül is nem ez az élet rendeltetése?

A nagy életút rögzös. Sok lesz az ellendrukker és az ellenlábás. Az egyik csak pufjol és akadékoskodik, netán karaktergyilkos eszközökhöz nyúl, míg a másik egész fegyverarzenált vet be ellene. Visszaél a hatalmával, mivel folyton attól retteg, hogy mindenki másnak is ugyanolyan pokoli tűz égeti a lelkét, mit neki. Szentül hiszi, hogy másoknak egyéb gondolata sincsen, minthogy az ő kezéből kicsavarják a vezéri pálcát, pedig az ilyen elszánt alakokat nem a lelki nagyságok között kellene keresnie, hanem a saját komái között.

Még csak az alapképleteket vázoltuk fel, de mégis mennyiféle élet lehetősége rajzolódik ki a szemünk előtt!

Van, aki a szavak erejét akarja felhasználni élete üzemanyagául, de ugyanakkor személyes önvédelme eszközéül is. Ilyen a költő, a színész, a szónok, az ügyvéd, a jó politikus, a tanár, de utánuk szegődik a közönséges ügynök is, aki nem meggyőzni akar, hanem másokra ráerőszakolni azt a bizonyos portékát, ami talán őt sem érdekli, de feltett szándéka, hogy másokon sokat fog keresni.

Ne higgyük, hogy veszélytelen, jelentéktelen dolgot művel! Különösen akkor nem, ha a házalásról a politikára vált át hirtelen, mivel akad megbízója, aki erre egészen sok pénzt hajlandó áldozni. Igaz, a megbízója se tisztos eszközökkel, becsületes munkával keresi a pénzét, hanem csupa becsstelenséggel. Sikkasztással, pénzmosással, tőzsdei spekulációkkal, ferde banki ügyletekkel, amelyekért egyenként is komoly börtönbüntetéseket kellene leülnie, nemhogy ebben a halmozott változatban. De halogatja a szembenézést bűneivel, másokat mindig maga előtt tolva, örökös proxyháborút vívva a fél világgal.

Vagy talán az egésszel?

Isten ellen mindenképpen lázad, mert hiszen az Ő törvényeit tiporja lábbal mindennap.

Azt mondja, nem fél Tőle sem, pedig a lelke mélyén valósággal retteg. Úgy véli, nem Istentől, a várható büntetésektől, hanem mindig valaki mástól. Káin módjára támadja azokat, akiknek a „füstje magasabbra száll”, vagyis láthatóan különbek nála.

Az agresszió indítóoka mindig a félelem. Az a legbelül nyüszítő féreg, amely másokat szeretne ilyennek látni. Ezért támadja őket. Ezért vágyik arra, hogy másokat térdre kényszerítsen.

Valamikor, valakik őt kényszerítették térdre. Abban reménykedik, hogy ha ő ezt mások ellen ugyanúgy elköveti, akkor túlradhat a lelkét kínozó betegségen, mégis, akárhányszor elköveti ezt embertársai ellen, soha nem könnyebbül meg. Az egész élete egy merő tettetés marad. Valami számára vonzó szerepet játszik, amelynek alakítása közben végül egészen ripaccsá

válik. Leszerepel és a végén kifütyül, mert rosszul alakít. Érzeleg, ahelyett, hogy érzelmeket váltana ki másokból, a számára éppen adott közönségéből. Ha nem éri el pillanatnyilag vágyott céljait, fenyegetőzni, hisztizni kezd. Visszavedlik kisgyermekkorra dackorszakába, amikor még ezt az egy eszközt ismerte, ha a felnőttektől ki akart zsarolni valamit.

De hát ki a partner ehhez? Egy másik retardált személyiségű valaki, aki hozzá hasonlóan nem volt képes normális eszköztárra szert tenni élete során. Úgy tett, mintha felnőtt volna. Úgy is néz ki, mint egy felnőtt, de mégse olyan. Valami nagyon hibádzik.

S aztán hibát hibára halmoz. Elkövet aljas dolgokat, majd másokra fogja. Akár többször is élete során. Vagy politikai pályafutása során, amikor már földi mértékkel mérve tulajdonképpen mindent elért. Mesés vagyona van, csupa kirakatba tehető holmival dicsekedhet. Szép feleséggel, fiatal szeretőkkel, nagy barátokkal, akik mindig mögötte állnak és mindent megtesznek majd érte.

Van is benne valami. Csupán arról feledkezik meg, hogy aki a háta mögött áll, az hátba is támadhatja. S ha megteheti, hát rendre meg is teszi. Mert a nagy barátnak is olyan a jelleme, mint neki. Számító, ármánykodó, kiszámíthatatlan.

Illetve nem egészen. Az mérnökién pontosan kiszámítható, hogy mindig hátulról fog támadni. Mint ahogy az is, hogy támadni fog. Vagy csak egyszerűen le akarja rázni magáról azt a hú szövetségest, akinek örökre szóló támogatást ígért.

Ezek a mesék a régi aranyásók meséjére hajaznak.

Aki piszkos üzletekbe bonyolódik, az nem is érdemel mást.

Nem azért, mert a nézőközönségük szadista, egyáltalán nem. Csupán azért, mert az isteni igazságtétel így működik. Akit soha nem tanítanak meg szembesülni önmagával, az soha nem nő fel. Az mindig csak veri magát a földhöz és bömböl, mert egyéb eszközt még nem sajátított el.

Nekünk, akik kénytelenek vagyunk velük együtt álmodni ezeket a rossz álmokat is, megmaradt az örök tanulság levonásának lehetősége.

Persze akadnak olyanok is, akik ennek a negatívjára fognak törekedni. Azt vélik tanulságnak, ha utánozni kezdik a rosszéletűek rossz pályamodelljeit. Csak mert a földön egy ideig azok tűnnek sikeresnek.

Isten jó. Isten azt is megengedi nekik. Tobzódhatnak is az anyagban, amely a végén betemeti őket. A föld, amely alá nem vihetnek semmit. Hiábavaló életüket később talán megismételhetik, de csak azzal az ígérettel, hogy akkor majd jobbak lesznek. Hogy nem szegik meg újból a törvényt.

A félresikerült alakok félresikerült életét szemlélve az az érzésünk támad, hogy ők valamikor nagyon fogadkoztak, csak már megint nem tudtak parancsolni maguknak. Úgy képzelték,

hogy átverhetik Istent. Őt is. Meg mindenki mást. Rejtőzni próbálnak előle, ezért a sok szerepjátszás, amely megint csak ripacskodásba fullad. De hát akkor minek folytatni?

Ez is egy nagy kérdés.

Mindazok kérdése, akik már látják előre azt a véget, amelyet nem lehet feledni.

Legyinthesünk is rájuk, mert hiszen a hiábavaló dolgokhoz nincs külső segítség.

Vannak viszont a remek álmok, amelyek túlsegitenek mindenkit ennek a látványnak a kényszerű szemlélésén. Segítenek abban, hogy okos emberként lehessen tanulni a mások hibáiból is, nemcsak a sajátjainkból.

Álmok és megint álmok.

Az élet is egy álom, amelynek szerepeit és szereplőit is magunk álmodjuk, mondja a költő.

Ő már tudja, mert sok életet álmodott meg. Vagy álmodott át. Vagy mind a kettő.

Tudta, mint Petőfi, hogy mettől meddig tart majd a röpke élet.

Egy olyan élet, amelybe belefért a világirodalom jeleseinek művészi szintű fordítása. Shakespeare nagyságának diadalmos újralfedezése, míg az angol lélek elvetése, kemény bírálata ugyanarra az egy szuszra. Ő megtehetette. Ő Petőfi volt. Őt senki nem vetette el. Nem merte. Ma sem meri.

Azért sem, mert ő volt Arany barátja. Azé az Aranyé, akit semmiféle szép szóval, medáliával nem lehetett rávenni, hogy úgymond „Ali dicséretét zengje”. Nem véletlenül álmodta kettejüket a magyarság egén szárnyalni Arany.

Ez is egy szép álom. A síron túli barátságról szóló prófécia.

Most velük együtt szégyenkezünk olykor. Természetesen csak akkor, amikor az örök nevetlenek jutnak szóhoz, s ha már hozzájutottak, akkor újból elordítják régi strófáikat, azokat a recsegő-ropogó, rímtelen badarságokat. Vörös rongyokba bugyolált, vesztett ideálokról, amelyek már akkor is rongyosak voltak, amikor felkapták őket.

Az életünk nem szólhat a rombolásról.

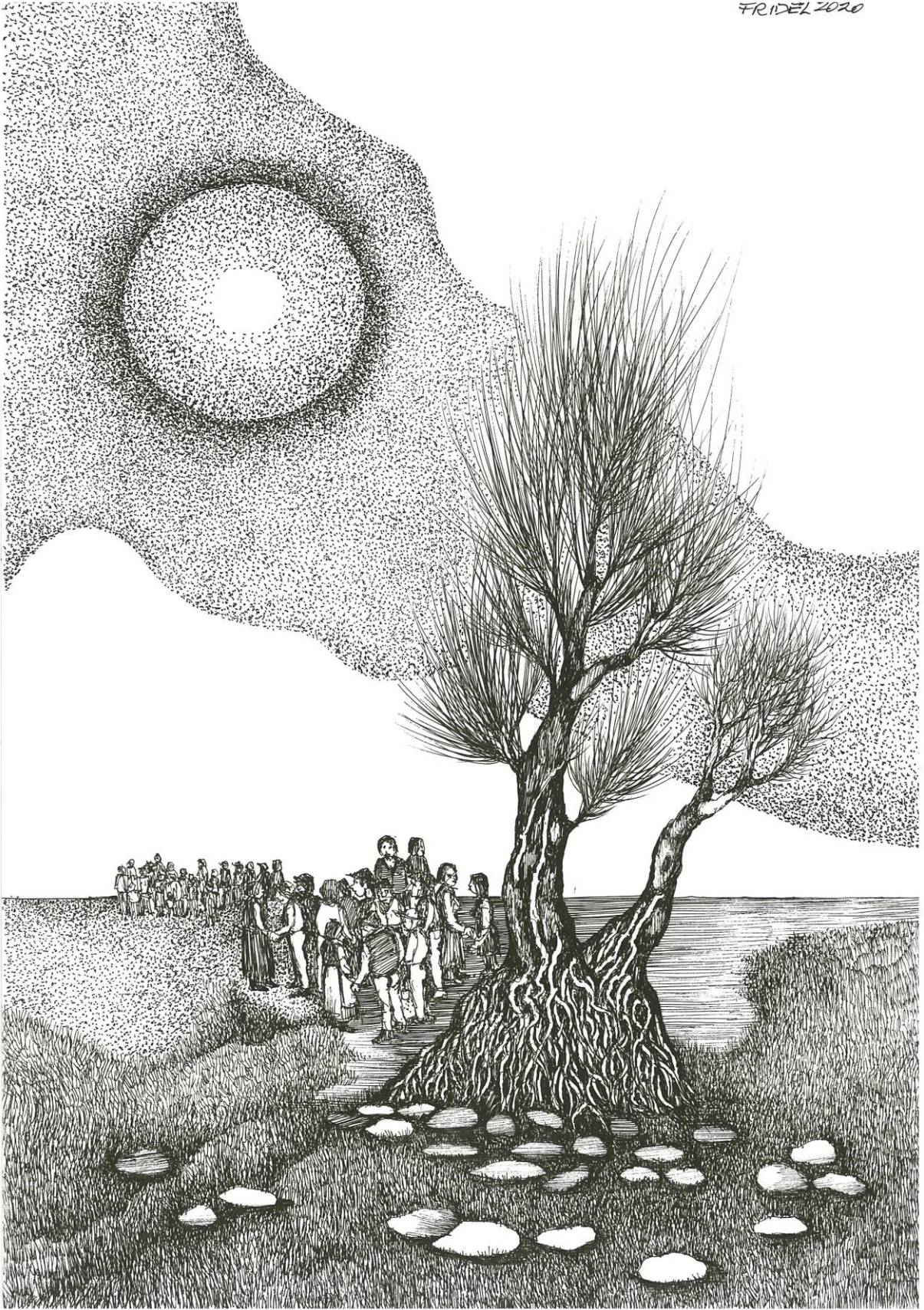
A valódi tettek mindig építenek valamit. Valami nagyszerűt és korszakosat.

A nagy tetteket nem vezethetik gyilkos szándékok. Azok harmonizálnak az isteni paranccsal: Éljetek a szeretet törvénye szerint!

Voltak, akik a rendszerváltozás hajnalán nagyot álmodtak. Álmaik most bontakoznak ki. Csak együtt kell álmodni velük...

2023. augusztus 26.

FRIDEL 2020

Tartalom

Prelúd.....	7
Álmok.....	8
Gondolatok a lélekről.....	10
Lelkesedtünk.....	13
A másik oldal	15
Papírmacska	19
A kacsalábon forgó semmi	22
Ülünk a semmi szélén	25
Az eltűntek hagyatéka.....	30
Pár sóhaj 1989-ből	35
Már megint az a harciaskodás	45
Dianna és a karrier.....	51
MÉG és MÁR.....	54
Csigatempóban.....	57
Szerencsétlenek.....	60
A Janus-arc fintora	63
Kis füzetek mélyén.....	66
A papírmacska álma.....	69
Édes élet.....	72
Diákok 1989-ben.....	77
Csendes nyomor	82
Örök kárpótlással... ..	87
Álmodtunk demokráciát	90
A röpködő kicsinyke lelkek.....	94
Színek és árnyalatok.....	98

Iskoláink	102
A senyvedő művészet	106
Generalissimus	114
A kezdeti évek.....	118
Megélhetési gondok a 90-es évek elején.....	122
A taxis blokádn	128
A papírmacska és a cicaszemetes	136
Derengő homályban	139
Vajon még hány füzet?	145
Lóri szerencséje	152
Egy rosszindulatú ajánlás	158
Néked is!	165
A helyesírási szótár	173
Mári néni meg a paksus	178
Alkonytájban.....	181
Csőröge, csőröge, bögyöd-e vagy csőröd-e?.....	187
Kiss Lali szerelmet vall.....	192
A szombati átok	201
Kálmánka fantáziál.....	207
Etűdök szegénységre	213
Tilinkó szól.....	245
A kirúgott egyetemisták.....	249
Soha ne feledjétek!	254
Álmok és azóta.....	258

Murawski megint megtréfált bennünket. Regényt ígért, de helyette egy egész korszak regényét írta meg fejezetekre tagolva. Epizódokban, amikhez a mai tévénéző rég hozzászokott. Mondhatnánk én-regénynek is, de nem az. Merőben más.

Murawski Magdolna már megengedheti magának, hogy megbontsa a szokványos formákat és műnemeket. Hogy valami merőben mást teremtsen, mert másat álmodik a lelke. Soha nem nyughat. Szinte versenyt fut az idővel, ahogyan sorra jelentkezik könyveivel. Neki mindig más kell. Formabontó és mindig karakteres.

Egészen közelnézetből ábrázolja a történelmet, amelyben él, vagy utóbb visszatekint egy későbbi korból, amelyben már valóban történelemmé váltak az egykori politikai események. Ez a műve a rendszerváltás témája köré fonódik. Minden betűjével. Csak most látjuk, mennyire benne élt a szerző korának minden eseményében. Még akkor is, ha gyakran kirekesztették belőle.

Születése pillanatától fogva egy olyan privilégiumot szerzett, amely megkülönböztette mindenki másától. Ő volt a korszak ordasainak folyton felfalni vágyott falatkája, aki mégse került terítékre igazán. Túrte egész élete során, mert úgy érezte, ezzel ledolgozhat valamit. És mert nem neki találták ki a közelharcot, a belharcot, a nemtelen huzakodásokat, könyökléseket, amelyekre más kortársai könnyen kaphatók voltak. Ki a könnyű érvényesülés reményében, ki csak úgy, pusztán élvezetből, mert lehetett, vagy megalkuvásból.

Nevesíti is ezeket, nehogy félreértés essék. Úgy véli, hogy aki szégyelli ma már, minek csinálta akkor, ha meg nem szégyelli, minek háborodik fel azon, ha közszemlére teszik a tetteit? S lehet vitatkozni ezzel? Ha ő vállalta az egyedülálló anyaság akkor legnehezebb sorsát, miért ne vállalják a sajátjukat azok, akik szerették volna áldozati szerepben látni és ha lehet, fel is áldozni a korszak dicstelen oltárszerűségén?

Egész élete során vállalta, hogy mások rendre leelőzzék a társadalmi érvényesülés során. Nem vágyott kétes babérokra, csak egyetlen isteni mosolyra, ha arra érdemeset sikerült alkotnia. Ez lehetne ars poeticája is, habár neki sikerült számosat megalkotnia. Nem a medáliákat gyűjtötte, hanem a színeket, árnyalatokat, izgalmas ritmusokat, mindazt, amit földi létében szépnek, esztétikusnak talált. A nem-földi kincseket, amelyek emlékét magával viheti földi küldetése végeztével.

Harmincnegyedik kötete ez a nem-regény regény. Kordokumentum és novellák füzére. Mind összefüggnek a rendszerváltás kemény és tanulságos idejével. Idős olvasók számára emlékezés, a fiatalok számára új, megismerni való történelmi olvasókönyv.

Lopes-Szabó Zsuzsa